MARTHAS BARN

AF

BERTHA von SUTTNER

FÖRF. TILL »NED MED VAPNEN!» M. FL. ---------- ÖFVERSÄTTNING FRÅN TYSKAN AF **KARL LUNDIN** --------- STOCKHOLM J. LOOSTRÖM & KOMP:S FÖRLAG.

EHURU EN SJÄLFSTÄNDIG ROMAN ÄR DETTA ARBETE TILLIKA EN FORTSÄTTNING AF EHURU EN SJÄLFSTÄNDIG ROMAN ÄR DETTA ARBETE TILLIKA EN FORTSÄTTNING AF **”NED MED VAPNEN!”** STOCKHOLM VICTOR PETTERSONS AKTIEBOLAGS TRYCKERI 1903.

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket scannades, anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i oktober 2015 av Bert H. I februari 2018 digitaliserades en **utgåva från 1914 med moderniserad stavning** av samma översättning.

»Lefve framtiden» — med dessa ord afslutade grefve Rudolf Dotzky sitt tal. »Och», tillade han, i det han slungade glaset i golfvet, sä att det krossades i bitar, »ur detta glas skall ingen dryck mera tömmas; och i dag, på min förstföddes dopfest, skall ingen annan skål utbringas än denna: Lefve framtiden! Vi skola icke, som den gamla frasen lyder, trakta efter att göra oss värdiga våra förfäder, utan i stället våra efterkommande . . . Men mamma», afbröt han sig, »hur är det med dig?... jag tror du gråter.. . Hvad ser du därborta?»

Friherrinnan Martha Tilling hade sina stora, mörka ögon, hvilka bildade en så sällsam kontrast till det hvita håret, oaf-vändt riktade utåt trädgården, som utbredde sig framför den öppna glasdörren; och just nu runno två tunga tårar utför hennes kinder.

Det hon såg därborta var en fantasibild, som hon ofta sett i sina drömmar: en gammal man — hennes egen make — som i solnedgången går och beskär rosenbuskar med en trädgårdssax.

Som lyckliga unga äkta makar hade de en gång talat om sin aflägsna framtid: »Vet du, Martha, när jag en gång

har tillryggalagt de sjuttio och ej längre orkar vara med ivärldsvimlet, då skall jag hänge mig åt min kärlek till blommorna, då skall jag drifva trädgårdsskötsel.» — »O, jag ser dig så tydligt; en liten mössa — ej virkad af mig, jag gör aldrig sådana ohyggliga arbeten — en liten mössa på de silfvergrå lockarna, i handen en trädgårdssax, hvarmed du klipper af de vissna blommorna.» — »Ja — och du sitter på trädgårdssoffan — en nätt liten spetsmössa har du smakfullt — kokett kommer du alltid att förbli — fästad i ditt likaledes redan bleknade hår; i handen har du således ej en virkning, utan en ännu sluten bok, ur hvilken du sedan ämnar föreläsa för mig, och så betraktar du leende mitt arbete ... Vi komma att bli ett lyckligt gammalt par, Martha!»

Denna föreställning hade så djupt inpräglat sig i hennes sinne, att hon ofta i sina drömmar brukade upplefva densamma som en verklighet. I aderton år hade hon redan varit änka, och ännu alltjämt kunde hon, när hon drömde om sin bortgångne Fredrik, med lefvande tydlighet se honom framför sig; för det mesta så som han varit under förlofningstiden, men mången gång äfven så som han endast förefunnits i bägges fantasi.

I dag, på hennes barnbarns dopfest, hade Rudolf yttrat i sitt tal: »Ja, mamma, denna skål utbringar jag för minnet

af din evigt älskade och evigt saknade make, hvilken jag har att tacka för allt, hvad jag tänker och är» —• och då hade hon blifvit så sällsamt sorgsen till sinnes. Hon satt midt emot den öppna glasdörren. Solens nedgående strålar förgyllde med sin skimrande glans en rosenbuske, och mot denna aftecknade sig — hennes drömbild:, hon ser trädgårdssaxen glimma, det hvita håret glänsa. . . »Inte sant», säger han och småler emot henne, »vi äro ett lyckligt gammalt par?»

Förskräckt genom Rudolfs fråga, torkade hon sig hastigt i ögonen och reste sig.s

Hon tog sin högre granne, riddaren och f. d. ministern v. Wegemann, under armen. Denne var i hemmet känd under öknamnet: minister »Allerdings» — eller på grund af ett ord, som han nyligen börjat använda mycket ofta — minister » Andrerscits.»

Man gick in i salongen bredvid. Det hade endast varit ett fåtal gäster: Förutom de redan nämnda Rudolfs halfsyster Sylvia — moderns lefvande afbild som ung; grefvinnan Lori Griesbach, Rudolfs svärmor; doktor Bresser, gammal vän i huset, och hans son Hugo Bresser; grefve Anton Delnitzky, den nydöptes unge gudfar; öfverste Schrauffer, en gammal till-bedjare till grefvinnan Lori, och traktens pastor, fader Protus.

Sylvia serverade det svarta kaffet i kopparna och öfver-räckte dessa åt gästerna.

Hvarje rörelse af den slanka, smidiga gestalten andades behag ; på det blomstrande ansiktet låg ett skimmer af sällsam lycka.

Martha och Lori togo plats på en liten hörnsoffa; herrarna däremot stannade i Sylvias närhet.

»Alltså har verkligen Toni Delnitzky friat?» sade grefvinnan Griesbach; »i så fall får jag gratulera..., och kanske man redan högt får . . .?»

»Nej, för all del! ... Sylvia har talat om saken för mig på vägen från kyrkan — först i morgon ämnar han hos mig anhålla om hennes hand. Först då, när jag gifvit mitt samtycke, kan förlofningen eklateras — om jag samtycker...»

»Du har väl ej något däremot? En af Österrikes störste ’epouseurer’! Att han varit lättsinnig — nåja, det är ju hvar och en af dem, mer eller mindre — sådana unga män som Rudolf får man ej ofta se.»

»Och äfven om jag skulle ha något att invända ... jag tror verkligen, att de båda karaktärerna icke passa för hvarandra . . ., men Sylvia är ej längre något barn ...»»Du synes mig mycket obeslutsam; först yttrar du: 'om jag samtycker’ och sedan, ’afven om jag skulle ha något att invända, så tjänar det till intet 1’»

»För att säga sanningen — det tjänar till intet. Ge blott akt på hur hon strålar af lycka, och med hvilken ifver Delnitzky nu tilltalar henne ...»

Lori suckade. »Det är dock härligt att vara ung! ...»

»Jag tycker egentligen, att äfven du är ung ännu, Lori...»

»I förgår var det min fyrtioåttonde födelsedag ...»

»Hvad det yttre beträffar, så har du ej förändrats mycket under de sista tjugo åren, och hvad ditt inre beträffar, inte alls. — Du är ännu lika smärt, lika blond, lika liflig (lika ytlig, tillade hon för sig själf) och lika — förlåt — lika behag-sjuk som alltid . . . Denna praktfulla, granatröda toilett — därtill blicken, som du riktar på vår minister Andrerseits» — hvad kommer Schrauffer att säga om den saken?»

»Och du städse mörkklädd och städse allvarlig — du ger dig sken af att vara mycket äldre än du är.»

»Ack, kära vän, när man har erfarit sådan sorg som jag — en så outsäglig olycka efter en så outsäglig lycka —, då borde man redan vara fullständigt bruten . ..; jag är det icke, emedan jag har mina barn ...»

Ministern närmade sig damerna och slog sig ned i en fåtölj vid sidan af grefvinnan Lori.

»Jag har just nu disputerat med grefve Rudolf och tillkallar er som domarinnor. Den ton, han anslog i sitt tal,

tyckte jag ej om ... ett anfall gent emot fäder och förfäder! Utan tvifvel, så ligger ju tanken på de efterkommande nära till hands, just när man firar ett lindebarn — men å andra sidan bör man ej glömma, att det endast finnes en enda förutsättning till sann lycka (i all synnerhet, hvad oss beträffar) och det är traditionen. Hvad tycker ni, fru grefvinna?»Lori hyste egentligen ej någon som helst åsikt angående denna fråga, men då hon i alla händelser måste svara något, sade hon: »Ni har rätt, fullkomligt rätt.» Det är en åsikt,

som de, hvilka densamma afser, anse mycket förståndig.

»Jag måste ge min son rätt», invände Martha. »Det är bättre att göra sig förtjänt af deras tack, hvilka komma efter oss, än af deras, hvilka lefvat före oss. Att vårda en redan lagd väg är nog bra — bättre är dock att bryta en ny.»

De nyförlofvade kunde nu utbyta några ohörbara ord:

»I morgon kommer jag alltså att tala med er mor, Sylvia . .. jag är en smula ängslig...»

»Ni tror väl inte, att mamma ...»

»Nej, hon kommer ej att afvisa mig — det är jag inte rädd för, men det högtidliga däri — ovanan ...»

Sylvia skrattade: »Jag hoppas verkligen, att ni är ovan! Hvem kan skaffa sig öfning i att fria? För öfrigt känner äfven jag mig förskräckligt ovan . . . jag förstår inte alls, att jag med ett kort »ja» har gifvit bort hela mitt lif. . . har jag ej öfverilat mig? Jag känner er egentligen så litet och ni — känner mig kanske alls inte...»

»Om jag känner er: den mest naturliga, glada, täcka lilla varelse ...»

»Kort sagdt, ett mönster för en väluppfostrad grefvinna, eller hur? Någon annan sida af min karaktär har jag ju ej heller haft tillfälle att visa under de fem eller sex kotiljonger, vi dansat med hvarandra. Det finnes dock verkligen inom mig åtskilligt, hvarom ni förmodligen ej har den minsta aning.»

»Till exempel?»

»Oerhörda anspråk på lifvet och på människorna och i all synnerhet på den man, med hvilken jag skall framlefva mitt lif.»

»Måste han kanske vara en halfgud?»»Nej, men en fullkomlig människa. Så som han därborta», tillade hon och pekade på brodern.

Rudolf närmade sig. »Hvarför peka ni på mig?»

»Du blir prisad som ett mönster för fullkomlighet», svarade Delnitzky. »Du motsvarar det ideal, som din syster har bildat sig för en — hur var det nu hon uttryckte sig — fullkomlig människa.»

Rudolf skakade, med en suck, på hufvudet:

»Då måste jag ännu en gång upprepa motivet för mitt tal — lefve framtiden — den skall frambringa fullkomliga människor...; nu finnes endast fjärdedelen, åttondelen, hundradelen ...»

»Du går ej ens in på, att det finnes halfva?»

»Ack, halfhet i en annan betydelse, det påträffar man endast alltför ofta. För att tala allvar, så har du en alltför god tanke om mig, Sylvia. Du vet dock min uppgift, och vet äfven, hur ringa förmåga jag hittills haft att fylla densamma, du vet —.»

»Det är icke förmågan», afbröt Sylvia, »utan tillfället som har fattats dig.»

»Också det. Jag hoppas, att det skall gifvas större, vidare möjligheter, när min Fredrik vuxit upp. Hans verksamhetsfält kommer att bli det tjugonde århundradet, och af detsamma väntar jag mig mycket.»

»Du lefver i dag helt och hållet i framtiden, Rudi», sade Delnitzky, »dit följer jag dig ej, ty det närvarande är mig alltför skönt.»

Sylvia gaf honom en blick, hvilken hindrade honom att fortsätta. Tydligen önskade hon icke, att Rudolf i detta

ögonblick skulle få veta, hvad det var, som så förljufvade nutiden för Delnitzky.

I ett annat hörn stodo öfverste v. Schrauffer, doktor Presser och pastorn och samtalade,»En vacker yngling, er son, herr doktor,» sade pastorn, »honom skulle uniformen passat bra — hvarför har ni icke låtit honom gå den militära banan?»

Fader Protus hade en tid varit fältpräst och hade bevarat en stor förkärlek för allt, hvad som hörde till det militära. Minnet af de stunder, som han tillbragt i muntra officerares sällskap, hörde till hans käraste minnen. Trettiotvå år, begåfvad med ett vaket förstånd, vetgirig och lefnadsglad, var han fri från all sektanda, all skenhelig stränghet. Såsom sällskapsmänniska var han allmänt omtyckt. Han förstod sig lika väl på skämt, som han kunde deltaga i vetenskapliga diskussioner. Naturligtvis hade hans vänner den takten gent emot honom, som präst, att under skämtet aldrig anslå en alltför frivol ton och vid diskussioner aldrig yttra något för religionen sårande. Lika hänsynsfull var fader Protus själf; i sällskapslifvet anslog han aldrig en lärd moraliserande ton. Afven om han själf i sitt inre brutit mot åtskilliga dogmer, framgick detta aldrig af hans yttranden; dock låg det i hans sätt gentemot notoriska fritänkare ett drag af stum aktning.

»En vacker ung man, er son,» sade han till doktor Bresser, »honom skulle uniformen passat bra; hvarför har ni ej tillåtit honom gå den militära banan?»

»Tillåtit? Jag? Han har själf valt sitt yrke. Han är skriftställare.»

»Så-å», sade öfversten, »är det egentligen något yrke?»

»Enligt min åsikt ett af de mest härliga yrken, som finnas», anmärkte fader Protus.

»Och jag återigen anser författarskap endast som en bisyssla; det är ju ingen karrier — med regelbunden befordran, med säker förtjänst.»

»Visserligen icke, men som min son af sin mor ärft en tillräcklig, egen förmögenhet, så , , ,»»Jag förstår», afbröt öfversten, »så lefver han som privatman.»

»Nej, tvärtom — den bana, han valt, är bland de mest offentliga; han är skriftställare och journalist.»

»Journalist? — Med andra ord de människors kallelse, hvilka — jag tror Bismarck har benämnt det så — hvilka ha förfelat sin kallelse?»

»Jag anser, att journalistiken är en mycket vacker lefnads-bana», inföll pastorn lifligt. »En kär, af mig högt skattad vän skrifver konst- och musikreferat i ’Neue freie Presse’.»

»Det förvånar mig ... ni, som är präst. . . och den bekanta judetidningen ...»

»Åh, jag är ej antisemit, herr öfverste. Nå i hvilken tidning skrifver er son, doktor Bresser?»

»I tio olika; men från och med nästkommande Oktober månad kommer han att inneha plats som fast redaktör för en ny politisk tidning.»

»Jag hoppas, det är en tidning med god hållning... I alla händelser skulle jag hellre sett er son som löjtnant. . . nu kunde han dessutom redan vara premierlöjtnant — än som — förlåt mig — pennfäktare. Om ni i god tid skickat honom till en militärakademi. . . Men ni är ju en gammal vän till friherrinnan Tilling — alltså en afsvuren fiende till militärer.»

»Fiende till militarismen», förbättrade Bresser.

»Det är detsamma. Om någon ej tål en sak, så fogar han till namnet ett förhatligt ’ism’. Icke sant, herr pastor, kyrkans fiender säga likaledes, att de icke ha något emot religionen eller emot de klerikala — de äro endast fiender till klerikalismen.»

»Jag uppfattar dock skillnaden däri», svarade fader Protus. Sedan fortsatte han vändande sig till doktor Bresser:

»Er son förefaller mig i dag mycket tystlåten och melankolisk. Ar han ofta så?»»Han är vanligen allvarlig; men

äfven jag har märkt, att han i dag synes mer än vanligt nedstämd.»

Den unge mannen i fråga satt vid ett bord och bläddrade i illustrerade tidskrifter. Men hans blick var endast då och då riktad på planscherna; åter och åter irrade den omkring i den riktning, hvarest Sylvia och Delnitzky stodo bredvid hvarandra.

Redan sedan flera år tillbaka hade Hugo Bresser hyst en svärmisk böjelse för Sylvia. Visserligen var han fullt medveten om hopplösheten däri; ty han tilltrodde sig icke att någonsin kunna anmäla sig som friare till denna firade, rika, aristokratiska dam. Men det, han i dag märkt af det unga parets uppförande och minspel, hade väckt hans svartsjuka.

Att själf afstå från en lycka är redan svårt nog, men att se en annan njuta af densamma är förfärligt. .. »Om jag har gissat rätt», sade han för sig själf— »så kommer jag att undvika detta hus — jag skulle ej kunna vara vittne därtill. Och dessutom är han henne icke värdig . . . Jag skulle endast unna henne den mest fullkomlige, förståndige, ädle man . . . men denna dussinmänniska! ... Ar det icke redan beklagligt nog, att den präktige Rudolf valde en så liten obetydlig grefvinna».

Under tiden hade de båda äldre damerna gått in i den unga fruns sängkammare för att aflägga besök därstädes.

Beatrix Dotzky, inhöljd i en lång, spetssmyckad nattrock, låg i sängen med den lille Fritz på armen. Kammarjungfrun och sköterskan stodo bredvid.

Grefvinnan Lori skyndade fram till sin dotter:

»Nå, Trixi — hur står det till? Ge mig ett ögonblick den lilla varelsen ... Ett så’nt litet rart kryp. Mamma upp i dagen — och du liknar mig; alltså mormor upp i dagen — jag vill dock icke påstå, att jag är vidare förtjust i denna titel...»»Ja, den passar dig inte heller, käraste mamma ...»

»Men mig passar den dock, inte sant Beatrix», sade Martha. »Ge mig den lilla, Lori.»

Grefvinnan Lori lät ej säga sig detta två gånger; utan lade barnet på Marthas arm.

»Och hör nu på . . .» De satte sig vid sängföttema, och i en oafbruten ström af ord berättade hon, hur det hade gått till vid dopet i kyrkan, hvad pastorn hade sagt, hur den lille hade skrikit, hvilka tal man hållit vid middagen. Öfverste v. SchraufFer hade talat så vackert om de framtida stordåd, som den lille Fritz skulle komma att utföra i fäderneslandets tjänst, om han i likhet med sin farfar och stamfar Althaus komme att bära kejsarens rock. Därifrån öfvergick samtalet utan vidare till den granatröda damastklädningen; »hos Spitzer vet du —, där får man dock det mest moderna ...» —; så talade man om olika slags mjölksurrogat, med hvilka man bäst uppammar småbarn; om de obehag, som man sedermera har af guvernanterna; om förhållningsregler för den unga modern. »Inom sex veckor», så slutade Lori, »måste du, ja, måste du fara till »Mariazell» för att tacka Guds moder för gossens födelse (jag är så glad, att det är en pojke — för majoratets skull). Jag har redan vallfärdat till »Mariazell» — nej, »Maria-taferl» var det ju — innan din nedkomst, och, som du ser, har det bragt dig lycka ...»

Martha satt tyst vid andra sidan af sängen och såg eftertänksamt på barnet, som hon höll i skötet. Tankar, känslor, fantasibilder genomströmmade hennes inre —; de voro ej klara, ej fullt tydliga, utan de flöto samman och framkallade hos henne en stämning af djupt vemod.

Hennes sons son . . . kanske skulle också han i sin ordning alstra söner . . ., och så går lifvet, obekymradt om döden, från den mest fjärran liggande forntid till den mest aflägsnaframtid — alltjämt lidande, strid, ålderdom, död — och hvar är målet? Hvar vägen? Då och då ser man väl äfven glädje, kärlek, hänförelse; det är ju i och för sig själf redan ett resultat. Men slutmålet kan endast vara: större glädje, större kärlek, större hänförelse ... O, du lilla hjälplösa varelse, hvad skall en gång bli af dig — om du får lefva? Hur mycken smärta skall väl du lida, hur mycken smärta skall väl du förorsaka? Endast ett vet du säkert; förr eller senare: döden — den eviga frånvaron . . . Ack, min förlorade make 1 . . . Och åter framstod Tillings bild för hennes inre öga. Men icke den af ålder böjda gestalt, som visat sig i drömmen, utan så som han varit, då han — ännu i sin fulla mannakraft — föll för sina bödlars kulor. Grefve Rudolf Dotzky, född år 1859, några månader före utbrottet af italienska-österrikiska kriget,

i hvilket hans far fann döden, var nu trettio år. Ägare till det utvidgade Dotzkyska fideikommisset, hade han ingen annan praktisk sysselsättning än förvaltningen af sina gods. Men dessutom hade han äfven valt sig en ideal kallelse, åt hvilken han ägnade sin kunskap, sina tankar och sin sträfvan; han ville fullfölja den uppgift, som utgjorde Fredrik Tillings testamente; han ville bekämpa krigsinstitutionen. Den egentliga arfvingen till detta testamente var visserligen Tillings änka, men Rudolf hade frivilligt utbildat sig till sin mors medhjälpare. Det under Fredriks lifstid påbörjade »protokollet» — en skrifbok, i hvilken fredsidéns och fredsrörelsens framsteg voro införda, fortsattes först af Martha, sedan af Rudolf. Det af föräldrarna samlade biblioteket i natur- och socialvetenskap fann i honom en ifrig läsare och förökare.

I alla händelser måste äfven det obligatoriska studiet af de officiella skolämnena afslutas; äfven hade han måst tjäna ett år som »frivillig». Så kom arfvet af det Dotzkyska fideikommisset; härigenom blef han tvungen — såvida han ville bli förtrogen med en stor godsägares plikter — att bedrifvaIS

allvarliga studier i jordbruk. Allt detta hindrade honom mycket i uppfyllandet af nyssnämnda ideala kallelse.

Afven kom en tid, då han genom umgänge med jämnåriga blef indragen i en hvirfvel af världsliga nöjen och sport; äfven då blef sysselsättningen med hans lifsuppgift mycket försummad. Till och med de åsikter, som utgjorde grundvalen för denna uppgift blefvo — under inflytande af den alldeles motsatta, feodala, chauvinistiska och reaktionära uppfattning, som var rådande bland hans omgifning — så småningom vacklande; och troligen skulle de fullständigt ha förändrats, såvida de ej varit så djupt förankrade i hans inre, och om ej det innerliga, aldrig helt och hållet afbrutna, förhållandet till modern erinrat honom om de ideal, för hvilka han ville sträfva — senare, senare, då han kommit i lugn och ro.

Och detta lugn kom snart. Den »gyllene ungdomens» innehållslösa lif med ständiga dryckeslag, ständiga nöjen; med enformiga samtal om jakter, kapplöpningar och aktriser ingaf honom snart afsmak. Det drog honom tillbaka till hans böcker och hans plikter som godsägare. Redan vid tjugofyra års ålder hade han lösslitit sig från sina kamraters sällskap. Han drog sig tillbaka till Brunnhof — den största och vackraste af hans egendomar — och bjöd dit sin mor och syster.

Här ägnade han sig åter med fördubblad ifver åt sina båda kall — det ena utöfvade han, det andra förberedde han sig till. Enda afbrottet i detta ensliga landtlif var några resor till Paris, London och Italien. Ty han insåg mycket väl, att man — för att kunna uträtta något i det offentliga lifvet — måste ha sett sig omkring i världen.

Utan att han själf märkt det, hade området för hans uppgift betydligt vidgats. Ursprungligen hade endast Tillings idé — krigsinstitutionens bekämpande — föresväfvat honom som mål. Men så småningom kom han till den öfvertygelsen,att hvarje tillstånd, hvarje funktion på mångfaldigt sätt är beroende af alla andra tillstånd och funktioner; och då började han att fördjupa sig i andra problem och att med intresse följa andra rörelser; öfverallt sökte han upptäcka en ny anda, som kunde spränga de gamla formerna. Ju längre han trängde framåt, desto vidare blef fältet för hans forskning. Det rika förråd af tankar, som stormade in på honom, och de kunskaper, som väcktes till lif, hindrade honom att koncentrera sin uppmärksamhet på något visst. Först måste han lära och åter lära, först måste hans jäsande ande vinna klarhet, innan han kunde komma därhän att med handling ingripa i det offentliga lifvets urverk. »Senare, senare!» sade han till sig själf och afstod från att nu uppträda som publicist eller politiker. Han eftersträfvade ej någon plats i riksrådet, till hvilken ställning dock hans stora domäner skulle berättigat honom; han slöt sig icke till någon förening och offentliggjorde inga uppsatser; han nöjde sig med att studera och tänka, att ge akt och observera. Att han — för att kunna fullfölja den uppgift, som han erhållit genom Tillings testamente — skulle bli tvungen att verka i det offentliga lifvet, det förstod han väl — men senare, senare.

Då han var 28 år gammal, beslöt han att gifta sig. Inne-hafvaren af fideikommisset och på samma gång den siste manlige ättlingen af huset Dotzky var helt enkelt förpliktad att draga försorg om förmögenhetens och namnets bestånd och att välja sig en jämbördig maka.

Från barndomen hade han gång på gång — hälft på skämt, halft på allvar — fått höra, att grefvinnan Griesbachs

enda dotter, den lilla Beatrix, borde bli hans 1 m. Mödrarna voro ungdomsväninnor, barnen lekkamrater, tken, att de

en gång skulle bli ett par, fick så småning ,.eg såväl hos Rudolf som Beatrix; man ansåg det självklart, alls inte som enkänslans sak eller som höjden af lycka, men i alla händelser mycket glädjande.

Utan mycken kurtis från hans sida; utan mycken öfver-läggning från hennes sida; utan öfverraskning för släkt och vänner framfördes och antogs Rudolfs frieri, och sex veckor senare tillkännagafs vigseln. Beatrix hade ett täckt och elegant utseende; i andligt afseende var hon ej mycket mer utvecklad än modern. Rudolf hade ej heller gjort minsta försök att få henne att deltaga i hans andliga intressen — i detta afseende var och förblef modern hans förtrogna. Hos sin lilla hustru ville han icke finna väckelse till sitt arbete, utan vederkvickelse. Han ville hvila ut hos henne; hon skulle muntra upp honom. Hon ägde ett gladt humör och kände sig fullkomligt lycklig genom den glänsande lefnadsställning, som hennes vackre och angenäme make erbjöd henne. Och då kunde hon väl genom gladt humör och uppriktig ömhet skänka honom denna glädje.

Beträffande det andliga lugnet, så var hennes fullständiga oförstånd en borgen därför; man kom egentligen aldrig i tillfälle att med henne utbyta några djupare tankar eller öfverväga några viktigare planer — kort sagdt: hon förorsakade ej mycket hufvudbryj i hennes sällskap måste man låta det andliga arbetet hvila.

Martha hade ej satt sig emot detta äktenskap. Hon ansåg, att Rudolfs lifsuppgift och lifsinnehåll låg utom de husliga förhållandena, ungefär såsom fallet är med en präst, som går helt upp i sitt kall. Rudolfs öde var ej beroende af förhållandet till en älskad hustru — nej, det hade ett vidare falt. Och här var modem , hans förtrogna och hans rådgifverska; det skulle kanske till och med varit henne smärtsamt att nödgas öfverlåta en sådan ^ roll åt en annan. Den unga grefvinnan Dotzkys stora behag1 jämte hennes barnsliga glädtighet gjorde, att man bortsåg från hennes klena andliga begåfning och ytligakaraktär. Många ansågo henne förtjusande, och Rudolf höll henne innerligt kär.

På så sätt kände sig Martha fullt lugn och tillfredsställd med sonens äktenskapliga lif. Annorlunda var förhållandet med dotterns förestående giftermål. Härvidlag kände hon sig outsägligt ängslig. Hon hade städse närt den förhoppningen, att Sylvia i ett harmoniskt äktenskap skulle finna samma lycka, som hon själf funnit vid Tillings sida. Och för något sådant erbjöd den unge Delnitzkys karaktär föga garanti.

*

Det var samma afton som dopfesten. Sylvia satt vid fönstret i sitt rum. Skymningen hade redan sänkt sig. Fönstret stod öppet, och den ljumma, doftmängda nattluften strömmade in. Bakom trädens toppar höjde sig månens blodröda, onaturligt stora skifva. Fjärran från hördes grodornas sakta kväkande ; från det närmaste buskaget ljöd en näktergals drill.

Sylvias hufvud var tillbakalutadt mot länstolens ryggstöd, och hennes händer hängde ned öfver armstöden. Hennes andedräkt gick hörbar och hastig öfver de halföppna läpparna; hon kände hur hennes hjärta slog.

Kär . . .! Denna visshet var ej endast en inre lycka, utan äfven en fysisk sådan. Hon kände en så behaglig värme, en så salig beklämning i sitt inre, en så sällsam bedöfning i hufvudet.

Vid afskedet — de stodo osedda af de andra i ett hörn af den mörka vestibulen — hade han tryckt en kyss på hennes läppar. Den första kärlekskyssen i hennes lif. Nu satt hon där och sökte att i minnet återkalla denna tilldragelse, denna känsla. Hon var så upprörd, så rik — med ett ord: förändrad; hon var ej mer samma Sylvia som hon varit för några timmar sedan.Dörren öppnades.

»I mörker, mitt barn?» sade Martha och tryckte på den elektriska knappen. Glasampeln i taket upplyste nu rummet med ett svagt rosafårgadt sken, och man såg nu de hvit-lackerade möblerna, de blommiga tygerna och tapeterna i den trefliga, enkla jungfruburen.

Sylvia sprang upp.

»Har jag skrämt dig?»

»O, nej, mamma . . . väl, att du kom ... i annat fall

hade jag gått till dig . .. Sätt dig här i soffan . . . och låt

mig ... så på denna pall...» Och Sylvia satte sig vid sin

mors fötter och lade hufvudet i hennes knä.

Martha strök smeksamt med handen öfver den unga flickans hjässa.

»Det är ju samma ställning, som när vi berätta sagor», sade hon leende, »endast rollerna äro ombytta: nu måste du berätta för mig. Hur kommer sig detta?... I morgon ämnar Delnitzky hos mig anhålla om din hand . . . Skall jag . . . skola vi säga ’ja’. Är du öfverens med dig själf?»

»Ja, jag är lycklig, mycket lycklig ...»

»Frågan är, om du kommer att förbli lycklig ... I längden, menar jag . . . ett helt, långt lif. . . Passa ni äfven för hvarandra? . . . Känner du honom som en man, till hvilken du förtroendefullt kan se upp; är du öfvertygad om att hans förstånd, hans godhet, hans karaktär öfverensstämmer med ditt eget väsen?...»

»Jag sade honom själf detsamma för några timmar sedan: ’Vi känna icke hvarandra’. Liksom du, mamma, så hyste äfven jag tvifvel. . . Men nu är det borta . . . Kärleken kan ej misstaga sig så — och är ej kärleken i och för sig själf en borgen för lycka? Om det är så för ett helt lif?. . . Hvem kan väl genast fordra så mycket? Är det ej redan nog,att man öfver hufvud taget — om också endast ett ögonblick

— får bli delaktig af lyckan, denna gyllene frukt och får vederkvicka sin själ därmed?. . . Kommer du ihåg, mamma,

— du har ej endast berättat mig sagor, du har äfven förtalt mig historier ur ditt eget lif — kommer du ihåg hur du ingick ditt äktenskap med Rudolfs far? En kotiljong på en kasinobal — och hans och ditt öde var besegladt. Var icke du lycklig samman med honom?. . . Visserligen också inte för lifvet — ty efter ett kort år rycktes han bort från dig. . . Men var ej detta år härligt?»

»Men, mitt barn, det är något helt annat... jag var så ung då, så outvecklad till förstånd och karaktär . . . under det att du Sylvia ...»

»Men äfven jag är ung. . .»

»Dock redan 22 år . . . jag var då sjutton år gammal. Men åren betyda intet —. Du är en allvarlig flicka, en självständigt tänkande kvinna —; du ställer stora anspråk på människorna ...»

»Ja, detsamma har jag i dag sagt min fästman... uttryckt samma tvifvel...»

»Ser du?»

»Jag har visserligen yttrat så, men jag tviflar ej i mitt inre — åtminstone icke nu. Den lycka, som uppfyller mig är starkare än allt — allt annat —; jag kan ej fatta det. . .»

»Du har redan gifvit så många 'korgen’, och bland dina afvisade friare finnas dock de, hvilka jag sätter mer värde på än på Delnitzky; men du kunde ej kritisera, ej tadla nog mycket. Den ene hade ej nog allmänbildning, den andre var ej tillräckligt storsinnad —; en annan saknade andlig begåf-ning; en fjärde ädel mildhet — kort sagdt, man skulle kunnat tro, att du endast ville anförtro din framtid åt ett ideal af fullkomlighet, och nu» —»Om nu känner jag inom mig, att det i hela världen ej finnes någon annan människa, som jag skulle kunna tillhöra, än Delnitzky; jag skulle ju berätta sagor för dig, mor? Där har du enl! Ett ljust under, helt och hållet oberoende af alla kloka 'hvarför' och ’hvartill’. Det finnes ingen förklaring och behöfs ingen. Jag är så lycklig; det synes mig, som vore allting förtrolladt, som vore jag själf en annan, än den jag förut var. Det jag förr tänkt och gjort är borta nu, skingradt åt skilda håll; något nytt omger mig, genomtränger, höjer mig —»

»Barn, barn — du talar som i ett rus —»

»Ja, mor, men det är ej champagnen, som stigit mig åt hufvudet — jag vet nu hvad ordet lyckorus betyder.»

»Men berättelsen är du mig ännu skyldig. Hur har det gått till?»

»På vägen från kyrkan har han friat.»

»Nej — jag vill veta orsaken till, att han kunnat eröfra ditt hjärta. Har det skett så småningom, plötsligt? — Hvilken särskild egenskap har du upptäckt hos honom?»

»En särskild egenskap? Någon viss dygd, som har bragt mig till detta öfverlagda beslut: 'Denna människa är värd kärlek — jag vill älska honom?' Nej, något sådant har icke ägt rum. Visserligen hade jag städse föreställt mig saken så. Då hittills alla mina bekanta och ifrigaste tillbedjare ha lämnat mig oberörd, sade jag till mig själf: 'Ingen har ännu visat sig äga så älskvärda egenskaper, som jag skulle fordra af min blifvande make; om det finns en man, som öfverensstämmer med mitt ideal, skall jag skänka honom min kärlek; som om en sådan gåfva vore villkorlig! . . . Nu har jag erfarit, att kärleken är oberoende af en sådan viljans riktning — lika lätt kunde man af fri vilja skaffa sig nervfeber, som —.»»Som kärleksfeber? Min Sylvia anser sin af ödet af-gjorda känsla såsom en sjukdom?»

»Som en härlig, berusande, farlig sjukdom —»

»Hvarför farlig?»

»Emedan jag dör, om nu något hinder —»

»Å, man dör ej så lätt af ödets slag och af hjärtesorg — därpå är jag själf ett exempel. Men nu vill jag lämna dig ensam, mitt älskade barn ... gå till hvila — ungdomens långa, ostörda sömn skall vederkvicka och lugna dig — du är så upprörd nu — jag vill alls inte plåga dig med vidare frågor. Tidigt i morgon skall du bättre kunna berätta mig, hvad jag ytterligare vill veta. God natt, mitt barn.»

Martha böjde sig ned öfver sin dotter och strök smeksamt med ena handen öfver hennes hår, medan Sylvia förde den andra till sina läppar:

»God natt, mor, väninna — min enda, goda, käraste mamma, jag är så lycklig ...»

*

Åter ensam, gick Sylvia tillbaka till det öppna fönstret; lutad mot fönsterbrädet och med hufvudet stödt mot den till-bakalagda armen, stod hon och såg upp mot natthimlen. Nu stod månen redan högt på firmamentet och göt ett mildt, blå-hvitt sken öfver buskagen och trädgårdens grusgångar. Den sakta svepande vinden var mängd med doft af ros och jasmin.

Denna nattluft och dessa dofter; hur ofta hade ej Sylvia känt deras tjusningsförmåga; men då denna tjusning förr var ett löfte — var den i dag ett fullbordadt faktum. Ja, lifvet är skönt. . . ja, våren med sina blomsterskatter, sina månljusa nätters hemlighetsfulla glans bebådar och skänker tjusning, som andas kärlek . . .»Hur det har gått till?» Denna fråga framstod nu för Sylvias inre.

För fjorton dagar sedan — flädern stod ännu i blom, det var en lika ljum, ljus vårnatt som nu — hade stadens ungherrar anordnat en bal i »Praterns» rättegångssal. I säll-skapslifvet gällde Delnitzky som den vackraste och mest elegante af alla ungherrar. Minst tio grefvinnor svärmade för honom, och nästan alla mödrar önskade i tysthet, att deras döttrar skulle kunna eröfra honom — ty han var ett af landets bästa partier.

På de tre eller fyra föregående baler, där Sylvia varit närvarande, hade den unge mannen i anmärkningsvärd grad bringat henne sin hyllning, hvarigenom hon — icke utan en viss tillfredsställelse — kände sig vara föremål för mångas afund. Men aftonen före nyssnämnda bal — på en soiré hos franska sändebudet — hade han däremot hållit sig på fullständigt af-stånd från Sylvia och hade på ett i ögonen fallande sätt gjort en äldre diplomats maka sin uppvaktning. En känsla, midt emellan förödmjukelse och harm, klargjorde för Sylvia, att Delnitzky icke var

henne likgiltig.

Helst hade hon afstått från meromnämnda bal, som var den sista under säsongen. Att under sådana förhållanden återse Delnitzky skulle ju endast förorsaka henne smärta. Men det blef annorlunda. Genast vid hennes inträde i salen skyndade den unge mannen henne till mötes och bad om kotiljongen.

Ett ögonblick var hon frestad säga, att hon lofvat bort den, men, innan hon hunnit fatta detta beslut, hade hon redan ofrivilligt sagt ja.

Den nyssnämnda unga frun var äfven närvarande, men Delnitzky växlade nu ej tio ord med henne. Under en paus mellan danserna kom en af Sylvias väninnor fram till henne och lade sin arm i hennes:»Kom, låt oss promenera en smula fram och tillbaka — jag har något att tala om för dig —»

»Och det skulle vara?»

»Jag har förut varit utkorad till en förälskad persons förtrogna. Visserligen är det icke något vidare trefligt ämbete — man är i sådana angelägenheter hellre föremålet. . men, då det gäller dig — som man vet är min käraste väninna . . . kort sagdt, jag är icke afundsjuk. Har du sett, med hvem jag dansat den sista kadriljen?...»

»Ja, med Delnitzky . . . och jag såg honom ifrigt tala med dig —»

»Hvad han så ifrigt sade mig var, att han var dödligt kär i dig; men han anser dig kall och af böjande. I går lär han i sin förtviflan försökt att göra en annan sin uppvaktning . . . han hade föresatt sig att undvika dig — men i dag var denna föresats åter rubbad; han. kunde ej stå ut därmed... Och han bad mig utforska dig, klokt och omärkligt taga reda på, om han fick hysa något hopp. Jag fullgör nu detta uppdrag . . . visserligen ej klokt och omärkligt — men det gör ju också detsamma. Du kommer i alla fall att vara uppriktig emot mig? Nå?»

Sylvia tvekade med svaret. Då föll orkestern in med en berusande valsmelodi, och flera unga herrar trädde bugande fram till de båda flickorna och. bjödo upp till dansen.

»Glädjen er åt lifvet» — hette valsen och Sylvia följde verkligen af hela sitt hjärta denna — af mästaren Strauss i trefjärdedels takt gifna — uppmaning, där hon nu lät sig föras bort genom salen af sin kavaljer.

Kotiljongen, denna härliga balnatts »clou», medförde visserligen ej någon formlig förklaring, men i alla händelser ett, genom blickar och tonfall, otaliga gånger upprepadt frieri och ja.Om han formligen skulle ha friat, hade Sylvia utbedt sig betänketid, ty hon hade i alla fall ej beslutat att bli Delnitzkys-hustru — hon måste först lära känna honom bättre — men på hans stumma, af kärlek glödande blickar, gåfvo hennes ögon — utan att hon kunde hindra det — ömma svar; och hans af lidelse darrande stämma — äfven då han talade om de mest likgiltiga saker — väckte gensvar hos henne.

Efter kotiljongen kom supén vid hans sida — och sedan uppbrottet i den gryende vårmorgonen; det var' han, som svepte kappan kring henne, som lindade spetsduken om hennes hufvud, som förde henne till vagnen och hjälpte henne upp i densamma — med långa, skälfvande handtryckningar.

På allt detta tänkte Sylvia tillbaka. Nu var allt afgjordt; han hade anhållit om hennes hand, och hon hade sagt ja; han hade kysst henne, och hon hade besvarat hans kyss . . .

Och alltså hade det gått med Sylvia som med den första bästa, lilla grefvinna, hvars hela andliga horisont ligger i begreppen: »Bal, kurtis, passion, glänsande parti». Och dock, huru annorlunda var icke hennes karaktär! Hennes intressen omfattade en hel värld af idéer, vetenskaper och tidsfrågor; hon hade städse tagit allvarlig del i sin mors och brors sträf-vanden och planer. Ehuru af dessa båda icke uppfordrad till verksamt deltagande, hade hon dock fått inblick i deras tankar och känslor; och äfven hon hade blifvit ett allvarligt människobarn med höga ideal. Framtiden drömde hon sig vid sidan af en framstående make — lärd eller politiker — hvilken skulle trycka sin stämpel på tiden, och som skulle kunna forma denna stämpel så, att hans samtida skulle förflyttas ett steg högre på lyckans och förädlingens skala.

Och nu? Nu var hon beredd och besluten att dela sitt lif med en man, om hvilkens karaktär hon egentligen ej

visste någonting alls; hon hade ingen garanti, att han skulle kunna.förverkliga hennes drömmar och komma att någonsin intaga en framskjuten och inflytelserik ställning, att han öfver hufvud taget var — en ädling. Detta af Tilling inpräglade ord yttrades mycket ofta i hemmet. Och i sin broder ägde Sylvia en förebild, utrustad med alla de egenskaper, som berättiga till denna titel. Af Toni Delnitzkys egenskaper kände hon egentligen endast, att han förorsakat henne salig, orosfylld hjärtklappning, att han syntes mycket förälskad, och, att han var den enda man — den ende på hela jorden — efter hvil-kens kyss hennes läppar längtade. Men hon var ej bländad; hon tilldelade honom icke alla möjliga dygder som fallet vanligen är med naivt förälskade personer. Hon erkände, att hon hemfallit under förtrollningen af en lidelse. Men denna förtrollning var så stark och behaglig, att hon alls icke ville försöka kämpa däremot. Och hvarför skulle hon så gjort? Ingen plikt band henne, hon svek icke sin tro till någon; — hon satte endast en sak på spel — sin egen lycka, framtida års lycka. Nå, denna insats kunde hon våga. Hon var ju säker om sin lycka, hvad den närvarande stunden och den närmaste framtiden beträffade; hon kände ju dock, att hon beredde en annan den högsta lycka, att hon skänkte den älskade friaren en saliggörande gåfva med sitt »ja», medan hennes »nej» skulle tillfogat honom en outsäglig smärta. Hon kände, att hon genom denna förlofning blifvit höjd ur hvardagligheten till en oanad högtid — till en lifvets söndagsstämning, ur hvilken hon ej godtyckligt kunde slitas förrän de festnummer voro utförda, som skimrade på det rosafärgade programmet. . .

Än stod Sylvia länge vid det öppna fönstret och insög •den balsamiska nattluften. Hvarje andedrag innebar glädje, hvarje pulsslag lefnadsnjutning. Martha hade skickat bud till sin son och bedt honom komma upp på hennes rum, ty hon önskade tala med honom. Rudolf följde genast betjänten, som uträttat uppdraget:

»Hvad vill mamma?»

Friherrinnan Tilling satt i en rund utbyggnad, som gränsade till hennes skrifrum. Det lilla rummet innehöll endast en mindre soffa vid vänstra väggen och ett lågt skåp vid den högra. Midt emot ingången stod Marthas fåtölj, framför denna ett vridbart bord och till höger ännu ett bord. På detta senare funnos dagens tidningar, en arbetskorg, solfjäder, luktflaska, en vas med blommor och en fotografiram med Tillings förbleknade porträtt. På väggarna hängde ytterligare flera porträtt af den aflidne maken, i olika ställningar och storlekar. Däribland fanns äfven ett knästycke i naturlig storlek, måladt af en berömd fransk konstnärs hand. Men detta porträtt var icke fullbordadt. Påbörjadt sommaren 1870, några veckor före krigets utbrott, kunde det ej afslutas, emedan målaren måste ställa sig under fanorna. Dock — ofullbordadt som det var — visade det redan en påfallande likhet.

Det låga skåpet, konstnärligt snidadt i ebenholz och in-lagdt med elfenben, var betäckt och fylldt med minnen af Tilling. Där stodo två skrin af oxideradt silfver med de in-graverade årtalen 1864 och 1866. Däri förvarades de bref, som Tilling skrifvit till sin hustru från de danska och böh-miska slagfälten; och i ett litet gyllene skrin låg det första bref, som hon någonsin erhållit från honom — det var skrifvet vid hans mors dödsbädd. I nyssnämnda skåp förvarades äfven de blå häften — det s. k. »protokollet» — hvari makarna gemensamt skrifvit fredsidéns krönika.

I denna lilla vrå uppehöll sig Martha flera timmar dagligen; här läste hon sina böcker och tidningar eller satt och broderade och tänkte då på den bortgångne.

Med orden: »Hvad vill du?» kysste Rudolf sin mor på handen. Sedan satte han sig i den lilla soffan.

Med välbehag betraktade Martha sin son — en bild af hurtig och förnäm manlighet. Han bar en ljus, sval kostym, hvilket gjorde, att hans solbrända hy syntes ännu mörkare. Han hade kolsvart, kortklippt hår, som i tre spetsar gick ned i pannan, små svarta mustascher, som lämnade den vackert tecknade munnen fri, svart, svagt krusadt pipskägg samt mörka ögonbryn. Endast ögonen voro blå. Han hade fint skuren profil, smidig och slank, nästan sex fot hög gestalt och aristokratiska händer och fötter. — Med rätta gällde Rudolf Dotzky att vara en af de vackraste herrarna bland den österrikiska högadeln,' hvilken dock är allt annat än fattig på vackra manliga individer. Ungefär så hade den unge husar sett ut, som ögonblickligen hade eröfrat den sjuttonåriga Martha Althaus’ hjärta. Dragen voro i alla händelser lika, endast mer markerade. Och hvad språk och tonfall beträffar, hade Rudolf i hög grad tagit intryck af sin styffar; flera af dennes rörelser, hans sätt att skratta, några nordtyska

talesätt hade gått i arf till styfsonen.

»Jag önskar tala med dig angående två viktiga saker, Rudolf.»»Jag har också, något, som jag vill tala med dig om. Men sedan . . . Först du ...»

»Jo, för det första, så har Delnitzky anhållit om Sylvias hånd.»

»Har just tänkt mig något sådant.»

»Hon älskar honom och är besluten att taga honom till make. Visserligen har jag drömt mig min tillkommande svärson annorlunda — hvad tycker du?»

»Ja, jag känner ju till Toni så litet... jag har ej något ondt att säga om honom, och har ej heller hört något ofördelaktigt om honom... Och om hon tycker bra om honom så...»

»Jag anser honom vara ytlig, oförmögen att sätta sig in i de idéer och tänkesätt, som mina barn hysa.»

»Kanske Sylvia kan inverka på honom.»

»Så var också min tanke i första ögonblicket. . . Jag har redan länge lagt märke till, att de hyst böjelse för hvarandra — i synnerhet på den där balen i Pratern . . . och Delnitzky är ju en älskvärd och god människa, en gentleman. Men sedan saken blifvit afgjord, började det uppstå tvifvel hos mig . . . Min oförliknelige Fredriks barn unnar jag ej åt någon,

som ej är som han . . . Men finnes det en sådan man?. . .

Och vi komma att förlora henne ...»

»Jag tror ej, att Sylvia kommer att bli oss mer främmande då än nu. Vi tre äro förenade med alltför många hjärtats och själens band, för att något skulle kunna rycka oss från hvarandra. Icke ens äktenskapet skulle kunna det. . . jag är ett exempel därpå ...»

»Ja, du, min Rudolf! . . . Låt oss nu tala om dig. Det

är den andra saken, jag har på hjärtat. Du har i går, vid

dopfesten, uttalat ord, som ha gjort ett starkt intryck på mig; de ljödo som hade de kommit från en kär, längesedan förstummad stämma.»»Och därför föll du i gråt?. . . Hvad yttrade jag då? Jag kommer ej ihåg det.»

»Desto bättre kommer jag ihåg det — hvarje ord har inpräglat sig i mitt minne ... ’Så länge vi hålla fast vid det gamla, skola vi förbli vildar’ — sade du —. 'Men redan stå vi vid ingången till en ny tid — blicken är riktad framåt. Allt trängtar mäktigt till en annan, högre gestaltning —; redan börjar den uppfattningen gripa omkring sig, att rätten skall vara grundvalen till allt socialt lif, och genom denna uppfattning kommer mänskligheten att blomstra — den ädla mänskligheten . . .’ Men, Rudolf, för att framtiden skall kunna bli en annan, måste »nuet» användas till förberedande handling. Ämnar du ej handla?»

»Jo, det ämnar jag, och det var just om den saken, jag ville tala med dig. Hvad jag ser för mig är detta: En plats i riksdagen, bildandet af ett nytt parti och kanske ledningen däraf; dessutom publicistisk verksamhet... I Bressers tidning kommer hvar vecka en spalt att stå till min disposition.»

»Och då kommer du att uppträda som målsman för freds-och afväpningsidén? Så lycklig du gör mig! Du vet ju, att det har bildats en interparlamentarisk förening — då kunde du försöka att äfven inom österrikiska parlamentet bilda ett sådant parti.»

»Jag har ett ännu vidlyftigare program i sikte. För att kunna baria väg för en stor omdaning, måste man på samma gång sträfva för tio andra stora omdaningar.»

Martha skakade på hufvudet.

»Helt visst», sade hon, »hvarje omdaning förutsätter och orsakar andra; men om en person riktar sin uppmärksamhet åt alla möjliga olika håll, hur går det då med ledningen af arbetet?»

»Det finnes saker, som ej låta sig delas, som äro ettenda stort helt; exempel härpå är en världsåskådning. Ju större inblick jag får i det offentliga lifvet, desto bättre inser jag, att det som behöfves just är detta: en ny världsåskådning — en ny tingens ordning. Det är ej propeller och master, man bör ändra, för att ett skepp skall segla bättre — det är kursen, som måste bli en annan. Ty med sin nuvarande riktning glider det in i en malström, som kommer att draga ned detsamma i djupet.»

»Och, min son, ämnar du verkligen ensam vara den lots, som skall åstadkomma en sådan ändring i kursen? Din äregirighet är stor.»

»Äregirighet?» — Rudolf gjorde en afvärjande rörelse med handen — »nej, någon sådan hyser jag icke. Jag vet mer än väl, att det, man nämner ära och värdigheter, ej går att vinna på den väg, som först måste banas.»

»Och af hvilken anledning har du beslutat att handla just nu?»

»Mitt trettionde år är tilländalupet — lärotiden är slut... och kanske äfven gårdagens fest... Då jag yttrade, att vi måste visa oss värdiga våra barn och barnbarn, då erinrade mig mitt samvete, att jag själf ännu ej uträttat något. Hur skall jag kunna hoppas, att min son en gång skall fullfölja mitt arbete, när jag ej själf fyllt den uppgift, som jag öfver-tagit efter min far.»

»Efter din far?»

»Ack, förlåt — min verklige far har jag ju aldrig känt, och i mitt hjärta har jag ju städse kallat denne» — han pekade på porträttet på väggen — »så».

»Det har han äfven förtjänt...»

»Nå, gillar du mitt beslut?»

»Jag har redan sagt att det gör mig lycklig. Blott det enda fruktar jag: — att du ämnar odla ett för vidt falt ochkanske därigenom just kommer att försumma den planta, hvars vård han» — med en blick på porträttet — »öfverlämnat åt oss. Jag åsyftar denna bestämda, fullt begränsade rörelse ...»

»Jag vet, hvad du menar: Skiljedomstol — världsfred... och detta kallar du begränsadt? Det betyder hvarken mer eller mindre än en omhvälfning af gängse uppfostran, politik, moral, samhällsordning — kort sagdt en fullständig revolution. Och märker du ej, att vi lefva i en tid, som på alla områden är revolutionärt sinnad? Sedan ungefär tio år tillbaka har i Tyskland härskat en litterär revolution; den bildande konsten kallar sin rörelse »secession»; kvinnan ger sin namnet emancipation och proletärerna — socialdemokrati, och så vidare...»

»Den, som längtar efter en ny tid, behöfver ej alltid arbeta på alla områden. Hvar och en hjälper sin nästa på bästa sätt, om han väl fyller sin egen uppgift.»

»Mor, du intresserar dig egentligen endast för en enda fråga — och icke för växlingarna inom litteratur och konst — icke för kvinno- och arbetarerörelsen, eller hur?»

»Om jag intresserar mig? Helt visst. Den som tager del af tidens förändring, hör och ser öfverallt med spänning framåt. . . men kämpa och verka, det vill jag endast i en riktning —; och som du ju vet, har jag ju äfven — så långt mina krafter räckt till — försökt så genom att nedskrifva mitt lifs historia ... På andra områden fattas mig förstånd — omdömesförmåga. Så t. ex. erkänner jag, att den nya konsten i många afseenden är mig motbjudande ... att jag ännu hänger fast vid allt, som jag i min ungdom lärt mig känna och beundra som skönt och godt... jag har ej sökt att fostra Sylvia till en nutidskvinna; jag är för gammal att...»

»Kanske detta är skillnaden mellan oss två», afbröt Rudolf. »Jag är ung ... jag har vuxit upp i den jäsande atmosfären, i det modernas stormande tid . . . Visserligen ha i deflesta fall dess fläktar blåst mig till mötes endast från böcker och tidningar —; ty de människor, med hvilka vi äro samman, lefva ännu så mycket efter gamla åskådningssätt och sedvänjor; de veta icke alls, att världen utvecklas. På sin höjd märka de, att ett obehagligt skämt söker störa den gamla tref-liga ordningen — och detta afvisa de med förakt. Med undantag af gamle grefve Kolnos känner jag bland vårt umgänge ingen enda människa med moderna idéer. Det finns säkerligen ett par

dussin sådana som han, men jag känner dem ej.»

»Jag har i dag fått ett kärkommet bref från Kolnos», sade Martha. »Han är verkligen en märkvärdig och härlig typ, men ej enligt min mening modern; han har intet af dekadensnatur, af raffinerad öfvermänniska, intet af hädisk natur.»

»Mor, du skall ej draga fram just den moderna andans sjukliga symptom.»

»Helt visst, du har rätt; de flesta missförstånd orsakas också däraf; hvarje sak har så olika synpunkter —; två människor, som egentligen skulle vara af lika mening, strida ofta om en sak, för hvilken de endast ha ett och samma namn, men som de betrakta från vidt skilda synpunkter . . . Hvarom rörde sig egentligen vårt samtal?»

»Om Kolnos.»

»Ja, alldeles riktigt. . . Hvar har jag nu hans bref? — Där är det ju . . . han har sändt mig sin senaste dikt... läs där —; han känner min svaga sida; som du ser, är hans dikt riktad gent emot kanonerna.»

Rudolf tog pappersarket och ögnade igenom det. Dikten, som bestod af tretton strofer, skildrade, under titeln: »Tiotusen år härefter», en scen i en aflägsen framtid, då man i det af is öfvertäckta Europa utgräfver gamla fynd och anställer efterforskningar för att utröna kulturutvecklingens gång:»De lärda skrifva digra böcker och strida, fyllda utaf hat, om det antikas skönhet, värde och nyttan af dess resultat.»

Så finner man ett gåtfullt instrument, angående hvars användning man slår sina kloka hufvuden samman. Det är ett groft metallrör. Skall det vara en jättestor orgelpipa, ett förhistoriskt flöjtstycke eller ett dryckeshorn för giganter? Eller månne en mystisk symbol från de mörka tider, då man till och med trodde på afgudar? Ändtligen uttyddes en sten, i hvilken förklaringen var inristad. En sådan förklaring skulle man aldrig själf kunnat finna på: man använde röret till massmord eller — med ett mildare uttryck — i krig:

»Och massmord är ju fullt kanoniskt (ty medlet helgas af dess mål); kanon man därför nämnde röret, på ovän blåste krut och stål.»

Rudolf återlämnade papperet och sade:

»Nå, var det icke det, jag nyss sade; denne sextioåring är en modern människa; hans blick är riktad mot det tillkommande, han vet, att vi äro stadda i utveckling. Han ser med erkänsla och längtan framtiden emot, medan mina ärade umgängesvänner, om de ens ha några ideal, alltid se dessa endast i det förflutna. Men de flesta se också ej längre än näsan är lång.»

»Men det oaktadt äro dessa människor på sätt och vis kanske lika kloka som du, min käre gosse. Det kommer endast an på i hvilken tankesfär, på hvilket kunskapsfält, man för tillfället råkat komma. Uppfostran är allt. Och ej endast uppfostran som barn — äfven som vuxen. Först vid fyrtio års ålder började Tilling studera vissa saker, hvilka sedan ju visade sig äga en så vid horisont.»»Du tanker verkligen jämt och ständigt på honom», sade Rudolf i mild, vördnadsfull ton.

Martha höjde blicken mot himlen:

»Alltid. Jag är stolt öfver att själf ha erfarit, att det finnes en kärlek, som är starkare än döden.» En het eftermiddag i Augusti. Värmen hindrar emellertid ej Brunnhofs gäster att roa sig med tennisspel.

Spelplanen är belägen i en del af parken, som denna tid på dagen helt och hållet är skyddad för solen. Man ser slottets baksida med dess till parterren förande terrasser. I midten en stor bassäng, från hvilken en springbrunn stiger upp; rundtorn mångfargade, konstnärligt ordnade blomsterrabatter. Just nu riktar en trädgårdslärling vattenslangen mot dessa rabatter; af vattnet väckta till lif utsända blommorna än starkare dofter, hvilka af den kvafva luften föras ända bort till tennisplanen. Särskildt framträdde den något bedöfvande doften från ett par i närheten stående vaniljbuskar. Ett egendomligt skimmer låg öfver trädens och gräsmattornas grönska; det var af en sådan där lackerad, teaterliknande färg, som brukar föranleda utropet: »Nej, men titta dål... hvilken underbar

belysning ...»

Det var händelsevis samma sällskap, som varit församladt vid dopfesten, endast ytterligare ökadt genom närvaron af den unga värdinnan; hon var redan fullkomligt återställd och hade redan gjort den vallfart till Mariazell, som hennes mor så enträget hade påyrkat.Man satt vid sidan af tennisplanen och åsåg de fyra spelarna: Sylvia och hennes fästman, Rudolf och unge Bresser.

Denne hade blifvit otrogen sin föresats att, såvida Sylvia förlofvade sig, undvika detta hus. Det hade blifvit honom en alltför kär vana att umgås med denna familj, hvars äldste vän hans far var. Samvaron med friherrinnan Tilling, de förtroliga pratstunderna med Rudolf och tillfället att åtminstone få se den i tysthet tillbedda Sylvia, från allt detta kunde han ej i längden afstå. Denna dumma afund måste dock bekämpas. Han hade ju aldrig hoppats att kunna eröfra flickan, och då måste han äfven finna sig i att se henne vid en annans sida. Att denne andre ej var någon idealmänniska, beredde honom egentligen föga tillfredsställelse, något som han visserligen icke tillstod, men som han därför icke dess mindre kände. Då han själf ej ansåg Delnitzky värd någons kärlek, så hängaf han sig åt den tanken, att Sylvia ingick ett konvenansparti, i hvilket hennes hjärta endast hade ringa del. På detta sätt förjagade han åtminstone den ena af sina afundsjuka känslor.

»Game — play — out» ljödo orden från spelplanen, men i lugn, sansad ton; bollarna flögo hit och dit, eller stötte de mot nätet och föllo till marken; allt försiggick ljudlöst utom när bollen oskickligt uppfångades med handtaget på racketen; då hördes vanligen från åskådarna utropet: »Trä — trä!» De spelandes rörelser voro ej häftiga; man sprang och hoppade ej; tvärtom röjde spelet — i synnerhet herrarnes — en viss bekväm vårdslöshet.

Martha, som satt något afsides från de andra, höll en tidning i handen; men hon läste icke utan följde med blicken sina barns behagliga gestalter.

Hon hade nu försonat sig med Sylvias förlofning. Den unga flickan upprepade dagligen för henne, att hon kände sig fullkomligt lycklig. Då och då uppstego visserligen tvifvelhos henne; mycket i hennes blifvande svärsons sätt och yttranden inverkade på hennes nerver ungefär som när ett knifblad glider emot en porslinstallrik, eller som när man skrapar mot en sidentapet med en spetsig nagel; men sådana känslor förjagade hon genast.

Beatrix och hennes mor sutto bredvid hvarandra, fördjupade i ett ifrigt samtal angående småbarn. Den nye invånarens och arfvingens tillvaro var för hans unga mor den mest underbara och för hans mormor den mest viktiga företeelse i hela världen.

De fyra herrarne, öfverste von SchraufFer, minister »Aller-dings», fader Protus och doktor Bresser underhöllo sig med hvarandra.

»Jag förstår icke detta spel», sade pastorn. »Det är ej alls något lif däri' — se endast hvilka lugna rörelser, intet spring hit och dit — tvärtom ... i all synnerhet herrarne — synas så bekväma, nästan vårdslösa. Men roligt måtte de ha; i motsatt fall skulle de väl ej vara så ihärdiga; hvarhelst tennis spelas, använder man racketen dagligen, som om man därmed uppfyllde en kär plikt. Det gör mig ondt att det trefliga kägelspelet mer och mer börjar att komma ur modet.»

»Sådan är världen, högvördige herre —; allt gammalt tränges undan af nytt.»

Pastorn skakade på hufvudet. »Endast bland oss, nyhets-trängtande människor, herr doktor, se endast i naturen, städse samma träd, samma bärg —»

»Ack nej, icke samma», utropade doktorn. »Förändringarna försiggå i naturen endast långsammare, så att vi ej kunna iakttaga dem; är ej ni kanske af den åsikt, att denna trakt sedan tertiärperioden undergått mycket större förändringar än från kägelbana till tennisplan ?»

»Helt visst», bekräftade ministern. »Men de största ochmest vanliga förändringar kunna vi redan konstatera i vår politik. Redan där är det omöjligt att uppnå den minsta stabilitet, och detta oaktadt de konservativa aldrig upphöra med sina försök . . . För att tala om politik, så vet ni väl, mina herrar, att vår Rudolf önskar sig ett riksdagsmandat?»

»Jag vet det», sade doktor Bresser. »Friherrinnan Tilling är förtjust däröfver.»

»Å ena sidan», svarade ministern, »förstår jag, att så måste vara. En mor bör ju alltid bli glad, när hennes son vill utmärka sig i det offentliga lifvet — å andra sidan medför riksdagsmannens yrke mycken förtret och många svårigheter.»

Öfversten ryckte på axlarna: »Ah, svårigheter! Med

Rudolfs namn och förbindelser . . . Intet kan hindra honom att ernå en framstående ställning — först ett par år i parlamentet, sedan en ministerportfölj —»

»Jag har ej riktigt klart för mig», sade fader Protus, »hvilken roll grefve Rudolf kommer att spela i politiken. Efter hans samhällsställning att döma måste han sluta sig till det konservativa partiet —»

»Helt visst», sade ministern och nickade bifallande.

»— Men om jag känner honom rätt, lutar han åt det liberala, för att ej säga — radikala partiet.»

»I alla händelser är hans politiska uppfattning ej fullt som sig bör», sade öfversten; »jag kan ej glömma det anti-militära tal, han höll vid sin arfvinges dopfest, vid hvilket tillfälle ni, herr doktor, dessutom understödde honom . . .; om jag ej missminner mig, så har ni en gång yrkat afslag på utgifterna till krigshären. Tänk om Rudolf kommer att uppträda som målsman för en sådan åsikt —»

Ministern gjorde en lugnande rörelse med handen:

»Varen lugna — den, åt hvilken Gud ger ett ämbete — den ger Han också förmågan att rätt sköta detsamma. Detvill med andra ord säga: om man har nått en viss ställning eller kommit in i en viss samhällsklass, blir man så genomträngd af denna ställnings skyldigheter och denna samhällsklass' vanor, att gamla idéer och böjelser försvinna som dimma, man gör och låter det, som denna nya ställning kräfver.»

»Då fordras det», återtog Bresser, »att man är en så stark personlighet, att omgifningen tvingas att rätta sig efter en själf och icke tvärtom —»

De spelande hade slutat sitt parti. Rudolf gick fram till gruppen:

»Hvad är det ni tala så ifrigt om, mina herrar?»

»Om er och er kanditatur till riksdagen —»

»Då ha ni väl ej haft mycket godt att säga; ty ni intaga — med undantag kanske af doktor Bresser — en helt annan politisk ståndpunkt än jag —»

»Det kan helt visst finnas olika nyanser», sade ministern, »men beträffande grundfärgen är hvar anständig människa af ungefär samma åsikt: Trohet mot lagen, kejsaren och foster-

landet ...»

»Trohet, trohet...», upprepade Rudolf och skakade på hufvudet. »Det är nog mycket bra att vara i besittning af denna vackra egenskap gent emot det bestående, såvida detta sistnämnda är godt. Men hur bör den vara, som vill tjäna kommande generationer?»

Bresser svarade:

»Djärf måste han vara.»

»Ja», sade Rudolf, »men äfven trogen, trogen sig själf.»

Sylvia och Delnitzky gingo tillsammans fram och tillbaka i en af parkens alléer; de voro inom synhåll, men utom hörhåll för de andra.

Under de sex veckor, som förflutit sedan förlofningen, hade den unga flickan genomlupit de mest olika känslostäm-ningar. Den öfversvallande lycka, hon känt den aftonen, då hon gifvit sin första kyss och sitt »ja»-

ord, hade ej kommit åter; hon kunde minnas det hon då känt, likväl utan att nu känna detsamma. Det kan ju omöjligt förekomma två första kyssar och två ögonblick, då man fattar ett så bestämdt, för hela lifvet afgörande beslut. Det hade till och med mer än en gång händt, att hon känt sin kärlek försvagas. Liksom modern hade äfven hon känt sig obehagligt berörd af Del-nitzkys samtalsämnen och af hans sätt att uttrycka sig. Men det varade ej längre än en minut; ögonblicket därefter ägde hon åter vissheten att vara en kär, lycklig fästmö.

Tysta hade de gått några steg. Delnitzky bröt först tystnaden:

»Så vacker, så vacker du är!» Ordet »du» fick endast användas, när de voro téte-å-téte. I sällskap med andra kallade de förlofvade hvarandra för »ni». Och just detta gjorde ordet »du» till ett slags smeknamn. »Jag tycker mer om dig så här, i sommartoalett —; och jag tycker, att du är mycket mer graciös, när du spelar tennis, än när du dansar.»

I sin korta, hvita piquetklädning med ett läderskärp kring den slanka, ej för smala midjan, erbjöd Sylvia verkligen bilden af en frisk och täck flicka; de små, smala fotterna voro instuckna i gula skor utan klackar; på det kastanjebruna håret, som var hopfäst till en stor knut i nacken, och på hvilket solen tecknade bronsfårgade skuggor, bar hon en enkel matroshatt. Det ungdomliga lilla ansiktet var som öfvergjutet af ett ljust skimmer; skära rosor på kinderna, mörkröd färg på läpparna, blixtrande ögon och ett ljust, gladt leende. Fästmannen hade verkligen alla skäl att säga: »Så vacker du är!»

»Tycker du det? Är då mitt utseende det, du mest älskar hos mig?»»Allt hos dig är mig kärt... Du är en gudomlig tös . . . äkta ras . . .»

Ett moln gled öfver Sylvias ansikte. Detta var åter ett af dessa uttryck, som förargade henne. Hon förblef tyst. Del-nitzky fortfor:

»Intet är mig så motbjudande som affekterade och koketta manér eller för att säga rent ut, dumma blåstrumpeidéer. Du är enkel, naturlig . . . visserligen äfven förbaskadt slug, men det urartar ej till öfversitteri... I början var jag verkligen en smula rädd för ditt goda hufvud ... Du har rykte om dig att städse studera allvarliga saker och att flera timmar i sträck läsa lärda böcker tillsammans med Rudolf och din mor. Men det tycks ej vara så farligt. . .; jag har ej hört dig tala om några pedantiska ämnen.»

»Min käraste Toni, vi ha ju hittills egentligen endast varit tillsammans på baler; där har jag naturligtvis ej kunnat inleda några allvarligare samtal . . .; och alltsedan vår förlof-ning språka vi nästan alltid om vår kärlek; — äfven detta samtalsämne kan ej ge anledning till något pedanteri . . . men du måste göra dig beredd på, att jag, när vi en gång äro gifta, kommer att tala om mer djupgående saker —»

»Om Schopenhauer eller Nietzsche eller kanske till och med om kyrkomötenas historia? Nej, jag tackar —»

»De båda tänkare, som du nu nämnde, höra ej till mina favoriter, så djupt och underbart deras språk än är —»

»Har du då öfver hufvud taget läst dem?»

»Nå än du då?» — Anton gjorde en nekande rörelse med hufvudet — »och beträffande kyrkomötena, så känner jag föga till deras historia —»

»Så gör jag det i stället så mycket bättre. Som du väl vet, var jag två år hos jesuitisterna på Kalksburg —»

»Hos jesuiterna.»Toni ryckte otåligt på axlama. »Nåja, förlåt, hos jesuiterna — och där studeras mycket noga allt, som hör till kyrkohistorien. Mer än två år skulle jag i alla händelser ej ha kunnat uthärda; jag hade dock aldrig blifvit en rätt lärjunge till jesuiterna.»

»Gud ske lof! Men det, jag nyss ville ha sagt, var, att jag hoppas vi komma att stå i innerlig, andlig gemenskap; att vi kunna tala med hvarandra angående allt det vi beundra, allt det vi förvånas öfver i denna underbara värld —»

»Jag förvånas öfver din underbara skönhet —»

Nu ryckte hon på axlarna. »Återigen?»

»Blir du nu ond öfver, att jag beundrar dig, att jag är galen i dig?»

Nej, därför var hon ej ond; men det började inge henne en viss bäfvan, att han ej var i stånd att tala om någonting annat.

Han tryckte hennes arm tätt intill sig, böjde sig ned öfver henne och sänkte sin glödande blick djupt i hennes ögon —; det var en blick, som fyllde hennes inre med en bemsande känsla. Kunde det väl i hela världen finnas något mer underbart än just detta . . . ?

Båda voro tysta. I den kvalmiga luften kändes en svag doft, som tillkännagaf det annalkande regnet. Den underbara belysningen blef alltmer onaturlig; man skulle ej kunnat tro, att marken var täckt af gräs utan af grön metall. Man hörde åskans aflägsna mullrande.

»Barn, barn», ropade de andra, »det blir oväder — kom, gå vi in ...»

Om något skulle kunna höja Sylvias, till hälften af fröjd, till hälften af bäfvan bestående sinnesstämning, så vore det just utsikten, att ett duktigt oväder skulle bryta löst; regnets smattrande, blixtarnas bländande sken, åskans dundrande bådelängtade hon efter och — fruktade. Och verkligen. Knappast hade några få minuter förflutit, förrän en skarp vind böjde trädens grenar och jagade hvirflar af damm och blad genom luften; regnet föll i tunga, varma droppar; den gulgröna belysningen gaf vika för ett plötsligt inbrytande mörker; svarta molnmassor närmade sig och hängde djupt ned öfver jorden. En bländande blixt tecknade en glödande sicksackformad linie från zenit ända ned till marken; strax därefter hördes en häftig åskskräll —; den måste ha slagit ned i närheten.

Hela sällskapet skyndade så fort som möjligt in i slottet. De nyförlofvade voro något längre bort än de andra, hvarför de än mer måste påskynda sina steg, så framt de i rätt tid ville komma under tak. Hugo Bresser skyndade emot dem med ett paraply i handen.

Nu kom ett formligt skyfall nedstörtande; Sylvia började att springa; då hon var föga mer än ett steg från Hugo, snafvade hon öfver en sten och föll omkull. I rätta ögonblicket uppfångade den unge mannen henne i sina armar.

Han höll armarna tätt slutna kring henne. Midt i denna elektricitetsmättade atmosfär, i denna storm af lössläppta element brusade det vildt äfven i hans ådror. Och hans länge återhållna lidelse kunde ej tillbakahållas i detta enda ögonblick, då ödet kastade den tillbedda flickan i hans famn; — han kunde ej annat, han tryckte henne tätt till sitt bröst. Och uttrycket i hans ansikte bevisade på det mest tydliga sätt hans glödande kärlek.

Äfven Sylvia stod under denna stormande minuts inflytande; denna plötsligt uppenbarade kärlek liknade ju också en blixtstråle . . .

Hon kände ej något samvetsagg; hvad hon kände var snarare en återverkan af den elektriska ström, som genomströmmade det bröst vid hvilket hon låg.Endast tre sekunder, och Delnitzky hade sprungit fram och befriat henne. Han hade ej märkt något annat af det skedda, än att hennes fot snafvat och den händelsevis erbjudna hjälpen.

»Ni har väl ej skadat er?» frågade han oroligt.

Sylvia andades tungt.

»Nej, nej — alls inte, alls inte . . .», framstammade hon och slöt ögonen. Denna afton kvarstannade ej Sylvia i salongen.

Strax efter middagen, vid hvilken hon lät rätterna nästan orörda gå sig förbi, drog hon sig tillbaka till sitt rum under förevändning af häftig hufvudvärk.

Hon ville bikta sin synd; först utforska sitt samvete och sedan aflägga räkenskap inför sig själf. Säkerligen måste hon äfven ålägga sig någon botgöring —; den synd, hon fruktade finna under detta förestående utforskande af samvetet, försonades ej utan vidare genom egen absolution.

Under middagens lopp hade samtalet en gång antagit en lifligare ton än vanligt. Rudolf och Hugo, som sutto midt emot hvarandra, hade råkat in i en så liflig ordväxling, att alla andra samtal snart förstummades, och hela sällskapet lyssnade till dessa båda unge män.

». . . Och jag, käre Bresser, påstår, att handlingen är det förnämsta.»

»Grefve Rudi, jag håller fast vid min åsikt, att tanken står högst, redan därför att den kan vara ensam, kan sväfva öfver gletschernas toppar. Jag känner i historien ej någon så kallad handling, genom hvilken mänskligheten har blifvit rikare och ädlare —; sådant har alltid varit resultat endast af stora tankar.»»Det första trappsteget kan dock ej ligga högre än det andra. Först tänker man, sedan handlar man. Man måste förkroppsliga ordet, ge idén lif, gestalt. Det tänkta måste bekräftas, utföras, fullgöras; med ett ord, det måste förverkligas ; på ett beslutsamt, kraftigt, fullödigt sätt.»

»Dessa ord erinra om knytnäfsslag, om våldshandlingar öfver hufvud taget. Det förvånar mig, att just ni, fredsidéns målsman, säger så.»

»Just emedan jag är målsman för en idé, längtar jag att få omsätta densamma i handling, förkroppsliga den i institutioner. »

»Det går af sig själft, endast idén först hunnit bli stark nog. En institution blir ej lifskraftig, om den framtvingas för tidigt. . . Hvad menar ni för öfrigt med institutioner? Lagar, författningar, politiska partier, anstalter och föreningar? Hvilken bisak är ej allt detta; hur obetydligt är det icke gentemot den värld, som tillhör anden, den hvar dag växande människoanden, som städse sträfvar mot ljusare höjder . . .?»

»Men hur många människor äro så danade! ...»

»Massorna följa långsamt efter.»

»Men de följa endast den synbara d. v. s. den förverkligade tanken —»

»För öfrigt! — än mer värdefull än såväl tanke som handling är känslan. Känslan är lifvets höjdpunkt. . .; den är äfven regulator för alla s. k. institutioner; känslan och icke massornas öfvertänkta omdöme är det, hvilket gäller som kulturens gradmätare. Endast inom känslans område utvecklas själens skönaste blommor: medlidande, hänförelse, fromhet och — det högsta i lifvet — kärlek; kärleken skänker konstnären skaparförmåga, gifver oss möjlighet att rätt njuta af konsten . . . Samma är förhållandet i naturen; det är ej rosens egen doft, som hänför oss, utan de med hvarandra förknippade föreställ-ningar och minnen, som uppstå inom oss, när vi inandas denna doft; ackord och tonföljd äro för vårt öra endast buller; först när vi uppfatta desamma med känslan, blir det musik. . .»

»Hvad för öfverspända dumheter pratar den där?» hviskade Delnitzky till sin fästmö. »Hör ej på honom, låt oss hellre tala om —»

Sylvia gjorde en afböjande rörelse med handen, vände sig ännu mer bort från sin granne och såg med spänd blick på talaren. Denne fortfor:

»Genom det man känner — inspiration, aning, lidelse — växer man utom sig själf. Just i de ögonblick — det är endast ögonblick, ej dagar, ej ens timmar —, då känslan flödar öfver — är det som människan själf blir Gud . . . Den som diktar, den som tyder stjärnornas gång, den som älskar, vet huru sådana ögonblick äro . . . Den som erfarit detta är helgad . . . han gifver ej bort minnet däraf för de största, skatter . . . För ett sådant minne» — Hugo tog sitt glas i handen och reste sig — »för ett sådant minne — jag äger det endast sedan i dag — höjer jag nu mitt glas, och må hvar och en, som genomlefvat ett ögonblick, som höjt honom öfver allt jordiskt, med mig dricka denna skål!»

»Med andra ord», sade öfverste v. Schrauffer, som satt bredvid Hugo och nu följde den gifna uppmaningen, »lefve våra vackra minnen 1»

Härigenom blef den unge skriftställarens uttalande lättare begripligt för hvar och en, och glasen klingade mot hvarandra. »Lefve våra minnen!» ljöd det rundt kring hela bordet.

Delnitzky fann ett för en fästman mer lämpligt uttryck och sade:

»Lefve i än högre grad våra sköna förhoppningar!»

Sylvia hade druckit med Hugo; — Antons skål besvarade hon ej.Då de gingo in i salongen, frågade Delnitzky sin fästmö, som han förde vid armen:

»Hvarför drack du ej först med mig?»

»Låt mig vara», svarade Sylvia nervöst, »jag har ondt i hufvudet.»

Och denna hufvudvärk blef henne en förevändning att ofördröjligen draga sig tillbaka.

*

Inkommen i sitt rum, slog hon först upp alla fönster. Tjänstfolket hade försiktigtvis stängt öfverallt, när ovädret bröt löst; men nu var detsamma redan förbi, och Sylvia längtade ifrigt efter frisk luft. Solen hade redan gått ned, men det var ännu dager. Afkyld, fuktig af regnet inströmmade den doftmängda luften. Från träd och buskar droppade det ännu; här och där vid horisonten syntes ännu blixtar — formliga kaskader af ljus . . .

Sylvia lät några minuter den fläktande vinden svalka sin heta panna; sedan gick hon fram till dörren och sköt för regeln. Det skulle varit henne oangenämt att nu få besök af sin mor. Skulle hon möjligen komma dit, men finna dörren låst, kanske ginge hon sin väg i tanke att Sylvia sof.

Den unga flickan kastade sig på chäslongen och slöt ögonen: »Alltså nu: bikten... Jag är skyldig... Flyktig

— och . . . hur skall jag nu benämna det?. . . Säga namnet rent ut; i biktstolen får man ej ljuga, ej försköna en sak; —

— jag är sinnlig. Min kärlek till Toni, som ju uppflammade så mäktigt vid hans första kyss, — är det öfver hufvud taget kärlek? Nej, egentligen ej, då han nu så ofta synes mig misshaglig, då så mycket af hvad han yttrar berör mig somen stråle kallt vatten. Och detsamma, som jag då kände i Tonis armar — vid den där första kyssen, det har i dag — men än häftigare genombäfvat mig, när Hugo Bresser — Hugo älskar mig ... jag har tydligt märkt det. . . Han sade ju också, att han först i dag upplefvat det ögonblick, som gjorde honom till en Guds like . . . Det var det ögonblick, då han tryckte mig — jag gjorde intet motstånd — till sitt bröst. . . Jag skålade med honom . . . sade jag ej därmed: 'Jag förstår dig?’ Hvad har han nu rättighet att hoppas, hvad skall jag väl vara tvungen att frukta?»

Någon rörde vid dörrlåset.

»Mitt barn, det är jag . . . har du gått och lagt dig?»

Sylvia tvekade. Borde hon öppna för modern? Borde hon för denna uppriktiga väninna tillstå, hvad som rörde sig i hennes inre? Ack, visste hon det då själf?. . . Nej, först måste hon komma öfverens med sig själf.

Hon gaf intet svar, och Martha aflägsnade sig åter.

Sylvia stängde nu fönstret, rullade ned gardinerna och tände lampan. Hon satte sig vid skrifbordet och tog Delnitzkys fotografi, som stod där, i handen. •

Länge betraktade hon porträttet; hon erinrade sig de veka, lyckliga känslor, som för så kort tid sedan hade bemäktigat sig henne vid åsynen af dessa drag. . . detta måste dock vara kärlek . . .

Men ögonblicket därefter uppstod åter samma tvifvel som förut:

. . . Men är jag då äfven värdig en sådan kärlek, som den jag nu sett bevis på?, . . och håller den icke till och med på att försvinna, då en annan man ett ögonblick kunnat väcka samma känslor inom mig?. . . och då jag insåg hur högt denne andres tankar och känslor stodo öfver min fästmans? Hvilken hänförelse det låg i Hugo Bressers ord! OchToni kallade det »öfverspända dumheter». Nåja, i själfva verket... det lät ju litet exalteradt — och hvem vet om hans ord voro uppriktiga, — om det ej var hans mening att söka fascinera mig, om det ej var ett slags uttalad

fortsättning af hans djärfva omfamning i trädgården?. . . Kanske endast ovädret var orsak till, att jag ett ögonblick bäfvade liksom under intrycket af en elektrisk ström . . . jag älskar ju ej denne herr Bresser —; mitt hjärta har jag skänkt till Toni . . . mitt hjärta ? Eller är det... ? Det må vara hur som helst; jag är ju som hvarje ungt människobarn en sammansättning af kropp och själ, — varmt blod har jag . . . Men äktenskapet — o min Gud, äktenskapet, denna lifslånga samvaro . . . tänk, om själen då kommer till kortal .. . Och då hjälper ej att söka bedraga sig själf; hundratals egenskaper, som jag under sista tiden upptäckt eller saknat hos honom, ha så småningom liksom utsläckt min kärlek; visserligen har den då uppflammat på nytt. . . men när dessa ögonblick inträffa allt oftare och bli allt längre... Ännu är det tid att träda tillbaka...

Hon utmålade nu för sitt inre bilden af en bruten för-lofning. Var det icke en plikt, om också en smärtsam sådan, ty tanken därpå gjorde henne ondt. . . Dock, var hon icke skyldig såväl sin egen som hans framtid att lösa ett band, hvilket, efter hvad som nu visade sig, var beroende af en tviflande och ångerfull sinnesstämning . . . ? —

Beslutsamt öppnade hon sin portfölj för att skrifva ett afskedsbref.

I portföljen låg en liten biljett, som en gång varit instucken bland blommorna i den första bukett, hon som fästmö fått af Delnitzky.

Hon hade ej vidare tänkt på denna lilla biljett; hon skötden nu åt sidan och lade fram ett ark papper. Då föll hennes blick på innehållet — äfven detta hade hon glömt.

»Min lycka öfver att ha erhållit ’ja’ är så stor, att den ej kan mätas med något mått. Endast en sak kunde ha varit ännu större: min förtviflan, om jag erhållit ’nej’.»

Dessa ord trängde sig in i Sylvias inre som ett bönfallande rop: »För Guds skull förverkliga ej din afsikt; störta mig ej i förtviflan I»

Hon utmålade nu för sig den sorg, som hon stod i begrepp att tillfoga den älskade — ja, trots allt älskade — mannen. Därtill knöt sig äfven en hel rad af andra pinsamma tankar; det förargelseväckande uppseende, som en uppslagen förlofning skulle framkalla, moderns sorg, Rudolfs och de andras förebråelser och — något som var värre än allt annat — Hugo Bressers triumf. Hennes beslut kunde föranleda honom till falska slutsatser och förhoppningar. Fullständigt falska. Om hon nu bröt med fästmannen eller ej, så var hon dock skyldig sin egen värdighet att hålla den unge skriftställaren på afstånd.

Hon hade åter blifvit helt tveksam.

Endast på prof ville hon sätta upp brefvet — under förbehåll att ej afsända det.

Hon doppade pennan. Då blixtrade på hennes hand briljantringen, hvilken var den första gåfva, hon erhållit af sin fästman. Hur hade hon icke då gladt sig öfver denna vackra juvel, öfver dess hemlighetsfulla och viktiga betydelse; det var ju förlofningsringen, panten på det för lifvet bindande löfte, som de gifvit hvarandra. . . För att få stenen att blixtra rörde hon handen sakta fram och tillbaka.

Och är det icke en dålig handling att bryta sitt ord? I sanning, hon visste ej hvad som var hennes plikt. . .

Hon kunde ju i alla händelser skrifva brefvet. Hon doppade för andra gången pennan i det violetta bläcket:»Min käre grefve Delnitzky ...»

Besynnerligt, så hennes hand darrade; detta var ju inte alls hennes stil. . .

»Förlåt mig detta beslut, till hvilket jag efter moget öfvervägande kommit —; hvarken ni eller jag kunna bli lyckliga —»

Hon öfverkorsade återigen alltsammans. Hur matta voro ej dessa ord . .. Att stöta en dolk genom ett människohjärta och sedan helt höfligt be om ursäkt för denna moget öfver-vägda handling ... så kunde hon ej göra . . . hon kunde öfver hufvud taget ej göra någonting 1

Hon sprang upp från skrifbordet och fram till sängen, föll på knä bredvid densamma och begrof ansiktet i

kuddarna; hon ville bedja och — gråta.

Hon suckade djupt: »Toni, Toni älskar jag dig då ej

längre? Och dock, jag kan ej, jag kan omöjligt säga dig farväl. Allt är så förskräckligt sorgligt; antingen måste jag uppoffra min lyckokänsla, mitt kärleksrus eller — taga afsked af dig!»

Den smärtsamma sinnesrörelsen framkallade tårarna. Nästan en timme låg hon kvar på knä och snyftade, först häftigt, sedan alltmera sakta.

Hon kände sig så trött; hennes brännande ögon föllo sömndruckna ihop. En sällsam, slapp känsla af välbehag genomströmmade hennes lemmar. Hon reste sig hastigt och gjorde toalett för natten. Hon längtade efter bäddens stilla ro; hon ville ej tänka längre, endast sofva.

Hon kände sig ej längre olycklig ... En varm våg af vek ömhet genomströmmade hennes hjärta vid tanken på Toni. Hvarför hade hon begråtit honom, som vore han död? Han lefde ju, och hennes kärlek fanns ju ännu kvar. . . Lifvet, — det stora, rika lifvet, — har ju så mycket skönt,så mycket godt att bjuda — bland annat sömnen .. . hur härligt vore det ej nu att förlora medvetandet, att försjunka i djup, djup slummer.. . Hon sjönk ner i den svala bädden, släckte ljuset och begrof hufvudet i kuddarna. Inom några minuter somnade hon, i det hon hviskade: »God

natt, Toni.» »Ar det sant, Rudi? — Amnar du verkligen låta uppställa dig som riksdagskandidat? Så glad jag är!»

Rudolf såg upp från tidningen och betraktade förvånad den talande:

»Hur har du fått reda på den saken, och hvarför gör den dig så glad?»

Beatrix, som ännu ej slutat sin frukost och just höll på att breda sig en smörgås, gjorde en förargad rörelse med hufvudet.

»Hur jag fått reda på det? Främmande människor ha talat om det för mig, du ansåg mig naturligtvis ej värdig ett så viktigt meddelande. Och jag gläder mig öfver äran — en politiker kan ju uppnå en framstående ställning. . . Kanske du kan bli minister...»

»Det skulle jag ej tycka illa om, ty i en sådan ställning kunde jag utöfva inflytande i den riktning, som alltid varit föremålet för min dröm . . . Men det är mycket lång väg från riksdagsman till minister. Hvarför jag ej till dig nämnt någonting därom? Ack, Trixi, du intresserar dig väl i alla fall ej för politiken, eller hur?»

»Nej, Gud ske lof, den saken intresserar mig inte alls; men, när du en gång kommer att sysselsätta dig därmed, kommer den nog att roa mig.»»Roa dig?»

»Nåja, när det t. ex. kommer att heta: »Riksdagsmannen grefve Dotzky har hållit ett storartadt tal om ... ja, hvad talar ' man om vid sådana tillfällen?. . . om salttullar eller om nya gevär —; det kommer väl att låta lustigt.»

»Lustigt?»

»Naturligtvis ämnar du sluta dig till de konservativa.»

»Hvad nu då, har du äfven reda på de olika partierna?»

»Det har mamma talat om för mig, och herr v. We-gemann —»

Rudolf log i det han sade: »Ack, denne minister ’Aller-dings’ . . .! Men denna gång har han orätt.»

Beatrix fortfor: »En person i vår samhällsställning — och för öfrigt allt fint folk — bör alltid efter hvad mig synes, tillhöra det konservativa partiet.»

»Jag är slagen med häpnad —.»

»När du skall hålla ditt första tal, måste du skaffa mig en riktigt bra plats på läktaren; — det kommer att bli roligare än på teatern.»

»Jag är ej vald ännu.»

»Men jag vet — likaledes genom herr v. Wegemann — att du som stor godsägare är berättigad till...»

»Ja, såvida jag ansluter mig till ett af deras partier, något som jag emellertid ej vill göra. Min afsikt är . . . men det är väl åter något, som du ej förstår; angående mina tänkesätt och planer har väl minister »Allerdings» ej kunnat ge dig upplysning, ty de ligga utom hans politiska horisont. Jag talade en gång antydningsvis med honom därom, men då gaf han mig en så oförstående blick, som om jag talat japanesiska. Om jag nu ville förklara för dig. . .»

»Nej, det behöfs icke; allt det, som afhandlas däruppe i riksdagen, är japanesiska äfven för mig. Jag läser aldrig tid-ningarnas politiska artiklar —; sådant är ingenting för oss kvinnor. Då man ej läst latin och grekiska — det bildar ju tankeförmågan, och äfven det kunna ju endast ni män . . . Och öfver hufvud taget är allt, som hör till politiken, så intresselöst . . . Kanske ej för en man, men han har ju så olika andlig begåfning...»

»Af allt att döma, skulle du i kvinnofrågan ej stå på dina väninnors sida!»

»Jag tål ej någon slags emancipation, med undantag af cigarrettrökning. . . Skulle du vilja ha en emanciperad hustru?»

»På inga villkor en sådan som du därmed menar. För öfrigt önskar jag mig alls ej någon annan hustru ... Du är en rar liten tös . . . Men en sak vill jag be dig om: förblif din motvilja mot politiken trogen, och detta äfven, om jag skulle kasta mig in i densamma! Försök ej inverka på mig — som nyss beträffande fint folks konservatism . . . Hvad gör vår lille Fritz? Har jungfrun burit ut honom i trädgården?»

»Ja, under linden . . . kom, gå vi dit.» Beatrix reste sig.

»Gå dit du! — jag måste arbeta.»

»Aha, där spåras redan statsmannen», sade Beatrix leende. Hon gick bakom Rudolfs stol, lade armen om hans hals och kysste honom på pannan. »Han måste arbeta —, länka Österrikes öde, men försummar hustru och barn —; adjö då, sönderbråka nu ej din hjärna, min älskling! ... Ge mig en kyss!»

Han lade bort tidningen och tryckte sin hustru tätt intill sig.

»Två till, Trixi... på bägge de små groparna i kinderna . . . Adjö, jag ber om min hälsning till vår kronprins.»

»Jag skall dikta en ny vaggvisa åt honom:

'Sof, gossen min, så rar!

Du grefven har till far.”

»Den är icke synnerligen ny . . ,»»Än den här då:

’Sof, barn af arisk stam!

Din far är riksdagsman.’»

Med lätta steg skyndade hon genom den öppna dörren ut i trädgården. Den hvita spetsvolangen på hennes morgonrock fladdrade för vinden, och morgonsolens strålar gåfvo en gyllene glans åt hennes lockiga, blonda hår.

Leende följde Rudolf henne med blicken:

»Käraste lilla fågel. . . lilla söta kolibri.. . man får väl ej begära, att en kolibri skall vara danad på samma sätt som en örn ...»

Sedan reste han sig och gick ned till sitt arbetsrum.

Detta rum kallades i hemmet harlekin-salen. Liksom denne komediernas hjälte hade sin kostym tecknad i två färger, hade slottshern sitt arbetsrum deladt i två symmetriska hälfter, som voro hvarandras motsatser. Vid hvardera ändan funnos djupa, breda fönsternischer, hvarifrån man såg trädens grönska. Såväl i den högra som i

den vänstra afdelningen af rummet stod ett stort skrifbord så placeradt, att ljuset ej föll emot handen. I bägge afdelningarna funnos bokskåp, väggprydnader. Men i den ena hälften var allt i ljusa färger, i den andra allt i mörka. Ena hälften var ett kansli; den andra motsvarade hvad man i engelska hem på landet kallar »studio».

I denna anordning afspeglade sig tudelningen af Rudolfs lif och kallelse. I ena afdelningen funnos böcker i landthus-hållning, jordböcker, affärsbref, uppbördssedlar, jordbrukstidningar, priskuranter från maskin- och spannmålsaffärer, försäk-ringshandlingar, profver af träd- och stenarter, ett helt bibliotek rörande jordbruks- och trädgårdsskötsel, fruktodling, ladugårds- och mejeriskötsel, skogshushållning m. m. På väggarna såg man hjort- och råddjurshorn, fotografier af till godset hörande arrendegårdar, afbildningar af hästar med mera dylikt.— I den andra afdelningen däremot var arbetsbordet betäckt af månads- och veckotidskrifter af social-politiskt innehåll; under brefpressarna lågo de ännu obesvarade bref, som Rudolf erhållit från berömda vetenskapsmän och skriftställare, med hvilka han stod i regelbunden korrespondens. På skrifbordet lågo ett bokpaket, som han i dag erhållit »till benäget påseende» från sin bokhandlare i Wien, samt alltid de viktigaste nyheterna inom den vetenskapliga litteraturen. Där fanns nu Nietzsches sista arbete »Götterdämmerung», »Looking backward» af Bel-lamy, »Etikens grundlagar» af Herbert Spencer, »Gammal och ny världsåskådning» af Carus Sterne, »Vägen till lycka» af Cameri. I bokskåpet funnos arbeten af Marx, Lassalle, Engel, Henry George, Auguste Comte, Litré, Ernst Hæckel, Stuart Mill, Huxley, Buckle, Strauss, Virchow, Berthelot, Alfred Fouil-lée, Guyeau m. fl. På en öppen bokhylla bredvid skrifbordet funnos en mängd uppslagsverk, lexikon och ordböcker, på en annan bokhylla alster af Rudolfs älsklingsskalder: Goethe, Byron, Viktor Hugo, Anastasius Grun, Shelley, Plåten, Musset, Longfellow och äfven af de då yngre såsom Liliencron, Henckel, Hart. Dessutom funnos prosadikter såsom Tolstois »Krig och fred», Zolas »Germinal». På väggarna stjärnkartor och fotografier samt taflor, målade af berömda ännu lefvande konstnärer såsom Gabriel Max, Böcklin, Klinger, Pilgheim, Were-schagin. Äfven några porträtt af Darwin, Ibsen, Richard Wagner.

Rudolf hade uppsökt sitt arbetsrum i afsikt att uppställa ett program för sin riksdagskandidatur. Men som han ej ville binda sig vid något af de dåvarande partierna, måste han äfven afstå från anslutningen till de stora godsägarna; han ämnade låta välja sig i Wien på grundvalen af de åsikter, som utgjorde hans eget politiska ideal.

Han ville nu göra ett utkast till sitt program, ännu ickeuppställa något definitift sådant, afsedt att tryckas och utdelas. Han måste först för sig själf klargöra, hvilken form han skulle ge de mål, som föresväfvade honom. Och detta fordrade duktigt, allvarligt arbete.

Innan han satte sig ned vid skrifbordet, gick han fram till fönstret. Det var en vacker tafla, han härifrån såg.

I skygd af den gamla linden stod hans sons rosafärgade vagga och bredvid densamma sköterskan, iklädd rysk bond-dräkt; från en sidoallé kom Beatrix just springande i sin fladdrande hvita dräkt. Nu var hon framme och böjde sig ned öfver vaggan. Rudolf stod vid fönstret och åsåg denna lilla familjescen. Helst hade han velat gå dit ned för att fullständiga den genom sin närvaro. Men han var ju här för att arbeta.

Långsamt lämnade han fönsternischen; då föll hans blick på landtbrukarens arbetsbord, som stod i andra ändan af rummet; där låg ett paket, hvars innehåll han ej visste; — det måste han undersöka; kanske det var något viktigt.

Han gick dit, tog det lilla paketet, som nyss kommit från posten, i sin hand, öppnade detsamma och fann däri några små modeller af trösk- och såningsmaskiner, som han hade beställt. Dessa små tingestar uppväckte hans lifligaste intresse. Han stod redan i begrepp att ringa för att tillkalla förvaltaren; men i rätt ögonblick erinrade han sig, att han nu hade annat att göra. Han skulle ju ingenting mindre än uppställa ett program, hvilket skulle tjäna som utgångspunkt för hans offentliga karriär.

Tankfull gick han tillbaka till skrifbordet i »studio»-rummet. För första gången uppstod inom honom följande tanke, hvilken sedermera skulle ofta återkomma: »Man kan ej tjäna två herrar». Och hur vore det då möjligt att tjäna tre: fa-

milj, landtbruk och ämbete? Därtill kommo de sällskapslifvetsförpliktelser, som tillhörde en man i hans ställning. Han måste idka umgänge med sina ståndsbröder, såväl deltaga i grannarnas jakter, som anordna sådana på sina

egna gods, vid hvilka senare tillfällen Brunnhof var fullt af gäster, som ej gjorde annat än idkade sport eller spelade biljard och kort. I korthet sagdt: Rudolf måste vara tillsammans med människor, hvilkas intressen och begrepp voro vidt skilda från dem, hvilka förestafvade hans eget lifs kallelse.

Dock den tanken, att man ej kan tjäna två herrar, sökte Rudolf skaka bort; man har ju en hel massa plikter och måste ju kunna rätt uppfylla hvar och en af dem . . . hvar sak måste ha sin tid ...; man vill ju också njuta af lifvet. .. jag skall väl ej behöfva afsäga mig all glädje, som familje- och säll-skapslifvet erbjuder . . .; kanske man än mindre får uraktlåta den hänsyn, man är skyldig sitt närmaste umgänge, när man verkar i det offentliga lifvet. Endast under de timmar, man ägnar sig åt en viss sak, måste man helt gå upp i densamma... Nu till arbetet 1

Han lade fram ett hvitt ark papper och fattade blyertspennan. Med pannan stödd mot vänstra handen satt han länge försjunken i tankar. Mekaniskt ritade han med den högra handen slingor på det oskrifna arkets öfre kant. Vida gingo hans tankar. De voro en sammanfattning af hans omdömen, slutsatser och förhoppningar. Självfva grundvalen utgjordes af medvetandet att vara i besittning af vissa stora sanningar, hvilka ännu inom det politiska och sociala lifvet voro alldeles nya. För att teoretiska sanningar skola kunna omsättas i politiska institutioner och sociala seder, måste såväl ledaren som den stora massan vara genomträngda däraf; en enskild riksdagsman äger ej makt att realisera vidtgående idéer . . . någon verkstad är ju parlamentet ej; det är en talarstol. Till predikanten i kyrkan lyssnar endast ett fåtal; ett riksdagstal där-emot relateras i alla tidningar och blir kändt öfver hela landet, ja, till och med utom dess gränser. . .

Och nu började han skrifva; enskilda substantiv, skilda från hvarandra genom punkter; det var på sätt och vis motiv, hållpunkter.

Samhällets bästa. Rättvisa. Försoning. Och en massa andra uttryck i samma stil. När han åter genomläste denna lista, tyckte han, att dessa ord, alla dessa stora, löftesrika ord, som vid nedskrifvandet uppfyllt hans inre med en hel kedja af begrepp och fantasibilder, nu liknade utnötta mynt eller, ännu sämre, falska spelmarker, ty vid hvarje nytt programtal, vid hvarje ny valförrättning hade man ju sedan åratal tillbaka användt samma eller liknande ord . . . Hur skulle då detta nya och storartade, som föresväfvat honom, på ett värdigt sätt uttryckas? Äkta gyllene guld var det han velat skänka sina medmänniskor; men om nu äfven han gåfve dem endast dessa gamla, nötta messingsmarker, hur skulle de då kunna känna förtroende — lära känna den skatt man lofvat dem? Visserligen kunde ju ett folkets ombud ej lofva något vackrare än att verka för rättvisa, försoning och samhällets bästa; men det sorgliga är, att detta äfven utlofvas af alla dem, hvilka göra motsatsen, hvilka främja våldet i stället för rättvisan, hvilka anstifta hat människor emellan i stället för försoning, hvilka sätta sitt eget partis väl öfver allt annat. För de flesta är politik intet annat än en strid för egna klassintressen. Eller ock en språngbräda för personlig äregirighet, ett gynnsamt tillfälle att ernå egna fördelar. Och den lösen, som alltid höres, är: »Rättvisa, samhällets bästa.»

Rudolf sökte efter ett annat ord. Hvad som behöfves är icke de fraser, som finnas i alla moralpredikningar, katekismer och festtal, hvad som behöfves är — ja, nu hade han ordet — förverkligandet.Han drog ett djupt andetag. Liksom en varm våg hade dådlust och energi genomströmmat hans inre. Han sprang upp och gick fram och tillbaka i rummet. Nu hade hans tankar en annan riktning. Handla, handla? Hvad kan en enskild riksdagsman egentligen uträtta inom sin så trånga maktsfär? Jo, han kan uppställa fordringar. De vackra, men innehållslösa löften och fraser, hvilka förekomma i hvarje regeringsprogram, hvarje furstes trontal, hvarje riksdagskandidats programtal, kan man taga vara på och göra sitt till för att förverkliga.

Just så var det. Hur skulle ej klangen i dessa stora ord, hvilken nu blifvit så tom och betydelselös, då svälla ut till en härligt brusande harmoni, när man tog reda på deras innebörd och omsatte dem i handling 1 En ljusglimt genomträngde ett ögonblick Rudolfs inre. Liksom när ett landskap nattetid upplyses af en blixt — lika tydligt, men äfven lika hastigt, såg han för sin inre blick en hel massa förverkligade ord. Välstånd, frihet, fred, rättvisa — dessa fyra ord smälte samman till det härliga begrepp, som heter lycka. Och det var ej endast löften; hvar och en hade verkligen fått del af detta välstånd, denna sanna frihet, denna omutliga rättvisa, denna betryggande fred.

Sedan blef det åter mörkt. Men han kände inom sig, att han sedermera åter skulle kunna framkalla detta

ljusskimmer, han behöfde endast samla sina tankar, göra en kort själs-ansträngning, och denna bländande skatt af idéer skulle åter vara där; det var endast att taga — pärla efter pärla, diamant efter diamant. . . Alltså genast till arbetet!

»Herr grefve — ett telegram.»

Rudolf var missnöjd öfver att bli störd. Men när det var fråga om ett telegram, hade betjänten naturligtvis när somhelst tillträde till arbetsrummets helgedom; telegrammet skulle ju kunna innehålla något, som ej fick uppskjutas.

Detsamma innehöll underrättelse, att Brunnhof dagen därpå komme att erhålla inkvartering. Årets manöver ägde rum på endast några få mils afstånd. Kvartermästaren skulle komma två eller tre timmar efter telegrammet. En general, en öfverste och flera andra officerare skulle bo i själfva slottet.

Man måste alltså vidtaga förberedelser, utdela befallningar. Nu var det slut med Rudolfs arbete med programmet. Och ej endast därmed; äfven sinnesstämningen var försvunnen. Hans egentliga uppgift var att söka åstadkomma ett sådant förhållande folken emellan, att desamma kunde befrias från krigets kostnader och fasor — och nu var det hans plikt att på ett i allo gästvänligt, hjärtligt och förekommande sätt mottaga dessa militärer, hvilka kommo direkt från krigsöfningar. — »Man kan ej tjäna två herrar ...»

VII.

Hugo Bressers lidelse hade genom den omtalade oväders-dagens intermesson, slagit ut i full låga. Först det saliga ögonblick, då han höll Sylvia i sina armar; så den exalterade sinnesstämning, han under middagen kommit i genom sina egna ord; han hade sett hur den tillbedda flickan haft sin blick riktad på honom, och han hade lagt märke till hennes minspel, då hon drack honom till, och så slutligen hennes flykt ur salongen; — det tycktes honom som funnes nu ett samförstånd dem emellan. Han kände inom sig, att något nytt kommit in i hans och hennes lif. De älskade hvarandra, de måste tillhöra hvarandra trots alla hinder . . . Förlofningen måste hon slå upp ...

Redan klockan åtta påföljande morgon var Bresser tvungen att lämna Brunnhof, emedan han på förmiddagen måste öfvervara ett sammanträde med förlagsmännen för den nya tidning, hvars följetongsafdelning han skulle redigera.

Naturligtvis kunde han ej få träffa någon af husets damer så tidigt på morgonen, men till Sylvia sände han en stum hälsning i form af en bukett, som han själf plockat i trädgården; han gaf Sylvias kammarjungfru i uppdrag att lägga den på hennes toalettbord. Det var en liten bukett af endast röda blommor, hvilka ej voro ordnade med någon synnerligsmak. En ros, ett par fuchsior, tre vallmoblommor och ytterst en krans af umbellater; denna sista anordning skulle betyda »brinnande kärlek». Hon skulle nog förstå, meningen därmed.

Han steg upp i en tom kupé. Hans tankar flögo från gårdagens tilldragelser till det förestående sammanträdet och så åter hastigt tillbaka till Sylvia. Tidningens grundande intresserade honom nu i dubbel måtto; det var mycket lämpligt för honom att just nu kunna erhålla en säker ställning som journalist och skriftställare. Kärleken uppeggar äregirigheten. Han ville med sin penna uträtta något stort, något stort som diktare, kanske något ännu större som publicist. Han ville i dagspressen införa en ny, friare anda, verka för den sociala utvecklingens mål, skänka offentlighetens stöd åt Rudolfs — hennes brors — ideella sträfvanden, hjälpa honom genom att i denna nya tidning utveckla de åsikter, hvilka Rudolf representerade i riksdagen.

Ty jämte ledningen af följetongsafdelningen skulle äfven en spalt i den politiska afdelningen stå till hans förfogande. Detta var ett slagfält, där stora segrar kunde vinnas. Och han ville segra. Han ville, att hon skulle kunna känna sig stolt öfver honom. Hvem vet, kanske kunde han äfven eröfra scenen? En hel massa, ännu ofödda — dramatiska stoff hvirflade omkring i hans upprörda hjärna; ej endast ära, äfven förmögenhet skulle han vinna. Hans penna skulle vara hans svärd, spira och trollstaf. . .

Vid en mellanstation kom en äldre herre in i kupén; det var tillfälligtvis en bekant, en af hans fars ämbetsbröder.

Hugo hade mycket hellre sett, att han fått vara ensam. Han kände sig störd liksom en person, hvilken blir afbruten under räknandet af sina skatter.

»Ah, god dag, Bresser — det var roligt att få träffa er. Ni ser kry ut — och så strålande glad!»Detta utrop var berättigadt. Det låg en sådan glöd i den unge mannens ögon, hela hans ansikte uttryckte något så segervisst, att man måste uppmärksamma det.

»Kommer ni från en kallvattenkuranstalt, eller ämnar ni er till Wien för att lyfta högsta vinsten i något lotteri?» frågade den andre skrattande. »Man skulle kunna tro så väl det ena som det andra.»

Borta voro nu hans härliga tankar och drömmar; återstoden af resan upptogs af ett intresselöst samtal.

Anländ till Wien, gick han till ett kafé, där han åt frukost och läste dagens tidningar. Nyheterna såsom sådana intresserade honom icke; han granskade uppställningen, kritiserade stilen och tendensen och jämförde i sin fantasi dessa tidningar med den idealtidning, som i dag skulle grundas.

Och där han satt och genom det stora fönstret såg alla dessa unga kvinnogestalter — butiksfröknar, som nu gingo till sitt arbete — skynda förbi på gatan, var det ej för deras egen skull han observerade dem; han jämförde dem med den idealiska flicka, hvars bild han redan länge burit i sitt hjärta, men som först sedan i går för honom blifvit den enda kvinna på jorden.

När Hugo kom in i den lokal — en stor bankfirmas kontor — där sammanträdet skulle äga rum, voro redan några af herrarne där. Efter ytterligare tio minuter hade alla kommit: bankiren själf och jämte honom tre andra finansiella storheter, två advokater, flera riksdagsmän, däribland en f. d. minister, en f. d. redaktör och några yngre skriftställare. Bland dessa senare var Bresser den, som mest intresserade sig för företaget. Vid de förberedande öfverläggningarna hade man haft honom att tacka för de flesta idéerna, och han hade formulerat de prospekt, hvilka man sändt omkring för attvärfva medlemmar till den kommitté, som skulle besluta om affärens grundande.

Några af de grundsatser och synpunkter, som detta prospekt innehöll, hade man vid sammankomsterna strukit och ersatt med nya.

I dag gällde det att nå ett afgörande beslut och komma på det klara med de ekonomiska förhållandena. Från flera olika håll hade bidrag tecknats, men det var egentligen de närvarande kapitalisterna, som hade afgörandet i sin hand, ty det, som tecknats af andra, utgjorde ej ens tiondedelen af hvad som. fordrades för att göra företaget lifskraftigt. Ett eller, ännu bättre, två år måste man kunna drifva affären utan att räkna på någon vinst; snarare måste man vara beredd på — att i början sätta till större summor. Tidningen måste en tid gratis utdelas och inlämnas på alla kaféer, så att publiken fick vänja sig vid densamma.

Såddens tid måste först gå till ända; sedan kunde man räkna på skörd. Hvad angick den litterära afdelningen, måste man, genom att bevilja större honorar än någon annan tidning, försäkra sig om bidrag från de förnämsta författarne. Äfven inom den politiska afdelningen måste då och då synas artiklar, signerade af framstående publicister i in- och utlandet. Nyhetsafdelningen måste tillgodoses genom privattelegram; man måste ha egna korrespondenter i alla hufvudstäder — och till allt detta fordrades mycket penningar. Men när tidningen väl fick namn om sig att vara den mest rikhaltiga, självstän-diga, bäst underrättade och i litterärt afseende finaste — kort sagdt det ledande organet, då kunde man genom att höja dagspressens andliga nivå, ej endast fylla en stor kulturell uppgift; då kunde man ej endast utöfva ett förädlande och välgörande inflytande på folkets tänkesätt och på in- och utlandets politiska förhållanden — äfven i ekonomiskt hänseendeskulle man då erhålla riklig vinst. Redan med ett antal af trettiotusen prenumeranter skulle kapitalet bli räntebärande, och kunde man hålla ut endast under dessa två år, så måste prenumeranternas antal bli vida större.

Sådana voro de idéer, hvilka lågo till grund för det stora tidningsföretaget.

Och nu skulle det afgörande sammanträdet börja. Bresser kände sig högtidligt stämd. Här erbjöd sig ett stort fält för hans verksamhet. Han tänkte äfven på de röda blommorna, som Sylvia redan nu måste ha erhållit. Och om

hon också skulle bli grefvinna Delnitzky. . ., sitt hjärta kunde hon dock inom några år skänka den framgångsrike diktaren . . .

Men nu var ej rätta ögonblicket att tänka på kärlek. Detta ögonblick tillhörde det praktiska arbetet, hans lifs kallelse. Det var en viktig, för hela framtiden afgörande vändpunkt i hans lif.

Som ordförande fungerade bankiren själf. Han öppnade sammanträdet med att ställa sakens ekonomiska sida under diskussion; på samma gång meddelade han, att han nyss erhållit bref från två kapitalister, hvilkas medverkan man hittills säkert räknat på; de hade nu under olika förevändningar tagit tillbaka sina löften. »Hvad mig beträffar», tillade han, »så står jag naturligtvis fast vid mitt ord. Hundra tusen gulden är jag villig ställa till företagets disposition, men jag måste uppställa ännu ett villkor, något som emellertid ej kommer att orsaka några svårigheter; vi skola afhandla detsamma först i sammanhang med föredragningslistans nästa fråga, som berör programmet. — Baron Glasschild har nu ordet.»

Denne sistnämnde var en välmående man på omkring femtio år med utprägladt orientaliska drag. Han hostade lätt, klämde fast pincenezen på näsan och yttrade:

»Äfven det, jag har att anföra, rör programmet. Somsaken emellertid är af stor vikt för mig, vill jag nu genast bringa den på tal. Först i dag har jag noggrant genomläst prospektet och har då där funnit något, som ovillkorligen måste strykas ...»

Han tog ett af de på bordet liggande exemplaren i handen. — »Här står det: Antisemitismens bekämpande.»

De andra betraktade honom förvånade. Baronen, som själf var jude, kunde väl ej ha något emot denna del af programmet? Men denne fortfor:

»Vet ni, mina herrar, man bekämpar väl dock endast sådant, som tages på fullt allvar — som innebär någon fara. Men antisemi-semitismen (själfva ordet är mig förhatligt; man bevisar det en alltför stor ära endast genom att uttala det) är ju en rörelse, som håller på att dö bort. Ett påfund af pastor Stöcker, förirrade den sig hit från Tyskland; den kan emellertid aldrig få fast fot här. . . därtill är wienaren för gemytlig och för glad; sådana dystra läror passa ej för honom — han är för passiv, för bekväm. Tro mig — jag känner vårt folk; de högre samhällsklassernas åsikt beträffande denna fråga behöfver jag ej ens vidröra — jag umgås ju själf inom den högsta aristokratien ... Ja, och småborgarne, de ägna ej en tanke åt hela saken. Det finns visserligen några sådana där agitatorer, men dem oskadliggör man lättast genom att helt enkelt tiga ihjäl dem . . . Kort sagdt, jag förklarar härmed, att om tidningen ämnar befatta sig med eller ens antydningsvis nämna sådana dumma frågor, drager jag mig tillbaka. Har man någonsin hört på maken? Antisemitism . . . Galenskaper, ingenting annat — och den bör också behandlas därefter d. v. s. icke alls behandlas i en allvarlig publikation. Dixi.»

Bresser begärde ordet:

»Eftersom det är jag, som är upphofvet till denna delaf programmet, måste jag väl meddela de skäl, som före- stafvat min uppfattning och anföra något till dess försvar.»

»Ni må säga, hvad ni vill», af bröt baronen, »jag viker dock ej från mitt en gång fattade beslut. En tidning, som helt öppet förklarar, att den i sina spalter ämnar behandla sådana dumheter, lämnar jag på inga villkor mitt understöd.»

Ordföranden af bröt: »Den tvisten är lätt att bilägga.

Jag gillar till fullo, att ordet antisemitism strykes i vårt prospekt. Men ni, herr baron, har väl ej något att invända, om vi formulera saken på följande sätt: Alla reaktionära åsikter böra bekämpas.»

»Nej.»

»Nå, på detta sätt har äfven ni, herr Bresser, fått rätt. Ty dit hör äfven den medeltida rörelse, som ni vill bekämpa; om densamma fortfarande skulle gripa omkring sig, måste man naturligtvis bringa den på tal i en daglig tidning.»

»Jag är nöjd», sade Bresser.

»Men icke jag», invände Glasschild. »Ju tydligare de andra söka påvisa ofoget, med desto större konsekvens måste vi söka tiga ihjäl detsamma. Efter ett par månader kommer man i alla händelser ej att tala därom mera.»

En af riksdagsmännen begärde ordet.

»På tal om de betänkligheter, som uppstått beträffande programmet för vår nya tidning, så kan jag ej dölja, att de synas mig visa en påfallande brist på sammanhållning. Vi äro ense om att afstå från regeringens understöd. Godt. Vi ämna ej heller beträffande vår ståndpunkt till respektive politiska frågor låta binda oss af några som helst föreskrifter från högre ort. Äfven detta är godt och väl. Men just därför måste vi själfva ålägga oss vissa förhållningsregler, utstaka en bestämd väg; i annat fall komma vi att så småningom glida öfver till de reaktionära eller revolutionära partierna. Vårhufvudsakliga uppgift är väl att verka för den liberala principens framgång, eller hur? Alltså är det nödvändigt, att vi i våra ledande artiklar målmedvetet företräda det liberala partiets åsikter och försvara dess handlingar.»

»Men detta partis åsikter och handlingar stå ofta i strid med hvarandra», inföll Bresser.

»Då gäller det att rätt kunna begagna sig af de gifna omständigheterna.»

»Opportunism!» mumlade Bresser.

»Kalla det opportunism, om ni så vill. Men man måste väl räkna med realiteter. Den, som önskar intaga en ledande ställning för att på så sätt lättare kunna drifva sina åsikter igenom, får ej ställa sig i opposition mot allt; offervilligt måste man bevilja vissa regeringens fordringar — så t. ex. beträffande den militära frågan — om ej för annat, endast för att visa sig. lojal, för att icke låta något tvifvel uppstå angående ens patriotism. I korthet sagdt, man måste för att ej ledas vilse, för att kunna understödja vårt så välsignelse-bringande parti, orubbligt hålla fast vid detsamma.»

»För den sakens skull hade man ej behöft grunda någon ny tidning», anmärkte en af journalisterna. »Vi ha ju i Wien ett världsblad, hvars åsikter i allt öfverensstämma med edra.»

Bresser stod flera gånger i begrepp att yttra sig, men han — teg. En obehaglig, bitter känsla af vrede bemäktigade sig honom. — För att kunna genomdrifva något stort, något nytt måste man ovillkorligen ha makten i sin hand och vara allena, tänkte han inom sig själf; — i stället för alla dessa dryga kapitalister, politiker och pennfäktare han ensam med ett par millioner till sitt förfogande, och tidningen skulle, uppställd enligt prospektets anda, inom fjorton dagar flyga världen rundt. Likatänkande medhjälpare skulle nog sedan infinna sig. Men detta företag skulle — det förstod han redannu — antingen stranda på de hvarandra så motsatta meningarna eller ock glida in i de gamla, nötta hjulspåren. Mången förening vill nog verka för framåtskridandet här i världen, men försiktigtvis endast på — förut banade stigar. Bryta en ny väg, det vågar endast den enskilde.

Efter en lång debatt, i hvilken Bresser icke deltog, framlades och antogs ett förslag, som gick ut på, att man bland de närvarande skulle välja en mindre kommitté. Denna skulle utöfva . en högsta, dömande censur öfver redaktionen och antaga eller förkasta insända artiklar.

Detta val uppsköts till nästa sammanträde, ty middagstiden var redan inne, och hungern är starkare än kärleken, i all synnerhet kärleken till tankeansträngningar.

»Alltså», sade ordföranden, »uppskjuta vi väljandet af nyssnämnda kommitté till nästa gång; då skola vi äfven definitivt lösa den ekonomiska frågan. Och således ...»

»Innan sammanträdet upplöses anhåller jag att ännu en gång få ordet», af bröt Bresser med upprörd stämma.

Några af herrarne, som redan stodo i begrepp att resa sig, satte sig åter.

»Alltså, herr Bresser, var så god!» sade ordföranden.

»Jag vill endast anmäla mitt utträde. Den vändning, förhandlingarna tagit i dag, visar tydligen, att vår

ursprungliga plan helt och hållet kommer att lämnas åt sitt öde. Det, som ersatt densamma, är af den beskaffenhet, att det är mig omöjligt att kvarstanna. Förlusten kommer ej att bli synnerligen stor för de andra; det enda, jag fört med mig, hade varit arbetslust och hänförelse för vissa idéer. Arbetslusten har försvunnit, ty just de idéer, som i mina ögon borde utgöra denna nya tidnings mål och mening, skulle ju bli offer för den nu beslutade censuren. Redan självfva begreppet censur omintetgör allt, hvad jag af denna tidninghoppats. Man skall verka för friheten och icke själf vara fri! Men i dag äger jag ännu min fulla frihet! jag begagnar mig af densamma — jag upprepar det än en gäng — för att draga mig tillbaka från företaget.»

Talade, tog afsked och gick.

VIII.

Brunnhofs slottskapell var vackert smyckadt med grönt och blommor. Man hade plundrat orangerierna och i stora krukor omplanterat alla palmer, oleander- och orangebuskar, hvilka man sedan placerat kring altaret. I kyrkstakar af silfver brunno höga vaxljus, virade med hvita slöjor, kamelior och rosor. Dessa senare hade man erhållit från Wiens blomsterhandlare, ty på Brunnhof voro de redan — man skref nu den tolfte november — utblommade. Trappstegen, som ledde till altarringen, voro äfven beströdda med rosor. Från ingången till kapellet och ända fram till brudparets vigselpallar var golfvet täckt af en tjock, röd matta; de främsta bänkarna voro belagda med rödt kläde.

De bakre bänkraderna började redan fyllas af byns folk. Slottsuret slog just nu elfva; inom en kvart måste bröllopsgästerna komma. I sakristian väntade, iklädd full ornat, stiftets biskop, hvilken, assisterad af fader Protus och ännu en präst, skulle förrätta vigselakten. På orgelläktaren stodo sångarne, framstående förmågor från Wien, beredda att börja.

Emellertid hade bröllopsgästerna samlats i en af slottets salar; endast bruden och hennes mor felades ännu.

Alla grannar voro inbjudna och dessutom släktingar från Wien och andra håll, inalles sextio å sjuttio personer. Mansåg där en mängd unga flickor, Sylvias väninnor från senaste vintersäsongen och hland dem brudens fyra tärnor, klädda i skärt. Damerna buro hatt och ljusa, höghalsade klädningar med släp samt smycken, herrarna paraduniform eller frack, de flesta med ordensband i knapphålet. Man stod här och där och samtalade, och ett virrvarr af röster fyllde rummet.

Dörrarna till bredvidliggande gemak stodo öppna, och här voro brudgåfvorna utställda; två långa bord voro full-plockade med juveletuin, toalett-, bords- och téserviser af silfver, vaser, solfjädrar, spetsar, lampor, skärpspännen och parasollkryckor i guld och ädelstenar samt andra dyrbarheter. Allt detta hade gästerna beundrat redan för en timme sedan; endast två unga flickor stodo ännu kvar framför dessa hopade skatter; i sin ytliga lilla själ kände de en stilla afund, som dock något mildrades genom hoppet, att framtiden en gång komme att skänka dem detsamma. Tänk, äga sådana förtjusande saker, bära sådana briljantsmycken i håret, sådana pärlband kring halsen! — Ack, hvilken gränslös lycka att i egen salong servera té ur sådana kannor, låta kamma sig framför sådana speglar, kallas för »fru», ha eget ekipage, egen loge på operan och Burg-teatern och så dessutom en kär make! Ja, så underbara saker finns det här i världen. I dag hade allt detta tillfallit Sylvia; snart skulle deras tur komma. Alla societetens döttrar ha ju på sätt och vis rätt att af ödet fordra detta. . .

Herrarnas samtal rörde sig nästan uteslutande om jakt. Det var just nu den tid på året, då man reste från slott till slott för att fälla harar, rådjur och fasaner; man talade såväl om gårdagens som morgondagens jakter och berättade hur mycket man skjutit än här, än där. En och annan var nog lycklig att kunna tala om forna eller -kommande jakter hos kejsaren eller någon af ärkehertigarna. Som värd inbjöd Rudolf gästerna till de jakter, som från den tjugoförsta till den tjugo-tredje november komme att äga rum på Brunnhof. Äfven i damernas samtal blandade sig ofta ordet: »jakt». Om också endast ett fåtal af dem aktivt, med bössa öfver axeln, deltog i denna sport, så spelade densamma likväl en så stor roll i sällskapslifvet höstetid, att den var föremål äfven för damernas tankar och samtal. Husmodern, som ju skall sörja för gästernas rikliga förplägning, anser detta ämne lika viktigt som jaktherrarna självfva. »Hur mycket har skjutits?» är första frågan, en artig värdinna ställer till de hemkomna

jägarna, då de före middagen äro samlade i salongen; på ett sätt, som röjer det lifligaste intresse, tillfrågas därpå hvar och en enskild, hur stort hans byte är. »Hur många har ni skjutit? Och hur många ni?» Fransmannen och engelsmannen frågar man: »Hur många har ni dödat?» Den sistnämnde tillägger helt artigt, då han nämner antalet: »Oh, it was excellent sport.»

Sport? Alltså endast ett nöje? Nej, ingalunda. Man uppfattar saken nästan såsom en plikt, såsom något, hvilket man — på grund af ömsesidig rang och rikedom — är skyldig sig själf och sina jämlikar. »Den första råbocken» gör ej endast den unga grefvinnan strålande glad — äfven modern berättar med stolthet för sina väninnor, att Gusti eller Fredi nyligen skjutit sin första bock. När något sådant hände i Marthas närvaro, blef hon tyst. Det stackars rådjuret 1 tänkte hon då och äfven: Den stackars gossen! — ty om förintelsen af ett oskyldigt lif skall anses utgöra målet för en mans äregirighet, då . . .

*

Plötsligt tystnade alla samtal. I en hvit sky af sidensars, tyll och myrten trädde Sylvia öfver rummets tröskel. Två små gossar i pagekostym buro hennes släp.

På samma gång visade sig äfven friherrinnan Tilling.Hon hade emellertid i dag aflagt sin vanliga, djupa sorgdräkt och bar i stället en ljusgrå toalett. De båda damerna sågo bleka och förgråtna ut. De andra funno detta helt naturligt. Den högtidliga sinnesstämningen, afskedet vid denna vändpunkt i lifvet — allt detta är ju tillräckligt att framkalla tårar. Men dessa båda — mor och dotter — hade gråtit ej endast af denna orsak. En smärtsam orosfylld känsla, något liknande fruktan och ånger, hade gripit dem båda.

Nu skyndade de fyra tärnorna fram till bruden och omfamnade henne häftigt; från alla sidor handtryckningar, kyssar, gratulationer, bugningar . . . Sylvias bäfvan vek för den åter vaknande känslan att veta sig vara den mycket afundade, mycket beundrade hufvudpersonen vid denna lysande, viktiga fest. Och då hon fick se sin vackre fästman, som med glädjestrålande ögon kom emot henne, kände hon en varm våg af lidelsefull lycka genomströmma sitt inre.

Efter ytterligare ett par minuters hälsningar och samtal började man att under Rudolfs ledning ordna processionen.

För att komma till slottskapellet måste man passera två trappor och en lång korridor. Hela denna väg var mattbelagd och beströdd med grönt och blommor. Man kände en doft, som erinrade om Kristi lekamens fest. Klockklang och orgelbrus hördes redan från den lilla kyrkan.

Vid brudsvennens — en ung kusin, grefve Althaus — arm skred Sylvia långsamt fram; bakom henne gingo de små pagerna, som buro släpet. Alltsammans föreföll henne till hälften som en dröm, till hälften som en teaterföreställning, och alls icke som en verklighet.

När hon trädde in i kapellet och såg alla dessa otaliga, brinnande ljus, som skimrade mellan bladväxterna där framme vid altaret, då greps hon af en känsla, liknande den, man erfar vid åsynen af en tänd julgran. Afven nu skulle ju gåfvoroch öfverraskningar komma henne till del, en splitterny frutitel, en mängd intressanta plikter — och dessutom förut förbjudna smekningar... i öfverflöd.

Denna julstämning vek snart för en annan, när hon knäböjde på bönpallen vid sidan af Toni Delnitzky. Prästerna kommo in från sidodörren och ställde sig framför altaret. Från rökelsekaret, som svängdes tätt framför brudparet, uppsteg en kvalmig, begrafningsliknande doft. För evigt begrafna voro

ju också Sylvias flicktid, friheten, möjligheten att finna den stora, sällsamma lyckan af en kärlek, som aldrig tviflar . . . Hos den man, hon nu hade jämte sig, skulle hon aldrig kunna finna huld och skydd. Så hade han i går, kvällen före bröllopet, sagt saker, hvilka väckt hennes största misshag — ibland skulle hon nästan kunnat hata honom . . . Till all lycka blef efter sådana ögonblickliga sinnesrörelser hennes kärlek ännu varmare än förut, men det fulla förtroendet fattades; den ljufva, trygga känslan af att ha någon att smyga sig intill, någon åt hvilken man kan anförtro allt, denna känsla kunde hon ej erfara vid denne mans bröst.

Den lilla kyrkan var fylld till trängsel. Där framme, vid sidan af altaret och i de främsta bänkarna, sutto släktingar och öfriga gäster i lysande uniformer och toaletter, där bakom ämbetsmännen och byns andra invånare i helgdagsstass; allas ansikten röjde en högtidlig sinnesstämning. Endast Marthas ansikte uttryckte sorg och smärta; man var emellertid van vid att se henne så vid högtidliga tillfällen. När hon var rörd, vallfärdade alltid hennes tankar till den käre döde — det visste man, och man visade äfven vördnad därför.

Biskopen började sitt tal till brudparet. Om fader Protus fått detta uppdrag sig anförtrodt, hade han förstått att anslå en mera hjärtlig och varm ton. Den främmande, mycket klerikale prelaten höll en predikan, som snarare syntes gälla»pro domo» än det unga paret. »Äktenskapets heliga sakrament», började han, »är instiftadt af Gud, ty detsamma utgör en sinnebild af Kristi förbund med den katolska kyrkan. Äktenskapets ändamål är att ömsesidigt stärka de äkta makarna i tron och understödja dem i uppfyllandet af deras religiösa plikter; de skola grunda en familj, hvilken, uppfostrad i den sanna tron, skall söka att mer och mer utbreda kyrkans välde. Ett äktenskap kan vara lyckligt endast när båda makarna uppriktigt bedja och följa kyrkans föreskrifter; orsaken till så många olyckliga äktenskap är att söka i den, tyvärr, alltmer tilltagande indifferentismen. De motgångar, sjukdomar och andra olyckor, hvilka intet människoöde undgår, äro dels straff för bristande sann religiositet, dels kärleksfullt ålagda pröfningar; hvar troende, from kristen luttras härigenom och dör så en Gud behaglig död, efter hvilken de trogna äkta makarna i evig salighet återförenas i himmelen.»

De närvarande brydde sig emellertid mindre om innehållet i detta bröllopstal; hufvudsaken var, att man höll ett sådant tal, och att detsamma hörde till den ceremoni, hvilken oupplösligt, för ett helt, långt lif band dessa båda unga människobarn samman. Tro och kärlek skulle de svära hvarandra; aldrig, vare sig i fattigdom eller nöd, skulle de öfverge hvarandra, förrän en gång döden skilde dem åt. Det är detta prästen med sitt ord beseglar, hans svada må sedan vara hur stor som helst.

Och att växla ringar och därvid uttala sitt »ja» har ju samma magiska innebörd; två för några minuter sedan fullt fria människor bli därigenom fastkedjade vid hvarandra, och den ena parten förlorar till och med sitt hittills buma namn och erhåller i stället ett nytt.

Denna förändring, som ju egentligen endast är af ideel natur, föreföll Sylvia som en rent mekanisk handling. När honuttalat sitt »ja» och kände ringen på sitt finger, framstod plötsligt för henne denna tanke: »Nu är jag Sylvia Delnitzky.»

Från läktaren ljöd nu högtidlig, andaktsfull sång. De latinska orden förstod man icke, men i denna vackra melodi låg liksom en from bön om välsignelse för detta unga par. Allesammans kände sig rörda. När sångarna tystnat, lästes ett »Credo», tre »Fader vår» och tre »Ave Maria».

När ringarna växlats, hade man aflossat skott därute, och äfven nu, när ceremonin var öfver och släktingar och vänner trängdes kring brudparet för att framföra sina lyckönskningar, lät byns ungdom glädjeskotten smattra.

Sedan det unga paret och vittnena skrifvit sina namn i kyrkboken, var allt klart. Man lämnade kyrkan, äfven nu i procession, men ordningen var nu en annan. Främst gick Sylvia vid sin makes sida.

Alla festligheter gå ju ut på att äta, dricka och hålla tal, och så äfven här. Nu började bröllopsfrukosten; taffeln var öfversållad med hvita blommor.

Biskopen föreslog den första skålen, naturligtvis för de nygifta. En blombukett hade han bundit samman åt dem. Där fanns hvit fläder som sinnebild för den täcka brudens oskuld, blåklint, den äktenskapliga trohetens färg, en röd ros, kärlekens symbol, och som den högsta välsignelsen ej finge saknas, sammanhöllos dessa blommor med en tagg ur den heliga törnekronan. Den bukett, han nu gaf dem, skulle de medtaga på vägen genom lifvet. Och under förhoppning att denna väg skulle skänka dem flera rosor än törnen, bad han att få utbringa ett »lefve» för grefve Anton och grefvinnan Sylvia Delnitzky.

Alla ropade nu: »Lefve» och reste sig för att dricka med dessa båda. Det fanns bland gästerna mången, hvilken för flera eller färre år sedan genomlefvat detsamma, för hvilkenslycka lika stormande lefverop utbringats som i dag, men hvilken dock blifvit allt annat än lycklig. Sylvia kände sig liksom till hälften bedöfvad af all denna

sinnesrörelse, af allt detta bråk. Lycka! — från alla håll hörde hon detta ord . . . Men är då denna trötthet, denna spänning, denna på samma gång starka nyfikenhet och skälfvande fruktan för det nu snart förestående: »Ändtligen ensamma!»—är då denna bäfvan för en lifslång framtid vid — en främlings sida, detta afsked från hem och anförvandter — är då detta lycka?

Hon tänkte också, kanske mer än hon borde, på ett bref, som hon för några dagar sedan erhållit och som hon i dag på morgonen bränt upp . . .

Efter två timmar var måltiden öfver, och efter ytterligare en timmes förlopp steg det unga paret upp i den vagn, som skulle föra detsamma till järnvägsstationen. En kall novemberdimma sänkte sig, men bröllopsresans mål var ju solens land, rivieran. Strax sedan de nygifta rest, hade friherrinnan Tilling dragit sig tillbaka till sina rum. Hon var ej hågad att nu visa sig älskvärd mot främmande människor. Denna skyldighet måste Rudolf och Beatrix uppfylla; hon ville ha lugn och ro.

Men fram mot aftonen längtade hon att få meddela sig med någon och lät då skicka efter sin son. Rudolf villfor gärna hennes önskan. Om han ej fruktat störa sin mor, skulle han redan förut själf uppsökt henne; äfven han bar outtalade saker på hjärtat, saker, hvilka han ej kunde yppa för någon annan än henne.

Martha, som utbytt sin praktfulla bröllopstoalett mot en bekväm nattrock af svart sammet, låg på en chäslong, hvilken var framdragen till den flammande brasan; genom lampans spetsskärm föll ett dämpadt sken öfver det hemtrefliga, af blomdoft fyllda rummet. Denna doft härrörde från orangeblommorna i brudbuketten, hvilken Sylvia kvarlämnat, när hon tog afsked af sin mor.

»Här är jag», sade Rudolf i det han steg in. »Önskar du något af mig, mor?»

»Endast ditt sällskap, kära barn ... jag kände en sådan ängslan . . . Kom och sätt dig här . . . Har jag stört dig genomatt bedja dig komma hit? — Du spelade kanske kort med gästerna där nere? Jag vill ej uppehålla dig så länge ...»

»Ack, jag hyser alls ingen längtan att gå dit ner igen. Pastorn har öfvertagit min plats vid »tarok»-bordet; du har visat mig en stor tjänst genom att låta hämta mig... Ar allt detta telegrafiska lyckönskningar?» Rudolf pekade på en massa telegram, som lågo på det lilla bordet.

»Ja, jag har just nyss läst igenom dem — öfver tvåhundra . . . nästan öfverallt samma ord. Från hög och låg, från hennes forna guvernanter, från ärkehärtigar — somliga vemodiga, andra nedlåtande. Alla önska Sylvia lycka. . . Och vet du hvad jag fruktar, Rudolf?.. . Hon kommer icke att bli lycklig. Jag har i dag åter känt det med en förfarande tydlighet. Och jag tycker, att det är min skuld, min skuldI ...»

Hennes stämma darrade. Rudolf lade lugnande sin hand på hennes arm.

»Gör dig ej några självförebråelser, morl — Den tid är svunnen, då barnens öden lågo i föräldrarnas händer. Af fri vilja har Sylvia gjort sitt val. . . och när allt kommer omkring, är Toni ej sämre än dussintals andra. . .»

»Men vår Sylvia — min Fredriks Sylvia — borde väl ej tillhöra någon dussinmänniska . . . Sedan någon tid tillbaka förefaller det mig, som skulle jag öfver hufvud taget ej handla så som jag är skyldig minnet af min döde make. När jag skref mitt lifs historia, kände jag inom mig, att jag hade en uppgift att fylla. Nu när detta arbete är färdigt, tycker jag, att jag borde göra något annat, utföra något nytt, men jag gör ju ingenting...»

Rudolf sprang häftigt upp från stolen och gick några steg fram och tillbaka. Så stannade han framför modern och sade:

»Det är jag som ingenting gör. Och det tynger ditt samvete likaväl som mitt. Du har ju uppfostrat mig att fortsätta den strid, Tilling började; och hvad har jag hittills åstadkommit? Alltjämt endast uppskjutit och uppskjutit. . . alltjämt endast planer och åter planer . . . Men har jag väl någonsin handlat? Nej, aldrig.»

»Nå, om du söker att i riksdagen ...»

»Ja, det är ju också en af mina planer, en af mina uppskjutna föresatser. Men jag börjar frukta, att ej heller den

saken kommer att leda till något resultat. . . Allting går ju om intet — så t. ex. den Bresserska, tidningen . . . Den skulle ju blifvit mitt organ; där skulle jag utförligare behandlat det, jag i riksdagen endast kunnat antyda. Men hvem vet, om jag alls kommer in i riksdagen? Jag drages än hit, än dit; man vill jag skall ansluta mig än till det ena, än till det andra partiet; men när jag så säger min uppriktiga mening, säger saker, som ligga utanför det fastställda programmet, då möter jag ingen förståelse, då tror folk, att jag är egoistisk; det märker jag nog. Valmännen förstå mig allra minst. Du skall få se, jag kommer ej alls att bli vald. Min motkandidat träder så förtroendeingifvande i de gamla vanliga hjulspåren; han lofvar så vidt och bredt att representera alla små lokalintressen, medan jag däremot pratar om det allmännas intressen . . . Finnes det då någonting allmänt i politiken? Aro ej människorna städse af den tanken, att det ena partiet måste besegra det andra, att det kan gå bra för A., endast B. blir öfverlistad och C. tillintetgjord? Du skall få se, att min motkandidat kommer att erhålla tio gånger fler röster än jag. Och jag skall ej ens känna mig sårad däraf; ty de dumma människornas antal är öfverallt tio gånger större än de klokas . . . Finnes det väl något farligare, något mer vanvettigt än att låta flertalet bestämma lagar och regering?»

»Sättet må vara dåligt, Rudolf. Men när det ej finnes något annat, hur skall du då kunna spela din melodi?»»Min melodi! Ack, om densamma endast ville klinga klar och fyllig i mitt eget inre och där ljuda öfver allt annat. . .»

»Den gör ju så. När jag tänker på de hänförelsens ord, som du uttalade vid Fritz’ dop . . . det var äkta klang.»

»Ack, ja några enstaka stora klocktoner kan jag nog höra genljuda ur mitt innersta, ur djupet af min själ. . . men så kommer lifvet med allt bråk, allt hvardagligt prat och bringar dem till tystnad ...»

»Jag tycker om att se dig så vred . .. Sådana själfankla-gelser äro mig en borgen för uppriktigheten i det du vill.»

»Du visar mig för mycket öfverseende, mor. Jag förtjänar egentligen ditt klander, dina förebråelser. Hvilka resultat har jag hittills uppnått? Har jag ens försökt att fylla den stora uppgift, Fredrik Tilling gaf mig i arf? Jag känner i dag något liknande ånger ...»

»Våra tankar mötas, mitt barn. Äfven jag har en förnimmelse af att ha försyndat mig mot Fredrik.»

»Du! Hur så? Hvad kan du ytterligare göra åt saken?»

»Jag menar icke fredssaken. Jag menar ... jag har så svårt att förklara mig ... Du har ju läst min lefnadsbeskrif-ning? Däri afspeglar sig något, hvilket blott alltför sällan förekommer här i lifvet, nämligen ett fullt lyckligt äktenskap.»

»Ja, jag har märkt det i din bok. Dessutom såg jag ju själf som barn, hur lyckliga ni bägge voro, och hur kära ni hade hvarandra. Men jag har äfven bevittnat, att din kärlek och trohet räcker bortom grafven och än i dag ägnas detta minne —. .. Hvaröfver kan du då känna ånger?»

»Att jag, som ju just genom honom lärt känna lyckan och välsignelsen af sann kärlek, af en kärlek, hvilken hade sin grund i vårt inres fullständiga harmoni, att jag ej handlat så, att äfven hans Sylvia blir lika lycklig. Jag borde allvarligt förmanat henne att skänka sin hand endast åt den man, hvil-ken hon tillika kunde skänka sin odelade aktning och sitt oinskränkta förtroende ... Jag har ej gjort min plikt, Rudolf — de planer, min Fredrik hyste för världens välgång, hans tankar och idéer, dem har jag vårdat, öfverlämnat åt offentligheten — men det, han personligen genom sitt hjärta åstadkommit, den sanna, husliga lycka, han skapat, allt detta hade jag äfven bort vårda som en dyrbar gåfva och öfverlämnat detsamma åt hans barn. Hans sociala och politiska åsikter har jag låtit gå vidare, men de idéer, som lågo till grund för hans enskilda lif, äro spårlöst försvunna, och det är min skuld — min skuld — min skuld ...»

Och i det Martha upprepade detta ord, betäckte hon ansiktet med händerna och brast i gråt.

Rudolf böjde sig kärleksfullt ned öfver henne, sägande:

»Nej — nej, mor! Du är endast så öfveransträngd . . . det är nerverna. Det är ju helt naturligt; skijsmessan från vår Sylvia — det afgörande steget. . . Men Toni är ju ingen dålig människa. Hur kan du veta, om hon blir lycklig

eller ej . . .?»

Martha torkade tårarna. »Hennes egen aning säger henne det. Du skulle sett hur hon i dag före vigseln gråtande föll mig om halsen ...»

»Nå ja, — afskedets smärta.»

»Nej, det var ieke sorg öfver det hon lämnade — det var bäfvan för det, hon gick till mötes. Nej, Rudolf, sök ej att fritaga mig. Ångra sig är det bästa, man kan göra, när man felat.»

»Det tycker icke jag, i all synnerhet om saken ej mer låter sig ändras. Endast den ånger bär frukt, som har till resultat nya föresatser, nya handlingar. Låt oss därför återkomma till min självfanklagelse. Jag kan ju godtgöra hvad jag felat. . . Och jag vill det. Jag skall ... De äro glada därnere»- — afbröt han sig själf. Rummet låg öfver salongen, och tonerna från en straussvals ljödo nu hit upp.

Martha ryckte på axlarna: »Låt dem hållas — bröllopsstämning . . .! Hvarför skulle icke ungdomarna dansa? — Hör du, Rudolf, hvarför kom ej unge Bresser hit?»

»Jag vet tillfälligtvis orsaken; han var kär i Sylvia ...»

»Hvad är det du säger?» utropade Martha häftigt.

»Du behöfver icke oroa dig. Min vackra syster har förvridit hufvudet på mer än en . .. Hugo är en klok karl — han har aldrig gjort sig några förhoppningar ... Nu har han rest bort...»

»Hvem vet? Kanske han skulle gjort henne lyckligare?», sade Martha eftertänksamt. »Som människa står han i alla fall högre än Delnitzky . . . Men dessa dumma ståndsfördo-mar . . .; jag kallar dem dumma och hyser dem dock själf... Jag tror nämligen, att förflyttningen från den samhällsklass, man är van vid, till en annan, lägre sådan, förorsakar mycket obehag. . . Man gifter sig ju på sätt och vis äfven med sin makes släktingar och vänner och måste afsäga sig sina egna — det är hårdt.»

»Att nödgas afstå från föreningen med den, man älskar, är kanske ännu hårdare», anmärkte Rudolf.

»Helt säkert. . . Hade Sylvia hyst någon djupare böjelse för Bresser, hade jag ej satt mig däremot. Jag gaf mitt bifall till giftermålet me<J Delnitzky, endast emedan hon sade sig vara så innerligt kär i honom.»

»Må vi hoppas, att detta förhållande alltid kommer att fortfara.»

»Ack, jag tror, att hon redan i dag icke är. . .»

Rudolf fattade Marthas hand:

»Hör på, mor, om din dotter orsakar dig bekymmer, skall åtminstone din son söka godtgöra dig det. Jag ämnarnu energiskt gripa mig an vår sak. Det skall ej bero på utgången af valen eller andra tillfälligheter . . . Jag måste frigöra mig. Jag måste helt öppet bryta med det gamla, äfven med

min närmaste omgifning. Hela den miljö, i hvilken jag

lefver, hela vårt umgängeslif är grundadt på det, jag bör bekämpa — på våldssystemet. Därmed menar jag ej endast militarismen, emot hvilken Tillings sträfvanden särskildt voro riktade — därmed menar jag våldet i alla dessa former. Man våldför sig på rättvisan, på förnuftet...»

Martha tittade förvånad upp: »Så lidelsefull trodde jag ej, att du kunde bli.»

»Om du ser lidelsen upplåga inom mig, mor, så försök ej att dämpa densamma. Felet är just, att jag hittills varit

alltför kall och lugn. Man måste helt hänge sig åt sin upp-

gift — först då kan man uträtta någonting. Man misslyckas måhända — det beror på yttre omständigheter — man intager kanske ingen enda af de fasta platser, man anfaller — men man har åtminstone försökt och därigenom visat vägen för dem, som komma efter.»

»Hvad ämnar du alltså göra?»

»Jag skall framför allt sätta mig i förbindelse med de män, som stå i spetsen för skiljedomsrörelsen, med engelsmannen, hvars bref du infört i din bok».

»Hodgson Pratt?»

»Ja, sedan i Paris med Fréderic Passy, Jules Simon . . . I Ryssland — jag skall skrifva till Tolstoi. Den som författat »Krig och fred» måste vara en våldets svurne fiende.»

»Och med hvem skall du här . . .?»

»Här ämnar jag själf hissa baneret —- det hvita baneret. Tag åter fram dina röda häften 1 Jag skall — så långt min förmåga sträcker sig — söka skaffa dig nytt stoff till dina anteckningar.» Tidigt på våren 1892. Hugo Bresser hade ej återkommit hem från sin plötsliga afresa. Några dagar innan Sylvias bröllop hade han rest till Berlin och där bosatt sig. I det förut omnämnda brefvet, som Sylvia uppbränt på sin bröllopsdag, hade han i de mest glödande ord, på vers och prosa, tolkat sin kärlek till henne. Hur han i åratal hopplöst älskat henne, hur först de senaste dagarnas händelser — särskildt ovädersdagens tilldragelse — trots hennes förlofning hos honom väckt förhoppningar. . . Han hade varit nog vanvettig att tro, det hon skulle slå upp sin förlofning . . . Hans förhoppningar blefvo besvikna. Och då gick han i frivillig landsflykt ; det var honom omöjligt att kvarstanna i ett land, där hon lefde vid en annans sida. Måtte hon bli lycklig — lika lycklig som han var djupt olycklig 1 Han var dock ej så olycklig, att han önskade dö — nej, han ville lefva; han ville med glödande ifver arbeta för att en gång kunna visa, att det icke var en ovärdig, som vågat hysa kärlek till henne, som ett par timmar varit lycklig i den tyvärr falska förhoppningen att äga hennes hjärta.

Nu, efter två och ett halft år, höll Sylvia åter ett bref från Bresser i sin hand. Det var endast några få rader; hanfrågade, om han under sitt förestående, korta besök i Wien fick äran göra fm grefvinnan sin uppvaktning.

Sylvia satt jämte sin man vid frukostbordet, när detta bref anlände. Det unga paret bebodde första våningen i ett palats vid Ringstrasse. På Delnitzkys önskan hade man redan i oktober flyttat in från landet till Wien. Han hade gripits af ett särdeles stort intresse för operan. Två eller tre gånger i veckan intog han sin abonnerade plats på andra parkett.

Det var mer än en, som observerade, att grefve Del-nitzky städse syntes på operan just de dagar, då en viss, för sin skönhet och begåfning mycket firad primadonna uppträdde.

Antingen märkte Sylvia det icke — eller låtsades hon ej märka det. Under den korta tidrymden af två och ett halft år hade hennes kärlek till Delnitzky helt och hållet slocknat. Redan under bröllopsresan hade denna kärlek betydligt svalnat. Den unge maken gjorde sin rätt som äkta man gällande på ett sätt, hvilket saknade hvarje spår af finkänslighet och poesi. Han var lidelsefullt förälskad i hennes skönhet, men denna lidelse yttrade sig i en till brutalitet gränsande häftighet. Den af blyg bäfvan och kysk stolthet dämpade eld, hvilken brann i Sylvias unga sinne, kväfdes fullständigt genom detta råa behandlingssätt. Någon sällhet hade han ej förmått uppväcka hos henne — snarare då afsky; den afvi-sande, i bästa fall öfverseende hållning, hon iakttog vid utbrotten af hans erotiska våldshandlingar, gaf honom anledning att förargadt utbrista: »Åh, en så tillgjord, kall, känslolös

varelse 1»

Då den rent fysiska känslan ej längre kunde utöfva någon trollkraft på Sylvia, försvann också snart all psykisk kärlek; vid närmare eftertanke insåg Sylvia till fullo bristerna i sin makes karaktär; det, som förr endast stundtals enerverat henne, blefhenne så småningom vedervärdigt. Och som hon icke var i stånd att dölja dessa sina känslor, som hon ej kunde hyckla en vänlighet, hvilken hon ej kände, fick hon uppbära ytterligare förebråelser af Delnitzky. »O, hvilken nyckfull, gnatig människa du är 1» brukade han utropa.

Dessa misshälligheter ledde emellertid aldrig till någon öppen förklaring, till några ömsesidiga förebråelser. Förhållandet de båda makarna emellan präglades endast af en allt större likgiltighet, blef mer och mer matt och kyligt, samtalen mera korta och sakliga; de ömma smeknamn, hvilka förekommit under förlofningstiden,

användes alltmer sällan och föllo slutligen i fullständig glömska. I stället för att hvar dag mer och mer — som förhållandet varit i Tillings och Marthas så sällsynt lyckliga äktenskap — bort närma de unga makarna till hvarandra, blef afståndet dem emellan allt större, blefvo de mer och mer främmande för hvarandra.

Första året föddes dem ett barn. Men äfven modersglädjen förnekades den unga frun. Under förfärliga smärtor och lifsfara födde hon sitt barn till världen för att fyra månader efteråt nödgas se detsamma dö i plågsamma konvulsioner.

Hon önskade sig ej ett andra barn. Ensam kände hon sig icke. Hennes kärlek till modern och Rudolf var lika stor som under flicktiden — kanske om möjligt ännu större; intresset för broderns sträfvanden och idéer hade tilltagit; hon slöt sig till modern innerligare än någonsin förut. Hon hemlighöll ej för denna sin bästa väninna de missräkningar, äktenskapet erbjöd henne, men hon talade därom utan att beklaga sig. Lycklig var hon ju icke — men ej heller olycklig. Flögsta vinsten hade hon visserligen ej vnnnit i äktenskaps-lotteriet — men niten gjorde henne ej till tiggerska. De självförebråelser, Martha plågade sig med, sökte Sylvia förjaga; hon kastade hela skulden på sig själf, på sin egen halsstarrig-het. Ingenting, ej ens den moderliga myndigheten, hade kunnat hindra henne i hennes beslut — och därför blef hon nu straffad. Men hvad mer? Finnes det ej tusentals kvinnor, som stå i samma likgiltiga förhållande till sina män? Och otaliga flickor, som aldrig gifta sig och dock finna njutning i lifvet? För öfrigt — fortsatte hon att filosofera — är väl njutning och ogrumlad lycka något, som hvar och en kan ha rättighet att fordra. Hvarför skulle just hon finna ett paradis, där så mången funnit en skärseld, ja, till och med ett helvete? Man måste vara nöjd med, hvad man har, och hon ägde verkligen ganska mycket: en förträfflig mor och en omtyckt bror, i hvilkas lifsuppgift hon fick medverka — dessutom hälsa, rang, rikedom. — »Nej, nej, mor, beklaga mig ickel» Med dessa ord brukade hon städse trösta Martha, när denna förebrådde sig att alltför hastigt ha gifvit sitt samtycke till dotterns giftermål.

*

Då Sylvia kände igen stilen på brefvet från Berlin, bleknade hon.

»Från hvem då?» frågade Anton och såg upp från tidningen. Han läste sportunderrättelserna i »Neue Wiener Tageblatt.»

»Från Hugo Bresser . . . Han ämnar komma hit på ett kortare besök . . . Det kommer att glädja hans far —»

»Hör du, är icke den äldre Bresser, som ju så mycket umgås i ditt hem, en så'n där döpt jude?»

»Det är ju möjligt — det har jag inte reda på.»

»Alltså, kanske till och med odöpt?»

»Säkerligen icke — men hvarför frågar du? Hvad skulle det göra?»»Jo, jag tål icke judar — det börjar också bli mer och mer 'mal porté' att umgås med dem.»

»Äfven det!» tänkte Sylvia, suckande. Intet var henne så motbjudande som den antisemitism, hvilken alltmer började taga öfverhand inom sällskapslifvet och bland Wiens småborgare. Högt yttrade hon endast:

»Fader Protus har då mycket humanare åsikter?»

»Ah, den där! Han hör ju också till de frisinnade . . . Nåja, jag är ju icke heller någon bigott hycklare . . ., men vore jag präst, skulle jag nog också hålla på de klerikala åsikterna och rätta mig efter mina förmän. För öfrigt är mig alltsammans fullkomligt likgiltigt. . . Kommer unge Bresser att kvarstanna här och på hederligt vis försörja sig?»

»Som jag ju nyss nämnde, ämnar han sig hit endast på ett kortare besök.» Hon räckte brefvet öfver bordet, sägande: »Läs själf!»

Anton gjorde en afböjande rörelse. »Det intresserar mig icke . . . Hela den där människan intresserar mig icke med sin så kallade litterära kallelse, om hvilken hans far så vidt och bredt ordar.»

Familjen Tilling hade genom doktorns meddelande städse varit i kännedom om unge Bressers öden. Man visste, att Hugo kommit in i de litterära kretsarna i Berlin samt att han med stor ifver arbetade; han hade vunnit stor framgång så väl med en roman, hvilken stått intagen i en ansedd tidskrift, som med ett drama, hvilket just nu gjorde sin rond öfver samtliga tyska scener.

»I alla händelser», sade Delnitzky, »kan du ju bjuda honom hit till middag, när han kommer ... Jag går nu. . .»

Sylvia frågade icke: »Hvart?». »Hon nickade endast ett kort: »Adjö!»När hon blifvit ensam, genomläste hon ytterligare ett par gånger de få rader, Bresser skrifvit. Det var stilen, som fjättrade henne; den återförde i hennes minne det där uppbrända brefvet och de, allt annat än oangenäma, känslor, som detta bref då uppväckt inom henne. Det var egentligen djärft af Bresser att nu anmäla sitt besök hos henne, alldeles som om ingenting händt. . . Borde hon taga emot honom?... Hvarför icke? Hans gamla svärmerier voro helt säkert glömda. Hon hade ju själf erfarit, hvilka stora förändringar tiden — och det en ganska kort sådan — kan åstadkomma i ens känslor. Och hur skulle ej då förhållandet vara med en ung man — en firad författare?. . . Helt säkert hade han i Berlin haft mer än en kärleksförbindelse; troligen ägnade han ej ens en tanke åt den där obetydliga händelsen . . . Och om hon icke mottoge honom, sonen till familjens gamle vän, skulle det väcka uppseende. Och han själf kunde kanske tyda det som ett uttryck för rädsla — och det var sannerligen något, som låg henne fjärran.

Hon satte sig vid sitt skrif bord och svarade, att det skulle bereda henne och hennes man ett stort nöje att få återse herr Bresser och höra honom berätta om sina resultat; han kunde gärna komma dit och äta middag nästa torsdag klockan sex; man kunde då språka mera gemytligt; hon väntade äfven sin bror då; han skulle säkert bli mycket glad öfver att få träffa herr Bresser.

Torsdagen därpå, tio minuter före den angifna tiden, infann sig Hugo Bresser i Delnitzkys våning. Han kände hjärtklappning, när han inträdde i vestibulen. En betjänt hjälpte honom af med öfverrocken. Framför spegeln drog han den hvita halsduken till rätta och öfvertygade sig om, att blomman satt riktigt på frackuppslaget.

Betjänten gick förut och förde gästen genom två stora,endast svagt upplysta gemak till en tredje mindre salong, där värdinnan satt — ensam.

Sylvia, som bar en enkel, ljus toalett af tunnt siden, gick emot Hugo ett par steg och räckte honom handen, hvilken han vördnadsfullt kysste.

»Hjärtligt välkommen, herr Bresser! Men hvad ni förändrat er! — Till er fördel», tillade hon leende.

Hon sade sant. Hugo, som nu bar spetsigt, kortklippt helskägg och benadt hår, hade verkligen undergått en fördelaktig förändring. I hans ansiktsuttryck, i den eleganta säkerhet, med hvilken han förde sig, låg något nytt, något, som hade sin orsak i de framgångar, hvilka gjort honom till Berlinersocietetens förklarade gunstling; han hade fått mera själfförtroende.

Sylvia var till sitt yttre oförändrad. I den första blicken och i de först utbytta orden återfann Hugo detta vissa något, som han så mycket älskat; det låg en sällsam förtrollning i hela hennes väsen. När hon talade och log, visade hon de små pärlhvita tänderna.

Bägge sökte dölja den inre rörelse, detta återseende framkallade, genom att med konstlad ifver tala om de mest banala saker. »När kom ni hit? — Hur länge stannar ni? — Hur trifs ni i Berlin?» — Och han: »Hur står det till med grefve Delnitzky? — Hur mår den vördade friherrinnan Tilling? — Hade fru grefvinnan roligt under sin vistelse vid rivieran? — Ämnar ni snart företaga någon ny resa?» Så började Sylvia tala om Hugos litterära produktion. Samtalet blef nu mindre ytligt; tonen mera personlig.

»Ni är nu en erkänd — man får väl säga berömd författare, herr Bresser! Det måste dock vara en stolt, behaglig känsla, eller hur?»

»Diktkonstens behag ligger ej i allmänhetens erkännandeutan i själfva arbetet. Att skapa är att frigöra sig . . . är att taga drömda skatter i besittning. Hvilka missräkningar, hvilka sorger, lifvet och världen än må erbjuda — ens inre kan ej kväfvas, ej kufvas däraf.. . Man griper dem, man ger dem form, man kläder känslorna i ord — så stå

de där, lösryckta, lågande, skälfvande — men man är fri från dem. Och glädjen, sällheten, de stora segrarna, allt detta, som lifvet icke erbjuder, manar man fram från fantasiens värld och ställer det inför sig, ildädt språklig skrud —- det är ens tillhörighet; man är ju dess skapare.»

»Med hvilken hänförelse ni talar om diktkonsten!»

»Jag tager min kallelse på allvar, fru grefvinna; jag går helt upp i densamma. Ni vet ju, att min förhoppning städse varit, att få verka med pennan. Journalistiken var det falt, där jag ville strida min strid ...»

»Ja, jag kommer ihåg. Den där tidningen, som ju äfven skulle blifvit ett språkrör för Rudolfs politiska och sociala åsikter ...»

»Den gick om intet...»

»Liksom Rudolfs politiska karrier», inföll Sylvia.

»Jag vet. . . För mig var det bra. Kanske också för honom?. . . Jag blef tvingad in på ett annat område af litteraturen, och där har jag vunnit de mest oväntade framgångar.»

»Då ha vi skäl att välsigna den där förolyckade tidningen.»

»Det var ej endast af denna orsak, jag öfvergaf journalistiken för att ägna mig åt diktkonsten. Det var en tilldragelse, som upprörde mitt inre, som inom mig uppväckte en storm af känslor, åt hvilka jag aldrig kunnat ge uttryck i ledande artiklar och följetonger.»

»Utan i romaner och dramer? Jag måste till min skam erkänna, att jag ännu icke känner edra verk. Har ni begagnat egna erfarenheter som stoff?»»Nej, i mina försök har jag endast gett uttryck åt de stormande tankar och känslor, hvilka framkallats af vissa händelser i mitt lif. Jag säger försök, när ni säger verk, fru grefvinna — ty, ehuru jag haft tur i början, vet jag väl, att det, jag hittills åstadkommit, endast äro svaga försök . . .

»Mitt verk, mitt lifs konstverk — återstår mig ännu att skrifva. Ni får ej anse mig anspråksfull, oförnöjd. Jag tror, att hvarje äkta konstnärsnatur inom sig känner ett helt kaos af spirande stoff, som längta efter form ...»

»Får be om ursäkt. . . Har jag försenat mig?» — Det var Delnitzky, som inträdde. »God dag, Bresser! Jag får gratulera. — Ni är ju en tusan till karl. . . Ert skådespel måtte ge er goda inkomster, eller hur? — Hör du», vände han sig till sin fru, »Rudi kan ej komma i dag; Beatrix är sjuk.»

»Ack den arma människan, återigen? Min kusin har äfven sagt återbud; vi få väl reda oss ensamma ...»

»Det blir ju helt gemytligt», sade Delnitzky, »men se till att det snart blir i ordning 1 — Jag ämnar gå på operan, och af Carmen hör jag gärna första akten.»

Under middagen rörde sig samtalet nästan uteslutande om hågkomster från tiden före Hugos afresa och Sylvias giftermål. Man talade om tennis-partierna på Brunnhof, om fader Protus, om lille Fritz dop och dylika saker. Angående sig själf och sina arbeten berättade Hugo ingenting; han sökte till och med undvika några frågor, som Delnitzky gjorde angående saken. Hugo visste mer än väl, att ingen förståelse var att vänta från detta håll.

När man steg upp från bordet, såg Delnitzky på klockan. »Snart sju... jag ber om ursäkt... får afstå från kaffet; annars kommer jag verkligen för sent. . . Jag lämnar ju er båda i godt sällskap . . . Ungdomsvänner . . . Alltså farväl 1 . .. Har gjort mig ett stort nöje ... ni stannar väl kvar i Wienännu en tid? . . . Godt I . . . Alltså farväl — till härnäst! Adjö!» Och i detsamma var han försvunnen.

Sylvia och Hugo gingo åter in i salongen.

»Stör jag er ej, fru grefvinna? Kanske ni också ämnat er på teatern?»

»Nej, nej, jag stannar hemma. Jag är till och med tvungen — mina vänner vänta att finna mig hemma på torsdagsaftnarna.»

»Hon slog i kaffet och räckte honom en kopp, och i det hon pekade på en bägare med cigarretter, sade hon: »Om

ni önskar röka — var så god!»

Sylvia kände sig beklämd, ängslig. Hon var rädd, att Hugo skulle börja tala om det bref, hon bränt upp på bröllopsdagen. Hon kände något liknande blygsel; den unge mannen måste ha lagt märke till, att hennes äktenskapliga förhållanden ej voro som de borde.

Bresser kände åter den gamla lidelsen uppflamma inom sig. Han glömde nu den unga skådespelerska, som i Berlin varit hans älskarinna; det föreföll honom, som skulle han aldrig tänkt på någon annan än Sylvia, som vore hon åter för honom den enda kvinnan på hela jorden.

Men han vågade icke förråda sig. Han sökte i sitt samtal anslå samma banala ton som vid middagsbordet. Sylvia märkte detta, och det sårade henne, att Bresser icke fortsatte det samtal, de fört innan Delnitzky kom. Kanske trodde han, att hon icke stod på samma andliga nivå som han själf, att hon endast fann behag i de fadda hvardagligheter, som voro föremål för Delnitzkys samtal? En diktare — en man, som en gång älskat henne, borde icke hysa en sådan tanke. När han åter gjorde en dylik intetsägande anmärkning — han jämförde byggnaderna i Wien och Berlin, temperaturen där och här — gjorde hon en otålig rörelse och sade:»Ack, det där intresserar mig icke... Tala icke om sådana saker med mig! . . .

Hur var det Toni sade? Att vi vore ungdomsvänner . . . Vänner kunna väl ha annat att tala om än om arkitektur och meteorologi.»

»Men vi voro icke ungdomsvänner, fru grefvinna. Mellan oss båda fanns ett socialt svalg — jag såg upp till er som till en stjärna . .. Endast en gång — ett par timmar, ett par dagar, — glömde jag afståndet oss emellan. Men jag kanske hvarken bör eller får tala därom?»

»Nej, nämn ingenting!»

De sutto tysta en stund — egentligen hade ju bägge talat därom.

»Låt oss återkomma till er litterära karrier — den intresserar mig verkligen på det lifligaste. Jag märker, att ni har en uppgift i lifvet, att ni sträfvar mot höga mål — liksom min bror. Det var synd, att han ej kom hit i dag. Ni kanske återupptagit den där gamla tvisten angående tankens eller handlingens företräde ...»

»Verkligenl Ni kommer ännu ihåg det? Som ni ser har jag blifvit min åsikt trogen — jag har ställt mig i enbart tankens tjänst. Och denna tanke är ej ens riktad mot några som helst praktiska mål; den sväfvar fritt öfver molnen. Rudolf hyser väl fortfarande samma politiska, världsförbättrande idéer? Ack, jag fruktar, att det är omöjligt att åstadkomma någon afsevärd förbättring här på jorden . . . Åtminstone skulle jag ej kunna det — möjligen försköna något litet; det skulle vara genom konsten eller genom — kärlek.»

Den ton, i hvilken Hugo uttalade ordet kärlek, förorsakade den unga frun en sekunds beklämning. Hon kunde ej själf klargöra denna sin känsla. — Längtan? Afund? Hon andades tungt:»Hvad håller ni nu på att skrifva?» frågade hon.

Han fick ej tid att svara. Betjänten anmälde nya gäster. Snart var salongen fylld af ett dussintal människor. Bresser tog afsked af värdinnan.

»När får man återse er?» frågade hon och räckte honom handen att kyssa.

»Så snart ni befaller.» Rudolf Dotzky hade fallit igenom vid riksdagsmannava-len. Han hade icke låtit uppställa sig som de stora godsägarnas kandidat, emedan han i så fall nödgats ansluta sig till ett af de existerande partierna; han hade i stället sökt erhålla ett mandat i Wien. Vid valmötena hade han i vältaliga ordalag utvecklat sitt program och äfven rönt mycket bifall — men röstöfvervikt hade han ej erhållit.

Hans motkandidat hade uppställt ett af dessa gamla, be-pröfvade program med alla dess vanliga löften och därigenom vunnit allmänheten på sin sida. Det är ju alltid bekvämast att vandra den väg, där man möter minst motstånd, med andra ord den gamla vanliga vägen. De nya, förut aldrig uttalade idéer, hvilka Rudolf burit fram, hade dels orsakat missförstånd, dels bäfvan.

I all synnerhet fick han uppbära förebråelser af sina jämlikar. De äldre herrarna gåfvo honom välvilliga råd. De voro ju erfarna politiker — 'realpolitiker’; de måste ju förstå saken; de försökte också på det mest enträgna sätt öfvertala honom att frångå sina opraktiska åsikter. I och för sig kunde de ju vara riktiga — det erkände de —, delvis till och med obestridliga, men det oaktadt finge man ej framlägga dem inför offentligheten, ty detta kunde på vissa håll väcka misnöje.Man måste framför allt söka skaffa sitt eget parti makten — först då kunde man vinna något. Att underkasta sig partiintressena är därför den viktigaste politiska principen. Man måste själf göra vissa medgifvanden; då skulle motståndaren göra detsamma.

»Med andra ord», afbröt Rudolf städse sådana visa lärdomar, »den 'heliga kompromissens’ princip — nej, jag tackar.»

Mest motstånd mötte Rudolf — från det håll, han minst väntat — hos sin fru och hennes mor. De uppträdde icke direkt mot hans principer, ty däraf förstodo de ingenting; han hade heller aldrig talat med dem angående desamma. Nej, deras motstånd var af indirekt natur; de sökte på allt sätt framhålla sin uppfattning af den politiska kallelsen, hvilken i deras ögon ej var annat än en häfstång för erhållandet af egna fördelar. De ansågo, att det var en riksdagsmans oafvisliga plikt, att hans egentliga uppgift bestod i att genom sin politiska verksamhet söka göra karrier. Alltså städse handla enligt ministrarnas önskan och framför allt söka göra sig omtyckt på högsta ort. »Därför, icke sant, Rudi, bör man städse söka försvara tronen, kyrkan, armén?. . . Vårt hof är ju mycket fromt. . . Och fredsälskande är ju äfven kejsaren — men han tycker om sin armé och gör så mycket för densamma... Fredrik Tillings afsikter voro ju mycket vackra, men man får på inga villkor angripa armén ... Ju starkare och ju bättre rustad hären är, desto mindre orsak har man att frukta ett anfall från de andra . . . Och hur skulle det gå med adelns alla söner, om man ej hade användning för så många officerare? . . . Och dessutom är det icke alls passande, icke patriotiskt att fara ut mot militarismen. Så göra ju alla dessa s. k. »röda», hvilka vilja undergräfva all ordning. . .»

Rudolf afvisade visserligen otåligt alla dylika inblandningar, men i en eller annan form ljödo de åter städse i hans öron.Han kände det därför nästan som en lättnad att icke bli vald, ty till striden i riksdagen skulle sällat sig striden mot hans närmaste. Han skulle dock ej ryggat tillbaka för denna strid. Han var också fast besluten att vid närmaste tillfälle åter uppträda på skådebanan.

Den plan, han för länge sedan meddelat sin mor att sätta sig i skriftlig och personlig förbindelse med fredsidéns förnämsta målsmän, hade han nu satt i verket. Han korresponderade med Hodgson Pratt och Randal Cremer i London, Frédéric Passy och Simon i Paris, Franz Wirth i Frankfurt a. M., Virchow i Berlin, professorn grefve Kamarowsky i Moskwa, Teodoro Moneta i Milano, Ruggiero Bonghi och Beniamino Pandolfi i Rom, Frederik Bajer i Köpenhamn och general Turr i Budapest. Af denne sistnämnde erhöll han en detaljerad redogörelse angående freds- och skilj edomsrörelsens ställning i de olika europeiska staterna. Det fanns således åter mycket nytt att skrifva in i det bekanta protokollet. Om Rudolf tillhört riksdagen, hade han sökt ställa sig i spetsen för en österrikisk afdelning af den interparlamentariska föreningen. En sådan förening bildades på den interparlamentariska konferens, som sammanträdde i Rom i november 1891, och Rudolf hade då på allt sätt sökt väcka intresse för saken.

För öfrigt var och förblef han en fiende till förenings-väsendet. Martha hade lagt honom på hjärtat, att bästa sättet att förverkliga Tillings idéer vore att till Österrike söka öfver-flytta den internationella rörelse, med hvars förkämpar han så ifrigt korresponderade. Han borde försöka att äfven i Wien bilda en förening, hvars medlemmar sedan kunde deltaga i de årliga kongresserna. Men för något dylikt kunde han ej bestämma sig. Han var icke — som så många människor bli efter flerårig vana — trött på föreningsväsendet, ty han ägde ingen erfarenhet däri; nej, han hyste endast en viss misstrotill detsamma. När det är fråga om konkreta saker såsom i »Röda korset», räddningssällskap, djurskyddsföreningar och dylikt, då kan det nog vara fördelaktigt att organisera sig, men abstrakta idéer, sedliga ideal, filosofiska sanningar, dessa kunna icke förverkligas genom en bureau med ämbetsmän, genom sammanträden och protokoll eller genom kongresser och resolutioner. Nej, för att kunna förändra det offentliga lifvet, måste de bana sig väg in i hemmet, in i skolan; de måste med intresse

omfattas af dem, hvilka länka kyrkans och statens öden. »En världsåskådning,» brukade han säga, »låter ej organisera sig. Till ett samhälles förbättring erfordras icke ordförande, sekreterare och kassaförvaltare; därtill behöfves en apostel.»

»Och vill icke du bli apostel?» hade Martha frågat honom.

»Om jag vill — är det beroende af viljan?» frågade han då tillbaka. »Likaväl kunde man föresätta sig att bli ett geni. Storleken af den kraft, man ställer till en uppgifts förfogande, kan man aldrig på förhand bestämma; endast ett kan man föresätta sig: att tjäna troget — med all den kraft, man öfver hufvud taget äger.»

Då riksdagsmannabanan blifvit stängd för Rudolf, riktade han blicken åt ett annat område för att kunna offentliggöra de tankar och planer, som fyllde hans inre. Det, som låg närmast, var att skrifva tidningsartiklar. Han gjorde ett försök. De idéer och grundsatser, hvilka ej funnit nåd inför hans valmän, nedskref han nu i form af essayer. Men han rönte lika liten framgång hos de stora politiska tidningarna. Där härskade ju samma trångbröstade partianda, som mött honom i de politiska kretsarna där ute i lifvet, endast nu öfverflyttad på papperet. Det, som låg utom de vanliga slagorden, de vanliga fraserna, ville tidningarna icke taga emot. Men det »aktuella» duger ju alltid till spaltfyllnad. När därför telegra-fen hösten 1891 meddelade, att under officiell medverkan en fredskongress och en interparlamentarisk konferens skulle sammanträda i Rom, uppmärksammade redaktionerna saken i fråga; en stor Wienertidning offentliggjorde då en af Rudolf Dotzky insänd uppsats af ungefär följande innehåll:

»Millionarméer, delade i två fientliga läger, stå med vapen i hand beredda att vid första vink sammandrabba. Darrande af ångest, motser man å ömse sidor detta förfärliga, hotande utbrott, och häri ligger på sätt och vis en garanti för dess uppskof.

Men gömdt är icke glömdt.

Fredens så kallade välsignelser (som vore ej den väpnade freden själf en förbannelse) tillförsäkras oss endast år från år; man »hoppas», att de skola fortfara ännu någon tid. Men att afskaffa kriget, att fullständigt upphäfva det internationella våldets princip genom att inrätta en domstol de olika staterna emellan, därom vilja makterna ej höra talas. De ingå med hvarandra förbund för att upprätthålla freden, men kriget är dem heligt, naturnödvändigt; man har ej rättighet att söka af-skaffa detsamma, och på grund af den räckvidd, det under nuvarande förhållanden nödvändigt kommer att erhålla, är det äfven farligt, oförsvarligt. Alltså får man ej börja krig.

Men hvad är det för en onaturlig sak, som man aldrig kan afskaffa och ej bör begynna, som man hvarken får önska sig eller icke, hvarken får förneka eller bejaka? En ständig förberedelse till det, som man vill undvika genom just denna förberedelse — söka undvika något, som man förbereder genom att undvika det.

Detta motsatsernas monstrum låter förklara sig på följande sätt.

Den förebild från den historiska forntiden, som man söker vidmakthålla — denna forna tiders hurtiga och trefliga krig-foring, hvilken förändrade gränserna och maktförhållandena, men endast tog en ringa bråkdel af befolkningen i anspråk, denna krigföring har nu på grund af kulturens utveckling blifvit en moralisk och fysisk omöjlighet.

En moralisk omöjlighet, emedan människorna förlorat för mycket af sin forna råhet och sitt dödsförakt för att med samma glada mod kunna börja slaktandet. »Blodsarbetet är mig förhatligt», skrifver Fredrik III i sin dagbok, »en fysisk omöjlighet, emedan förstörelsetekniken under de sista tjugo åren nått en sådan grad af utveckling, att densamma komme att gestalta nästa fälttåg de stora militärstaterna emellan till något alldeles nytt, något helt annat, till något, hvilket hvar-ken till karaktär eller ändamål kan innefattas i det vanliga begreppet krig.

Se här ett exempel: Om man använder flera timmar för att göra ett bad i ordning, oupphörligt värmer vattnet tills det kokar och sjuder öfver, skulle då det som återstår, det som slutligen kvarstannar i karet, ännu kunna kallas tillbehörigheten för ett bad?

Man behöfver endast ytterligare några år på detta sätt söka upprätthålla freden, öka arméerna, uppfinna

mordvapen — elektriska minor, ekrasitladdade torpeder — och samtliga deltagarna skola kort efter krigsförklaringen vara fullkomligt förintade.

Hvilket ögonblick som helst kan explosionen inträffa. De, hvilka ha luntan i sina händer, äro till all lycka uppmärksamma. De veta, att det med ett sådant krutförråd skulle bli förfärliga följder, om de af oförsiktighet eller kanske till och med af illvilja kastade dit den tändande gnistan. Alltså, för att öka sin försiktighet, ökar man krutförrådet. Vore det då ej enklare att frivilligt komma öfverens om att kasta bort luntan, med andra ord att afväpna? Att införa ett internationellt rättstillstånd, att smälta samman alla dessa skilda element,hvilka städse svära hvarandra att vid första angrepp kämpa sida vid sida — att sammansluta Europas civiliserade stater till ett enda förbund?»

Dessa två postulat — grundandet af en internationell fredsdomstol och ett europeiskt statsförbund — hade enligt Rudolfs uppfattning utgjort målet för Fredrik Tillings sträfvan. Det tredje postulatet — afväpning — måste anses som en naturlig följd af de båda andra. Liksom två stater, hvilka hysa fiendskap och misstroende mot hvarandra, nu visa detta genom att vidtaga rustningar, skulle man då afväpna och afgöra eventuella tvister genom en skiljedomstol.

Rudolf hade undertecknat denna artikel, och följden var, att han från skilda lager af befolkningen erhöll en mängd sympatiska skrifvelser. Men en andra följd var, att han af sina umgängesvänner blef ansedd som en exalterad människa. Många af hans vänner ansågo hans öfverspända åsikter skadliga och farliga. Några ingaf det rent ut vedervilja, att en aristokrat, sonen till en officer, gaf uttryck åt idéer, hvilka så betänkligt erinrade om de militärfientliga socialisternas, och hvilka så skakade det bestående. Dessutom något så opraktiskt, outförbartl — »Utopier», sade de höfliga. Detta ord passar så bra, när man vill kritisera en annans åsikter. Man medger, att det ju är en mycket vacker och önskvärd sak, men — ungefär som att öfvervinna döden — helt enkelt omöjlig. Att alla nutida, tekniska och sociala förbättringar — järnvägarna och slafveriets afskaffande — i allmänhet gällt som utopier och att därför detta ord som en röd tråd af förödmjukande misstro genomlöper hela kulturhistorien — därpå tänka ej alla dessa moderna människor, hvilka städse föra ordet utopi på tungan. Af Rudolfs umgängesvänner var grefve Kolnos den ende, där han mötte förståelse och sympati. Den gamle herm hade diktarnatur, och diktare äro ju alltid i viss mån siare. Deras blick drager fram romantiska drag ur den mest aflägsna forntid eller når utan bäfvan ända till den fjärran liggande framtid, hvilken skall förverkliga deras skönhetsideal; att bekvämt anpassa sig efter nutida, alldagliga förhållanden lämpar sig ej för diktare. Dagen efter förutnämnda artikel synts i tidningen uppsökte Rudolf sin vän Kolnos.

Den våning, den konstälskande adelsmannen bebodde vid Kokrwratring, utgjorde i och för sig nästan ett poem. De höga, rymliga gemaken voro fyllda med en massa konstskatter — målningar af berömda mästare, statyetter, antika möbler, dyrbara tyger, mattor och väggbonader, praktfat och vapen, hundratals saker i porslin, ädla metaller, elfenben och brons, preciösa och smycken i emalj och blixtrande stenar, medeltida manuskript med färglagda initialer — vid sidan af dagens ännu ouppskurna litterära nyheter. Men allt detta var ej musei-mässigt uppradadt i montrer; man märkte, att det var ämnadt att pryda ett bebodt hem.

Grefve Kolnos kom med framsträckta händer sin gäst till mötes.»God dag, Rudolf! Roligt se, att du ej glömt bort mig!»

Trots den stora skillnaden i ålder »duade» de båda männen h varandra.

Till det yttre tillhörde Kolnos samma typ som Dotzky. Samma långa, smidiga figur, samma ädelt skurna profil och till och med samma spetsiga helskägg, endast med den skillnad att det ena var svart, det andra hvitt som snö.

»Bra, att jag träffar dig ensam», sade Rudolf, »jag vill nu åter för dig lätta mitt hjärta och bedja dig om råd.»

»Helt och hållet till din tjänst, min gosse. Kom och sätt dig . . . här i mitt lilla arbetshörn — där är det trefligast. Alltså, du önskar mitt råd för att återigen icke följa det ?. . . Åh, protestera icke. Du kommer nog ihåg, att jag afrådde dig från riksdagsmannakandidaturen — och hvem gick väl dit för att få det tvifvelaktiga nöjet att sedan nödgas säga ja och amen till allt, hvad partiet önskar . . . Din goda tur har räddat dig ...»

»Förlåt! Jag hade ej låtit draga upp mig som en speldosa — min egen melodi hade jag spelat. Denna plan har emellertid tills vidare gått om intet. Och nu har jag försökt ett annat medel för att göra mig hörd ...»

»Ja, genom tidningen — jag har läst din artikel af gårdagen. Allt hvad du där yttrar är ju sannt, men ...»

»Sanningen bör man alltid säga — då får det ej finnas något 'men' ...»

»Du har rätt. Mitt 'men' var ej heller riktadt mot dig utan mot samhället; man vill aldrig lyssna till sanningar, hvilka kunna rycka en ur ens bekväma ro.»

»Dessa ökade militära skatter, denna ständiga osäkerhet, denna allmänna värnplikt, detta världskrig, hvilket hänger öfver oss som ett Damoklessvärd — allt detta kallar du bekvämt?»»Det, man är van vid, är alltid bekvämt. Man har inrättat sig därefter; man har sina intressen knutna därvid... I vårt på krigets idé grundade samhälle är fredspredikanten den värsta fridsstörare. Men — redan återigen säger jag 'men' — du har handlat rätt. Din artikel gjorde mig glad. Och ju mer de andra kritiserade densamma, desto gladare blef jag. Om du vill lyssna till mitt råd: Håll fast, håll fast på den väg, du slagit in på! Detta är väl alltid svårast. . . men jag väntar mig denna kraft af dig.»

»Tack. Det blir i alla händelser ej lätt att vara ståndaktig. Det var därför jag ville beklaga mig.»

»Hvem eller hvad beröfvar dig modet. . . Tviflarna?»

»Icke andras tvifvel — utan mitt eget.»

»Hur? — Du tror icke själf fullt och fast på, hvad du säger?»

»Jo, min öfvertygelse är lika djup som klar. Jag tviflar endast på möjligheten att väcka massorna ur deras apati. Dessa massor ser jag ligga framför mig som klippor. I handen håller jag en lansett — och därmed skola nu dessa berg förflyttas? Äfven om jag i stället för lansetten höll luntan till en mina i handen — hvarest skulle man anbringa densamma? Utan bild: Hvar skall man börja för att kunna öfvervinna

världens fördomar — de ha ju vuxit så fast samman med hvarandra. Och hvar skall man börja för att kunna förjaga världens olycka? Denna olycka innefattar ju ej endast krig, utan allt slags elände, andligt mörker, hjärteråhet, last — dessa tre fördelade bland alla samhällsklasser. Därför kan man aldrig hoppas på någon befrielse genom klasskamp. Jag menar, att...»

Rudolf blef af bruten. Betjänten anmälde en ny gäst:

»Hofrådet herr doktor Bland».

»Bed honom stiga in!»Kolnos reste sig och skakade vänligt hand med den inträdande, en välmående, allvarlig man på omkring femtio år. Sedan presenterade han: »Riksdagsmannen doktor Bland —

grefve Dotzky. Herrarne äro ju kolleger. .. d. v. s. icke heller kolleger, utan, hvad mer är: meningsfränder.» Kolnos förtydligade detta sitt uttalande genom att hänvisa på, att doktor Bland — en af det liberala partiets ledare — anslutit sig till den afdelning af freds- och skiljedomsföreningen, hvilken nyligen bildats i österrikiska riksdagen, samt att han som dess representant komme att besöka den förestående konferensen i Rom. »Och», tillade Kolnos, »i grefve Dotzky ser ni författaren till den antimilitära artikel, hvilken ...»

»Ah», af bröt doktorn, »är ni samme grefve Dotzky, som vid valen . . .?»

»Föll igenom? Ja, det är jag, herr doktor, kan därför tyvärr ej göra några anspråk på titeln af kollega. Desto mer intresserar det mig, att vi äro meningsfränder ... Ni ämnar alltså på nyssnämnda konferens bekämpa militarismen?»

De tre herrarna satte sig nu, och Kolnos pekade med en inbjudande rörelse på ett bredvidstående rökbord. Bland tackade och tände en cigarett. Därvid riktade han genom de guld-bågade glasögonen blicken med intensiv uppmärksamhet på Rudolf, och hans redan förut allvarliga min antog nu ett än strängare och viktigare uttryck.

»Hrn . . . alltså, ni har skrifvit den där artikeln?. . . jag kommer nu ej riktigt ihåg innehållet. . . men den fråga, ni nyss ställde till mig, visar, att ni hyser en något oriktig uppfattning angående min tillämnade resa till Rom. Mot militarismen, sade ni, eller hur?. . . Nej, för all del . . .»

»Hvarför i all världen ämnar ni då deltaga i konferensen?»

»Ack ja, — om jag skall säga sanningen, så har jagredan länge önskat att få se Rom — likaså min fru . . . Konferensen blir dessutom helt säkert ganska intressant. . . Och för fred kan man ju alltid ifra —, men man måste naturligtvis alltid strängt hålla på fosterlandets beväpning. . . Det kan ju för en allvarlig politiker aldrig bli tal om evig fred och dylika galenskaper ...»

»Hvad i all världen, skulle nu äfven jag vilja fråga», inföll Kolnos, »har ni då på en fredskonferens att göra?»

»Åh, man kan uträtta mycket... I all synnerhet måste man, om några farligare frågor, såsom t. ex. den elsass-lothringska eller den irredentistiska, skulle komma före, i rätt tid söka hindra de politiska agitatorernas eventuella uppvig-lingsförsök. I fråga om gränserna de olika staterna emellan måste »status quo» bibehållas. Den, som önskar upprätthålla freden — och det gör väl i allmänhet hvar förnuftig människa och i synnerhet vårt parti — måste vaka öfver att staternas områden icke förändras, att nationerna afhålla sig från all eröfringspolitik och endast vidtaga de militära åtgärder, som erfordras för att kunna segerrikt afvärja de andras angrepp. Vore trippelalliansen ...»

»Hvilka andra?» afbröt Kolnos. »Om nationerna afhålla sig från eröfringspolitiken, hvar finns då angrepp att afvärja?»

Men Bland låtsades ej märka denna invändning, utan af-slutade den påbörjade meningen:

»Vore trippelalliansen icke så stark, skulle fransmännen genast börja krig; äfven mot kosackernas stridslystnad måste man hålla sitt krut torrt.»

»Och med dessa åsikter» — utropade Rudolf — »är ni medlem af den interparlamentariska föreningen för fred och afväpning?»

»För fred och skiljedomstol — icke afväpning. DettaDet är opatriotiskt, illojalt och

ord få vi ej ens nämna, orimligt.»

»Men», inföll Kolnos, »om man låter en skiljedomstol afgöra alla mellanfolkliga tvister, hvarför behöfvas då dessa öfverdrifna rustningar? Aro icke dessa då snarare orimliga? Öfverensstämma desamma med de s. k. liberala ideerna?»

Bland blef icke svaret skyldig.

»För det första ligger ju inrättandet af skiljedomstolar ännu i framtidens sköte — desamma skulle dessutom aldrig komma till användning, då det gällde staternas ära och lifs-intressen — och hvad beträffar dessa öfverdrifna rustningar, ja, där ha ni fullkomligt rätt, mina herrar: de ruinera nationerna — däremot måste man protestera. Vi liberaler äro också alltid redo att med all kraft bekämpa desamma. Vi fordra städse noggrann redovisning öfver därtill anslagna medel; vi söka reducera dem så mycket som möjligt för att skona ekonomin. Och vid de årliga budgetdebatterna höjer städse en af oss sin röst för att fördöma militarismens osunda utveckling. Ordet militarism betecknar ju just — i motsats till militär — en utväxt, en otillbörlig maktställning ... på samma sätt som klerikalism i förhållande till kyrka eller religion. Vårt parti bekämpar därför också klerikalismen, men icke kyrkan eller religionen. Denna är lika nödvändig för folket som militären för staten.»

Kolnos var nära att säga: »I all synnerhet, närman har den ene sonen i krigsskolan i Wiener-Neustadt och den andre i Weisskirchen.» Denna idéassociation visade sig endast i hans fråga:

»Hur står det till med edra båda söner, herr hofråd?»

»Jo tack, de må bra. De gläda sig i alla händelser redan mycket åt sin portepé .. .; de skulle minsann ej vilja höra

talas om antimilitarism 1 Den äldste utexamineras redan in-stundande sommar — det blir en något till stolt känsla, i synnerhet för hans mamma.»

Rudolf reste sig.

»Käre vän», sade han till värden, »jag måste nu tyvärr taga afsked.»

Kolnos höll honom emellertid kvar. Man språkade ytterligare en kvart om skilda saker, hvarvid Rudolf visade sig ytterst tillbakadragen och ordkarg; så reste sig hofrådet för att taga afsked, och Kolnos sökte ej kvarhålla honom.

Då Bland gått, vände Kolnos sig till Rudolf sägande:

»Min käre Rudolf, jag märkte nog, att du blef ond. Men hvarför bemötte du icke hans yttranden?»

»Just därför? Ingenting kan så tillsnöra strupen som vrede. Och skulle jag väl kunnat förmå mannen att öfverge sina inrotade åsikter? Inför ett stort auditorium eller i riksdagen kanske jag för de andras skull svarat honom; kanske jag äfven då talat för döfva öron. . . Men här — hvartill skulle det tjänat? Jag skulle dock aldrig fått honom att inse, att han är en af dessa så vanliga naturer, hvilka säga sig vara framtidsmänniskor men i själfva verket söka hämma all utveckling — dessa s. k. liberaler, hvilka förneka friheten och städse söka kompromissa. Det är afskyvärdt. . . Nej, tacka vill jag då de afgjordt konservativa — de vandra åtminstone den väg, de stakat. Men dessa andra, de utbasunera, att de gå åt vänster, men snegla åt höger och röra sig egentligen ej ur fläcken; de söka till och med hålla tillbaka de verkliga vänstermännen . .. Och så kloka de tycka sig vara sedan, dessa frihetshjältar, hvilka så väl förstå att vända kappan efter vinden och underkasta sig allehanda fjättrar och ok . . . De taga nog filen i sin hand, men de använda den icke; bullret skulle kunna inverka störande på högsta ort, och dessutom, fjättrar och ok äro ju under nuvarande omständigheter ganskanyttiga saker . . . Kanske man skulle kunna göra dem något lättare — men tillsvidare äro desamma nödvändiga för folket.»

Kolnos skrattade. »Så ifrig du är! . . . Jag vill ju ej taga Bland och hans meningsfränder i försvar, men du får väl medge, att man, äfven om man uppriktigt vill framåt, dock bör iakttaga en viss försiktighet. Utveckling är — det lär oss naturen — en mycket långsam process ...»

»Som om vi icke visste det. Men vi veta också, att det helas omärkliga utveckling är en följd af hvar enskild liten dels hastiga förändring. — För öfrigt, jag kan ej anpassa mig efter alla dessa nutida förhållanden — jag måste bryta, öppet bryta med människorna 1» Ur Marthas dagbok.

Januari 1892.

»När sol gått ned, är dagens saga slut.» Det var med anledning af dessa ord, jag meddelat Rudolf mitt beslut att ej fortsätta min lefnadsbeskrifning.

Men det oaktadt har jag nu återigen tagit fram ett häfte för att göra nya anteckningar. Det är ju icke mitt eget, utan mina barns öde, som egentligen bör utgöra föremål för de samma; det är deras själslif, jag vill söka skildra. Jag fruktar, att mina barn icke äro lyckliga. Då jag afslutade min bok, hade vårt lif inträdt i det skede, som i romaner och skådespel anses kunna garantera en lugn, välsignelserik framtid, en lysande ställning, en arfvinges födelse, en förlofning. Jag blef själf dårad däraf; jag yttrade mången gång, att mina barns så säkra lycka skulle förljufva mitt lifs afton.

Ack, det är ju icke fråga om min afton. Jag beklagar endast, att deras lifs middagshöjd icke blef så klar och molnfri, som jag en gång hoppades.

Min stackars Sylvia . . . hennes man är henne otrogen; hela sta’n vet det. Han har köpt sin älskarinna en egendom; han söker ej ens hemlighålla sina besök hos henne. Och Sylvia visar sig icke det ringaste svartsjuk — ett bevis, attDelnitzky är henne fullkomligt likgiltig, ja, kanske till och med förhatlig. Alltså ensam, ensam! Hon har icke anförtrott sig åt mig, emedan hon icke vill bereda mig sorg. Tror hon då verkligen, att jag icke märker hur glädjelös hennes tillvaro ärr!

Och så Rudolf... han bär på ännu större bekymmer; han har — »denne olycksalige Atlas» — tagit hela världens olycka på sina skuldror. Vår tids elände smärtar honom; dess laster uppröra honom; dess oförstånd förargar honom; dess råhet inger honom afsky. »Men», yttrade jag i går till honom, »lägg då i andra vågskålen allt detta ljusa, vackra, goda, som äfven finnes och hvilket dagligen når en allt större utbredning! 'Framtiden tillhör det goda’, brukade Tilling säga . . . och du bidrager ju att förverkliga denna framtid. Bör du icke då känna dig tillfredsställd?» Han skakade på hufvudet: »Hittills har jag icke uträttat någonting — jag kommer ju aldrig från förberedelse till handling — en slåtterkarl, som städse blott slipar lien, en tecknare, som aldrig gör annat än formerar sitt ritstift...»

Han öfverdrifver; han har redan handlat. Men han har mött yttre hinder, de andras passiva och aktiva motstånd. Så var det med hans kandidatur... de valde honom icke; likaså med hans resa till Berlin, hans samtal med Bismarck . . . Järnkansleren afvisade honom, liksom han förut gjort med riksdagsman Biihler och prinsen af Oldenburg: »På afväpning finge man ej tänka, allraminst i Tyskland, där man måste försvara sig åt två håll.»

Emellertid har jag äfven antecknat glädjande saker i mitt »protokoll». Ack, hvarför kunde ej Fredrik få upplefva allt detta? Han hade helt säkert anslutit sig till fredsföreningarna och kongresserna. Det vill Rudolf icke göra. Men genom den korrespondens, jag för med meningsfränder i alla länder, står jag emellertid städse i förbindelse med fredsidéns förnämstamålsmän; mitt »protokoll» återspeglar också de olika växlingarna inom denna framåtgående, men af samhället så förhånade eller ignorerade rörelse.

Och jag märker hur den åsikten, att våld måste vika för rätt, blir allt allmännare, tränger in i allt högre kretsar. »Böljorna måste slå högt», yttrade nyligen Björnstjerne Björnson vid ett folkmöte i det fria inför en åhörareskara af tiotusen personer; »fredstankens böljor måste slå så högt, att skummet äfven yr in i våningen en trappa upp.»

Huruvida de kunna nå in i kungaborgen? Man påstår, att det är omöjligt, emedan dynastierna hvila på den väpnade makten. Men »man påstår» ju så mycket här i världen!

Till det nyaste, jag infört i mitt »protokoll», höra sammankomsterna i Rom: den interparlamentariska konferensen i Rom (med beundransvärd energi iscensatt af riksdagsmannen B. Pandolfi) och den tredje världsfredskongressen. Officiellt mottagande på Kapitolium. De båda föreningarna ha beslutat att inrätta hvar sin centralbureau i Bern. Tanken förverkligas mer och mer. De enskilda sluta sig samman; man så att säga förtätas. Så bildas planeter och likaså — institutioner.

Kolnos, hvilken jag nyligen visade mitt »protokoll», yttrade: »Min kära optimistiska väninna, ni sammanför där alla

de framgångar, er älsklingsidé rönt i världen, men nämner intet om motgångarna. Er samling omfattar endast en tusendel af hvad man verkligen tänkt, talat och gjort. Angående de öfriga 999 tusendelarna ger ert 'protokoll’ ingen upplysning — och de bestämma resultatet.»

»Ja, i dag — men sedermera? — Millioner snöflingor begrafva den första lilla marsviolen . .. Hvem vinner till slut? Fråga våren, och den skall svara: Violen.»

» Optimist!»

»Ni sårar mig icke med denna benämning.»»Det var ej heller min afsikt.»

»Men detta namn passar ej heller in på mig. Detta ord innebär, att man endast ser det goda, men är blind för allt ondt, som finnes. Jag ser bäggedera — Ormuzd och Ahri-man. Striden dem emellan fortfar ju ännu. Men i denna lilla bok äro endast Ormuzds segrar upptecknade — och detta endast på ett område . . . Han segrar ju äfven på så många andra. Så har han till exempel jagat bort grottmänniskorna och i stället gifvit oss sådana som Kolnos.»

»En klen vinst», var min väns skämtsamma svar.

*

Böcker ha städse spelat en stor roll i mitt lif. Hur mäktigt ha ej i min ungdom Darwin och Buckle inverkat på mig

och nyligen äfven Tolstoi med sitt arbete »Guds rike är inom er» ! Dylika böcker äga för mig värde, icke endast som vetenskapliga och litterära nyheter; facklor likna de, facklor, hvilka plötsligt sprida ljus öfver stora, förut mörka områden. Och de, hvilka svänga desamma: helgjutna karaktärer med ljusfylld själ. . .

För en tid sedan kom jag händelsevis att läsa en broschyr, hvilken gjorde mig förvånad — gladt förvånad. Det som väckte min uppmärksamhet var egentligen icke hvad författaren skrifvit, utan att han vågat skrifva sådana ord, att det fanns en, som var nog ädel, nog modig att — äfven om det skulle kosta honom hans ställning — öppet uttala det, som fyllde hans efter sanning trängtande inre. Endast ett litet tunnt häfte: »Allvarstankar» af Moritz von Egidy. Boken väckte

stort uppseende. Egidy, öfverstelöjnant vid preussiska husarerna, har nu erhållit afsked. Och nu — kommer han att äga kraft nog därtill? Ämnar han helt ägna sig åt sin uppgift att söka omdana sig själf och samhället, att söka för-verkliga innebörden i dessa ord: »Religion icke endast i lifvet — själfva vårt lif religion.» Den första broschyren efterföljdes snart af flera. Han fullföljer nu med allt större konsekvens sina första idéer. Tankens horisont vidgar sig. »Viljans allvar» blir allt större. Det är en lust och glädje, att sådana människor finnas. Jag skulle vilja jubla . . .

Glädje, jubel? Har jag, den sköflade, skrifvit dessa ord? Är det då möjligt, att något numera kan uppväcka min glädje? Mänger sig ej i hvarje glad känsla denna sorgtyngda tanke: Han finnes icke mer, han kan ej dela min fröjd. . . Världen må gestalta sig hur härlig som hälst, rikedom och lycka må flöda liksom ur ymnighetshorn — detta svarta intet, hvilket gömmer det käraste, jag ägt, blir dock städse för mig tomt och mörkt... en bottenlös afgrund. Liksom man kastar en sten i djupet för att höra när den når botten, så låter jag mången gång mina känslor — sorg och glädje — stiga ned i grafvens djup och står sedan och lyssnar . . . »Fredrik — hvad säger du om denne Egidy?» — Intet. Stum — för evigt.

>.Kära Martha», sade mig nyligen en gammal kusin, »jag förstår dig icke . . . Städse finner jag dig fördjupad i tidskrifter och böcker, och allt nytt, som dyker upp i världen. Litteratur, uppfinningar, politiska och sociala rörelser — allting känner du till, allting intresserar dig, det må vara aldrig så illusoriskt. — Men på samma gång påstår du, att du gjort upp räkningen med lifvet. Hvadan denna motsägelse? Vid vår ålder har man ju också mycket riktigt gjort upp räkningen med lifvet, äfven om man ej erfarit sådana sorger som du. Då står ju endast ett intresse åter: barnen och barnbarnens öden.»

Min kära kusin är 70 år gammal, och jag hör verkligenallt annat än gärna, att hon säger, »vid vår ålder»; jag är ju omkring tjugo år yngre än hon. För öfrigt intresserar hon sig lifligt — utom för sina barn och barnbarn — äfven för en hel massa andra saker såsom små negrers och kinesers omvändelse, underverken vid Lourdes, återställandet af påfvens världsliga makt och dylikt. Jag antydde detta i mitt svar.

»Ja», sade hon, »relichionen (våra särskildt fromma uttala ordet så), det är någonting helt annat.»

»Tycker du det? Jag tycker, det är samma sak . . . Det är ju denna samma längtan att kunna känna, kunna verka för något större, något högre än för sina egna och sina barns närmast liggande intressen.»

»Men kära barn (å la bonne heure, det hör jag hellre än »vid vår ålder»), hur kan du endast jämföra — denna jordens fåfänglighet och flärd och den eviga saligheten?»

Jag talade om någonting annat. På samma sätt brukade jag i min ungdom göra, när tant Marie började variera sitt gamla tema om »bestämmelsen». Min kusin skulle i alla händelser ej förstått mig, om jag för henne sökt klargöra, att de, hvilka intressera sig för idéer, uppfinningar, politiska ocb sociala strömningar, äfven äro besjälade af denna samma längtan efter salighet, lycka och »frälsning»; de hoppas att redan på denna sidan grafven nå paradiset eller åtminstone att kunna öfvervinna all den nöd, hvilken för så mången skapar ett helvete på jorden. Detta är väl i lika hög grad »relichion».

Ack, att ett och samma ord så ofta skall beteckna så vidt skilda saker! Det orsakar så ofta missförstånd; det är skuld till, att vi så ofta bedöma hvarandra orätt. Religion kallas äfven detta: att känna det som en inre plikt att uppträda till det godas, det rättas, det heligas försvar. Att med hela sin själ hålla fast vid allt, som är fylldt af evig

skönhet, himmelsk glans, vördnadsbjudande storhet. Och att städse på alltsätt söka bekämpa motsatsen till allt detta, allt fult, allt mörkt, allt lågt och särskildt människomas råhet. Om man då till på köpet afgifvit ett heligt löfte (jag har ju svurit att fullfölja Fredriks uppgift 1), bör man vara dubbelt religiös, liksom en af ett klosterlöfte bunden troende måste vara dubbelt from. Och så följer jag alla fredsrörelsens växlingar och är jämte Rudolf och genom honom i ständig beröring med alla krigets bekämpare — det är min mission.

*

Jag erhöll i dag med posten följande bref:

»Berlin 12.x. 92.

Ni närnnes bland målsmännen för den rörelse, hvilken skall föra mänskligheten uppåt, hvilken skall förverkliga kristendomens ideal. Jag anser det vara min plikt att vördnads-fullt närma mig er och be er räkna mig till dem, hvilka med hela sin kraft sträfva mot de högsta mål. Flela mitt lif ägnar jag åt den uppgiften att söka upprätta ett gudsrike på jorden, att söka förverkliga kristendomen. Därmed förstås goda människors alla sträfvanden.

Jag är genomträngd af idealismens sanningar, men är ingen fantast. Ni har att göra med en »människa». Utan fruktan skall jag vandra den väg vidare, som jag stakat. Ju mäktigare vårt framryckande är, desto verksammare; ju mer målmedvetet, desto mer välsignelsebringande; ju mer liktidigt utefter hela linien, desto mer genomgripande blir resultatet.

Nu alltså måste »något hända». Jag är fullkomligt öf-vertygad (ordet »tro» vore mig icke tillräckligt) om, att vi stå framför den port, hvilken både skiljer oss från och en gång skall föra oss in i fullkomlighetens tidsålder. Att medkraftig hand fatta tag i dörrklinkan, synes mig vara en uppgift för alla dem, hvilka Gud gifvit förmågan.

M. v. Egidy, f. d. öfverstelöjtnant.

Detta oväntade budskap gjorde mig mycket glad. Ja, det måste, det kommer att hända något. Det gäller endast att kraftigt gripa fast i den där dörrklinkan, och porten går upp.

XIV.

Två dagar efter förut omtalade middag sammanträffade Sylvia åter med Hugo Bresser. Denna gång i Marthas lilla m ottagningssalong.

När hon steg in i afsikt att, som hon ofta gjorde, prata bort en stund af förmiddagen med sin mor, fann hon denna i Rudolfs och Hugos sällskap. Den sistnämnde reste sig hastigt och bugade sig för Sylvia. Hans häftiga yttre uppträdande uttryckte en viss förvirring; hans ansikte skiftade oupphörligt färg. Eller var det endast Sylvia, som tyckte så — och detta kanske just därför, att hon själf kände något liknande förvirring? Det var ingen oangenäm känsla — tvärtom . . .

Hon omfamnade sin mor, skakade hand med de båda unge männen och satte sig. Bresser gjorde nu min af att gå.

»Nej, nej, för all del, min käre vän», motsatte sig friherrinnan Tilling, »stanna kvar! Vi tre äro så ofta ensamma, och Sylvia deltager säkerligen gärna i det samtal, som nyss blef af brutet.»

»Så? Hvad var det ni talade om?»

Hugo slog sig ned på sin förra plats och svarade:

»Vi talade om diktarens kall. Man har varit nog vänlig att leda samtalet in på mitt område.»»Ni framställer saken orätt, Bresser!» utropade Martha, »Rudolf ordade vidt och bredt om världens politiska och sociala tillstånd, om sin längtan att där verksamt kunna få ingripa, och det var ni, som däremot uppställde det påståendet, att världen icke går att omdana, förrän den är omdiktad, och på detta sätt kom samtalet in på skaldekonsten.»

»Det är ju i grund och botten», anmärkte Sylvia, »samma samtalsämne, som den där ovädersdagen ...»

Rodnande tystnade hon. Hade hon bort tala om nyssnämnda dag och därigenom visa, att hon så noga erinrade sig allt, som då händt? Hade hon bort utsätta sig för den tacksamhetens blick, som nu mötte henne ur Hugos ögon?

Hon drog sin hand ur muffen och luktade på en halfvissnad violbukett, som låg däri.

Nu tog Rudolf till ordet:

»Jag svarade, att konsten icke kan åstadkomma några omhvälfningar i kulturen. Ett landskap förändras genom vulkaniska utbrott, genom öfversvämningar — men icke genom blomsterodling.»

»Blomsterodling!» utropade Bresser, »som om konsten endast vore en oskyldig lek — som om icke äfven den då och då liksom glödande lava framströmmar ur människosjälens djup ...»

»Ni är verkligen ganska exalterad», inföll friherrinnan Tilling skrattande, »i all synnerhet, när jag tänker på, hvilken naturlig, prosaisk, nästan ’torr’ karaktär min gamle vän, er far, är.» — Med afsikt sökte hon på detta sätt af kyla Hugos häftiga temperament. Hon hade lagt märke till, med hvilket intresse hennes dotter betraktat honom och hon erinrade sig nu, att Rudolf på Sylvias bröllopsdag ju omtalat, att Hugo då rest, emedan han älskat Sylvia.

»Ni tycker, att jag är öfvcrspänd, ärade fru friherrinna?Får då en man i min ställning vara fullt prosaisk? Min far är läkare, och jag är däremot — att det då icke skall finnas någon blygsam benämning på vår konstgren 1 Utan att synas anspråksfull, kan man säga: 'Jag är bildhuggare, musiker’ . . ., men 'Jag är diktare’, det låter så egenkärt — ty detta ord innebär icke endast självfva verksamheten utan äfven, att man fullkomligt behärskar densamma . . . Och då jag ännu befinner mig så långt, ack, så gränslöst långt från detta mål, har jag ej rättighet att kalla mig diktare — nej, låt oss i stället säga: ordciselör, drömtämjare ...»

»Tämjare är också ett segervisst begrepp», sade Sylvia.

»Nå, äfven denna benämning tager jag tillbaka. Det är ju sant, drömmarna behärska snarare mig än jag dem. . . Idéer, tankar tränga sig på mig... de ropa efter form — de lämna mig ingen ro, förrän jag tvungit dem fram på papperet...»

»Och på detta sätt söker ni 'omdikta’ världen?»

»Med afsikt? Planmässigt? Nej. Kulturens genius omdanar af sig själf världen — den endast tvingar konstnären att — utan att denne själf märker det — ditfoga några bygg-nadsstenar.»

»Ingenting sker af sig självt», inföll Rudolf. — »När jag ännu var publicist och hoppades att få redigera en stor tidning, hyste äfven jag sådana planer som ni, grefve Dotzky; då ville äfven jag medverka till världens reformering. Denna min önskan har fullständigt försvunnit, sedan jag börjat ägna mig åt lyrisk och dramatisk skaldekonst. Kanske också därför, att jag aldrig numera läser dessa tråkiga tidningar, icke alls intresserar mig för dagens händelser, utan i stället fördjupar mig i gamla och nya tiders skaldeverk. Kring mig har bildats en fullständig fantasiens värld, befolkad af tusentals olika gestalter: Gudar, hjältar, konungar, féer, helgon — gestalter, hvilka väckts till lif i en Homerus’, Dantes, Shake-speares, Corneilles, i en Goethes hjärna. För att icke tala om de nyare och nyaste författarne — och jag har läst all modern litteratur, äfven den ryska och skandinaviska. Och det är icke endast dessa diktade karaktärer, hvilka fängslat mig — det är äfven diktens tekniska sida, stiliseringen, språ-kets musik, ordets konstnärliga behandling. . . Det är detta, som hänför mig. Att kunna tillägna mig detsamma, fyller mitt inre med något af konstnärens glödande äregirighet. — Skönhet, skönhet! Du synes mig vara högsta uttrycket för vår genius . . . Det, man förmår frånkämpa skönheten, riktar, förädlar oss självfva och hela vårt släkte ... På detta sätt kan äfven den enskilde konstnären — endast han ger sig helt hän åt sitt kall, endast han däri inlägger kraften af sin kärlek — verkligen öka kulturens skatter, höja sig själf och samhället och sålunda medverka i människoandens omdaningsarbete bättre än genom alla dessa politiska, ekonomiska och sociala åtgärder och spekulationer. Jag kan icke ens uttrycka, hvilken likgiltighet, för att icke säga ringaktning, jag hyser för all denna småaktighet... Se endast i det så kallade offentliga lifvet — hvilka begränsade intressen, hvilken ytlighet, hvilket fult och uselt stridssätt. I politiken kunna möjligen de väldiga karaktärerna verka estetiskt. Därför dyrkar man en Napoleon eller en Bismarck ...»

Rudolf slog sig för pannan.

»Ni har öppnat en ny synvidd för mig, Bresser. . . Politiker och konstnärer ringakta hvarandra ömsesidigt. De

förstå hvarandra icke. Deras områden äro alltför vidt skilda. Men nu förstår jag, att de borde smälta samman. Skönheten bör erkännas som grundprincip, icke endast inom all s. k. skön konst, utan äfven för konsten att lefva, konsten attregera, och de, hvilka länka folkens öden, böra äfven ledas af hänförelse — icke af beräkning.»

Martha gaf sin son en tacksam blick.

Nu anmäldes en ny gäst.

Det var grefve Kolnos. Sedan han hälsat på alla, slog han sig ned och yttrade:

»Jag har kommit hit för att — nej, ännu icke för att taga afsked, men för att tillkännage mitt snara försvinnande. Den gamla reslusten har åter vaknat inom mig.»

»Ack, så ledsamt!» utropade Martha. »Då försvinner ni spårlöst från oss och blir borta ett eller två år. — Edra resor äro ju alltid så långvariga. — Jag saknar er städse så mycket . . . Hvarthän denna gång?»

»Denna gång till Indien — där har jag ännu icke varit; kanske jag äfven gör en afstickare till Japan.»

Sylvia skrattade. »Afstickare, mycket bra!»

»Vill du följa med?» vände han sig till Rudolf. Denne skakade på hufvudet. »Men hvarför frågar jag? När man har hustru och barn, mor och syster, känner man aldrig denna sällsamma längtan, denna längtan till fjärran länder, hvilken då och då griper mig och detta till och med nu på gamla da’r. När jag blifvit riktigt trött på allt detta enahanda här hemma, på sällskapslivets sladder och politikens kannstöperi, känner jag ett behof af att få vederkvicka mig i en fullständigt främmande natur, bland människor, hvilka veta lika litet om mig, som jag om dem. Då läser jag aldrig någon europeisk tidning; jag lämnar aldrig min adress. Då skulle man ju genom bref kunna meddela mig nyheter hemifrån.»

Kolnos kvarstannade endast en kort stund. Han lofvade emellertid återkomma på aftonen och då supera téte-à-téte med Martha.»Jag måste riktigt njuta af ert sällskap nu, innan ni lämnar Europa», hade hon sagt honom. »Ni tillhör de få människor, med hvilka jag sympatiserar. Jag kan städse säga er allt, hvad jag har på hjärtat.»

Strax sedan Kolnos gått, kom andra personer på visit; det var grefvinnan Ranegg med fyra döttrar.

Bresser begagnade sig af detta tillfälle att å nyo taga afsked, och nu sökte Martha icke kvarhålla honom.

Raneggs hörde till Brunnhofs närmaste grannar, och familjerna umgingos mycket. Då Sylvia firat sitt bröllop, hade grefvinnan Ranegg varit ute och rest i Italien tillsammans med sina fyra döttrar; i annat fall hade helt säkert de fyra vackra systrarna varit brudtärnor. Det var en sann estetisk njutning att se dessa flickor. Alla fyra hade lång, smärt figur; i deras sätt låg ett visst förnämt, naturligt behag. Den äldsta, Cajetane, tjugutre år gammal, hade fint skurna, regelbundna drag, mörkt hår och mörka blixtrande ögon. Den andra, Christine var tre år yngre; hon hade kastanjebrunt hår. Det låg något lifligt, något skälmskt öfver hela hennes väsen. De båda yngsta, de adertonåriga tvillingarna Ella och Bella, voro blonda; bägge hade milda blå ögon och små madonnaliknande ansikten samt voro i öfrigt förvillande lika. Alla fyra voro mycket enkelt klädda; tvillingarna buro lika, de båda äldre däremot olika toaletter.

Grefven och grefvinnan Ranegg, som åtnjöto stort anseende inom sällskapslifvet — han innehade en af de förnämsta befattningarna vid hofvet, och hon var född furstinna — hade, utom dessa förtjusande döttrar, äfven två lofvande söner, bägge i militärtjänst. Den äldre, ännu ej fyllda trettio år, var redan ryttmästare vid ulanerna, den yngre, utexaminerad sistlidna sommar, löjtnant vid dragonerna.

I Wien träffades de båda damerna — Martha och gref-vinnan Ranegg — egentligen endast sällan, ty under det den förra lefde mycket tillbakadraget, deltog den senare för sina döttrars skull i stora världens alla nöjen — såsom hofbaler, utflykter, danstillställningar hos ärkehertigarna och den högsta aristokratien, amatörföreställningar och välgörenhetsbasarer — men desto oftare var man tillsammans på landet. Martha kände sig städse innerligt glad, när hon fick träffa denna familj, i all synnerhet i dess eget hem.

Lifvet där erbjöd i hvarje afseende en bild af sann lycka och harmoni. Tillräcklig rikedom, en lysande social

ställning, ömsesidig tillgifvenhet; man hade regelbunden omväxlande sysselsättning: musik, läsning, brodering, målning, ridning, gemensamma promenader och spel. Flickorna, så unga de än voro, föredrogo detta landtlif framför vistelsen i Wien. Systrarna Ranegg ansågo det snarare som en plikt än som ett verkligt nöje att deltaga i vinterns festligheter. I Maj, när eftersäsongen stod i sitt högsta flor, voro de alltid otåliga att få lämna Wien och återvända till sitt kära Raneggsburg, hvars fläderbuskar och blommande kastanjer utöfvade en så sällsam dragningskraft på dem. Och när det närmade sig vintern, sökte de så länge som möjligt uppskjuta inflyttningen till Wien. De tyckte om att åka skridsko på den tillfrusna slottsdammen och att, sysselsatta med hvar sitt handarbete, prata bort dessa långa vinterkvällar. Före jul ville de på inga villkor afresa; denna högtid måste firas på Raneggsburg med den stora julgranen i biljardsalen; man trakterade då byns barn och skänkte ortens fattiga tyger och varma, hemstickade underkläder.

Martha var mycket gärna tillsammans med grefvinnan Ranegg, med hvilken hon var jämnårig. I sin ungdom hade de känt hvarandra mycket litet, ja, nästan icke alls; först sedan några år tillbaka hade de på grund af grannskapet mellanBrunnhof och Raneggsburg kommit i närmare beröring, men det oaktadt talade de med förkärlek om gamla tiders händelser, om de seder och åskådningssätt, som härskat när de voro unga. Grefvinnan Ranegg var till sina åsikter mycket mer konservativ än Martha, men i alla händelser mycket mer liberal än flertalet af sina jämlikar. De möttes på halfva vägen; Marthas kanske något väl djärfva idéer, berörde den andra sympatiskt, och den fullkomliga jämvikten i grefvinnan Raneggs gedigna, toleranta, förnäma väsen utöfvade på Martha en sällsam dragningskraft — trots den stora skillnaden i åsikter. Det låg öfver hela hennes väsen något så lugnande, något så harmoniskt — liksom i allt, hvilket är gjutet i samma, ädla metall.

Med uppriktig glädje gick Martha de inträdande till mötes:

»Ah, får man ändtligen återse er, mondäna varelser!»

De fyra flickorna kysste Martha på handen.

»Ja, vi äro verkligen mondäna», suckade grefvinnan Ranegg, »i går bal hos Pallavicini, i dag hos ärkehertig Ludvig Viktor, i morgon hos utrikesministern. . . Det är verkligen ett ansträngande dagsarbete.»

»Nå, nå, men det roar er ju», sade Martha, »det vill säga barnen . . . Mödrarna ha verkligen på balen en allt annat än afundsvärd lott.»

Flickorna hade jämte Syivia och Rudolf gått till ett annat hörn af rummet och samtalade nu högt och ifrigt; de båda äldre damerna kunde därför språka med hvarandra utan att höras.

»Jag kan verkligen försäkra dig», sade grefvinnan Ranegg, »att icke endast mödrarna, utan äfven döttrarna ha föga roligt nu för tiden.»

»Ja», instämde Martha, »detsamma har jag erfarit be-träffande Sylvia . . . Den moderna tidens ungherrar äro verkligen så . . . Ja, jag vet ej riktigt hur jag skall säga ...»

»Använd deras eget älsklingsord: tråkiga! Kommer du ihåg i vår ungdom, hvilken skillnad! — Hur kurtiserades icke då de unga flickorna, något som ju dock — låt oss vara uppriktiga — ger lifvet dess behag. Man måste »flirta» eller, som man förr sade, passionerna måste brinna ut. . . Allt detta har försvunnit. Våra unga män förälska sig icke numera — åtminstone icke i våra flickor.»

»Nej, utan i stället i aktriser», inföll Martha.

Grefvinnan Ranegg fortfor: »Och att dansa — därtill

måste man ordentligt tvinga vår tids ungdom. Dessutom äro de flesta, man träffar på, så ointresserade, så tråkiga, så bortkomna ... De dansa några hvarf, därför att de äro så illa tvungna, och en stor del dansar icke alls. Och på några soiréer infinna de sig helt enkelt icke. Hur många sådana ha icke vi redan varit med om, och hur ofta har det icke händt, att sällskapet bestått af endast damer samt några gamla diplomater och generaler! På] balerna finnes det ju visserligen manlig ungdom, men den ditkommenderas. Flertalet dansörer äro riktiga pojkar,

gymnasister, theresianister. Fäder, mödrar, döttrar och ynglingar, som knappast fått fjun på hakan — se där de, hvilka synas i våra balsalonger. Afven unga fruar ser man sällan där — de ha sina middagar och spelpartier — där umgås också hellre vår herrar ...»

»Kanske kommer dansen helt och hållet att dö ut!» sade Martha. »Det är nu en gång så — världen förändras och vi med den.»

»Tyvärr!»

»Jag säger icke tyvärr. Plats åt allt nytt. . . Och alltså ha dina döttrar tråkigt?»

»Tråkigt?, Nej, visst icke . . . Hör du icke hur de skämtadär borta med dina barn? — De äro, Gud ske lof, alltid vid ett så strålande gladt humör.»

»Hur mår din mor?«

»Tack, hon är icke riktigt kry; hon har känningar af sina åttiofem år . . . Vi äro mycket ofta hos henne. Hvarje afton är någon af flickorna där, och ofta gnabbas de om, hvems tur det är att gå till mormor; de gå hellre dit än på bal. Men nu», — grefvinnan Ranegg reste sig — »måste vi säga adjö . . . Barn, kom nu!»

»Det var ett kort besök.»

»Vi måste ytterligare aflägga öfver ett dussin visiter. — Det kan man väl kalla ett ansträngande dagsverke, eller hur? Jag skall emellertid snart komma och stanna en hel eftermiddag hos dig — så få vi oss en riktig pratstund.»

»Välkommen! Vi ha ju så mycket att språka om.»

Sedan dörren stängts efter dem, utropade Rudolf: —

»Denna familj är mitt kors — det är riktigt sorgligt!»

»Men, men», sade Martha förebrående, »hur kan du säga något sådant? Jag känner knappast några mer älskvärda, mer aktningsvärda människor.»

»Ja, det är just det sorgliga i saken . . . Skall jag be-höfva förklara det för dig?»

»Ja, jag är verkligen mycket nyfiken.»

»Jo, jag gaf en gång trädgårdsmästaren befallning att fälla ett träd, hvars stam var murken. Vid nästa storm kunde det falla omkull och kanske anställa någon skada; alltså var det bättre att genast hugga ned detsamma. Men i detsamma jag uttalat denna dödsdom, riktade jag blicken upp till kronan och fick då där se ett fågelbo, ur hvilket ungarna tittade ut; de äldre flögo oroligt rundt kring detsamma. 'Vi låta det stå kvar’, sade jag till trädgårdsmästaren, 'kanske kan detsamma motstå äfven denna sommars stormar.’ — Förstår du, hvadjag menar? I samma förhållande stå vi s. k. reformatorer till alla dessa ruttna samhällslagar. Vi vilja sätta yxan till roten, men i löfverket, som kröner den ihåliga stammen, ha kära, lyckliga små fåglar byggt bo. Deres hela existens är beroende af trädets existens. Hvad bry de sig om trädets inre ruttenhet, så länge gröna blad smycka dess grenar? De bo och sjunga här och fostra sina små. Och, ser du, samma intryck erfar jag vid åsynen af en sådan familj som Raneggs . . . Hela dess lycka, hela dess värde beror på tillfälliga förhållanden —»

»Jag förstår», fullständigade Martha, »på förhållanden, hvilka till sitt inre äro ruttna och hvilka du vill bekämpa ...»

»Ja, och så försvåras denna min kamp. Om endast alla grenar vore förtorkade, om det i stället för dessa älskliga sångfåglar endast funnes vidriga maskar, då behöfde man icke tveka att fälla trädet. Vore aristokratien fullständigt fördärfvad, vore våra soldater vilda röfvarnaturer, hur mycket lättare skulle det då icke vara att afskaffa adelsprivilegier och militarism! Men när man ser en sådan familj som denna, hvilkens hela tankevärld hvilar på gamla traditioner — liksom fågelns bo på grenen — hvilkens söner med stolthet och glädje ägna sig åt det militära yrket, hvilkens döttrar bygga bo på grenen bredvid och hvilkens medlemmar dessutom äro så älskvärda, så utmärkta som dessa flickor Ranegg (jag erkänner, att vore jag fri, kunde Cajetane förhäxa mig), då

förlorar man all håg att förstörande eller endast störande ingripa och ...»

»Och» — inföll Sylvia — »då säger man till trädgårdsmästaren: 'Låt det stå kvar!' I all synnerhet», tillade hon, »om man liksom vi egentligen hör till samma fågelart.» Samma afton gick Sylvia på operan. På programmet stod »Profeten», och häri uppträdde icke Antons älskarinna. Sylvia brukade aldrig besöka teatern, när denna sångerska sjöng.

Hon var ensam i sin loge; hennes man hade visserligen följt henne, men hade sedan under förevändning af ett viktigt sammanträde åter lämnat teatern. Enligt hans åsikt var intet så tråkigt som dessa föreställningar, i hvilka hans »älskling» icke deltog; först genom hennes närvaro fingo de något intresse för honom.

Försjunken i tankar satt Sylvia och njöt af det välljud, hvilket flödade från scen och orkester. Men det var en sorg-blandad njutning, ty hon kände sig på samma gång olycklig — djupt olycklig. »Blott den, som längtan känt, vet hvad jag lider», det var grundtonen i hennes stämning.

Längtan — efter hvad? Efter något nytt, efter. . . Hon visste det icke själf; hennes tillvaro var så förfärligt innehållslös .. . För alltid bunden vid en man, hvilken hon icke mer kunde skänka sin kärlek, hvilken helt öppet bedrog henne . . . Hvarför hade icke ödet beskärt henne en make med samma vida vyer, samma djupa karaktär som t. ex. hennes bror eller begåfvad med samma skapande, eldiga själ som — ack nej, det var nog bäst att icke tänka på Hugo. Denne mankunde bli henne farlig. . . Det skulle bara fattas, att hon blef kär . . .

Ridån gick ned efter första akten. Salongen upplystes. Efter ett ögonblick öppnades dörren till Sylvias loge; det var Bresser.

Sylvia kände sig beklämd, bragt ur fattningen. Endast med en stum böjning af hufvudet kunde hon besvara Hugos hälsning; hon förstod nu, att den fara, hon nyss haft i tankarna af möjligheten att bli kär, var större än hon någonsin trott.

Med solfjädern pekade hon på en fåtölj. Hugo tackade och begagnade sig af den på detta sätt gifna tillåtelsen.

Hon märkte mycket väl, hvilken beundrande blick han riktade på henne, och hon ägde detta — för hvarje ung kvinna

— angenäma medvetande, att just nu se särdeles bra ut — att vara »en beauté», som det så betecknande heter. Hon kände sina kinder glöda; hon visste, att hon här mot logens bakgrund i sin svarta något urringade sammetsdräkt, med dessa blixtrande diamantstjärnor i det vågiga, vackra håret, utgjorde en vacker tafla.

»Det förvånar mig», sade hon, »att ni icke föredragit att gå på Burgteatern.»

»Därför att jag själf skrifver dramer, menar ni, eller hur? För att lära mig?»

»För att hämta hänförelse, inspiration för er konst.»

»När jag önskar samla sådana intryck, går jag på operan

— musiken väcker i mitt inre en mycket högre poetisk lyft-

ning än någonsin ett skådespel. I dag har jag för öfrigt kommit hit, emedan jag visste, att jag skulle få se er här . . . Betrakta er på afstånd, ty jag trodde er loge skulle vara så full af folk, att jag icke skulle vilja tränga mig på — men ni är ensam ...» ..

»Ja — mycket», svarade Sylvia med en ofrivillig suck.»Mycket ensam?» upprepade Hugo. »Dessa båda ord sammanför eljest icke språkbruket — lika litet som mycket död. Och dock — det är så riktigt — det kan förekomma olika grader af ensamhet. Icke alltid när man sitter för sig själf — midt bland mängden kan man ofta känna sig mest ensam. Och motsatsen till att vara ensam är att vara — på tu man hand ...»

»Under förutsättning att de tu äro — ett.»

»Det var just hvad jag ämnat säga.» Ett ögonblicks tystnad.

Sedan fortfor Sylvia:

»Jag skulle vilja göra er en fråga, käre Bresser. Är ni lycklig? Är ni glad öfver edra resultat? Och har ni i Berlin funnit någon — ledsagarinna?»

»Det är icke en, utan tre frågor, fru grefvinna. Lycklig? Nej, jag känner mig icke lycklig. — Resultat? Ack, i mitt yrke kan man aldrig så att säga, hvila på sina lagrar . . . Det är liksom att klättra uppför en brant stege; man gläder sig aldrig öfver den väg man tillryggalagt. Full af ängslan sträfvar man högre och högre, och i hvarje ögonblick kan man riskera att ramla ned. Och den tredje frågan ...»

»Den tager jag tillbaka — den var indiskret.»

»Nej, visst icke, men för er utan intresse. Jag vill i alla händelser besvara den: mitt hjärta är icke i Berlin.»

Åter öppnades logedörren: — minister von Wegemann.

Sedan han växlat några ord med Sylvia, hälsade han mycket nedlåtande på unge Bresser:

»Jaså, ni har verkligen åter kommit hem! Det var roligt . . . Nu stannar ni väl här?... En äkta österrikare kan väl inte jämt och ständigt flacka omkring i Preussen.»

»Jag har kommit hit på endast ett kort besök, ers excellens.»»Tyskland och Österrike äro dock allierade», inföll Sylvia. »Hvarför uttalar ni ordet Preussen i så hatfull ton?»

»Alldeles riktigt, vi stå i förbund, men jag kän å andra sidan aldrig helt och hållet glömma år sextiosex, och oafsedt politiken, hvilken jag nu kommit ifrån, vet jag af egen erfarenhet, att man ingenstädes kan trifvas så bra som i vårt gamla Wien och att hvar och en, som icke är tvungen att lefva utomlands, bör stanna hemma . . . Hur mår Toni? Ar han icke här?»

»Tack, han mår bra. Han är på ett sammanträde ...»

»Ah? Och hvad gör Rudolf? Hör nu, Sylvia», tillade han och sänkte rösten, »skulle icke ni som syster kunna afråda er bror från hans griller?... Jag menar ju väl. . . Han börjar väcka anstöt hos många — han kan lätt göra sig alldeles omöjlig...»

»På hvad sätt — hvad menar ni?»

»Med sina besynnerliga idéer... I kasinot, där endast statsmän och militärer voro närvarande, anföll han nyligen allt bestående, alldeles som vore han den värsta socialist... Ni kanske ej förstår mig . . . men jag stod som på nålar . . . Varna honom!» Sedan vände han sig åter till Bresser:

»Ni har ju skrifvit ett skådespel, hvilket uppförts i Berlin — har er far nyligen berättat mig. Jag vill hoppas det icke är i denna moderna, naturalistiska stil — eller hur? — som en viss kapten.»

»Om», svarade Bresser, »den vissa kapten, ni menar, har anlag att bli en mycket framstående författare — jag gör icke anspråk på att jämställas med honom.»

»Skulle ni verkligen vilja likna denne pennfåktare?»

»Nej, jag söker öfver hufvud taget icke att likna någon annan. Jag säger som Alfred de Musset: 'Jag dricker ur min egen bägare, oaktadt den är liten.'»

När ridån åter gick upp, aflägsnade sig herr von Wege-mann. Hugo stannade kvar, därtill uppmanad genom ett tecken af Sylvia.

Utan att yttra något, riktade de blicken mot scenen. I stigande vågrytm ljöd musiken genom salongen. Denna ömsom veka, ömsom heroiska sång, denna harpklang, dessa brusande ackord uttryckte just hvad dessa båda unga människobarn hade att säga hvarandra; det var en slags melodisk tankeförening.

Under nästa mellanakt kommo andra gäster in i logen, och nu reste sig Hugo för att gå.

När han tog afsked från Sylvia, frågade han, om han finge äran i morgon göra henne sin afskedsuppvaktning,

emedan han som i öfvermorgon skulle resa tillbaka till Berlin.

Denna underrättelse gjorde henne ledsen; den unge diktarens vistelse i Wien hade för henne varit liktydigt med ökade lifsintressen.

»Verkligen? Redan så snart?» utropade hon och skakade hand med honom. »Alltså, i morgon! Klockan half fem», tillade hon tystare — det var onödigt, att de andra hörde det.

*

Dagen därpå vid nyss angifna tid träffade Hugo den unga frun ensam.

När han trädde in i hennes lilla salong, reste hon sig från pianot; på notstället stod partituret till »Profeten» uppslaget.

Hon hälsade på honom med tilltvingad lugn vänlighet. Sedan de tagit plats, sade hon:

»Alltså, verkligen — ni ämnar lämna oss?... Ni tyckes först i går afton beslutat denna plötsliga afresa?»

»Ja, fru grefvinna i går afton.» Det var tyst ett ögonblick.

»Det kommer att göra er far ledsen.»»Min far är mycket ledsen däröfver.»

Efter ytterligare en paus sade Sylvia:

»Äfven jag. . . Er bild återför i mitt minne längesedan svunna dagar — som barn lekte vi ofta med hvarandra och nu — jag erkänner, att jag blef mycket glad öfver att återse er. . . och finna er så — gedigen. Allt, hvad ni berättat mig om edra litterära försök och framgångar, intresserar mig... Jag har fått inblick i en konstnärssjäl. . . kort sagdt, det gör m ig ledsen, att ni reser ...»

»Om ni befaller, stannar jag.»

»Ah, jag har ingen rättighet att befalla öfver er», svarade hon hastigt.

Hon blef förskräckt öfver att samtalet fick denna vändning. Kanske vore det bättre, om han reste . . . Hon gissade, att orsaken till hans beslut just var samma fara, som nyss föresväfvat henne.

»Ni har rättighet att befalla mig till allt! — Men, om jag gåfve er inblick icke i en konstnärssjäl, utan i ett fattigt människohjärta, kanske ni skulle ålägga mig icke endast att nu afresa, utan att öfver hufvud taget aldrig mer återkomma. Ni förstår nog hvad jag menar . . . men jag uttalar det icke, emedan jag ej har rätt att göra så . . .»

Förargad skakade Sylvia på hufvudet.

»Ni har dock redan sagt det. . . Låt oss tala förstånd, herr Bresserl Att ni en gång varit förälskad i mig, det vet jag ju genom ett dåraktigt bref, som jag erhöll på min bröllopsdag. Sedan dess ha nästan tre år svunnit... Ni har kommit in i en helt och hållet ny omgifning; gamla hjärte-sår äro, om också icke glömda, dock läkta . . . Försök icke att skaka på hufvudet! Ert arbete och — hvad vet jag, det intresserar mig icke — kanske äfven nya ömma förbindelser taga nu er tid i anspråk. Låt oss alltså, jag ber er därom,låtsa, som vore nyssnämnda bref aldrig skrifvet, som hade ni aldrig gjort denna antydan om forna dagar... Ni måste för alltid glömma alltsammans . . . och för att en gång för alla få saken slutbehandlad, förklarar jag nu på det bestämdaste, att ni aldrig, aldrig någonsin kan hoppas något af mig. Två

ungdomsvänner äro vi och kunna fortfarande stå i samma hjärtliga förhållande till hvarandra som förr, men intet mer. Res således till Berlin, om er sysselsättning eller ert hjärta kallar er dit . . . men fly icke, det ber jag. . . Det skulle såra mig. Detta är mitt sista ord angående denna sak. Jag

kommer aldrig mer att nämna något därom. Jag förbjuder äfven er att någonsin återkomma till densamma. Berätta mig nu om ert senaste arbete 1»

Hon hade talat mycket fort och gång på gång rodnat.

Hugo hade icke försökt att afbryta henne. Hennes ord — hon talade ju om hans kärlek — väckte ljufva känslor i

hans bröst; de verkade så sällsamt rogifvande — nästan som en smekning 1

Skymningen hade fallit på. En betjänt kom in och tände lamporna och rörde om i elden. Sedan aflägsnade han sig åter. Lampornas sken dämpades af stora, röda skärmar; brasan spred ett rödt fladdrande skimmer öfver mattan — en sällsam förtrolig stämning hvilade öfver det praktfulla lilla gemaket.

Bresser reste sig och lutade sig mot kaminen; därigenom kom kan något närmare den unga frun.

»Jag skall lyda er i allt, grefvinna Sylvia», sade han i vek, öm ton.

»Det är rätt.»

»Tills vidare stannar jag i Wien; här kan jag i lugn och ro fullborda det arbete, jag börjat och angående hvilket ni frågade mig. 1 Berlin lämna mina kamrater mig aldrig i fred.»»Hvad är det för ett arbete?»

»Ett sagodrama på vers. Första akten är färdig — jag skall läsa upp den för er — ni skall sedan bedöma, om jag träffat den riktiga tonen.»

»Har ni manuskriptet med er?»

»Nej, men jag skall taga hit det nästa gång, om jag får lof.»

»Ja, i morgon.»

»I morgon, så vänligt dessa ord ljuda för mig — sedan jag själf redan dömt mig att i morgon resa all världens väg. Jag känner mig som en benådad.»

*

Och han kom. I skymningen liksom dagen förut.

Men nu voro lamporna redan tända, och Sylvia var icke ensam. Friherrinnan Tilling satt bredvid henne.

När Sylvia såg den unge mannen inträda, svek rösten henne, och hon kände hur blodet steg upp på kinderna. Hon var glad att icke vara ensam, men hon kände sig pinsamt berörd af den forskande blick, modern riktade på henne. Kanske hade denna märkt, hur häftigt hon växlat färg.

»God afton, herr Bresser!» sade hon slutligen med något osäker röst. »Har ni tagit med ert manuskript?» Hon pekade på en pappersrulle, som hän höll i handen.

»Ja, här är det,» Han lade pappersrullen på ett bord. »Jag lämnar den här — till benäget påseende.» Sedan gick han fram till friherrinnan Tilling och kysste vördnadsfullt hennes hand.

»Ert senaste arbete?» frågade denna.

Sylvia tog emellertid manuskriptet för att ge honom det tillbaka.

»Det lyckas ej. Ni lofvade mig att själf läsa upp det.»»Jag vet icke, om friherrinnan ...»

»O, jag vill oändligt gärna höra något, som ni skrifvit . . . Om ni lofvat min dotter att läsa upp någon af edra dikter, låter ni väl äfven mig njuta däraf. . .?»

Men så hade han icke tänkt sig saken. Han hade hoppats att få vara ensam med den unga frun och då genom dessa verser få utgjuta sitt hjärtas innersta tankar. . . »Two is

company, three is none» — sanningen af detta engelska ordspråk syntes honom ännu en gång bevisad. Att nu sätta sig ned och för dessa båda damer föreläsa sitt nyaste dramatiska försök, det ville han icke. Det skulle se ut, som ville han tillfredsställa sin egen fåfänga eller önska deras kritik och råd. Verkligheten förhölle sig till den innerliga andliga gemenskap, han en gång drömt sig, som ett positiv till sfärernas musik ...

»Jag är en dålig föreläsare», sade han, »om grefvinnan får tid, så kan hon ju bläddra igenom detta fragment.»

»Endast ett fragment?» frågade Martha.

»Ja, det är första akten af ett drama. Mer har jag icke färdigt.»

»Men ni har dock gjort upp en plan till nästa akt, eller hur?»

»Nej, den är ännu obestämd.»

Sylvia tog pappersrullen.

»Om ni icke vill läsa upp det, skall jag göra det.»

Hon satte sig och rullade upp manuskriptet.

Vid åsynen af Hugos stil erinrade hon sig återigen med bäfvan det glödande kärleksbref, han en gång skrifvit till henne . . . Och denna kärlek var icke död, det visste hon, blott dömd till evig tystnad. Och på sätt och vis icke ens det; en diktares tunga kan man aldrig binda. Det, han icke vågar säga direkt, kan han uttala i sina dikter; alla kunna läsa det, men endast en förstår det. Hon kände inom sig,att hon nu i detta uppslagna häfte skulle finna många tankar, hvilka voro riktade till henne, att dessa blad till henne skulle hviska ord om glödande varm kärlek . . .

»Ja, läs ni, fru grefvinna!» sade Hugo. »Det skall bli egendomligt och — lärorikt att från er mun höra dessa mina verser; jag skall då bättre kunna bedöma ordens klang, än om jag själf läser dem . . . Alltså, om ni icke tycker det är för tråkigt, fru friherrinna...»

»Jag?» utropade Martha lifligt. »Tvärtom, jag är mycket intresserad — läs, mitt barn!»

Sylvia satte sig närmare lampan och började att läsa. Hugo lutade sig tillbaka i fåtöljen, så att han satt med hufvudet i skuggan af lampskärmen; hans blick var oafbrutet riktad på Sylvia, hvars minspel noga och uttrycksfullt följde röstens olika skiftningar. Hennes melodiska stämma antog ibland en vek skälfvande ton och höjde sig ibland till lidelsefull styrka, men hennes framställningssätt var icke deklamatoriskt utan afspeglade en naturlig, väl behärskad rörelse.

Med stort intresse lyssnade Martha till styckets innehåll; med ännu större intresse observerade hon sin dotter.

Sylvia fann icke — som hon trott — i dessa verser några särskildt till henne riktade ord, ty kärlek och dylika saker förekommo icke, men hon fann ett språk af högre lyftning och större skönhet, än hon någonsin väntat.

Än var detsamma kraftigt och malmrikt som klang af trumpeter, sedan åter mildt och söfvande som vattnets skvalpande från en af månens glans begjuten springbrunn, än yrande gladt som mainadernas dans, än tungt och dystert som begrafningsklockornas klämt; så växlade rytmer, så var den ena strofen fogad till den andra i sällsamma nya ordsammansättningar; än var skildringen af djupt glödande färg — än af matt skimrande glans. Och denna lysande språkliga dräkt var

iouttryck för ädla vackra tankar, för den mest djärfva fantasi och för lidelsefulla känslor. Hon kände en beundran så djup, som endast fullödiga konstverk brukade hos henne framkalla.

— Hon kände sig högtidlig och lycklig. När hon läst sista ordet och lät handen sjunka, med hvilken hon höll häftet, drog hon ett djupt darrande andedrag. Hon älskade en skald

— en stor skald.

Afven Martha var hänryckt.

»Underbart!» utropade hon. »Ni har en stor framtid, Bresser, det måste jag säga. Och du Sylvia — du läser verkligen mycket vackert.»

De båda andra sutto stumma. Efter en stund tog Martha ånyo till orda och frågade, hur handlingen i nyss upplästa drama komme att utveckla sig.

»Min ursprungliga plan har jag förkastat, medan jag skref denna akt — därför kan jag icke med bestämdhet säga hur handlingen kommer att gestalta sig. Genom en enda versrads tillfälliga inspiration har en hel här af nya

tankar trängt sig på mig — och dessa måste nu först mogna, innan jag kan tänka på att fortsätta mitt arbete.»

»På detta sätt skapas alltså en dikt?» sade Martha eftertänksamt.

»Jag tror», återtog Bresser, »att hvar konstnär har sitt sätt att gå till väga.»

Sylvia teg fortfarande. Hon kände sig försatt liksom i ett tillstånd af dröm, ur hvilket hon icke genom klangen af sin egen stämma ville slita sig lös. En varm våg af lycka, men på samma gång ängslan, genomströmmade hennes hjärta; hon visste, att hon framför sig hade en människa, hvars hjässa var krönt med det högsta på jorden — snille, och hon ägde denne mans kärlek... Att få älska honom tillbaka var detmest ljufva tvång. Hans dikt hade bragt henne ur fattningen; hennes inre befann sig i ett rus af beundran.

Plötsligt inträdde Delnitzky. Nu var förtrollningen bruten. Sylvia for upp som väckt ur en dröm; det var som hade en kall luftström berört hennes panna och förjagat hennes rus.

»God dag, god dag, mina vänner! ... En kyss på hand, mamma . . . Ah, herr Bresser ... det gläder mig. — Ännu kvar i Wien? Jag trodde ni redan gifvit er i väg till ert älskade Preussen . . . Hör du, Sylvia, jag har i dag bjudit två vänner till middag. . . Felsegg och Milovetz.»

»Jaså», sade hon.

Han slog sig ned i en fåtölj:

»Hvad roa ni er med? Kanske jag störde er?»

»Sylvia läste högt för oss ett drama — af herr Bresser.»

»Jaså, då har jag gått miste om något. . . Nå, kanske vi en gång få se ert stycke uppföras på Burgteatern, eller hur? Det är roligare än att höra det uppläsas . . . Det kan jag icke uppfatta, eller också saknar jag tålamod.»

Hugo tog nu afsked. Då han kysste Sylvias hand, sade han:

»Ni har icke med ett enda ord låtit mig få del af ert omdöme, fru grefvinna. Skall jag uppfatta det som ett stumt klander?»

Hon tryckte hans hand och såg honom rätt in i ögonen, i det hon sade:

»Ni vet, att det är motsatsen.»

Ja, han visste det. Läsningen hade hos dem begge framkallat en slags magnetisk växelverkan. Han hade i sitt inre tydligt känt, att hon på sångens vingar nått samma höga grad som han själf under sitt arbete. En förening på toppen af Parnassen —; de hade samtidigt svalkat sina läppar i den kastaliska källans evigt rinnande vatten . . .Dessa något öfverspända tankar sysselsatte hans hjärna, när han nu med raska steg skyndade hem. Han ville, han måste, det var honom ett behof att — redan i dag, hela aftonen igenom — få skrifva. Att nu, sedan han nyss hört första akten uppläsas af sådana läppar och med en sådan betoning, att nu, under intrycket af denna stämning, få börja den andra akten . . . Han ville skrifva något annat, en dikt till — henne. Hans kärlek hade nu slagit ut i full låga; han visste, att den var besvarad, och då hans dikt framkallat denna förtrollning, så ville, så måste han nu i glödande ord ge luft åt sina känslor. Han längtade att få besjunga henne, liksom vore detta ett sätt att smeka henne, smycka henne — i stället för med kyssar och pärlor — i rytm och rim.

Friherrinnan Tilling åt middag hos Delnitzkys. Strax efter middagen aflägsnade sig Toni och hans två vänner för att gå på klubben; mor och dotter blefvo nu ensamma.

Sylvia hade hela tiden varit tankspridd och tystlåten. Afven nu måste Martha flera gånger upprepa samma fråga, innan hon fick svar, och hennes svar voro då mycket korta och aldrig rakt på sak.

»Kom, mitt barn — gör som under din flicktid — tag en pall och sätt dig vid mina fötter! . . .»

»Ack, mor, den tiden är svunnen ...»

»Och äfven ditt förtroende för mig. . . ?»

»Hvad menar du .. .?»

»Jag tror, att du för mig döljer dina innersta tankar och känslor. Det var en gång annorlunda... du brukade säga mig allt — liksom till din bästa väninna. Din make skulle ju nu kunnat undantränga mig; han borde nu vara din för-trogne och din rådgifvare ... I så fall skulle jag gärna draga mig tillbaka, men ack, det är tyvärr icke så.»

»Nej, det är icke så», mumlade Sylvia bittert.

»Ser du — och detta säger du mig först i dag ...»

»Du har ju i alla fall genomskådat mig ...»

»Jag har genomskådat ännu mer . . . Kom Sylvia, gör mig till viljes och sätt dig — här! Lägg ditt hufvud i mitt knä! Var nu uppriktig, fullt uppriktig! — Jag ber dig så innerligt.»

Något motvilligt lydde den unga frun; modern hade fortfarande stort inflytande öfver henne.

»Här är jag alltså. . . min gamla plats. Kommer du ihåg sista gången jag satt så här? Det var samma dag som jag hemligt förlofvat mig ...»

»Ja, jag kommer ihåg — du aflade då något slags bikt för mig.»

»Ja, bikt. Min kärlek var icke ren ...»

»Det är den icke nu heller, Sylvia. . .»

»Ack, jag älskar ju honom icke längre. Nu vet du hur det är . . . Jag antog, att du redan länge vetat det, men jag ville bespara oss båda obehaget af en dylik förklaring.»

»Jag varnade dig då . . . Du ville icke lyssna till mina ord; du lät narra dig af din lidelse, du var blindt förälskad — 'une grande amoureuse' som det heter i alla franska romaner. Men, jag upprepar det, din kärlek är icke ren ...»

»Och jag upprepar det: den är död.»

»Ja för Toni — och det kan jag så väl förstå. Men ...»

Sylvia ryckte häftigt till under moderns hand, som hvi-lade på hennes hufvud.

»Du har alltså anat äfven detta?» sade hon darrande.

»Ja. . ., och jag ber dig vid allt hvad heligt är, mittbarn att icke mer mottaga denne unge man... Du är Fredriks dotter ... I kyskhet måste du vandra din väg genom lifvet.»

Den unga kvinnans inre kom i uppror. Var hon icke först och främst sig själf — och först i andra rummet dotter till den eller den? Men hade äfven hon själf — om hon också hyste den mest djupa beundran för denne unge diktare — hade hon därför någonsin tänkt att uppoffra sin kyskhet? Bli Bressers älskarinna — ? Denna tanke uppsteg nu för första gången i hennes inre. Hon kände förvirring, blygsel. Det var en tanke, som måste förjagas, som icke fick tänkas till slut . . .

Martha fortfor:

»Din far är död — men hans lifs gärning fortlefver. Vi tre, Rudolf, du och jag, äro arfvingar till densamma och böra sorgfälligt vårda den. Ingen skugga får falla på vårt namns heder, ty en sådan skugga skulle äfven fördunkla vår sak. Men icke på grund häraf, utan för din egen skull anropar jag dig att i kyskhet vandra genom lifvet».

»Det vill jag ju», svarade Sylvia med högburen panna.

XVI.

Tiref från Martha till grefve Kolnos.

Brunnhof medio juni 1893.

Käre vän !

Tillfälligtvis känner jag till er nuvarande vistelseort och er adress. Ni är redan på hemväg och kommer väl nu snart hit. Efter halftannat års frånvaro!

Ni vet icke, hvad som timat under tiden. I mitt hem ha sorgliga, mycket sorgliga saker inträffat, och jag vill vara den förste som meddelar er dem — därför skrifver jag nu till er. Ni är min och Rudolfs vän — jag är säker om ert deltagande.

Döden har hemsökt oss. Två gånger. Först min sonson — Fredrik. Den lille var sjuk endast två dagar. Ett hårdt slag för oss allal När ett barn dör, jordas icke endast den älskliga lilla varelsen själf, utan äfven alla de drömmar, man drömt om hans framtid . . . Skulle icke han, arfvingen till det Dotzkyska fideikommisset, äfven i andligt afseende ha blifvit min sons efterträdare och fullföljt det verk, som utgör Rudolfs lifsuppgift? Och allt detta har på grund af några konvulsioner strukits ur framtidens krönika!Rudolf var mycket olycklig. Beatrix, som just väntade sin andra nedkomst, var alldeles förtviflad. Och så kom det andra slaget. Ett missfall och — äfven Beatrix är död.

Ni kan nog föreställa er min sons sorg. Han höll sin lilla hustru så innerligt kär — hon var ju också en liten rar, söt tös — han begråter henne djupt. Dessa båda så snart på hvarandra följande förluster ha gjort honom mycket tungsint.

Men han kommer att repa sig. Hans allt var icke Beatrix. Han är ung; jag tror att han en gång kommer att grunda ett nytt hemlif. Men när jag nyligen yttrade något i den vägen, afvisade han mig häftigt.

Ja, min gamle vän, nu vet ni att ni i oss kommer att finna ett par mycket nedstämda, dystra människor. Min käre sonson, som bar det för mig så dyrbara namnet Fredrik, hade vuxit så fast i mitt hjärta. . . Döden, döden . . . hvilka grymma förändringar åstadkommer den icke bland oss. Den bryter vår lyckas fagraste blommor . . . Det dödens lie för mig sköflat — jag tänker ännu alltjämt på år 1871 —har egentligen härdat mig mot dess hugg, Den gången var det icke ens hans hugg; det var icke han som lyfte armen — den mänskliga råheten förde lien åt honom. Denna lie är ju ett alltför dåligt, obekvämt instrument. . . Den duger ju endast för handkraft — men det mänskliga snillet uppfinner då skördemaskiner, hvilka tillverkas hos Krupp och konsorter. Ve öfver denna förfärliga, grymma dårskap, som kallas krig! Den måste besegras . . .

Åter har jag ju talat om min fixa idé. Men det är ju ni van vid, min dyre vän. När man känner sig mycket glad och kanske än mer, när man känner sig djupt sorgsen, flykta ens tankar så gärna till det, som man anser högst.

Ni kommer icke att träffa Rudolf vid er återkomst. Hanhar på sin läkares inrådan rest bort — för att förströ sig, för att söka glömma, som doktor Bresser sade. Ack, jag fruktar, att han fått sin sorg i ressällskap. Sylvia är ännu kvar i Wien. Äfven hon gör mig bekymmer — det skall jag muntligen berätta er. Jag är ensam på Brunnhof. Hoppas, ni besöker mig.»

*

Rudolf Dotzky satt på en trädgårdsterrass utanför ett hotell i Bern; han betraktade tankfullt det af aftonsolens strålar begjutna alplandskapet.

Rundt omkring honom utvecklade sig ett rörligt lif. En del af hotellets gäster sutto vid småbord; andra promenerade af och an under ifrigt samtal eller lutade sig mot balustraden — en brokig samling från alla världens länder.

Rudolf, som vistats här sedan en vecka tillbaka, hade icke formerat någon bekantskap. Han hade rest hort för att få vara ensam en tid, och ensam hade han också förblifvit. Han hade nu besökt nästan alla städer i Schweiz; Bern var sista hviloställlet innan hemresan.

Ändamålet med hans resa hade varit att söka förströ sina tankar, men han hade snarare gjort motsatsen — samlat dem. Den tanke, som genomkorsat, hans hjärna samma dag han sett sin hustrus och sin sons stoft nedsänkas i grafven, denna tanke hade under hans resa icke lämnat honom någon ro och så småningom mognat till ett fast beslut: han ville afsäga sig fideikommisset.

Att vara fri, fullständigt fri, att icke som nu nödgas tjäna två, ja, till och med tre herrar: familj, umgängesvänner och samhälle 1 Nej, hädanefter skulle han endast ha en uppgift: att tjäna mänskligheten. Fri för framtiden, fri från det förflutnas bojor!Fri ?. . . Som om en man någonsin kan kalla sig fri under nuvarande förhållanden! Och dock, hur ofta nämnes ej detta ord 1 Rudolf visste mycket väl, att fjättrar bundo honom, från hvilka han aldrig skulle kunna frigöra sig. Han var ju — som hvarje frisk medborgare i en militärstat — soldat. Visserligen endast tjugoåtta dagar på året, men i alla fall — soldat. Och i händelse af krig var han städse förpliktigad att rycka in. »Förpliktigad» är icke ett lämpligt uttryck — att uppfylla en plikt är ju att frivilligt utöfva en rätt handling. »Tvingad» voro det riktiga ordet. Man har ju intet val — man måste. Och man må af hvilka orsaker som helst hata krigstjänsten — man måste dock fullgöra densamma. Om man vägrar, följa fängelse och död. Och då vågar man tala om större eller mindre frihet ? Lifegenskap och slafveri — det var förr en del människors öde. Nu, i den allmänna värnpliktens tidsålder, är det allas lott.

Men han ville söka lossa så många band som möjligt. Afsäga sig fideikommisset, det vore att med ens frigöra sig från alla förvaltnings- och representationsskyldigheter, från bördan af alla dessa plikter, hvilka hans hittillsvarande ställning ålagt honom och hvilka hindrat honom att ge sig helt hän åt sin stora lifsuppgift, åt uppgiften att uppträda som lärare, stridsman och apostel. I tal och skrift ville han söka intressera sina medmänniskor för sitt nya samhällsideaL Det, han själf visste, ville han söka klargöra för dem och på de områden, hvilka ytterligare måste utforskas, ville han åtminstone visa dem vägen. Man kan icke genast finna — man måste först lära sig att söka.

Att afsäga sig fideikommisset — det var ingen liten föresats. Men han kände det icke alls svårt — snarare då som en lättnad. Som att kasta ut ballast för att kunna nå högre rymder. »Hela konsten är», säger Goethe, »att kunna afståfrån sin (inskränkta) existens för att kunna existera (på ett högre sätt).»

Han skulle i alla fall på sin återstående förmögenhet kunna föra ett bekymmerfritt och bekvämt lif. De stora

summor, Dotzkyska fideikommisset afkastade, åtgingo dessutom till att betäcka alla de förvaltnings- och representationskostnader, som följde med egendomen, en hel stab af tjänare, ett elegant stall, en massa festliga tillställningar o. s. v. Den förmögenhet, han afsade sig, skulle dock aldrig kunnat befordra hans afsikter, tvärtom, endast fysiskt och moraliskt hindra honom att uppnå desamma. Fysiskt, emedan den tog hans tid och krafter i anspråk, moraliskt, emedan det är omöjligt att framgångsrikt kunna verka för sociala omhvälfningar, för afskafFandet af medeltida institutioner, när man bygger sin egen tillvaro på en så feodal inrättning som fideikommissrätten.

Om Rudolf fritt disponerat öfver samma stora förmögenhet, skulle han icke afsagt sig densamma; han skulle ju då på lämpligt sätt kunnat använda den till förmån för sina planer och idéer; han skulle t. ex. kunnat grunda folkbibliotek, en stor tidning och dylika saker. Men en förmögenhet, som oafkortad måste öfvergå till hans efterkommande — den kunde icke gynna, endast hämma hans verksamhet.

Att det steg, han ämnade taga, skulle väcka förargelse bland hans omgifning, och att hans jämlikar — med undantag af den gynnade kusinen — skulle klandra detsamma, därpå var han mer än väl beredd. Han kunde redan nu föreställa sig hvilka anmärkningar, man komme att göra: »Har alltid

varit en öfverspänd natur, denne Dotzky. Jag har aldrig kunnat förstå mig på honom . . . Det är i grund och botten ej endast en dumhet — det är att svika de plikter, hans ställning ålägger honom. — I stället för att söka fylla denplats, där ödet ställt honom, ger han sig ut i världen för att predika revolutionära läror liksom den förste bäste folkledare — det är i sanning en skandal!» Och andra dylika variationer af den gamla uppmaningen: »Korsfäst honom!»

Att predika revolution var för öfrigt icke alls hans afsikt, — man skulle endast tyda den så. Han var öfver hufvud taget beredd på att i mångt och mycket bli missförstådd. Hans mor var den enda, hos hvilken han var öfvertygad att möta förståelse och sympati. Dagen därpå ville han skrifva till henne.

Han ämnade förlänga sin vistelse i Schweiz två eller tre månader. Här kunde han i lugn och ro fullborda det

arbete, hvilket han — liksom Egidy gjort med sina »Allvarliga tankar» — ville offentliggöra, innan han gick ut för att muntligen uppträda som målsman för sina idéer.

Det var icke äregirighet, som dref honom — fromhet var det. Att veta, att man nppfyllt den högsta plikt och därigenom lyckliggjort sig själf och andra, det är detta medvetande, som besjälar hvar djupt religiös natur, som kunnat förmå t. ex. en Frans af Assisi att från en rik världsman bli asket. Sådana beslut bero icke alltid på naturliga anlag; de vakna ofta — som ju också förhållandet .var med Franciskanerordens stiftare — först sedan man fört en alldeles motsatt vandel. Rudolf hade visserligen sedan sin barndom varit medveten om, att han måste öfvertaga den uppgift, hans styffar efterlämnat, men han hade icke på långt när varit helt genomträngd däraf. Han betraktade alltjämt verkställandet af denna uppgift endast som en framtidssak; nuet band honom med hundratals andra intressen. Först så småningom, på grund af vissa studier och genom beröringen med fredsidéns förnämsta målsmän, greps äfven han af en allt häftigare längtan att få ge sig helt hän åt det kall, som för honom blifvit liksom ettreligiöst behof. Han ville gå ut och predika sin tro och söka bekämpa det, han ansåg vara fördömligt kätteri. Han ville uppoffra sig; han kände sig fylld af andakt, hänförelse och kärlek för detta gudaborna, som föresväfvade honom; han af-skydde allt ondt, lågt och eländigt, som öfverallt mötte honom; han var hvad man inom religionen brukar benämna med ordet fromhet. Denna samma fromhet genomträngde äfven Marthas inre.

*

Rudolf satt försänkt i djupa tankar. Men dessa sina tankar skulle han aldrig kunnat i ord uttrycka; de voro snarare som ett inre medvetande. Det var ingen idé — snarare då en känsloassociation, en massa olika, med hvarandra samordnade intryck.

Man hade just slutat »table d'hoten», i hvilken Rudolf aldrig deltog; en massa hotellgäster strömmade ut från den till terrassen gränsande matsalen. De flesta slogo sig ned på en midt emot Rudolfs plats belägen, glastäckt veranda och läto där servera sig kaffe och likörer. Särskild uppmärksamhet tilldrog sig ett sällskap amerikanare, mest ungdomar af bägge könen, hvilka voro ganska upprymda och bullersamma. Dörren till salongen stod öppen, och därifrån ljöd härlig pianomusik — det var tydligen en konstnär, som satt sig vid instrumentet. Allt detta afbröt Rudolf i hans funderingar, ryckte honom ur hans tankevärld. Här var ett litet stycke af verklighetens värld, ett stycke af det verkliga nuet i motsats till hans drömmar om framtiden, eller — med andra ord, till hans planer för att söka åstadkomma en bättre sådan. Dessa människor tycktes nöjda med nuet; de tycktes icke längta efter någon bättre morgondag . . . Voro de icke kanske förståndigare än han? Verkligheten tillhörde dem, där trifdes de;där hade de gjort det trefiigt och bekvämt för sig. . . Alla missnöjdas planer och sträfvanden gå dock endast ut på att söka åstadkomma en framtid med nya människor — andra än de, hvilka nu bebo jorden — och att för dessa nya individer dana denna fjärran framtid till en angenäm nutid . . .

Rudolf reste sig. Denna plats var för liflig och orolig; han ville nu i ensamheten fortsätta sin tankegång. När hans tankar voro riktade mot hans stora lifsmål: »att verka för mänsklighetens bästa», störde ingenting honom så mycket, som åsynen af många människor. Enskilda individer kunde han älska, men den stora mängden ingaf honom i mångt och mycket motvilja; alla dessa fula ansikten, dessa disharmoniska figurer, dessa gnällande stämmor, all denna småaktighet, denna enfaldiga sorglöshet, detta tomma prat — voro verkligen dessa massor värda, att man för deras skull ansträngde sig, uppoffrade sig?. . . Men han behöfde endast bortse från alla dessa människor för att åter för sitt inre framkalla bilden af mänskligheten som ett helt, bilden af enskilda, ädla människobarn, och på samma gång väcktes åter en önskan att kunna få se dessa massor befriade från olycka och elände, en önskan att söka dana sitt eget och andras lif allt skönare och högre.

»Grefve Dotzkyl» utropade plötsligen en bekant fruntimmersröst.

Rudolf såg upp. Grefvinnan Ranegg och hennes dotter Cajetane stodo framför honom.

»Ah — mina damer, hvilken öfverraskning!» utropade han. Alla abstrakta tankar och idéer voro som bortblåsta; verklighetens värld, hans egen värld hade åter med ens trängt i förgrunden.

»Jag däremot är icke öfverraskad att träffa er här», sade grefvinnan. »Genom er mor visste jag, att ni var i Bern.»

»Och ni?»»Vi göra en liten rundresa genom Schweiz . . . Tidigt i dag på morgonen ha vi anländt hit och ämna i afton åter fortsätta vår resa. Ni stannar väl borta ännu en längre tid, eller hur?. . . Det är ju sant. . . ack, det var så förfärligt!»

Grefvinnan Ranegg hade icke sett Dotzky sedan hans förlust; hon inlade i sina ord denna skygga känsla af deltagande, som griper en, när man möter människor, hvilka man förut sett lyckliga, men som sedan träffats af någon djup sorg.

Cajetane yttrade ingenting, men hennes blick och minspel uttryckte samma känsla. Hennes vackra mörka ögon voro oafbrutet riktade på Rudolf med ett uttryck så sorgset, att det nästan var ömt. Den unge mannen kände denna blick, som vore den en mild smekning. Han hade hittills alltid sett Cajetane strålande glad, fylld af den mest oskyldiga ungdomsglädje. Han tyckte, att hon med detta fullständigt nya sorgsna uttryck var ännu vackrare än vanligt.

Grefvinnan Ranegg beledsagade sina sista ord med en handtryckning; äfven Cajetane tryckte varmt hans hand — för att på detta sätt bekräfta det, hennes ögon uttalat.

Rudolf var medveten om, att de båda damerna ansågo hans olycka större, än han själf kände densamma; de trodde säkerligen, att han förlorat det högsta och enda i lifvet, att han icke tänkte på något annat än på sin förlust.

Alla tre slogo sig nu ned vid det lilla bord, där Rudolf nyss suttit. Grefvinnan Ranegg fortsatte att i deltagande ton tala om nyssnämnda tilldragelse, om den förskräckelse, som underrättelsen därom förorsakat, och gick äfven in i detaljer. Men då hon märkte, att Rudolf endast gaf enstafviga och af-böjande svar, bytte hon om samtalsämne och började berätta om sig och de sina.Slottet Ranegg var för tillfället öde. Christine, som nu gift sig, befann sig för närvarande jämte sin make i Kon-stantinopel; han var attaché vid beskickningen. Tvillingarna Ella och Bella voro på besök hos en tant i Böhmen; Ranegg ledsagade kejsaren på en jaktresa i Tyrolen; bägge sönerna voro i Wien. Den yngre låg vid krigsskolan därstädes — äfven han hade i utsikt en hastig, lysande karriär. Den äldre hade förlofvat sig med en dotter till en ungersk magnat. . . »En förtjusande flicka — och i hemgift ett gods på femtusen plogland . . . det skadar icke — men han kommer att fortsätta sin tjänst. . . Ärkehertigen — ni vet ju, han är adjutant hos ärkehertig Wilhelm och hans synnerlige gunstling — han skulle taga mycket illa upp, om han tog afsked. Det önskar han heller icke alls; han är ju med lif och själ soldat.»

»En lycklig familj!» sade Dotzky.

»Ja, det äro vi nog egentligen», medgaf grefvinnan Ranegg. Och desto mer smärtar det mig, käre Dotzky, att ödet så grymt hemsökt er . . . Men hvar och en har ju sina bekymmer», tillade hon i gråtfärdig ton. »Så förorsakar mig min mors lidande mycket bekymmer — min svåger Hall-stein måste nu opereras — och så en hel mängd annat...» Det såg ut, som ville hon söka dämpa hans afund.

Men Rudolf var icke afundsjuk. Han kunde icke alls sätta sig in i deras ställning, hvilkas fröjder och lidanden helt och hållet voro begränsade till egna, närmast liggande öden och förhållanden, hvilka aldrig känt denna stora oro, denna stora sällsamma längtan, som besjälar dem, hvilka söka lösa de sociala gåtorna, varandets gåta. . . Redan samma afton fortsatte de bägge damerna sin resa. Dotzky följde dem till stationen. Cajetane hade hela tiden varit mycket tystlåten. Men när hon yttrat något, hade hennes stämma darrat af medmöda undertryckt medkänsla. När mor och dotter från kupéfönstret tagit afsked af grefve Dotzky, som stod ocb vinkade på perrongen, och tåget satt sig i rörelse, sjönk Cajetane tillbaka mot kuddarna och brast i gråt.

Grefvinnan betraktade henne öfverraskad.

»Hvad går åt dig, Caji? Jag tror, att den unge änklingen förhäxat dig ...» Tre månader senare återvände Rudolf hem från sin resa.

Dessa tre månader hade han tillbragt i en stuga, belägen i en liten grön däld midt bland bärgen. Hit hade han dragit sig tillbaka från människor och umgängeslif. Och här hade han fullbordat den skrift, som innehöll hans trosbekännelse och programmet för hans verksamhet. Denna skrift ville han först skicka ut i världen; sedan ville

han muntligen utveckla sina åsikter och söka ytterligare sprida dem. Han kände sig i besittning af en saliggörande lära och därför liksom förpliktigad att offentliggöra densamma. Hela sin lära innefattade han i följande motto: »Med i stället för mot hvarandra.» Enligt hans uppfattning var ju civilisationens historia endast historien om en allt större samverkan och på samma gång historien om råhetens besegring.

All den oöfvervunna råhet, som härskar ännu i dag, var ämnet för den lilla broschyrens längsta kapitel. Ett annat kapitel sökte påvisa, hur man skulle kunna öfvervinna densamma; de goda människorna skulle handla; de, som kände sanningen, skulle säga densamma. Fullkomligt god är visserligen ännu ingen — allt vet ännu ingen; men det ädelmod, det förstånd, som dessa särskildt begåfvade individer äga, måste de söka göra fruktbara i striden mot allt oädelt, som möterdem, äfven bland de högsta samhällskretsarna, i striden mot all dumhet, den må döljas bakom den mest lärda, heliga mask.

Att civilisationens gång endast skulle bestämmas af elementära, ekonomiska och tekniska faktorer, oberoende af individens vilja och handling — det bestred han. Idéer och handlingar äro jämställda med kulturens element; de äro icke de enda krafterna, men medverka i alla händelser. Helt visst förändra upptäckter och uppfinningar världens gång, men stora karaktärer — såväl goda som onda — inverka icke mindre på densamma.

Och framför allt: allmänna omdömet, som beror på individens kunskaper, reglerar samhällets inrättningar och seder;

den, som vunnit klar kännedom om något — i många fall kommer det som en upplysning — han bör föra ut det i lef-vande lifvet, så att summan af dessa kunskaper ökas. Rudolf hade kommit till följande klara åsikt: Eländet — i dess olika yttringar — kan bortskaffas ur världen och måste därför bortskaffas ur densamma. Att söka ernå salighet åt alla är hvar människas plikt (äfven religionerna säga så). Men på hvad sätt? Enligt hvilka lagar och dogmer? Det bör — när det är fråga om den jordiska lyckan — nationalekonomien söka utforska och meddela oss. Några af dessa lagar ha varit kända redan sedan långt tillbaka; äfven våra gamla religions-stiftare kände till dem. Så t. ex. denna gyllene regel: Det du icke vill andra skola göra dig, det göre icke heller du dem; vidare: du skall icke dräpa, icke stjäla, icke bära falskt vittnesbörd! Men en ny åsikt och en ny plikt är, att dessa regler likaväl böra gälla inom det politiska och internationella lifvet som för den enskildes vandel.

Och hvilka dogmer? Den sociala trons viktigaste dogm är evolution . . . När man tror — nej, när man vet (möjligheten att kontrollera vetenskapens resultat skapar visshet, icke för-modan) — alltså, när man vet, att världen och allt som i den utvecklas — trots enskilda organismers förvandling och förintelse — antager allt högre, allt finare, allt fler olika former, så skall man upphöra med detta ständiga motstånd mot allt nytt, som vill gripa omkring sig, och som härigenom orsakar lidande, förtryck och förföljelse i stället för glädje och vinst. Att lära känna utvecklingens lagar och därefter inrätta sam-hällslifvet och det sedliga förhållandet: — det är vägen till lycka.

*

Rudolf hade under sin frånvaro nästan dagligen skrifvit till sin mor och meddelat henne alla sina arbeten och planer. Underrättelsen, att han ämnade afsäga sig fideikommisset, tillfogade henne ett lindrigt slag. Hvilken mor skulle med lätt hjärta erfara, att hennes ende son ämnar afstå från den glans och rikedom, som är hans rättmätiga egendom? Martha hade låtit den stilla förhoppningen få insteg, att Rudolf efter någon tids förlopp skulle försona sig med den förlust, han lidit genom de sinas död, att han skulle gifta om sig — kanske med en kvinna, som i andligt afseende vore honom mer jämbördig än den stackars Beatrix varit. . . Men hans beslut häntydde på, att han aldrig någonsin tänkte grunda ett nytt hem, utan att han ville frigöra sig från alla fjättrar — äfven familjelif-vets — för att kunna ge sig helt hän åt sitt kall.

Storheten och offervilligheten i denna handling fyllde henne nu äfven med stolt beundran. Det var ju hennes Rudolf, som ville göra sådana uppoffringar, sådana försakelser för det, som utgjort målet för hennes Fredriks sträfvanden och som dennes föredöme och dennes minne inplantat i gossens själ. ..

Redan före Rudolfs återkomst lämnade hon Brunnhof för att bosätta sig på sin ärfda egendom Grumitz i Mähren.

Ditöfverflyttade hon alla dessa kära minnen från sin aflidne make — taflor, böcker, möbler — med hvilka hon städse omgaf sig.

I ett afseende var det henne till och med kärkommet att få resa från Brunnhof. Denna plats erinrade henne för mycket om den sorg, hon sist upplefvat, om den stackars unga fruns och hennes käre lille sonsons död. Hon hade så innerligt fäst sig vid gossen; hon hade krönt hans hjässa med så vackra framtidsförhoppningar. Hans ungdom och mannaålder skulle tillhöra det tjugonde århundradet, han skulle lefva i nyare, bättre tider. Han — arfvingen till Fredriks och Rudolfs idéer — skulle väl få bevittna deras seger; han skulle fullborda det hans far begynt. Dessa drömmar hade skingrats, förintats . . . Hvarje plats i trädgården, där den lille lekt, hvarje rum i huset, där hans klara lilla stämma genljudit, hela Brunnhof, hvars framtida herre han skulle blifvit, var fylldt med smärtsamma minnen. Hon lämnade det icke ogärna.

*

Grefve Max Dotzky, Rudolfs kusin och närmaste arfvinge till fideikommisset, var anställd vid handelsministeriet. Utan all förmögenhet var han hänvisad att lefva på sin lön, och endast genom den största sparsamhet lyckades det honom att hålla sig fri från skulder. Sina ämbetsplikter fullgjorde han med det största nit; målet för hans äregirighet var att kunna avancera hastigt, att efter några år uppnå en ställning, hvars inkomster gjorde det möjligt för honom att som brud kunna hemföra den flicka, han älskat sedan åratal tillbaka. Elsbeth von Rels, dotter till änklingen, generalfälttygmästaren baron von Rels, var å sin sida fast besluten att vänta — skulle det också dröja i tio år — till dess Max avancerat till afdelnings-chef eller åtminstone till hofråd för att då bli hans hustru. Under nuvarande förhållanden kunde man icke hoppas på detfaderliga samtycket, och de unga insågo själfva, att det nu var omöjligt att grunda sig ett hem.

När Rudolf återkommit hem, gällde hans första besök denne kusin. Han uppsökte honom på hans ämbetsrum i handelsministeriet. De båda unge männen kände hvarandra endast helt litet; de hade helt flyktigt varit tillsammans, på sin höjd fem eller sex gånger. Max blef därför mycket förvånad, när vaktmästaren anmälde fideikommissinnehafvarens besök.

Max var ensam i sitt ämbetsrum. Han hade just granskat en mängd särskildt tråkiga handlingar och kände sig trött. På grund af sällsynt tjänstenit hade han i år afstått från sin sommarsemester; stadsluftens värme gjorde honom nedstämd. Arbetet skred endast mödosamt framåt. Han befann sig i en dyster, fysiskt och moraliskt obehaglig sinnesstämning.

Vid kusinens inträde gick han honom några steg till mötes.

»Hvad förskaffar mig äran af ditt besök?» frågade han och räckte Rudolf handen.

Ehuru i samma ålder som Rudolf, såg han dock mycket äldre ut; några hvita hårstrån syntes redan i det blonda skägget och vid tinningarna. Ansiktsdragen afspeglade — trots den tillfälliga misstämningen — stor godmodighet — i det hela ett sympatiskt utseende.

»En viktig angelägenhet, min käre vän», svarade Rudolf.

»För all del — står till din tjänst. . . Vill du icke sätta dig?»

Själf slog han sig åter ned framför skrifbordet och sköt handlingarna åt sidan.

»Jag är idel öra.»

Därigenom att Rudolf förlorat sin son, var Max nu åter närmaste arftagare till fideikommisset, men denna sak var af föga betydelse, ty för det första var Rudolf icke så gammal, för det andra var det endast alltför troligt, att han skulle gifta om sig och åter få söner. Emellertid är denna fideikommiss-rätt alltid en betänklig inrättning. En blifvande fideikommis-sarie kan vid åsynen af ägaren icke alltid förjaga denna tanke: Om du plötsligt dog, skulle jag bli en rik man . . . Nej, därpå hade Max icke tänkt! Men dock — det var icke utan en svag känsla af afund, som han tänkte på Brunnhof och alla öfriga rikedomar, som den andre kallade för sina, medan han . . .

Rudolf hade slagit sig ned i en vid sidan af skrifbordet stående länstol och satt bekvämt tillbakalutad; ett sällsamt leende hvilade öfver hans läppar.

»Jag vill tala med dig angående fideikommisset», började han, liksom hade han gissat kusinens tankar.

»Jaså! Och hvad då?» Max antog, att det var fråga om någon affärstransaktion, till hvilken fideikommissarfvingens samtycke vore nödvändigt.

»Du vet ju, hvad detsamma består af? Godset Brunnhof i Österrike, godset Nagykyral i Ungern, palatset vid Wall-nerstrasse, samlingar, familjeklenoder. . . Kort sagdt det hela har ett värde af. . . Nå, du vet det väl?»

»Ja, och dessutom äger du en betydlig privat förmögenhet och kommer äfven att erhålla ett stort arf efter din mor... Du står dig icke dåligt i ekonomiskt hänseende.»

»Nej. Och du?»

»Jag? Jag äger min lön och — som arf efter min far — några tusen guldens skulder, som jag förpliktigat mig att så småningom afbetala.»

»Det är vackert handladt af dig. Hur är det med dina giftermålsplaner?»

»Det kan dröja ännu tio år, innan de kunna förverkligas.»

»Det är en lång tid . . . Fröken von Rels, som väl nu bör vara tjugoåtta år, kommer då att vara något vissnad ...»

»Min käre Rudolf, du har aldrig förr besökt mig,och om du nu kommit hit för att säga mig sådana obehagliga saker ... för att skryta med hur rik du är och håna min fattigdom, så är det dock —»

»Nej, förlåt 1 Skryt och hån äro icke mina motiv, men med afsikt söker jag framdraga kontrasten. Det bereder mig glädje ...»

»Tack så mycket!» mumlade Max.

»Och det kommer att glädja dig ännu mer. Hör på mig! Jag skall tala om något märkvärdigt för dig. ..Jag vill...»

Han gjorde ett uppehåll. Han hade redan länge gladt sig åt det ögonblick, som nu skulle komma.

»Alltså? Hvad vill du?»

»Jag vill afsäga mig fideikommisset; du kommer att få öfvertaga min ställning.»

Max Dotzky sprang upp och grep med bägge händerna om hufvudet.

»Är jag galen — eller du?»

»Var snäll och sätt dig igen! Jag äger mitt fulla förstånd och talar allvar. Och jag njuter af denna situation . . . Jag vet, att jag gör dig oerhördt lycklig. Visserligen är icke heller detta orsaken till min handling; den ligger djupare. Jag gör det icke för din, utan för min egen skull, för att främja mitt lifsmål, men jag gläder mig dock öfver din lycka. Att se en människa vansinnig af glädje — ditt första intryck var ju, att du blifvit galen — är en så ovanlig och så storartad anblick, dubbelt angenäm, om man själf är upphofvet därtill. . . Till din förmälning inbjuder jag mig som bröllopsvittne. Naturligtvis gifter du dig redan i år och flyttar då genast till Brunnhof... Du är ju alldeles orörlig af förvåning och yttrar ingenting?»

Max, som åter kastat sig ned i länstolen, satt orörlig.»Och det tillfredsställer mig också»’ fortfor Rudolf, »att jag vet, att du är en hederlig, aktningsvärd människa och att du i egenskap af den Dotzkyska familjens öfverhufvud kommer att göra densamma heder. När du och Elsbeth Rels föra spiran på Brunnhof, så vet jag, att min forna egendom råkat i goda händer.»

Max var till mods, som hade han fått ett slag för pannan. Tankarna gingo rundt i hans hufvud; hur mycket han än försökte, kunde han icke begripa det sagolika, han nyss hört. Om det var sant och han uppfattat saken riktigt, måste det ju göra honom outsägligt lycklig, det visste han. Men denna lyckokänsla kunde icke undertrycka den oerhörda, med tvifvel blandade förvåning, som fyllde hans inre. Slutligen fann han ord:

»Rudi. . . underbara människa . . . ryck mig ur denna dröm! — Svär, att det är verklighet — eller erkänn, att det var skämt, ett förbaskadt dåligt skämt!»

»Du har rätt, det vore en dålig kvickhet. Men det är icke skämt — det är fullkomlig sanning — här har du mitt handslag. Ytterligare några formaliteter, och du är ägare till det Dotzkyska fideikommisset.»

»Ack, min Gud, min Gud!» utropade den andre. Sedan begrafde han ansiktet i händerna och andades häftigt. Rudolf betraktade honom under tystnad och fröjdade sig åt hans djupa rörelse. Detta var alltså en af glädje öfverväldigad människa! . . . För Rudolf, som orsakat denna glädje, var det en njutningsrik stund. Det skänkte honom — liksom ju allt stort, allt fulländadt, allt öfvernaturligt — en estetisk känsla af hänförelse. Alla till öfverlåtelsen hörande juridiska och ekonomiska transaktioner voro klarerade.

För att högtidligt öfverlämna egendomen anordnade Rudolf en liten fest på Brunnhof; det var på samma gång en afskedsfest, vid hvilken han för sista gången samlade kring sig släkt och vänner på det gamla herresätet.

Taffeln var dukad i stora matsalen. Det var en bitande kall dag på senhösten; i den stora spiseln brunno väldiga, sprakande furukubbar. Ett klart sken flödade från takkronans fyrtioåtta vaxljus; dessutom stodo mellan bordsuppsatserna sex silfverkandelabrar (som utgjorde en del af det till fideikommisset hörande familjesilfret); talrika lampor på borden vid fönsterpelarna fullständigade belysningen. Dyrbara gamla gobeliner på väggarna; konstnärligt snidade ekmöbler i gotisk stil. Serveringen sköttes af en hofmästare i frack och hvit halsduk, två lifjägare med epåletter och bantler af silfver och fyra lakejer i galalivré, knäbyxor och låga skor. Måladt på matsedlarna, inbrändt på porslinet, ingraveradt i bordsilfret och glasen, inväfdt i duktygets damast, öfverallt såg man det Dotzkyska vapnet. (Detta vapen var på snedden deladt i två fält; i det nedre tre blå stjärnor, i det öfre en rättvänd silfver-nyckel; det kröntes af en hjälm; dennas öfverstycke var tillhöger måladt i silfver på röd botten, till vänster i guld på blå botten samt pryddes med en tudelad plym af påfågelfjädrar i röd och silferglänsande färg). Kort sagdt, allt var utstyrdt med all den prakt och ståt, som brukar förekomma i rika gamla adelsfamiljers slott.

Öfver fyrtio personer i soarédräkt sutto kring bordet. Martha innehade värdinnans plats; Rudolf var värd. Till höger om friherrinnan Tilling satt Max Dotzky och vid Rudolfs högra sida — fröken Elsbeth von Rels. Martha hade placerat fältmarskalken von Rels vid sin vänstra sida; dennes andra granne var Sylvia Delnitzky. Familjen Ranegg hade man-grant infunnit sig med undantag af dottern Christine, som vistades i Konstantinopel. Af husets gamla vänner voro dessutom närvarande: minister Wegemann, grefve Kolnos, öfverste von SchraufFen, gamle Bresser och fader Protus.

Middagen, bestående af åtta rätter, var nästan slut; man höll på med desserten. På ett tecken af värden fyllde betjänterna ännu en gång champagnebägarna och lämnade sedan salen. Rudolf knackade i sitt glas; det lifliga, orediga bordssamtalet förstummades ögonblickligen.

Utan att resa sig, men med höjd, tydligt hörbar stämma började Rudolf tala:

»Mina kära vänner och ärade gäster! Ni veta alla, att vår samvaro i dag har en alldeles särskild anledning ... en ovanlig sådan. Mången här vet nog, hvad frågan gäller — för de andra kommer det att bli en öfverraskning.

Innan jag tillkännager saken, skulle jag vilja kasta en kort återblick på det förflutna. Törhända gifves där delvis en förklaring öfver det, som ni nu komma att få höra .. . Jag minnes — och äfven flera bland er torde minnas — en fest, som en gång förr samlat oss kring detta samma bord. Det var min stackars lille Fritz dop ...»Rörd gjorde Rudolf ett ögonblicks uppehåll, och denna hans rörelse meddelade sig äfven till åhörames krets; man hörde ett sakta mummel af beklagande.

Han drog ett djupt andedrag och fortfor: »’Lefve fram-

tiden!’ yttrade jag då i ett tal. Men den framtid, som min son skulle representera, har sjunkit i grafvens djup . . . Det var en stor sorg, så stor, att min Beatrix icke kunde öfver-lefva densamma . . . Hela min husliga lycka har gått i kvaf.» (Samma mummel af deltagande hördes åter; några af damerna förde näsduken till ögonen.) »Men när

jag då drack för framtiden, afsåg jag icke mitt hems, utan hela vårt släktes, människosläktets framtid, denna framtid för hvilken vi alla, frivilligt eller ofrivilligt, arbeta. Själf vill jag frivilligt och målmedvetet medverka till densamma. Och därför vill jag ha fullkomligt fria händer... Utan vidare omsvep: Jag har afsagt mig det Dotzkyska fideikommisset och öfverlåtit min rätt på närmaste arftagaren till densamma, min kusin Maximilian.»

Det uppstod ett ännu högre sorl, denna gång af förvåning, men det förstummades åter genast, när Rudolf reste sig och höjde sitt glas, sägande:

»Jag ber er alltså att i grefve Maximilian Oskar Dotzky af Donaschits, herre till Brunnhof och Nagykyral, se min efterträdare. Jag ber er förena er med mig och dricka för hans och» — han bugade sig för sin högra granne — »hans fästmös, fröken Elsbeth von Rels' välgång.»

Höga utrop följde. Alla hade rest sig; man drack med de förlofvade och önskade dem lycka. Man klingade äfven med Rudolf. Men då förändrade sig de gratulerandes miner nästan till ett beklagande.

Rudolf var den förste, som åter slog sig ned; han gaf ånyo tecken, att han önskade tala. Då satte sig äfven de andra, och snart hade allmän tystnad inträdt.»Mina vänner, jag ämnar icke utbringa någon ny skål, icke hålla något tal; jag vill endast säga er meningen och ändamålet med denna min afsägelse . . . Han öfverseende med mig! Att hålla föredrag hör till mitt framtida program; detta skall bli mitt jungfrutal. . .

När jag en gång stiger upp på estraden för att tala inför en församlad folkmassa, kommer jag naturligtvis icke att välja samma ämne, som jag nu ämnar behandla för er, nämligen orsaken till mitt affall. En dylik förklaring tror jag mig emellertid vara skyldig just denna krets, släktingar, ungdomsvänner, jämlikar... 'Människan är galen!' — i dessa ord kan väl det omdöme sammanfattas, som en del af de här närvarande och de flesta af mina öfriga umgängesvänner komma att fålla öfver mitt beslut — det vet jag väl. Nå, så vill jag åtminstone förklara metoden i min galenskap.»

Sedan han ett ögonblick samlat sina tankar, fortfor han:

»Det är två krafter, som bestämma och reglera den mänskliga kulturens gång: en framåtdrifvande och en hämmande kraft — trängtan till utveckling och uppehållelsedrift. 1 politiken benämnas dessa båda strömningar liberalism och konservatism, men därmed betecknas endast en helt trång sfar af det område, där dessa krafter visa sig. Deras yttringar har från begynnelsen danat hela såväl den sinnliga som den osinnliga världen och kommer i all framtid att göra så.

Så starkt och målmedvetet som i vår tid ha — synes det mig — dessa motsatser aldrig förr framträdt, och därför gäller det att bekänna färg.

Man kan ju också ställa sig helt och hållet utom allt detta, icke alls bekymra sig om det som försiggår och endast lefva sitt eget, begränsade lif; så göra äfven ganska många. Men dessa hjälpa dock — utan att veta det — en af dehvarandra motverkande krafterna; ett af tröghetskraftens mest verksamma element är ju trögheten.»

Med den aldrig svikande instinkt, hvilken meddelar talaren auditoriets känslor, märkte Rudolf, att en viss stämning af ledsnad, af missmodig oförståelse hvilade öfver bordssällskapet. Men han visste äfven, att det fanns några, däribland hans mor, hvilka helt förstodo honom och med spänning lyssnade till hans ord. För dessa fortsatte han utan vidare sitt tal:

»Jag ställde mig icke utanför; jag lyssnade till stridens larm och greps då af längtan att själf taga verksam del i densamma. Min rang, min ställning, mina personliga fördelar och intressen skulle kräff, att jag ställt mig på deras sida, hvilka försvara det bestående. Men det kunde jag icke; mitt inre, hela min uppfattning af lifvet och (med en blick på modern) en i arf öfvertagen mission dref mig öfver till det • andra lägret. För att kunna vara uppriktig och fri återstod mig

alltså intet annat än att uppoffra min ställning och mina personliga fördelar — och det har jag gjort. Till de gamla institutioner, som jag afskyr, hör till exempel äfven fideikommissinrättningen. Det var därför förklarligt, ja, än mer, nödvändigt för mig att afsäga mig fideikommisset — och det har jag gjort.»

»Bravo 1» utropade Max. Och baron von Rels instämde. Denna yttring af Rudolfs galenskap var i alla fall sympatisk såväl för hans efterträdare som för fadern till Brunnhofs blif-vande härskarinna. Äfven Elsbeth von Rels skulle gärna deltagit i detta bifall, men hon var alltför blyg. Hon sam i ett haf af drömlik lycka — det var ju som en dröm, att nu plötsligt allt tillfallit henne; fästmannen, detta härliga gods, all denna lyx, som omgaf henne . . . Hon skulle velat böja knä för Rudolf och tacka honom. En narr? Det är för mycket sagdt; nej, en svärmare, en ädel svärmare var han — och Gud vare lof, att han icke var mer förståndig! . . .»Ers excellens», vände sig Rudolf till herr von Rels, »ert bravorop kommer ni måhända att taga tillbaka, när jag säger, att till dessa samma af mig afskydda saker äfven hör, nej, icke äfven, utan framför allt hör militarismen. Och icke endast, som våra slappa liberaler låta påskina, det militära systemets utväxter och öfverdrifter, utan öfver hufvud taget allt detta organiserade mördande som rättsmedel. Det vill jag hädanefter helt öppet uttala, utan omsvep — äfven till en generalfålttygmästare. Fri är endast den, som säger, hvad han tänker. Genom min afsägelse har jag köpt mig en viss frihet. Jag begagnar mig nu af densamma.»

»Bravo!» ropade Kolnos och Bresser. Herr von Rels sprang upp: »Förlåt...» började han med upprörd stämma.

Men de andra ropade: »Af bryt icke 1» Och generalen slog sig åter ned på sin stol.

»Det är jag, som bör be om förlåtelse, ers excellens», sade Rudolf; »det var icke min afsikt att såra er. Det, man yttrar om en institution, är icke ämnadt dess särskilda representanter. Glöm icke, att allt, hvad jag så i ord som handling verkar för krigets bekämpande, öfverensstämmer med en tapper soldats, Fredrik Tillings, sista vilja. Det jag gjort bevisar tillräckligt, hur allvarligt jag tager min uppgift, min förestående strid. I densamma får man icke rygga tillbaka för nödvändigheten att anfalla motståndaren. Mitt vapen är ju endast det talade och skrifna ordet. Frimodigt och uppriktigt vill jag begagna detsamma. Med andra ord: jag vill städse endast säga det, jag själf anser sant — men utan all hänsyn, utan allt öfverseende. Att man skulle dölja sin verkliga åsikt endast för att skona andra — det är vanligen endast en förevändning. Man vill skydda sig själf för obehag, skona sig själf; man vill icke förtörna de andra, icke för att bespara dem vrede, utan för att icke själf nödgas utsätta sig för denna vrede.Det är med ett ord: feghet. En feghet, som jag själf erfarit, när jag på samma gång skulle representera framåtskridandet och vara en förståndig godsägare, artig värd och älskvärd kusin. Nu vill jag icke vara något annat än en medmänniska, som frivilligt och oförfäradt söker bidraga till mänsklighetens utveckling.

Det ligger en sällsam njutning i en sådan verksamhet. Framför allt medvetandet att ha fyllt sin plikt. Alla förstå icke denna plikt, men de, hvilka fått inblick i tidens strömningar, hvilka se allt ondt, som hotar och alla rika möjligheter till räddning, de kunna icke annat; de måste medverka. Att önska rädda hvarandra är en naturlig instinkt, som vidlåder samhället.

Hvad jag ser är detta:

Trollkrafter hålla på att omdana det mänskliga samhället, så att framtidens kultur kommer att förhålla sig till forntidens liksom fjäriln till larven . . . Larven har redan förvandlats till puppa — nutidens kultur är denna guldglänsande puppa.»

»Bravo!» utropade någon bland sällskapet, hvilken fann detta sista uttryck poetiskt och som därför ansåg detta bifallsrop lämpligt.

»De trollkrafter, jag menar», fortsatte Rudolf, »heta vetenskap och konst. Om människorna nu stå i begrepp att bli så konstälskande och kunskapsrika, måste de äfven vara förnuftigt tänkande varelser med förnuftigt inrättade förhållanden. Det är en nödvändig följd af ackommodationslagen. Men ingen vill väl påstå, att vårt lefnadssätt och våra från forna tider nedärfda förhållanden äro förnuftiga? För att endast framhålla ett, det mest oförståndiga bland dem alla: man använder nio tiondelar af alla hjälpkällor till att på bästa möjliga sätt kunna mörda hvarandra; man sönderstyckar jorden, vårt hem, i olika områden, om hvilka man ömsesidigt slåss i stället föratt genom ömsesidig hjälp förvandla densamma till ett paradis .. . Hvad var det ni mumlade i skägget, vän Wegemann? — 'Socialistiska fraser’? Ack, ofta uttalade sanningar, i synnerhet sådana, på hvilka ett uppåtsträfvande parti grundar sig, öfvergå alltid till fraser . . ., men jag talar icke nu i socialdemokratisk partianda, utan i mera

allmän betydelse, i social anda. Att den sociala frågan i hög grad intresserar vår tid och trängtar efter sin lösning — det kan väl ingen förneka? De lägre klasserna ha tröttnat att lida, och bland oss finnas de, hvilka tröttnat att se dem lida. Jag för min del kan icke längre stå sysslolös och betrakta alla dessa onödiga smärtor, laster och faror, under hvilka mina medmänniskor sucka. Tat twam asi. . .»

Detta indiska uttryck: »Det är du» gaf nyssnämnde poetiske person anledning till ett förnyadt bravorop.

»Ett storartadt återlösningsverk är i görningen; en stor del af mina samtida, och säkerligen äfven många af mina ärade gäster veta ingenting därom. Och om de möjligen kunna förnimma något, ljuder det för dem som det fjärran bruset från en hotande stormflod; de skrika efter fördämningar; Men vi, det fåtal, som iakttagit allt, vi höra bruset från en ny tid, en tid utan våld, utan elände. Äfven om vi icke skulle få upplefva densamma — för öfrigt, hvem vet? — skulle vi dock känna oss tillräckligt tillfredsställda att ha kunnat påskynda dess ankomst. Detta har jag valt till min uppgift här i lifvet. Säg icke att detta mitt beslut är förmätet eller onödigt 1 Följ icke strömmen, som helt bekvämt anser, att förändringarna inom kulturen försiggå af sig själfl Det skulle dock icke falla någon in att påstå, att alla dessa framsteg inom vetenskap och konst äga rum af sig själfva, oberoende af tänkarens studium och konstnärens arbete. Själfva tillvaron af ett sådant studium och arbete kan återföras till ett tvång, somhar sin motsvarighet i naturen, men detta bevisar icke, att kulturens arbete uppstår af sig själft. Det uppstår genom kulturarbetarens viljekraft. . . Denna viljekraft kan man äfven kalla en naturkraft — denna personliga vilja är emellertid en motor för utvecklingen. Men äfven kulturens fiender kunna äga energi, och det lyckas dem då endast alltför väl att hämma kulturens gång, ja, till och med att för ett ögonblick slunga tillbaka densamma. . . Men att fullständigt hindra den, det lyckas dem icke, ty kulturen går — om också i spiral — oupphörligt framåt och uppåt; det är en naturlag. Detta är min säkra tro. En varm tro, som i mitt inre ofta väcker en känsla af lycka midt bland de vredgade känslor, som alla rådande missförhållanden orsaka. Äfven om jag vet, att vrede är något otillbörligt — vredgas zoologen öfver tigerns raseri och ormens gift? — är det dock en nyttig känsla, ty den eggar till motstånd . . . Utan lidelse uträttas aldrig något stort. Äfven detta ville jag säga er — : mina handlingar bestämmas af den mest djupa lidelse . . . Huruvida jag kommer att uträtta något stort, det får framtiden utvisa, men all kraft jag äger är nu koncentrerad i min vilja.»

Han gjorde ett ögonblicks uppehåll. Åter förnam han tydligt, att auditoriet med undantag af några få icke följt honom i hans tankegång.

Och han märkte äfven, att han icke kunde finna ord för att till fullo uttrycka de lidelsefulla känslor och tankar, hvilka rörde sig i hans inre.

Detta hade väl endast varit möjligt, om något af hans eld kunnat meddela sig till dessa andra och en gnista af deras hänförelse sedan från dem åter sprungit öfver till honom . . . Han såg liksom i dröm en stor sal, fylld med män och kvinnor af folket, människor hvilka i sin sorgtyngda tillvaro med längtan lyssnade till dessa löften om bättre tider. Hur skulle icke så-dana åhörares tacksamhet och förhoppningar liksom höja honom, bära honom uppåt! Men dessa här? — De voro födda på samhällets höjder, njöto det beståendes alla fördelar; de måste naturligtvis anse hvarje tanke på förändring farlig för sitt lugn och sin lycka, om de ens lyssnade till hans ord och desamma icke helt och hållet studsade tillbaka mot deras oförståelse och köld.

Han hade fullt klart för sig, att han hvarken borde eller kunde fortsätta sitt tal och sökte efter en lämplig afslutning.

»Mina vänner, att söka meddela er min öfvertygelse eller att ens för er söka klargöra målet för min vilja — det har icke varit afsikten med detta mitt tal, hvilket för öfrigt redan blifvit allt för långt; dess innebörd är i korthet: Här står jag, emedan jag icke kan annat. Nu är denna middag slut, den sista middagen på Brannhof, vid hvilken jag varit värd.» — Han reste sig och höjde sitt glas: »Men för att kunna sluta med ett ’lefve’, tömmer jag än en gång min bägare för din välgång, käre Max. — ’Dotzky est mort. Vive Dotzky!’»

De andra blefvo glada att få förjaga den något tråkiga, ja, stundom pinsamma stämning, som varit rådande; man klingade åter med hvarandra och ropade »lefve».

Sedan gick man in i en angränsande mottagningssalong. Bland de kotterier, som bildades, talade man naturligtvis om dagens händelse. Domen öfver Rudolf löd visserligen icke, som han själf förutsagt, på galenskap, men man använde hela skalan af ord med ungefär samma betydelse: öfverspänd — drömmare — missledd — fantast — hm, ett original. . . Rudolf smög sig ut. Han kände sig icke hågad att sam-talsvis utveckla det ämne, som varit föremål för det tal, han nyss hållit. En sällsam sorgsen känsla bemäktigade sig honom; det var afskedets smärta. Han längtade att få aflägsna sig från detta muntra sällskap, att i någon ensam vrå få fördjupa sig i sina tankar.

Han uppsökte sitt forna arbetsrum, harlekinrummet. Det var redan till hälften utrymdt; de taflor och böcker, som tillhörde honom personligen, voro nedpackade i en mängd koffertar. Rummet upplystes endast svagt af en ampel af matt-slipadt glas. Rullgardinen var icke nedfälld; genom det breda fönstret såg man månens klara skimmer. Rudolf gick fram och lutade pannan mot rutan. Hvilken magisk anblick erbjöd icke hans vackra Brunnhofs park. . .! Nej, det var icke längre hans Brunnhof. . . Det var ju just denna tanke, han ville tänka till slut; det var ju just denna känsla, som nyss smugit sig på honom: förbi!

Mellan hans gamla tillvaro och det lif, han nu gick till mötes, hade liksom fallit en järnridå. En afgrund hade öppnat sig mellan honom och de flesta människor, med hvilka han varit förenad genom släktskapens och vänskapens band. Allt kamratligt umgänge med jämlikar, alla huldrika vänskaps-

bevis från landets stormän, all hängifven vördnad från talrika underlydande — allt detta var förbi; borta var hela denna maktställning, som gör innehafvaren af ett adligt fideikommiss till en liten furste. Åt allt måste han säga ett evigt »vale».

Men han greps äfven af en mera innerlig afskedssmärta. Inom dessa murar, som han nu stod i begrepp att lämna, hade hans husliga lycka en gång blomstrat. Hur ofta hade han icke — bilden däraf framstod nu tydligt för hans inre öga — under den stora linden där nere i parken sett den unga moderns tjusande gestalt lutad öfver sonens vagga!

Denna besittning hade han visserligen icke själf afsagt sig; den rofgiriga döden hade frånryckt honom densamma — men det hade ju varit lätt för honom att grunda sig ett nytt hem, att skaffa huset en ny härskarinna, fideikommisset en ny arfvinge. Men denna möjlighet hade han nu beröfvat sig genom sin afsägelse.

En tung suck banade sig väg ur hans bröst. Så tydligt stakad, så verklig var den väg, han afsagt sig, och så osäkert, så sväfvande var det mål, mot hvilket han sträfvade. Nej, icke målet — det strålade honom klart till mötes som en ledstjärna; det var vägen dit, som var så osäker.

Sakta lades en hand på hans skuldra. Han vände sig om.

»Du, mor?»

»Jag anade nog, att jag skulle finna dig här, min käre Rudolf. Men måhända jag stör dig?»

»Ack, nej . . . Det gör mig så godt att ha dig, just dig här hos mig. Du är den enda, som helt kan förstå mig — äfven då jag känner mig modlös — förstå och uppmuntra mig.»

»Är du modlös, därför att de därnere icke förstå dig? I fall de förstodo dig, vore det då öfver hufvud taget nödvändigt att gå ut i världen såsom lärare och stridsman?»

»Ut, ut i mörkret, i kölden . . . För att bringa ljus imörkret. . . Men kölden — ja, du har nog rätt — från främlingarna, från massorna blåsa isiga vindar en till mötes. Endast ett kan skänka kraft och värme ...»

»Och detta enda är?» frågade Rudolf, då Martha ej fullbordade meningen.

»Ens hjärta måste vara fflldt af kärlek. . .»

»För dessa främlingar? För dessa kyliga massor?»

»Nej, för en nära stående människa, hvilkens kärlek är lika varm som ens egen.»

»Det äger jag i dig, mor.»

»Så var icke min mening. Det måste vara denna andra, denna ömma, glödande kärlek. Den skänker äfven kraft. . . Den oändliga lycka, som denna känsla inger, den oändliga saknad, som förlusten af densamma orsakar, måste mana oss att våga allt för att kunna skaffa hatet ur världen. Tro mig, Fredrik och jag kände en så häftig längtan att kunna få befria våra medmänniskor från hatets gissel, endast därför att vår kärlek var så innerlig. Du har förlorat hustru och barn; du är så gränslöst ensam, min stackars Rudolf. . . Och till och med inom äktenskapet stod du ensam ... Jag vet väl, att Beatrix icke var en karaktär, som kunde tillfredsställa ditt inre. Hur mycket önskar jag icke, att. . .»

»Nej», afbröt han, »jag vill icke gifta om mig. Jag vill vara fri, fri från alla fjättrar ...»

»För att ge dig ut i stormen? Med hur mycket större tillförsikt kan man icke göra så, när man vet, att man hvarje ögonblick kan komma tillbaka till hamnen? Ja, huld och skydd och pansar — allt detta är kärleken. Min största rikedom är än i dag minnet af min döde make. Lifvet är ännu skyldig dig en sådan skatt, Rudolf... Du skulle behöfva en ledsagarinna, som kunde taga del i din sträfvan, som du kunde skänka din innerligaste kärlek ...»»Jag tanker icke på mig själf... Och det, som just nu fyller mitt inre, är afsägelsen och den smärta, densamma bereder mig; jag hyser inga förhoppningar om framtida tycka. En kärlek, sådan som du ägt och nu drömmer åt mig, den förekommer ju så sällan. Jag går icke ut i världen för att söka mig sådana underbara blommor. Jag går ut för att fullgöra plikter — åt andra. Och sorgsen är jag . . .»

»Ja, det hör jag på din ton. Äfven jag känner mig manad till tårar.»

»Gråt då, mor! Det lättar ...»

Båda sutto tysta och vemodiga.

Månen förmörkades. Mörka moln täckte dess silfverglän-sande skifva; man hörde vinden klaga i rökfånget.

Martha skälfde af köld. »Kom», sade hon, »låt oss gå tillbaka till de andra! Försök att i dag härda ut hos dina gäster — för sista gången!»

*

Rudolf efterkom sin mors önskan; han begaf sig tillbaka in i salongen. Man stod här och där och språkade lifligt. När Rudolf närmade sig, tystnade de flesta; han kände det, som hade man talat just om honom.

Han såg minister »Allerdings», fader Protus och öfverste von Schrauffen stå tillsammans i ett hörn; han gick fram till dem.

»Här äro ju tre af mina närmaste vänner församlade — 'tres faciunt consilium’. Jag skulle gärna vilja höra, hvad ni sagt.»

»Jag yttrade», svarade ministern, »att jag redan länge sett isflaken komma . . . Ditt sätt och dina yttranden under den sista tiden ha låtit mig ana, att det skulle komma tillnågra öfverdrifter. Men något så vanvettigt hade jag i alla fall icke väntat mig — skänka bort sin rättmätiga egendom!»

»Och ni, herr öfverste?»

»Nå, eftersom ni frågar mig så rakt på sak och då minister Wegemann tagit bladet från munnen, så vill äfven jag säga min tanke rent ut. Jag tycker icke endast, att det är en vanvettig handling; den är till och med straffbar. Hur kan man vilja ansluta sig till dessa röda socialister? Har ni då helt och hållet glömt, att ni är en ädling, att ni är reservofficer?»

»I självfva verket, ’mon colonel’, i detta fall har jag endast handlat sonp människa. Och ni, min käre fader Protus — skall äfven ni bannlysa mig? Om jag känner er rätt, behöf-ver jag icke från er sida frukta något sådant.»

Den unge pastorn såg Rudolf mildt och allvarligt i ögonen och svarade:

»Ni har rätt, herr grefve — hvarje anathema ligger mig fjärran . . . Jag skulle icke alls vilja döma i det, jag icke förstår. Jag kan icke fullt sätta mig in i edra afsikter, i er tankesfar, men känner jag er rätt, så vet jag, att ni endast

vill det som är godt. . . Det gör mig så innerligt ondt att mista en sådan patronus. Ack, om den stackars grefvinnan och den stackars lille gossen lefvat! Då skulle ni icke ha lämnat oss.»

Rudolf lade sin arm under paterns och tog honom några steg afsides.

»Kom, käre pastor! Jag skulle vilja tala några ord enskildt med er. Låt oss sätta oss här i denna vrå 1 Här stör och hör oss ingen. Jag vill icke byta flera ord med de båda andra. Jag har skiljt mig från dem; det är en afgrund emellan oss. Jag kan i alla händelser icke enas med dem, och hvad de tänka om mig, måste vara mig likgiltigt. Gent emot er, faderProtus, känner jag ett behof att ytterligare få utgjuta mitt hjärta.»

»Det låter ju som inledningen till en bikt.»

»Jag har aldrig biktat mig för er. . . och, som ni nog vet, öfver hufvud taget hållit mig fjärran från alla kyrkliga ceremonier ...»

»Ni, herr grefve — liksom många andra — tror, ehuru ni icke visar det.»

»Nej . . . ni bör icke ha någon oriktig uppfattning af mig. Jag tror icke — och antog, att ni visste det.»

»Jag har väl anat det, men ...»

»Ack, låt oss nu, denna sista stund, vara fullt uppriktiga! ... Vi ha städse ömsesidigt högaktat hvarandra. Om vi än förtegat mycket, ha vi dock städse vetat hvad som gömt sig i själens innersta djup, eller hur? Jag vet, hvad ni är skyldig ert kall och värderar i hög grad den takt, hvarmed ni förstått att på en gång vara en plikttrogen kyrkans tjänare och en människa med modern uppfattning.»

»Och ni, herr grefve, har haft nog takt att kunna förena egenskapen af en kritisk skeptiker och en adlig patronus.»

»Men, fader Protus, nu har jag brutit med dualismen. Med andra till fideikommisset hörande prerogativ har jag afsagt mig patronatsrätten — och så har jag kunnat få fullt fria händer. — Takt det är något som de behöfva, hvilka söka dölja sin verkliga åsikt, hvilka söka komma fram genom att kringgå sanningen... Jag har skakat af mig denna nödvändighet. Därför talar jag nu helt öppet till er; den strid, till hvilken jag förbereder mig, detta befrielsekrig mot allt, som håller mänskligheten i bojor, äfven i andliga sådana, det riktar sig naturligtvis äfven mot...»

»Alltså är det dock sant», afbröt pastorn, »att dessa såkallade fredsvänner — ty till dem hör ju ni — aro fiender till religionen?»

»Det är icke sant. Helt visst fins det bland krigets fiender många fritänkare, men äfven många troende. Och i sin kamp mot kriget göra fritänkarne icke sina religiösa åsikter gällande; de söka snarare ingå förbund med kyrkan, ty de veta, hvilken makt densamma äger, och veta i hur höggrad religionens bud öfverensstämma med fredsidéerna. Just emedan fredsidéns organiserade målsmän underlåta att uppträda mot vissa riktningar och institutioner, hvilka enligt min åsikt böra bekämpas, just därför vill jag icke ansluta mig till deras föreningar och kongresser. Jag vill i alla afseenden representera denna nya världsåskådning, hvilken enligt min öfvertygelse är ämnad att liksom en ny religion (ordet betyder ju ’band’) förena kommande generationer ...»

»Ja», afbröt fader Protus med något bitter ton, »med en dylik ny troslära måste man verkligen uppträda som fiende till det gamla — icke som patronus.»

»Fiende? I dess betydelse af hat, att våldsamt söka förfölja och förinta sin nästa? — Nej. Lojal motståndare? — Ja. Ack, fader Protus, fader Protus — hvilka dunkla, sorgliga förhållanden finnas det icke ännu i världen! Hur smärtsamt kännes det icke, att tankar, plikter, lidelser så skola strida mot hvarandra! Men jag ser tydligt hvar frälsning finnes . . . Man skall helt enkelt vara god och sann; i hvilken ställning som helst, under alla omständigheter skall man aldrig göra det ondt är, aldrig söka försvara hvad som är orätt. . . Hvilka af statens nuvarande institutioner försynda sig icke mot dessa två saker — godhet och sanning?»

»Hvad är sanning? Det har redan Pilatus frågat, herr grefve.»

»Hvad lögn är, måste han i alla fall ha vetat, ty då hanyttrade: 'Jag ar oskyldig och tvår mina händer', ljög han — han tvådde dem i blod. Hvad godhet är behöfver ingen fråga; det känner hvar och en — äfven den hårdhjärtade, trots det att han skrattar däråt. Men, käre herr pastor, min afsikt var ju icke att filosofera med er; jag ville endast säga er farväl, hjärtligt trycka er hand och oss emellan försäkra er, att jag förstår och värderar er samt vet mig vara förstådd af er. Ni kommer icke heller att fördöma min framtida väg, äfven om jag icke mer iakttager det ni nyss kallade för takt.»

Fader Protus tryckte kraftigt den andres framräckta hand och såg honom i ögonen: »Ja, vi förstå hvarandra.»

I Rudolf fick nu se, att grefvinnan Ranegg och hennes

dotter Cajetane stodo i begrepp att taga afsked af hans mor.

Han gick fram till dem; han längtade att få utbyta ytterligare några ord med dessa älskvärda grannar.

»Hvad nu då, ämnar ni redan bryta upp?. . . Nej, så lätt kommer ni icke ifrån mig — jag måste säga er, att till det, som jag genom förlusten af Brunnhof bittert kommer att sakna, hör äfven grannskapet med Raneggsburg.»

»Ni försvinner ju icke från jorden, käre grefve Rudi», sade grefvinnan vänligt. »Jag hoppas, att ni allt fortfarande kommer att hitta vägen till vårt hem såväl här som i Wien. Och icke alltför sällan.»

»Tack, fru grefvinnal Denna er älskvärda inbjudning visar, att ni icke — som så många andra här — anser mig för en stor narr.»

Cajetane inföll lifligt:

»Säg icke så! Ni är en . . .»

IHär kom hon af sig. Öfverraskad betraktade Rudolf henne. Hennes kinder voro täckta med en flammande rodnad, och i hennes stora mörka ögon, som voro riktade på honom, låg ett sällsamt uttryck.Grefvinnan Ranegg lät ej längre kvarhålla sig. Hon lämnade salen; Martha ledsagade henne. Rudolf bjöd Cajetane armen, och dessa båda följde nu på något afstånd de bägge mödrarna. Vägen till borggården, där vagnen stod, förde genom flera långa korridorer, nedför en trappa och genom ett långt galleri; man hade god tid att språka.

»Hvad ämnade ni nyss säga, grefvinna Cajetane?» frågade Rudolf. »'Ni är en' — började ni och afbröt er. Hvad är jag?» ;

»En ovanlig människa.»

»Det var ett mycket mildt uttryck.»

»Ni tror väl icke, att jag skulle kunna tillåta mig att fålla någon dom . . .?»

»Dock detta vore — från er synpunkt sedt — endast alltför naturligt. Jag är en vansläktad person, då däremot ni är ett praktexemplar, ett mönster för de traditioner, hvilka jag öfvergifvit. Ni måste därför döma mig.»

»Jag gör icke så. Visserligen förstår jag er icke fullt, men jag vet, jag känner inom mig, att ni har ett stort, ädelt mål...»

»Och tror ni, att jag kommer att uppnå detsamma?»

»Det kan jag omöjligt veta. Jag äger ju ingen inblick i alla dessa förhållanden — är fullkomligt okunnig. Ert beslut har på mig gjort ett mäktigt intryck, men det oaktadt kan jag icke, hur gärna jag än skulle vilja, i minnet återkalla edra ord. Jag kommer icke nu ihåg hvad ni yttrat, men jag skulle ge mycket för att ännu en gång kunna få höra eller läsa det... Jag tror, det skulle kunna skänka mig många lärdomar, något alldeles nytt...»

»Inger er icke detta nya en viss bäfvan, grefvinna Cajetane?, Hela er uppfostran, hela er vackra, harmoniska tillvaro hvilar på det gamla.»

Hon skakade på hufvudet, men blef svaret skyldig. Honvar för tillbakadragen för att tala om sig själf, för att söka försvara sig mot den åsikten, att hon endast hölle fast vid det gamla, men hon var visst icke oberörd af nutidens

aningar och löften, denna nutid, hvilken på alla områden sträfvar mot sin omdaning. Och denne man vid hennes sida ägde nog mod att medverka vid denna omdaning, att för densamma uppoffra rang och rikedom — i sanning, »en ovanlig människa». Hur var det han nyss yttrat? Det var ett mildt uttryck — nej, ett svagt uttryck var det. . . Hon hade velat säga — men därtill var hon alltför tillbakadragen: »en härlig människa.»

De yttrade intet under återstoden af vägen. Men Rudolf kände, att denna flicka — en af dessa små fåglar, hvilka byggt bo på ett af de träd, hvilka äro dömda till undergång — att denna flicka var fylld af medkänsla för honom och hans verksamhet. Ofrivilligt tryckte han sakta hennes arm till sig. Kärleksromanen mellan Hugo Bresser och Sylvia, hvilken samma afton, som hon läst upp hans dikt, antagit en så innerlig karaktär, var fortfarande oafgjord; man hade hvarken aflägsnat sig från eller närmat sig till hvarandra, icke ens gjort någon bekännelse.

I samma mån som hans dyrkan ökats, hade han gripits af bäfvan och vördnad — han var rädd att förtörna henne, att förlora henne, om han yttrade något. Och därigenom, att han i dikten gjorde henne till föremål för sin hyllning, hade hon sjunkit hän i ett molnhöljdt fjärran — i moln, hvilka visserligen uppstego från hans eget rökelsekar, men som dock svepte henne i en slöja af oåtkomlighet.

De dikter, han ägnat henne och där han besjungit henne, lät han henne icke läsa. De skulle växa till ett helt band, och först, när han nått obestridligt rykte, ville han öfver-lämna dem. Endast något stort ville han skänka henne — ingenting mindre än odödlighet åt hennes namn.

Och hon? Hon kom honom icke till mötes. »Vandra i kyskhet din väg genom lifvet!» Detta hennes mors yttrande hade inpräglat sig i hennes minne, som mången gång fallet är med melodier, från hvilka man icke kan frigöra sig, hvilka efteråt ljuda i ens öra, antingen man vill eller icke. Äfvensitt eget svar erinrade hon sig: »Dä vill jag ju.» Detta var ett löfte, icke endast till modern, utan äfven till henne själf.

Blotta medvetandet att älska den unge diktaren fyllde henne med en så intensiv känsla af lycka, att hon icke längtade efter något mera. Det var en känsla, sammansatt endast af beundran och ömhet — utan hvarje spår af sinnligt begär. Det var hennes lifs andra kärlek. Hvilken skillnad mot den första! Full af blygsel tänkte hon tillbaka på den lidelsefulla yra, som bemäktigat sig henne vid hennes förlofning, hur hon då råkat i eld och lågor för en människa, som aldrig visat, om han verkligen ägde någon inre egenskap, hvilken var värd att älska. Nu däremot var det endast det inre, en konstnärs stora, ljusa inre, det gudaborna snillet, som inverkat på henne. Det snara, bittra uppvaknande, som följt på hennes rus och som orsakats af Tonis brutala sätt att visa sin kärlek, hade ingifvit henne afsky för densammas sinnliga sida. Den fullständiga brist på idealitet, som hennes make ådagalagt i det äktenskapliga umgänget, fördubblade för henne värdet af denna nya kärlek, denna enbart ideella hänförelse.

Att sann kärlek i själfva verket trängtar efter fullkom-lighet i så väl det ena som andra afseendet, det visste hon icke. Hon hade, hur mycket hon än af naturen var danad till 'grande amoureuse', ingen erfarenhet i kärleksangelägenheter. Hon kände sig nöjd med denna stilla, sorglösa lycka, denna rena, lugna, lidelsefria kärlek, som värmde hennes hjärta. Icke blott i bildlig betydelse kände hon denna värme, utan nästan som något reellt, något fysiskt. Den uppsteg i hennes bröst, när hon steg upp, när hon gick till hvila, ofta under dagens lopp, då hon tänkte på något helt annat. Liksom en varm våg, hvilken plötsligt vällde genom hennes hjärta, förtog henne andedräkten — i outsäglig, ljuf lycka . . . Begär var det icke; det var glädje öfver att äga detta allt. Som en rikinre egendom, hvilken fyllde henne med stolthet, hvilken förädlade hennes tillvaro, kände hon denna kärlek, kände hon, att hon älskade en stor man, af hvilken äfven hon — redan sedan långt tillbaka — varit älskad. När hon så tänkte på honom, såg hon icke för sitt inre hans ansikte och hans gestalt, utan endast den abstrakta bilden af hans storslagna själ, af hans sköna, mäktiga konst. En sådan kärlek behöfde hon väl icke kämpa emot? Hon kände ju, att den endast kunde höja och förädla henne . . . Hon hade skaffat sig alla hans arbeten och njöt af hvarje vacker vändning, liksom en törstande af en saftig frukt. Välljudet i verserna, hvilka hon läste högt för sig själf, och som hon snart kunde utantill, söfde henne liksom musik; hvar ny vacker tanke stärkte hans anspråk på hennes stolta kärlek. Icke endast i renhet — nej, i storhet kunde man vandra genom lifvet!

Yttre omständigheter medverkade att hindra denna him-melshögt spända, i ordets egentliga betydelse öfverspända lidelse att slå om i en mera jordisk sådan. De träffades nästan aldrig ensamma. Nödvändiga resor —

Sylvia till sin svärmor, som insjuknat, Hugo till olika tyska städer för att öfvervara repetitioner af sina skådespel — och en mängd andra tillfälligheter orsakade långa skilsmässor, och så kom det sig, att romanen ännu efter så lång tid var oafgjord — att det hvar-ken blifvit någon brytning eller något närmande.

Delnitzkys förhållande med den vackra sångerskan fortfor. Det hade ölvergått till en lefhadsvana. Då han icke sökte dölja denna sin förbindelse, vare sig för allmänheten, sina släktingar eller sin hustru — han visste, att denna senare hade reda på alltsammans — och då de flesta icke yttrade något om saken, utan snarare tycktes anse det hela såsom något självklart, kände han det till slut, som lefde han i ett slagsandra lagligt äktenskap. Att han åtminstone där visade sig trogen och ståndaktig, det räknade han som en förtjänst.

Hans älskarinna hade för öfrigt skänkt honom en son, och han tyckte mycket om den lille pojken; att leka med denne beredde honom verklig glädje. Mer än en gång hade tanken på skilsmässa från Sylvia uppstigit i hans inre. Då skulle han ju kunna gifta sig med den andra och ge lille Toni sitt namn. Men denna tanke hade aldrig lyckats få fast fot; en skilsmässa nödvändiggjorde ju för en österrikisk aristokrat så många obehagliga och omständliga formaliteter: ombyte af religion, naturalisering i Ungern och framför allt offentligt tillkännagifvande. Detta sistnämnda innebar för honom något särskildt afskräckande. Hans svåger Dotzkys beslut att afstå från sin ställning för att — såsom Delnitzky uttryckte sig — ge sig in bland socialisterna ingaf honom en till förakt gränsande motvilja. Naturligtvis besvärades han på klubben och hvart han eljest kom med en mängd frågor och kritik angående Rudolfs handling. Han skulle förklara allt detta oerhörda, som hans svåger ställt till, och hvarför han gjort så — och hvilka oerhörda saker han ytterligare ämnade göra. Men han blef trött på att ge dessa ständiga upplysningar; numera yttrade han endast med en förargad axelryckning: »Ack, låt mig vara i fred för denne tok! Jag har icke att göra med hans extravaganser.» — Han försökte äfven förbjuda sin fru att vara tillsammans med Rudolf. Men detta försök afvisade Sylvia på det bestämdaste. Den sympati och högaktning, som hon sedan sin tidigaste barndom hyst för sin styfbror, hade än mer ökats genom hans så ovanliga handlingssätt. Hon såg upp till honom; hon kände sig stolt öfver hvad han gjort och hade förtroende till hans afsikter.

Sylvia hade så småningom dragit sig tillbaka från säll-skapslifvet. Hon fann det pinsamt, att hennes bekanta skullebeklaga henne som en öfvergifven och bedragen hustru. De, hvilka visste, att hon egentligen icke var bedragen, alldenstund hon ju hade reda på sin mans otrohet, dömde henne med stränghet: »Det är omoraliskt af en hustru att finna sig i något dylikt; det är känslolöst, likgiltigt, en föraktlig svaghet!» Hur ofta hade icke s. k. goda väninnor sökt att försiktigt meddela henne, att man säger ... att man hviskar. . . Hon borde dock vara på sin vakt. . . Och om hon då ryckte på axlarna och besvarade sådana insinuationer med orden: »Jag

vet ju allt», då bröt harmen lös: »Hvad säger du? Du vet — och tål det? Har du glömt, hvad du är skyldig din värdighet? Din rätt som äkta maka måste du skydda.» Mången ansåg också, att hon helt enkelt borde hämnas . . . Lika mot lika! — Allraminst något sådant. I kyskhet ville hon vandra genom lifvet.

Det var nu öfver ett år, sedan hon sist såg Hugo. Men hon hade ofta erhållit bref från honom och äfven själf skrifvit till honom, om också mera sällan. Det var inga kärleks-bref, men mellan raderna klappade förnimbart för mottagaren den skrifvandes hjärta. Det enda ämne, som behandlades i denna korrespondens, var litteraturen. Han skref om sina planer och resultat; han sände henne utdrag ur saker, som han för tillfället höll på att utarbeta, men han skickade henne äfven böcker af andra författare, hvilka slagit särskildt an på honom, och bedömde deras innehåll. Sylvia gaf sitt omdöme, icke i en kritiserande ton, utan helt naturligt; hon meddelade honom sitt intryck af det eller det stället.

Sedan hon skänkt sitt hjärta åt en diktare, hade hon börjat fördjupa sig i skaldekonstens verk, och detta hade för henne blifvit ett njutningsrikt studium, hvilket gaf ökadt värde åt hennes lif. Hon kunde fråssa i en vacker dikt — antingen den var skrifven af Hugo eller endast lofordad af honom —liksom en musikalisk människa i melodier. Hon hade icke lyckats själf producera något och skulle icke heller alls önskat det. Läsningen af andras arbeten skänkte henne full tillfredsställelse.

Det var först kärleken, som i hennes bröst väckt denna passion. Den högtidliga, för att icke säga lycksaliga hänförelse, med hvilken hon förut omnämnda afton föreläst Hugos dikt, hade inom henne tändt en lidelse för all

poesi; från och med denna stund hängaf hon sig innerligt åt studiet af alla det bundna ordets döda och lefvande mästare. Och — i hennes ögon — kunde hennes diktare jämställas med litteraturens mest berömda hjältar. Att äfven han skulle nå konstens högsta tinnar, det betviflade hon icke. Hon såg upp till honom med en slags vördnad. Att hon var den förnäma damen, han en egentligen ännu okänd författare i en obetydlig social ställning, därpå tänkte hon icke. Nej, han var den gudaborne, hvilken komme att eröfra ryktets strålande gloria — hon en anspråkslös, obetydlig kvinna.

*

I Några dagar efter afskedsmiddagen på Brunnhof erhöll

Sylvia ett bref från Hugo, hvari han underrättade, att han följande dag skulle anlända till Wien.

Denna underrättelse ingaf henne på samma gång glädje och bäfvan. Denna långvariga skriftliga förbindelse hade blifvit henne en så kär vana, att hon nästan fruktade, att den personliga beröringen på något sätt skulle kunna inverka störande, skulle kunna orsaka något missljud.

Men till slut fick den känslan öfverhand, att morgondagen med dess återseende komme att bereda henne stornjutning. Hon lagade, att hon var ensam hemma den timme, till hvilken han anmält sitt besök.

Klockan var fyra på eftermiddagen. Därute sken en klar, varm höstsol. Det oaktadt sprakade i kaminen en munter liten brasa. Och på ett sidobord kokade i en samovar af silfver tevattnet öfver en blå spritlåga. Från gatan hördes dämpadt vagnsbuller. Från blomsterbordet spred sig doften från en magnolia. Sylvia står framför detsamma; hon bryter en blomma, hvilken hon fäster i sitt skärp. Flon bär en promenaddräkt af svart sammet — hon hade nyss kommit hem från en åktur. Hennes kinder voro täckta af en frisk rodnad; hennes ögon strålade.

Inom en halftimme borde han vara här, men redan nu ljöd en ringning.

Ett besök? Nå, saken var klar; ingen annan än Bresser skulle få företräde — och Anton var bortrest.

Dörren öppnades, och betjänten öfverräckte på en silfver-bricka ett telegram.

Säkerligen återbud från Bresser. . . Genom den bittra, smärtsamma missräkning, som denna tanke förorsakade, insåg hon hur mycket hon gladt sig åt det förestående besöket.

Men telegrammet var icke från Bresser — det rörde något fullkomligt likgiltigt. Nu gladde hon sig i dubbel mån och fullt medvetet. Hennes fruktan, att återseendet skulle medföra något missljud, var nu borta. Full harmoni skulle det snarare bli; hon skulle få släcka sin brännande inre törst.

Hon slog sig ned vid pianot och spelade sakta hymnen till solens uppgång ur »Profeten». Denna melodi hade alltsedan förut omtalade teaterafton blifvit den trollformel, med hvilken hon städse kunde frammana bilden af sin skald, liksom andades hon hans närhet.

Hon gick från pianot till sitt vanliga hörn, hvarest ettvridbart litet läsbord stod bredvid chäslongen. Hon satte sig och tog en bok i banden. Det var ett band dikter af Hugo Bresser; hon fick genast upp den sida hon önskade. Afven där fann hon en besvärjelseformel — en viss strof full af välljud och entusiasm.

Men hon lade åter bort boken. Han fick icke finna henne sysselsatt med denna läsning — det skulle sett klumpigt, afsiktligt ut. Hon lät händerna sjunka och slöt ögonen. Icke spela, icke läsa ville hon — endast så sitta där och njuta af denna väntan, denna ljufva bäfvan, lyssna till sitt eget hjärtas hastiga slag — hur ljuft var det icke!

An var halftimmen icke förbi — och åter ljöd en ringning.

Sylvia sprang upp; hon kände hur hon bleknade.

Bresser trädde öfver tröskeln och bugade sig vördnads-fullt; hon stod en stund orörlig på samma plats.

Hans ceremoniösa hälsning och den ton, med hvilken han yttrade: »Nådigaste fru grefvinna», bragte henne till besinning; hon var åter helt och hållet världsdam, hvilken mottager en välkommen främmande gäst. Hon gick honom ett par steg till mötes och räckte honom handen att kyssa.

»Så glad jag är att få återse er, herr Bresser. Kommer ni nu att stanna en tid i Wien? Var så god och sitt! —» Själf slog hon sig ned på sin vanliga plats vid läsbordet. — »Ser ni», sade hon leende, »här har jag edra dikter — men ni får icke tro, att jag lagt fram dem, därför att jag väntade er. Jag...»

Rösten svek henne. Bresser tycktes icke förstå vare sig hennes cirklade eller skämtsamma ton. Han teg och intog icke heller den erbjudna platsen; hans ansikte uttryckte djup rörelse; han riktade en öm, förebrående blick på henne. Hon förstod, att han kände missräkning öfver hennes sätt attmottaga honom. Det hade han äfven gjort i början, men när hon nu kom af sig, när under hans blick äfven hennes ögon började fyllas af ett ömt skimmer, då förstod han, att denna konstlade likgiltighet endast var en slöja, en för honom nu genomskinlig slöja, under hvilken hon sökte dölja den annars alltför bjärta glansen af återseendets ömsesidiga glädje. Efter alla de tankar och känslor de utbytt, efter all den längtan, som under det förflutna året bemäktigat sig dem båda, hade de ju rätteligen bort sjunka i hvarandras armar: — »O du, du — återser jag dig då ändtligen!» — Men då detta icke lät sig göra, var det väl bäst som det var; de visste ju dock båda, hvad som doldes under slöjan.

Så ville han då lyda hennes outtalade befallning; han satte sig och yttrade i tilltvingad lugn ton:

»Om jag kommer att en längre tid kvarstanna i Wien, fru grefvinna? Det beror på omständigheterna. Burgteaterns direktör, till hvilken jag inlämnat mitt drama, har skickat bud på mig. Det är kanske fråga om ändringar — pjesen är antagen — måhända om repetitionernas början. I så fall måste jag ju stanna här.»

»Hvad? Ett stycke på Burgteatern, och ni har icke till mig skrifvit något därom!»

»Jag ville icke säga något, förrän jag säkert visste, om det skulle antagas.»

»Och hvilket af edra skådespel?»

»Mitt sista, hvilket ännu aldrig gått öfver scenen; ni har läst upp första akten för oss.»

»Ah! — 'Den slocknande stjärnan'? — Ni har således afslutat detta drama — och icke i edra bref till mig nämnt ett enda ord?» . . .

»Det var min önskan, att ni icke skulle få bedöma de följande akterna i manuskript, utan på scenen.»»Jag kommer att vara förfärligt orolig under premiéren.»

»Orolig? För mig?»

»För er, för pjesen, för mig själf — det skulle kännas så svårt, om publiken icke visade något bifall.»

»Om stycket fö lie igenom, menar ni?. . . Hvem vet, om det kommer att finna nåd för er? Måhända kommer ni att anse dess fiasko berättigadt.»

»Kan jag då ens fålla något omdöme, när jag är orolig? Endast om ni ger mig det hela att läsa, kan jag klargöra, huruvida det är vackert eller icke. Tala åtminstone om hur handlingen utvecklar sig!»

»Intet omtalar jag, grefvinna Sylvia. Jag har så länge gladt mig åt att för er få framlägga min dikt i färdig form, lefvande och ny. Den kommer att uppföras endast för er — den öfriga publiken kommer icke alls att vara för mig närvarande.»

De språkade sedan om det, som tilldragit sig i Sylvias familj, om Rudolfs afsägelse af fideikommisset. Det gjorde Sylvia godt att höra, hvilken ädel uppfattning Hugo hade af saken i fråga, hur fördomsfritt han bedömde de mål och medel, hennes bror valt.

»Ni kallar mig skald, fru grefvinna?» sade han. »Nåja, i skrifna tankar och ord diktar jag, men Rudolf gör det i handling, i djärfva, af hänförelse glödande bragder . . . Det, han åtagit sig, kan bli ett storartadt poem.»

Så sutto de länge och språkade om olika saker. Men det låg något outtaladt mellan dem, något, hvarpå båda tänkte och hvilket båda visste, att det mer än något annat sysselsatte deras tankar. Deras stämma skälfde; deras ögon strålade. Man märkte det till och med under den tystnad, som då och då uppstod, när samtalet afstannade.

Under en sådan paus möttes deras blickar och dröjdeliksom smeksamt kvar. Han var lycklig att se henne så

vacker, och äfven hon kände det som en glädje, att hans yttre så harmoniskt öfverensstämde med hans konstnärssjäl: ädla drag, intelligent blick och tillika i sätt och ton, i sin klädsel och i sitt uppträdande den korrekte världsmannen. Att älska denna människa var sannerligen förlåtligt. . . Hon var stolt öfver honom — och nästan stolt öfver sig själf, att hon skänkt en så värdig man sitt hjärta.

Efter en stund, som tycktes dem som fem minuter, måste han gå. Direktören väntade på honom.

»När får jag komma åter?»

»I morgon, samma tid.»

De tryckte länge och kraftigt hvarandras händer. Utan ord sade denna varma, skälfvande handtryckning:

»Vi återses, ljufva varelse! — Vi återses, min älskling!»

XXL

Rudolfs broschyr hade kommit ut — en anklagelseskrift. Dess titel var »Kulturmänniskans förbrytelse». På samma gång utgaf han en andra — en skrift fylld med löften: »Den mänskliga kulturens rika möjligheter till lycka».

I den första utgöt han sin vredes skålar öfver det hyckleri, den orimlighet och de grymheter, som ligga till grund för det rådande s. k. kulturtillståndet. I den andra lämnade han sin hänförelse och sin fantasi fria tyglar. Han skildrade, hur jordelifvet måste gestalta sig, om man jämte den tekniska kulturens sagolika framgångar äfven tillvaratoge de etiska intressena, d. v. s. om man lät sanning, förnuft och godhet reglera samhällslifvets alla förhållanden. Han hade med afsikt icke i ett arbete smält samman dessa bägge synpunkter: hur världen verkligen var och hur han önskade den skulle vara. Utan han hade skiljt dem åt för att med samma glöd kunna uttrycka sin vrede och sina förhoppningar, för att icke dämpa deras verkan.

Det närmaste resultatet af detta offentliggörande var, att broschyrerna så godt som icke alls lästes. Anklagelsen förklingade ohörd och likaså det glada budskapet. Visserligen omnämndes saken af några tidningar; från bekanta erhöll han ett par erkännande, men äfven två eller tre klandrande bref.Från anonyma personer fick han till och med ohöfliga skrif-velser. Men någon revolution orsakade icke skrifterna, icke ens uppståndelse. Man hade åter sökt att med en handfull krut spränga en bergskedja.

Men lika godt! En liten broschyr af en obekant penna kan icke rubba världen. Afsikten med densamma var också en annan. Rudolf hade så att säga lättat sitt hjärta genom att nedskrifva det program, på hvilket han ämnade bygga sin mission. Han visste väl, att det han åtagit sig fordrade årslånga strider för att någonsin kunna lyckas. Tillsvidare hade han utstakat planen till denna kamp. Han hade i dessa skrifter nedlagt det, som under så mången nattlig timma föresväfvat honom, när han liksom i vaken dröm legat och tänkt på sin lifsuppgift. Han hade å ena sidan sökt ge uttyck åt den harm, som all denna småaktighet, bitterhet och låghet framkallat, å den andra åt den jublande fröjd, han kände öfver alla rika möjligheter till lycka, till en ljusare framtid och öfver alla de ansatser, som redan gjorts för att förverkliga densamma. Han måste för sig själf tillstå, att hans ord, där de stodo på papperet, endast gåfvo en mycket svag bild af de lidelsefulla känslor och klara tankar, som nattetid bemäktigat sig honom. »Det kommer sig däraf», brukade han säga, »att när man skrifver har man endast tillgång till förut gifna ord, hvilka höra hop med gamla föreställningar. Tankar och känslor däremot röra sig med inre aningar och förhoppningar, nya glödande begrepp, för hvilka vårt nuvarande språk saknar uttryck.» »När jag tänker», yttrade han en gång till Kolnos, när det var fråga om denna motsats, »bär min själ vingar, och när jag skrifver — galoscher.»

Bland de bref, som på grund af hans publikation kommo honom tillhanda, väckte särskildt ett hans uppmärksamhet; detvar skrifvet med förvänd fruntimmersstil och utan underskrift. Det innehöll endast några få rader:

»Läsningen af edra bägge skrifter, hvilkas titlar äro för långa att uttala — jag kallar dem 'Helvetet' och' Paradiset' — har djupt gripit mig; jag måste säga er det. Om ni också icke vet, hvem som skrifver dessa rader,

tror jag, det i alla fall kommer att bli er kärt erfara, att edra ord kommit en systersjäl, en ung kvinnas mottagliga sinne att vibrera af sublim medkänsla.

Emellertid skrifver jag detta icke för att behaga er, utan för att stilla min egen längtan, min längtan att få säga er, att mitt hjärta för er slår af hängifven beundran Att ha ned-skrifvit detta och veta, att ni kommer att läsa det, gör detta samma hjärta godt.»

Rudolf var icke oberörd af den varma ton, som talade ur detta bref. Men sedan han skjutit det åt sidan och läste andra med samma post anlända skrifvelser, tänkte han icke mera därpå. Hvad som orsakade honom mera hufvudbry var en officiell skrifvelse från krigsministeriet med order, att han klockan tio följande förmiddag skulle infinna sig i ministerns kansli.

Han anade väl hvad komma skulle. Det var en oangenäm promenad, men den måste företagas. Dagen därpå infann han sig punktligt på ofvannämnda ställe.

Krigsministern var en aflägsen släkting till hans aflidne far; Rudolf hade ofta kommit tillsammans med honom i umgängeslivet och hade äfven en gång mottagit honom som gäst vid en jakt på Brunnhof. Men nu skulle han träda honom till mötes, icke som släkting eller umgängesvän, utan å tjänstens vägnar, i sin egenskap af löjtnant i reserven.

Ministern var ensam i sitt kabinett, när Rudolf, anmäld af en ordonnansofficer, inträdde i detsamma.Den gamle herrn, som hade ett mycket martialiskt yttre, antog nu en särdeles sträng min, i det han brummande yttrade:

»Ah — herr löjtnant Dotzky! Stig fram!»

Rudolf, som bugande blifvit stående på några stegs afstånd, trädde närmare. Detta tilltal bådade icke godt. Utom tjänsten duade de båda männen hvarandra. Detta ovänliga ni till-kännagaf förmannen.

»Hör nu» — han tog med darrande händer från sitt skrifbord två gula häften, hvilka Rudolf mer än väl kände till — »har ni skrifvit denna smörja?»

»Ja, ers excellens. Jag har ju också signerat skrifterna.»

»Men, ni olycksaliga människa — vet ni då icke, hvad följden nu måste bli?»

»Det kan jag ungefär föreställa mig. Jag måste lämna armén.»

»Och en sådan vanära — tager ni emot så lugnt?»

»Jag har redan dyrt betalt rättigheten att få säga hvad jag vill, i det jag afsagt mig fideikommisset. En afsägelse mer eller mindre betyder då föga. Som en vanära anser jag icke friheten. Man kommer att förklara mig förlustig en rang, hvilken skulle tvingat mig tåla saker, som jag fördömer. Ert handlingssätt är berättigadt, men det förödmjukar mig icke. Om det varit mig möjligt att helt enkelt anmäla mitt utträde ur reserven, hade jag gjort så, men då detta icke låter sig göra, så ...»

»Men Dotzky, är du då alldeles galen?» af bröt ministern och återtog det mera förtroliga »du». — »Ar historien angående fideikommisset verkligen sann? Jag har icke velat tro så.»

»Jo, jag vill vara fri.»

»Det är ju ingen på hela jorden. Alla äro bundna afplikter — från och med vår högste general, hvars plikttrohet hvar och en kan taga till efterdöme.»

»Helt visst. Men äfven jag har handlat endast af pliktkänsla. »

»Och hvad i all världen vill du ernå med dylika revolutionära skrifter? Jag trodde icke mina ögon, när jag genom-bläddrade dem.»

»Jag är icke revolutionär. Jag söker påvisa nutidens dåliga sidor och sättet att få dem att för framtiden försvinna. Men jag påstår icke, att vägen från det gamla, dåliga till det nya, goda leder öfver revolution. Något våld vill jag

icke alls veta af, vare sig från ena eller andra hållet. Man skall i dessa skrifter icke kunna påvisa en enda rad, hvilken söker uppreta till våldsamheter.»

»Och jag säger dig, det finnes från och med titeln icke en enda rad, som icke innebär uppror. 'Kulturmänniskans förbrytelse'! Mitt ämbete hör ju äfven till de kulturella institutionerna. Ar jag en brottsling?. . . Kort sagdt, ni har gjort er omöjlig. Jag ansåg er mer förståndig. Vet ni då icke, att en soldat icke öppet får kritisera sådana saker som samhällsskicket och ännu mindre det militära?»

»Hvem får då utöfva kritik, då den allmänna värnplikten nödgar hvarje man att vara soldat? Endast kvinnor, barn, gubbar och krymplingar? Och dock ordar man om frihet...»

»Du har förfärligt vridna åsikter. Men till slut — jag vill söka ordna saken. Afgörandet ligger ju dock i min hand. Om du verkligen kan bevisa, att din mening icke varit att direkt såra någon eller att egga till uppror, och äfven allt framgent...»

»Jag kommer allt framgent aldrig att uppmana någon till

våld eller att hetsa någon till hat. Det är ju just dessa båda saker, som jag bekämpar.»

»Förhåll dig hellre alldeles lugn för framtiden!»

»Om det skall vara "villkoret för ert öfverseende, ers excellens, torde jag be er att begagna er af er stränghet — ty till tystnad kan jag icke förpliktiga mig.»

»Nå, vi få väl se, hur ditt framtida uppförande blir. Anse er emellertid som varnad, herr löjtnant grefve Dotzky 1»

Och därmed var audiensen slut.

Rudolf lämnade i dyster sinnesstämning ministerns kabinett . . . Det föreföll honom, som bure han tyngder på fotterna och bojor på händerna. Hela den byggnad, han nu genomvandrade med dess enkla salar, dess breda korridorer, dess trappor, i hvilka uniformsklädda personer skyndade upp och ned, gjorde på honom intryck af ett fängelse, och framför porten detta svartgula staket, dessa små skyllerkurar, alla dessa soldater, hvilka sutto på bänken bredvid porten — allt detta, som han sett så ofta, syntes honom i dag i ett helt och hållet nytt ljus . . . Det var liksom en erinran, att det bestående är orubbligt, att det är fylldt af organiskt lif och att alla försök att förändra detsamma måste gå om intet, liksom böljorna krossas till skum mot skärets klippiga barm.

Och när han kom ut och såg den framför liggande öppna platsen, framstod äfven detta välbekanta sceneri i en alldeles särskild dager. Det hade regnat hela natten, den fuktiga stenläggningen var svartglänsande; det regnade fortfarande, men på samma gång genombröts molnen af en solstråle, hvilken lekte kring Radetzkystatyns hufvud. Den gamle fältherren sitter till häst; han vänder ryggen åt krigsministeriets byggnad och tyckes med den utsträckta handen' välsigna alla dessa månglerskor, hvilka hvar morgon stå här och sälja grönsaker. På andra sidan af torget, midt emot nyssnämnda byggnad,ligger påfliga sändebudets palats — också en sådan skarp klippa, mot hvilken så mången bölja krossas . . . Det var ett bråk och vimmel; kring alla stånd stodo köksorna med sina korgar under armen och köpslogo; man hörde vagnarnas buller mot stenläggningen, hyrkuskvagnar, enspännare, omni-busar, lastvagnar och äfven — det mest ömkliga af alla fordon — en vagn med lefvande kalfvar; man såg idoga människor skynda fram och tillbaka och stöta hop med sina para-plyn. Det hela oroade oerhördt hans redan förut spända nerver. Han greps af denna trötta, sorgsna känsla, som tager sig uttryck i denna djupa suck: »Ack, vore jag död!» . . .

Den älskliga Beatrix, som i blomman af sin ungdom från lifvets höjder rycktes bort till grafvens mörker — och hans

I stackars lille Fritz! Hur mycket skulle han icke gifva för att ännu få äga dessa två?. . . Gråten satt honom i halsen.

Men när han åter kom hem till sig och satte sig vid sitt skrifbord, där nyankomna bref och tidningar samt hans påbörjade arbeten lågo, förjagades snart detta anfall af dystert lynne. De bekymmer, som rörde hans eget öde,

måste försvinna vid tanken på den stora sak, åt hvilken han vigt sitt lif. De bref, som anländt med sista posten bidrogo mycket att bannlysa den känsla af nedslagenhet, som öfverväldigat honom, när han lämnat krigsministeriet. Där hade han befunnit sig i denna gamla värld, som syntes så stel och orubblig, hvarest allt är som inklämdt i trånga järnband. Dessa bref däremot bragte honom underrättelser från denna löftesrika framtid, som mer och mer närmade sig sitt förverkligande. Signaler från dem, hvilka kämpade för samma mål, hvilka hyste samma förhoppningar, samma intressen. Det tycktes honom, som ropade alla dessa till honom: »Endast mod, endast uthållighet! — Vi se redan den förlofvade staden; vi klappa redan på dess portar. — Hjälp till!»

t

Med Sylvias medgifvande återkom Bresser följande och därpå följande dag.

Nästan aldrig träffade han Sylvia ensam, men om också närvaron af ett dussin människor skilde dem åt, visste de bägge älskande dock att genom underförstådda ord, stumma blickar finna vägen till hvarandras hjärtan; de möttes i sina tankar och önskningar. På tu man hand voro de snarare mer fjärran

från hvarandra; då grepos båda af en sällsam blyghet och bäfvan. För att förjaga denna bäfvan språkade de med konstlad köld om likgiltiga saker — liksom spökrädda barn börja sjunga högt i mörkret.

Hugo visste sig vara älskad. Detta medvetande fyllde honom med en så öfverväldigande lycka, att han icke ville våga att alltför häftigt visa sina känslor och därigenom skrämma den tillbedda kvinnan. Hans lidelse för Sylvia tog icke heller — just nu — hela hans intresse i anspråk. Repetitionerna af hans skådespel fortforo; han befann sig i ett tillstånd af feberaktig spänning. Det öde, denna dikt, i hvilken han nedlagt det bästa af sitt eget jag, skulle få, var af oändligt stor vikt för honom. Dess framgång eller fiasko på en så inflytelserik scen som Burgteaterns i Wien komme att inverka på hela hans självfortroende, ty skulle detta arbete misslyckasmåste han tvifla på sin egen begåf ning, och tvärtom, mottoges detsamma med bifall, kunde han vara viss, att hans konst skulle gå segrande framåt. Och det viktigaste af allt: han komme att i ena fallet för henne, för Sylvia, framstå som en misslyckad författare, i det andra som en firad skald. Att hos henne väcka medlidande och missräkning eller glödande beundran! Han var närvarande vid samtliga repetitioner och utöf-vade den mest stränga självkritik. Mångt och mycket föreföll honom matt och färglöst; han gjorde en hel del strykningar och ändringar. Dag och natt hade han detta verk i tankarna.

Men Sylvia, som icke hade någon dylik afledare, stod helt och hållet under inflytande af sin nya, dagligen stegrade lidelse. Hon sökte dess mindre motstå dess berusande makt, som Hugos aktningsfulla tillbakadragenhet invaggade henne i säkerhet. »Vandra i kyskhet genom lifvet» — denna föresats fick hon icke bli otrogen, men det var ingen fara; hennes skald inlade ju tydligen icke själf något af sinnligt begär i sitt hjärtas hyllning.

Afven han älskade i kyskhet.

»Sylvia, jag skulle vilja säga dig ett allvarsord» — med detta yttrande inträdde en dag Delnitzky i sin hustrus rum. Hon var just sysselsatt med att läsa några af Bressers dikter.

Förvånad blickade hon upp. Förhållandet de båda makarna emellan hade på sista tiden blifvit endast ett yttre. Blott i andras närvaro talade de med hvarandra; mellan fyra ögon hade de intet att säga, allra minst några »allvarsord».

Hon lade bort boken. »Hvad är det fråga om?»

Anton satte sig framför bordet vid sidan af hennes chäs-long och betraktade den bortlagda boken.

»Aha, det stämmer», mumlade han.

»Hvad är det som stämmer?»

»Denna läsning — med de dumheter, du gör.»»Jag förstår icke.»

»Du låter kurtisera dig af den där pennfäktaren — hela sta’n talar redan därom. Och i hvilken dager måste icke jag framstå?»

»I hvilken dager du måste framstå? — Förlåt, det vet hela sta'n långt före detta. Det är minsann ingen hemlighet, att du . . .»

Han lät henne icke tala till slut:

»Det är något helt annat. . . Att man bär kring skvaller om mig, betyder mindre — jag är man. Men jag kan icke finna mig i, att min hustru ger anledning till prat, och jag förbjuder dig helt enkelt...»

Nu sprang Sylvia upp.

»Du — mig? Därtill har du förverkat din rätt. Jag har intet att förebrå mig och låter icke förbjuda mig någonting.»

»Nå, nå, förifra dig icke så! Att du icke har något att förebrå dig, tror jag ju. Känner jag dig rätt, är du alltför väluppfostrad att någonsin — och allra minst för en sådan — vilja uppoffra din heder. Men du komprometterar dig — och på samma gång äfven mig... En god vän har gifvit mig en vink. Jag antager emellertid, det är tillräckligt, att jag gör dig uppmärksam på, att folk pratar ... Nu kommer du af dig själf att göra slut på saken och att vara mig tacksam, att jag i rätt tid varnat dig — ty hvad kan väl vara en kvinna mer dyrbart än hennes goda namn och rykte? Det är redan skandal nog i familjen, att Rudi gör sådana dårskaper och helt och hållet förgäter hvad han är skyldig sin rang.»

»Icke ett ord mer om min bror!» utropade Sylvia vredgad.

»Det är detsamma, om jag säger något eller icke; de andra hålla i alla fall icke inne med hvad de tänka. Man beklagar den stackars friherrinnan Tilling därför, att hennes son gör henne så föga heder. Då bör väl åtminstone dot-tern . . . Kort sagdt» — äfven han reste sig nu — »du forstår mig nog — det hela är för öfrigt så pinsamt. Låt oss icke tala mer därom . . . Tillslut ditt hem för denne preussiske zigenare. Det är ju mycket enkelt.»

Blek och darrande stod Sylvia där. Hon sökte efter ord, men fann inga.

Han anslog nu en mera gemytlig ton: »Var inte förbittrad! Må hela historien nu vara glömd!» Han närmade sig dörren.

Hon följde honom med blicken, men var fortfarande stum. Med handen på låset vände han på hufvudet:

»Alltså afgjordt? — Intet svar? Mig gör det också detsamma. »

»Se, där kommer ju för öfrigt mamma! — En kyss på hand, mor! Du kommer alldeles lagom . .. Sylvia är en smula upprörd, emedan jag gifvit henne ett godt råd . . . Hon talar nog om det för dig. . . Känner jag dig rätt, kommer du att hålla med mig. — Jag lämnar er nu ensamma. Adjö!»

Martha blef förskräckt öfver sin dotters ansiktsuttryck. Det låg däri något, som hon aldrig förr sett; i hennes ögon brann en dyster eld, och hennes läppar skälfde liksom af till-bakahållen vrede. Hod stod orörlig. Martha gick fram till henne och lade handen på hennes skuldra.

»Hvad har då händt? Har det varit ett uppträde er emellan? Beträffande fröken Irma?»

»Nej, beträffande Hugo Bresser.»

»Ah, jaså», sade Martha och släpade på orden. Hon gick fram och satte sig. »Och Toni sade, att jag skulle hålla med honom ... Jag erkänner, Sylvia, att äfven jag i dag haft för afsikt att språka med dig angående samma ämne.»

Sylvia andades fortfarande kort och hastigt. Hennes läpparhade icke upphört att skälfva. Nu sjönk äfven hon ned i en fåtölj, midt emot modern.

»Låt höra!» sade hon.

»Jag skulle först vilja veta, hvad som ägt rum mellan dig och din man. Du har ju icke låtit något komma dig till last. . . Hvarför är du så förvirrad?»

»Emedan jag är uppretad, mycket uppretad! Denna människa, som sedan år och dag bedrager mig — nej, icke

ens bedrager, utan helt öppet bryter sin trohet — han vågar före-skrifva mig lagar, att jag icke skall kompromettera mig och honom. Hans heder är alltså beroende, icke af honom själf, utan af mitt görande och låtande ...»

»Det är ju en gång så, kära barn. En makes laster ge icke en hustru rättighet att sätta sitt eget rykte på spel. . . Om man därute i världen skulle säga, att denne unge Bresser...»

»Därute i världen, i världen! . . . Det är väl icke det högsta, denna värld, där ’man säger’ — denna enfaldiga, orättvisa värld, som är så full af motsägelser och i hvars fördomar äfven min eljest så fritt tänkande mor är fången . . ?»

»Men, Sylvia!»

»Ja, ja — militarismen, alltså det, hvarpå hela staten hvilar, det som är våra furstars käraste egendom och grundvalen för våra adliga familjers existens, detta skulle du så att säga vilja blåsa bort. — Men den himmelsskriande orättvisa, som råder i samhället med afseende å mannens och kvinnans plikter, den märker du icke. Då bör man foga sig; då yttrar du ’det är ju en gång så’ . . . En man — han må ha så många kärleksförbindelser han vill — behöfver icke ens bevara skenet. Men en hustru bör finna sig i allt, måste förkväfva sina känslor och tankar, afsäga sig sin lycka — endast på det denna präktiga 'värld’ icke må prata, en värld, som dessutom icke iakttager sina egna lagar, utan dagligen i smygöfverträder dem — det måste endast vara i smyg ... Nej, mor, inser du icke, att det härskar en orättvisa, en träldom, som kan mäta sig med de former af slafveri och olycka, hvilka du och Rudolf, liksom fordom min far, söka att bekämpa?»

Martha kände sig förlägen. I denna riktning hade verkligen hennes upprorstankar aldrig gått. Hon svarade icke.

Då Sylvia fått ge luft åt sin harm, kände hon sig åter lugnare. Hon reste sig och gick fram till sin mor.

»För öfrigt, mor», sade hon och lade armen kring hennes hals, »var icke ledsen på mig och oroa dig icke! Jag har verkligen icke något att förebrå mig — men af Anton låter jag icke befalla mig.»

»Och du önskar inga moralpredikningar af mig?»

»Icke heller det, käraste mor. Jag kan och vill ensam sköta mitt hjärta och mina plikter.»

»Alltså medger du, att du har plikter?»

»Det har hvar och en — det gäller endast mot hvilken.»

»Du menar: mot sig själf?»

»Låt oss nu tala om något annat! Hvad nytt från Rudolf?»

Martha stannade icke länge. Hennes dotters häftiga ord hade uppskakat henne. Att tala mer om saken, sedan Sylvia förklarat, att hon ville sköta sig själf, skulle icke ledt till något resultat, och hon var icke hågad att tala om något annat. Alltså gick hon så snart som möjligt.

Hon hade icke varit borta många minuter, förrän betjänten anmälde:

»Herr Bresser.»

Sylvia kunde med möda tillbakahålla ett anskri. En varm våg vällde genom hennes hjärta. Efter hvad som händt kunde intet bringa henne mer ur fattningen och på samma gång vara henne mer kärkommet än den unge skaldens närhet. —Åt tre håll brädväggar med järntaggar och murar med glas-skärfvor och endast en sida fri, där en af ljus öfvergjuten stig förde ut ur allt mörker och på denna stig, redo att följa henne — Hugo Bresser. Så kände hon i detta ögonblick.

Om han öppnat sin famn — skulle hon sjunkit däri. 'Hon skulle icke hyst minsta betänkligheter, att detta icke skett i »kyskhet».

Men han, cirklad som alltid, bugade sig och förde aktningsfullt den darrande lilla handen till sina läppar. Han

lade märke till hennes blekhet och ovanliga min.

»Mår ni icke riktigt bra, fru grefvinna?»

»Jo, för all del. Var god och sitt!»

Han lydde. »Mig bedrager ni icke, grefvinna Sylvia. Ni är icke vid ert vanliga lynne . . . Men jag har intet anspråk på ert förtroende.»

Hon svarade icke. Efter en stund yttrade han sakta:

»Ni är icke lycklig ...»

Och hon ännu tystare: »Nej, nej, nej — lycklig är jag icke.»

» Sylvia 1»

För första gången kallade han henne så. Hon bäfvade, men klandrade honom icke. Hon endast höjde ögonen och betraktade honom med en djup, gåtfull blick.

Han skälfde under denna blick; han kunde icke längre tillbakahålla sin bekännelse:

»Ni vet väl? Icke sant? Ni vet, att. . .»

Sylvia kunde af hans ansiktsuttryck, af tonen i hans stämma gissa sig till hvad nu komma skulle. Hon afbröt honom med en afvärjande rörelse af handen.

»Jag vet, jag vet — men jag vill icke höra det. . . Icke i dag.»

»Att ni endast vet det, är mig nog — i dag.»Den unga frun reste sig och gick till andra ändan af rummet, fram till fönstret och lutade pannan mot rutan. En tryckande känsla af ångest hade kommit öfver henne. En blandning af två hvarandra motsatta känslor genomträngde hela hennes varelse. De hade egentligen bort upphäfva hvarandras verkan: — hon kände sig på samma gång så olycklig och så salig . . .

Men detta farliga uppträde borde icke förlängas. Åter inträdde betjänten för att anmäla ett nytt besök — systrarna Ranegg.

Hugo tog sin hatt och gick. I dag var icke hans dag. Icke i dag, men . . . Han var icke rof för stridiga känslor — han var endast salig. Ur Marthas dagbok.

Jag har nu åter vant mig vid att — liksom i min ungdom — föra dagbok. Icke regelbundet. Endast, när något ligger mig tungt om hjärtat, samspråkar jag så med mig själf.

Ack, den tid är svunnen, då jag ägde en, åt hvilken jag kunde säga allt, allt, åt hvilken det var en glädje och ett behof att få säga allt. Det jag genomlefvat fick först sitt värde, när jag delat det med honom. Hvar fröjd, hvar sorg, hvarje tvifvel, hvarje förhoppning, hvar åsikt kom först helt in i mitt medvetande, sedan jag fått tala med honom därom och fått inhämta hans mening. Min första tanke var städse: »Hvad

kommer Fredrik att säga därom?» Jag kände honom så väl; jag visste nog i de flesta fall, hvad han skulle säga — men jag längtade att få höra det af hans egen mun. Först då var min stämning, min åsikt stadfäst. Nu har jag ingen, åt hvilken jag så helt kan förtro mig — om icke mig själf. Det jag känner hänger ju så samman med, hvad han skulle känt Vi hade ju så gått upp i hvarandra. Så frammanar jag, när jag fyller dessa blad, för mitt inre hans ande . . .

Vår Sylvia orsakar mig bekymmer. Jag ser henne stå på ett sluttande plan, som leder till en afgrund. Och hon gripes af yrsel — d. v. s. af kärlekens lidelse. Min Gud,jag känner icke till det. . . Äfven jag har väl älskat, men så lugnt, så innerligt, så — lagligt, endast den egne maken, aldrig någon annan. Hvad vet väl jag om denna förbjudna kärleks vilda, döfvande eld? Jag kan icke bedöma saken, får alltså icke heller döma . . . Och då jag nyligen ville söka predika förstånd för henne, misslyckades jag fullständigt. Hon kom i uppror. Hon slungade mig i ansiktet, att äfven ju jag var en upprorsmakerska, att hennes far varit en samhällsom-störtare. Ernås då icke

all frigörelse från fjättrar, nöd och kval genom uppror? De första upprorsmakarna bli visserligen ofta martyrer för sin djärfhet, men det är just de, hvilka åt kommande generationer förvärfva en viss obestridlig frihet. Det förefaller mig, som hade Sylvia för mig öppnat en förlåt, bakom hvilken en hel liten värld hittills legat dold för mig, en massa saker, åt hvilka jag egentligen aldrig ägnat en tanke . . .

Nyligen hade jag en liten diskussion med min väninna Ranegg. »Nåja du», sade hon, »du har en helt annan åsikt; du är ju en modern kvinna.»

Store Gud, hur föga passar icke denna benämning in på mig! Det känner jag nu fullt tydligt. Rokokomänniska är jag visserligen icke, har äfven vuxit från en Metternichs tidehvarf och gäller bland våra reaktionära kyrko- och militärvänliga kretsar som den mest djärfva, nyhetsrängtande upp-viglerska — men inför dessa riktigt moderna förhållanden står jag undrande och spörjande. Estetiker, dekadansnatur — öfvermänniska — »the new woman» . . . Jag märker väl, att en fullständigt ny smakflora (inom hvilken äfven en särskild typfauna väckes till lif) börjar gro kring mig — ny konst, ny stil, nya begrepp — men att förstå detta och sätta mig in däri, det vill icke lyckas. Åtminstone icke så hastigt. Jag försöker det ju, ty min tro på utveckling skyddar mig frândetta hos äldre personer så vanliga motstånd mot allt nytt. Men att allt nytt — som ungdomen så ofta påstår — äfven nödvändigt skulle vara bäst, från denna tro skyddar mig min kännedom, att så mångt och mycket, som där dyker upp, endast är öfvergående modesaker eller sjukliga öfverdrifter. Eller också en öfvergångsform från . . .

Så långt hade Martha skrifvit, då hon blef af bruten genom underrättelsen, att grefve Delnitzky frågade, om fru friherrinnan kunde mottaga honom.

Oangenämt öfverraskad, svarade Martha jakande. Toni hade icke för vana att utan orsak besöka sin svärmor, och på grund af ofvan skildrade förhållanden var denna orsak sannolikt af föga glädjande natur.

Och riktigt. »Jag har kommit hit», sade han, sedan han hälsat och satt sig, »för att i en rätt pinsam angelägenhet. . .» Rösten svek honom. Martha kom honom icke till hjälp. Hon såg endast upp med en frågande blick. »Sylvia talade väl härom dagen om för dig», började han åter, »att det kommit till en förklaring oss emellan ... Jag skulle gärna vilja veta, hvad hon sagt dig och hvad du lyckats uträtta . . . Du är säkerligen också af den åsikten, att det bör göras ett slut på den där historien med den dramatiske författaren ...»

»Hvilken historia?»

»Ack, gör dig icke tilll ... Vet du då icke, att folk redan pratar . . .?»

»Folk pratar så mycket. Äfven om dig.»

»Så har äfven Sylvia svarat mig — liksom vore det samma sak, om en man eller en kvinna utsätter sig för prat. Det är ju en oerhördt stor skillnad ...»

»Jag börjar inse det orättvisa i denna skillnad.»

»Det är ju så.»

»Ja, med dessa ord tror man sig kunna slå bort allamotsägelser . . . Äfven jag har tillämpat dem. Men man borde snarare säga: det är ännu så. Dock det kommer icke att så förbli. Hustruns anspråk på makens trohet kommer att...»

»Hvad?» afbröt Delnitzky. »Äfven du? — Du uppträder till försvar för kvinnans 'anspråk' ? — Har du anslutit dig till kvinnoemancipationen? Från den sidan känner jag dig icke alls . . . Jag ansåg, att du, Gud ske lof, stod denna så kallade rörelse fjärran.»

»Emedan man icke kan medverka öfverallt. Du vet, att en annan 'så kallad rörelse' tager min tid och mina krafter i anspråk.»

»Nåja, men den är såsom outförbar också oskadlig, då däremot denna fördömda kvinnofråga redan börjar antaga mycket betänkliga dimensioner. Nyligen har man ju till och med promoverat en kvinnlig doktor. Men detta har ju i självfva verket icke att göra med den sak, angående hvilken jag ville rådgöra med dig mamma.»

»Och hvad var det?»

»Helt enkelt detta: Du måste hjälpa mig att aflägsna

Bresser från Sylvias närhet.» — Martha gjorde en rörelse. — »Du behöfver icke oroa dig», fortfor han. »Jag tror ju icke alls, att hon är förälskad i den där människan, men han svärmar för henne och, som sagdt, folk hviskar — och det kan jag icke tillåta.»

»Nå, men om hon verkligen älskade honom?»

»Men mamma — för Guds skull. . .!»

»Har du då sökt tillfredsställa en ung kvinnas anspråk på lifvet? Har du skänkt henne kärlek? Har du själf varit trogen?. . . Toni, jag har aldrig förr talat med dig om denna sak. Jag anser, att en svärmor bör afhålla sig från all dylik inblandning, men i dag är det du, som bragt detta ämne — ert äktenskapliga förhållande — på tal, och då kan jag ickeunderlåta att säga dig min mening. Om ert förhållande är rubbadt och hotadt, är du skuld därtill.»

Delnitzky sprang upp: »Jag märker väl, att jag icke kan påräkna din hjälp . . . Jag måste väl själf göra upp saken med den där snygge herrn. Det blir nog ingen svårighet för mig att ta honom i kragen och kasta honom på dörrn.»

»Så lugna dig då! På detta sätt skulle du just väcka den skandal, du synes frukta.»

»Nå, hur skall jag då bära mig åt? Helt lugnt åse hur min hustrus älskare ...»

»Tyst! Du har ingen rätt att yttra så. Jag svarar för Sylvias kyskhet. Men hon borde icke längre åse, hur du besöker din älskarinna, denna ...»

»Ämnar du säga något förklenande?» af bröt Delnitzky. »Kanske därför, att hon är vid teatern?»

»Nej, visst icke, men därför, att hon tillegnat sig en annans egendom.»

»Du menar mig? Tro mig, din dotter har icke satt stort värde på denna egendom. Du vet icke alls, hur kall och afvisande hon var mot mig — strax efter vår bröllopsresa. Vi passa icke tillsammans.»

»Då är bäst, att ni gå, hvar och en åt sitt håll...»

»Skilsmässa? Vi lefva i ett katolskt land . . . Man skulle ju visserligen kunna bli ungersk medborgare ...»

»Denna tanke tyckes icke misshaga dig?»

»Ack, min Gud, det orsakar tusen svårigheter, och jag afskyr sådana ... Du vill alltså icke göra någonting för att leda Sylvia på pliktens väg?»

»Som du öfvergifvit? Anton, jag vill öfver hufvud taget icke göra något — hvarken för eller emot dig. Om Sylvia begär mitt råd, kommer jag att ge henne detsamma och säkert i den riktning, som jag anser betryggande för er heder ochert lugn . . . Men oombedd kommer jag aldrig att tränga mig på och predika moral. Hon har vuxit från den moderliga myndigheten. Jag är hennes väninna — intet mer.»

»Min väninna är du icke ...»

»I all uppriktighet: Nej. Du har ej gjort mitt barn lyckligt... Du bedrager henne inför hela världen. Hur skall hon då kärleksfullt kunna sluta sig till dig?»

»För min skull behöfver du ju icke heller träda emellan. Det är till hennes bästa och fromma. Om hon komprometterar sig, blir det till hennes egen nackdel — och, om hon glömmer sig, till hennes egen olycka. Ty jag finner mig icke i något dylikt. Mitt namn får icke släpas i smutsen.»

Han var mörkröd i ansiktet, och ådrorna vid tinningarna voro uppsvällda. Martha kände något liknande fruktan; denne man där skulle vara i stånd att tillfoga hennes Sylvia något ondt. Den nyss vidrörda tanken på skilsmässa antog nu form af en önskan. Det är visserligen ingen angenäm lott att vara en frånskild hustru. Men när det gäller att undfly en fara, kan man icke först fråga, om vägen leder till en vacker ängd.

»Jag hade kunnat bespara mig detta besök», fortfor Del-nitzky i samma vredgade ton. »Det inflytande, du äger öfver dina barn, är sannerligen icke något att yfvas öfver. Rudi och hans uppträdande hånar och smädar man ju tillräckligt. Du vet väl, att han lär bli fockad från reserven?»

Martha kastade hufvudet tillbaka. »Du söker smärta mig. Det, som ägt rum mellan Rudolf och krigsministern, vet jag — jag har min sons fulla förtroende, och jag litar också på honom. Hur det än går, rätt kommer han alltid att handla. Området för hans plikter ligger högre än du vet.»

»Han är helt enkelt vriden — och det äro ni allihop.»

Hon reste sig. »Anton, jag anhåller, att du lämnar mig. Du har ingen rätt att i mitt hem skymfa mig och mina barn.»Hon sade det med lugn och med alls icke höjd röst, men hon hade blifvit krithvit.

»Å, jag går nog ändå», svarade svärsonen.

Och utan att säga adjö skyndade han ut genom dörren, hvilken han häftigt slängde igen efter sig.

XXIV.

Sylvia satt i en parkettloge på Burgteatern — ensam. Hon höll programmet i handen.

»För första gången:

Dm slocknande stjärnan.

Sagospel i ryra akter af Hugo Bresser.»

På morgonen hade hon af diktaren erhållit ett paket böcker från Dresden. Bresser hade rest dit för att öfvervara generalrepetitionen af sitt skådespel, hvilket samtidigt skulle uppföras där och i Wien. Emellertid var premiéren på Burgteatern den viktigaste; han ämnade därför återkomma i dag med sextåget.

Ofvannämnda paket innehöll äfven diktsamlingen »Till henne». »Jag hade icke ämnat sända er dessa sånger», skref han, »förrän jag nått världsrykte, på det denna min hyllning skulle bli er mer värdig. Men nej — jag vill icke vänta så länge. Hvem vet, om jag någonsin når världsrykte ?. . . Och icke allmänheten — er har jag utnämnt till min domar-inna. Hvad jag i hennes ögon är, hvilken jag besjunger, det fäller utslaget. Och hon skall icke kunna helt bedöma mig, om hon icke känner de dikter, som framsprungit ur mitt innersta, som jag skrifvit med mitt hjärteblod — som jag måste skrifva.»Flera timmar af dagen hade Sylvia tillbragt med att läsa och åter läsa dessa tjugo dikter, och när hon steg upp från denna läsning, kom det öfver henne en sådan upprörd lidelse, en sådan ljuf mattighet, som hade diktaren själf under dessa timmar legat vid hennes fotter. Att vara föremål för en sådan kärlek, så full af dyrkan, så bitter, så öm och varm — det hade hon aldrig kunnat drömt sig.

Teatern var ännu tom — det fattades nästan tjugo minuter i den bestämda tiden. Sylvia hade icke för allt i världen velat försumma det ögonblick, då ridån först skulle gå upp, då man i orkestern skulle stämma instrumenten. Hon kände inom sig, att denna teaterafton skulle bli en bland de viktigaste, mest ångestfulla, men på samma gång mest njutnings-rika stunderna i hennes lif. Hon ville därför helt och hållet begagna sig af den, äfven bli delaktig af den allra första stämningen — på självfva valplatsen. Aldrig förr i hela sitt lif — icke ens på sin bröllopsdag — hade hon varit så upprörd, som denna kväll. Så måste fordom riddartidens kvinnor varit till mods, när de från läktaren blickade ned på torne-ringsplatsen, där föremålet för deras stumma, varma kärlek antingen segrade eller föll till marken.

En kvart före sju. Publiken börjar fylla de sista parkettraderna och galleriet. Ännu några minuter, och musikanterna komma in genom den lilla orkesterdörren och sätta sig framför sina notställ. Logerna äro ännu tomma. Sylvia betraktade uppmärksamt direktionslogen ... Hvar kan Hugo vara? Man ser honom icke . . . förmodligen bakom ridån . . . Ack, om han nu kom på den idén att besöka henne ett ögonblick — hon ville trycka hans hand och söka inge honom mod och själf bli uppmuntrad — hon hyste måhända större bäfvan än han . . .

Fem minuter före sju. Nu fylles parkett; äfven på denedre raderna, och i logerna börjar det bli lif. Galleriet är fylldt till sista plats; på nedre parterr stå åskådarne tätt samman.

Klockan är på slaget sju. Kapellmästaren ger tecken, och orkestern faller in. Två ärkehertigar taga plats i kejserliga logen, och i uppvaktningens loge ser man ett halft dussin uniformerade herrar och hofdamer.

Väntansfull spänning synes hvila öfver hela salongen — premiérestämning. Ridån går upp. Sylvias hjärta klappar, och hon andas tungt. Den första akten känner hon ju till; hon har ju själf läst den högt för honom; hon drager sig till minnes, hur förtjust hon då var öfver språkets skönhet — men skulle det här, på scenen, komma till sin fulla rätt?

Af den första scenen, under tre, fyra minuter, förstod hon icke ett ord. Var det månne därför, att blodet bultade så i tinningarna, eller emedan man städse först en stund måste vänja sig vid stämmorna, hvilka ljuda från scenen, innan man kan uppfatta orden och öfver hufvud taget sätta sig in i det som försiggår? Och människorna rundt omkring, dessa likgiltiga människor och dessa kritiserande recensenter, denna

Ö Ö t '

hop, som instinktift sätter sig till motvärn mot hvar nybörjare —- hur skulle diktaren kunna lyckas rycka den med sig, när till och med hon, hans mest varma beundrarinna, ännu satt där utan all förståelse, utan att kunna entusiasmeras?. . .

Men det dröjer icke länge; snart tränga skådespelarnas frågor och svar med lefvande tydlighet ut i salongen. Sylvia kände igen en del verser, hvilka vid hennes första uppläsning väckt hennes uppmärksamhet; hon kände tillfredsställelse öfver, att äfven publiken nu tycktes uppfatta de ställen, hvars skönhet frapperat henne. Detta visade sig icke i några högljudda bravorop, ty den kritiske åskådaren håller inne med sådana under början af en premiére; det är endast som en knappthörbar suck. Kanske är det icke en gång ett ljud, utan endast en sprittning af den så att säga elektriska ström, som samtidigt framkallar en församlad människomassas bifall.

Med en lugn, alltmera säker njutning ger sig Sylvia helt hän åt spelet. Till ordens prakt, rytmens skönhet, som redan vid läsningen så hänryckt henne, kom nu äfven förtrollningen af lifvets framställning på scenen. De, hvilka innehade huf-vudrollerna, Fritz Krastel och Stella Hohenfels, voro liksom förkroppsligad poesi. Den sällsamma, mjuka klangen i Hohenfels' makalösa organ förlänade verserna jämte deras inre värde äfven välljudets sinnliga lockelse. Och därtill allt för ögat! Stycket var ju ett sagospel; alltså hade diktaren icke behöft sätta någon gräns för sin fantasi. Det som framställdes erbjöd i form och färg en sådan slösande prakt, som en målare endast i drömmen kan frammana. Efter första scenförändringen fick man se en förtrollad trädgård. En fé, en verklig fé, hade hjälpt regissören att framlocka en bild, som var ett formligt rus för ögat — denna fé var elektriciteten. Man såg sagolika ljuseffekter; scenen badade i violett, blått och rosafärgadt sken, i silfverskimmer och gyllene glans, i städse nya magiska ljusvågor. I denna »lyckans örtagård» frodades en flora, hvars like intet jordiskt öga förr skådat; i bakgrunden reste sig ett strålande tempel. Men ögats njutning försvagade icke örats; verkan af dikten förlamades icke ett ögonblick. Verserna blixtrade af intelligens och strålade af patos. När ridån gick ned, hördes högljudda bifallsrop.

»Bresser, Bresser!» ropade man från flera håll. Men Bresser visade sig icke. Regissören tackade i hans namn.

Månne han försummat tåget, eller försmådde han att visa sig? Sylvia kände det som en lättnad, att han icke hörsammat publikens uppmaning. Sitt alster må man prisge åt allmänhetens bifall eller klander — icke sig själf. Endastkonstnärens anda bör sväfva öfver hans verk; personligen bör han icke framträda. Hvarför skall han stiga fram och buga sig för dem, hvilka från honom fått mottaga gåfvor? Hvarför skall han tacka för deras tacksamhet?

Ur dessa sina tankar väcktes Sylvia af Hugos far, hvilken inträdde i logen. Hon räckte honom handen:

»Jag får gratulera er», sade hon. »Det har gjort lycka.»

»Det kan man ej veta ännu», svarade den gamle herm. »Första akten är bra — men huruvida det gjort lycka, af-

göres först vid slutet. . . Hvarför har friherrinnan Tilling icke kommit hit?»

»Mamma är opasslig; i annat fall vore hon nog här . . . Hon hade gladt sig så mycket åt denna föreställning.»

»Och er make?»

»Han är i afton på operan.»

»Ah — ja.» Ett uttryck af harm gled öfver doktor Bressers drag.

»Er son skulle i dag återkomma från Dresden och nu . . .»

»Han har återkommit, och han är på teatern — sitter

Idold i bakgrunden af direktionslogen. Han vill icke visa sig.»

Direktionslogen låg snedt emot hennes; alltså kunde han se henne — denna tanke fyllde henne med en känsla af be-

Ihag. Och att han, som hon förutsett, af blygsamhet och på samma gång stolthet föredrog att undvika publikens hyllning — detta tillfredsställde henne äfven.

»Ni måste dock ha stor glädje af er son, doktor Bresser.» »Min Gud, om jag bara visste honom lycklig . . . Men diktarkallet tyckes anstränga honom mycket. Han är ofta så svårmodig — liksom vore kärleken till sångens gudinna en olycklig kärlek.»

Sylvia visste väl, hvem som var orsaken till hans kärleks-kval. Detta svårmod hade han utgjutit i några af dessa tjugosonetter, som hon i dag läst för första gången, men af hvilka hon redan utantill kunde många strofer.

För andra gången höjer sig ridån. Sylvia var nu i större spänning än förut, ty det som nu skulle komma var nytt för henne. Bresser hade städse vägrat att meddela henne de öfriga akternas innehåll, och detta endast, på det hon framdeles alldeles opartiskt skulle kunna bedöma diktens verkan från scenen. Hon hade en känsla, liksom skulle stycket spelas för henne ensam —- de andra voro endast bipersoner. -Till domarinna var endast hon kallad. Om »den slocknande stjärnan» komme att vinna hennes gillande eller icke, om den skulle kunna hålla hennes intresse vid makt, uppröra, lyfta, tillfredsställa henne, det var den tanke, som helt uppfyllde författaren, hvilken satt dold där borta i logen — det visste hon.

Andra akten var förlagd till »Sorgens örtagård». Lika ljus och leende som skildringen af första akten varit, lika dystert och uppskakande var det som nu tilldrog sig på scenen. Språket höll sig fortfarande på samma höjd; handlingen utvecklade sig i dramatisk stegring. När ridån för andra gången gick ned, hördes åter långvariga, högljudda bifallsrop. Men om också ingen enda i salongen rört handen, hade Sylvia dock vetat, att denna andra akt var af en fulländad skönhet. Men att mängdens beundran flög den älskade mannen till mötes, det fyllde henne med en känsla af sublim stolthet. Ja, hon var stolt öfver honom och — när hon kom att tänka på hans tjugo senaste sånger — äfven stolt öfver sig själf. En aldrig förr anad lyckokänsla genomströmmade hennes inre. Teatersalongen var liksom förvandlad till en festsal, och hon kände sig själf som festens hemliga drottning.

Hon såg sig omkring i salongen. Endast få af hennes bekanta voro där. En stor del af högadeln befann sig ännu på sina gods — man skref december — och intresset förlitterära tilldragelser är dessutom bland dessa kretsar icke så lifligt, att man skulle resa in från landet för att bevista uppförandet af ett nytt skådespel, i all synnerhet af en okänd författare. Jo, om det varit »théâtre paré» till någon furstlig persons ära — det hade varit något helt annat. Då hade man nog rest in, men det är också alltför lockande: alla dessa uniformer på parkett, alla dessa toaletter och annan grannlåt i logerna, och så dagen därpå i alla tidningar förteckningen öfver de närvarande; intet lysande namn, ingen officiell personlighet fattas där. Då bör man ju vara med, men i fråga om ett sådant här modernt skådespel, då måste man först afvakta sina bekantas omdöme, om man öfver huf-vud taget kan taga de små grefvinnorna med sig dit. . .

Sylvia riktade sin kikare från loge till loge. Slutligen påträffade hon några bekanta ansikten: grefvinnan Ranegg med sina döttrar Cajetane och Christine och jämte dessa — Kolnos. Denne såg just åt det håll, där hon satt och

varsnade henne. Han reste sig och tog afsked — han ämnade tydligen komma till henne. En minut senare inträdde han också i hennes loge.

»Alldeles ensam, grefvinna Sylvia? Och er mor?»

»Hon är icke riktigt kry.»

»Det är väl inget allvarsamt?»

»Nej, en lätt förkylning. Nå, hvad tycker ni, grefve Kolnos? Ar det icke hänförande?»

»Jo — han artar sig bra. Hvem skulle väntat sig något sådant af lille Bresser?... Jag ser honom nämligen fortfarande framför mig som en liten pojke.»

»Hvad säga de andra? Hvilket utlåtande fälla Raneggs?»

»De ha icke alls talat om stycket.»

»Men ni har nog redan uppsnappat en del omdömen? Bifallet är ju stort. Är publiken icke hänryckt?»»Är ni så, kära Sylvia?»

»Ja.»

»För oss andra är detta uttryck för starkt. 'Hänryckt' öfver en dikt — det förekommer icke bland oss. Man kan svärma för enskilda konstnärer i vissa roller — stycket är en bisak. Beundran kan man på sin höjd visa för klassikerna; där står man på säker grund. . . Gentemot dessa nya, nu lefvande författare är man full af misstro.»

»Hör äfven ni till dessa 'man'?»

»På sätt och vis. Min hänförelse väckes icke heller så lätt; jag måste först läsa verket. Det finnes däri så mycken yttre effekt, som bländar — nästan som i en balett.»

»Och är icke det också diktarkonst att genom bilder, hvilka härröra från den mest upphöjda, rika fantasi, kunna försätta åskådaren i en stämning af förtrollning?»

»Jo, egentligen — men låt oss först afvakta slutet!»

»Slutet blir lika vackert som början — det känner jag så säkert. Hugo Bresser är en stor skald.»

»Sylvia, vet ni, att folk säger, att Hugo Bresser icke är er likgiltig? — Å, ni behöfver icke rodna och bli uppbragt. Jag vore den siste, som skulle taga anstöt däraf, om det vore sannt. Jag anser blott, att det icke angår folk, att man icke behöfva märka det...»

»Aldrig förr har detta kollektivbegrepp varit mig mer likgiltigt än i dag.»

» Hvilket kollektivbegrepp ?»

»Det ni kallar folk — folk, som äro nog vänliga att vilja blicka in i mitt hjärta.»

»Ack, man måste ju ha något att prata om. I all synnerhet, så länge man endast misstänker, endast vädrar en sak, är den intressant; när man väl en gång verkligen vet densamma, så tiger man och samtycker. Att grefvinnan X.har ett förhållande med kapellmästaren vid operan, att furst Y. sedan flera år tillbaka är friherrinnan Z:s gynnade upp-vaktare, allt detta är något så vanligt, att man ej ödar några ord därpå. På sin höjd konstaterar man saken — men icke för att baktala någon — endast för att visa, att man har vetskap därom . . . Nu lämnar jag er, kära Sylvia. Tredje akten börjar.»

I detsamma ridån gick upp, var Sylvia åter försatt till fantasiens värld — en befriande motsats till den lilla del af verklighetens värld, som afspeglade sig i Kolnos' satiriska inlägg.

De tredje och fjärde akterna öfverträffade till och med de båda första i dramatisk effekt och poetisk kraft. Till slut bröt en verklig storm af bifall lös. Det var en fullständig, en stor framgång.

Sylvia sjönk ned i den lilla soffan; med slutna ögon och tillbakalutadt hufvud satt hon där. Hon kände sig så

uppskakad, så berusad. Hon ville icke för allt i världen nu gå dit ut i trängseln i korridorer och trappor; hon kunde riskerat att där träffa bekanta, hvilka, som om ingenting händt, skulle tilltalat henne med ett prosaiskt: »God afton 1» och tillagt:

»Hvad tycker ni om pjesen? Den var ju helt nätt.»

Hon ville vänta, till dess hela publiken aflägsnat sig. Där hon låg, återkallade hon i minnet de bilder, som dragit förbi hennes bländade ögon, under hvilka hon glödde och bäfvade. »Grande amoureuse» — som hennes mor en gång kallat henne. — Ja, som sådan kände hon sig nu. En stor kärlek — d. v. s. att den lidelse, som bemäktigat sig henne, icke gjorde henne svag utan stark, att lyckan att få taga och gifva allt, som stod i hennes makt, helt öfverväldigade henne, lyfte henne uppåt, med ett ord — var full af storhet.

Hennes betjänt väntade, som han blifvit befalld, tåligt utanför dörren, men nu inträdde logevakterskan.»Ursäkta, ers nåd! Man håller redan på att släcka.»

Sylvia reste sig och gick fram till spegeln för att vira spetsduken kring hufvudet. Hennes egen af spegeln återgifna bild var henne främmande; det låg något förklaradt däri; ett drag af ljuf ömhet hvilade öfver hennes läppar, hvilka purprades af en glöd mer dunkel än någonsin förr. En känsla, som hon nog mer än en gång förut, men aldrig så intensivt erfarit, en känsla af fröjd genombäfvade henne — fröjd öfver att veta sig vara vacker.

Hon trädde ut. Betjänten svepte den med hermelin fodrade teaterkappan kring henner skuldror. Med långsamma steg — hon kände en så sällsam mattighet — skred hon genom korridoren och ned för trappan; hon var verkligen den sista. Allt var redan tomt.

Lutad mot pelaren vid sista trappsteget står en man ännu kvar.

När hon kommit närmare, rycker han hatten af hufvudet och träder henne till mötes: Hugo Bresser.

»Alltså dock ändtligen!» utropade han.

Utan att säga något hängde hon sig fast vid hans arm och lät sig föras till utgången. Här stodo de nu arm i arm, medan betjänten hämtade vagnen.

»Nå», frågade han, »ert omdöme? —Jag ville höra ert omdöme.»

Hon tryckte sin hand ännu fastare mot hans arm.

»Härligt!»

»Det gör mig lycklig. . . men jag utber mig ännu en dom — icke öfver stycket, utan öfver mig själf. Den gäller lif och död för mig . . . Mina tjugo sånger?»

Åter en tryckning af den hvitbehandskade handen på den svarta ärmen och i den mest innerliga ton:

»Min skald!»Betjänten kom tillbaka: »Nu är vagnen framme, ers nåd.»

Hugo hjälpte den dyrkade kvinnan att stiga upp.

»Får jag åka med ett stycke?»

En sekund tvekade Sylvia, men sedan hördes ett beslutsamt:

»Nej 1»

»Och när tillåter ni, att jag i morgon . . .?»

»Afvakta bref från mig! God, god natt!» Samma vecka hade ännu en uppseendeväckande premiere ägt rum i Wien: Rudolfs första offentliga föredrag.

Det var i musikföreningens stora sal en söndagseftermiddag, så att — med fritt inträde — så många som möjligt af de arbetande klasserna skulle kunna komma dit. Man hade dragit försorg om föregående annonsering genom tidningar och affischer. Denna stora sal visade sig också vara mycket för liten. Några af de främre raderna vore

reserverade för de Dotzkys personliga bekanta, hvilka ville höra honom; den öfriga delen af publiken var sammansatt ur de mest skilda samhällslager.

När dörrarna öppnades, uppstod stor trängsel och brådska; snart var salen fylld till sista plats. Flera måste vända om utan att ha kunnat komma in.

Rudolf stod framför främsta bänkraden och samtalade med sin mor och grefve Kolnos. Det sorl och brus, som framkallades, när alla dessa människor trängdes och satte sig, gjorde endast samma intryck på honom, som hade han från en strandterrass hört hafvets dyningar. Ett främmande, fjärran element denna människomassa, ingenting vidare.

Det han ville uttala gällde ju icke denna tillfälliga publik; det gällde samtiden, offentligheten öfver hufvud taget. Enhandfull kom ville han utså, här och annorstädes, i dag och alla dagar. Så småningom skulle väl dock på ett och annat ställe denna tankesådd spira; enstaka själar skulle väl kunna genomträngas af det, som fyllde hans eget inre. Han skulle få efterföljare och medhjälpare, kanske också sådana, hvilka vida öfverflyglade honom själf. Desto bättre! Den heliga eld, som brann inom honom, innehöll icke en gnista åtrå efter personligt bifall.

Ett auditorium, som applåderar och jublar mot talaren, hade han för några veckor sedan sett i denna samma sal. En antisemitisk demokrat hade med anledning af en katolsk högtidsdag utslungat ett hätskt, med vanliga fraser kryddadt tal mot »judliberaler och frimurare», mot »falsk utveckling och vetenskapliga villfarelser». Och det hade varit en särdeles förnäm publik, biskopar och ministrar, generaler och aristokrater, damer ur de högre och högsta kretsarna och dessutom en hel del individer af »småfolket», som städse skall hjälpas. Men af ännu större jubel hade han hört denna sal genljuda, när en skicklig fiolspelare stått på estraden eller en vacker diva trakterat publiken med några skälmska visor. Nej, några applåder eftersträfvade Rudolf sannerligen icke. Han uppträdde hvarken som en diktare, hvilken söker folkgunst, eller som vältalare; han hade icke att erbjuda någon retorisk virtuositet. Han hade endast något, som han ville uttala.

Alla hade intagit sina platser; den utsatta timmen var öfverskriden. Det var tid att börja.

Rudolf steg upp på estraden; sorlet från det i salen förda samtalet förstummades; väntansfull tystnad inträdde.

»Jag har hjärtklappning», hviskade Martha till den bred-vidsittande Kolnos.

Hon var icke den enda. I en af de sista bänkraderna satt Cajetane Ranegg; hon hade lyckats lämna hemmet och

Ikommit hit tillsammans med en väninna. Hennes hjärta och alla hennes pulsar slogo så häftigt, att hon var nära att mista besinningen.

Dotzky själf darrade icke. Det var ju icke första gången, han skulle tala till en församlad människomassa. Under sin misslyckade valkampanj hade han ofta gjort så och därvid pröfvat sin förmåga att kunna behärska röst och ord. Här var det visserligen något annat, men något, som ingaf honom en upplyftande känsla af öfverlägsen säkerhet. Icke för att af denna församling vinna något stod han där, utan för att skänka den något.

Han trädde fram till katedern och ställde sig vid sidan däraf med armbågarna stödda mot densamma. Det låg intet slags manuskript på katedern, och han höll icke heller något i handen. Han ville tala utan alla omsvep.

Med hög, kraftig stämma började han:

»Ni missnöjda! Till en början vänder jag mig till dessa, till de missnöjda här i salen. För er har jag ett budskap att förkunna: det kommer att bli bättre . . . Kanske snart, kanske icke på länge ännu. Det är beroende af de missnöjdas antal och ansträngningar.

Men bland dem här, hvilka på sig kunna tillämpa detta mitt yttrande, måste jag — på det mina ord icke må vända sig åt fel håll — noggrant frånskilja den klass missnöjda, som jag afser. Alls icke dem, hvilka äro missnöjda med, att man allestädes begynner söka rubba gamla förhållanden, icke heller dem, hvilka i förolämpningar och hätska handlingar vilja visa sitt missnöje — en metod, som börjar med brandtal och slutar med att slunga bomber — och lika litet dem, hvilka för tillfället äro missnöjda med sin egen privata ställning och nu blott önska, att denna —

inom ramen af det bestående, så mycket andra än må plågas däraf — skall vända sig till detbättre. Nej, jag talar hvarken till kvietisterna — i den mening att »quieta non movere» — till handlingens anarkister eller till de rena egoisterna, utan till dem, som äro fyllda af helig harm öfver alla bedröfvades och förtrycktas olycka och af en helig, i handling visad åstundan att söka bortskaffa denna olycka — för sig själf och andra.

Dock endast genom medel, hvilka äro lika ädla som målet.

Nu vill jag uppräkna de saker, med hvilka vi äro och måste vara missnöjda, såvida det verkligen skall kunna bli bättre.»

Han gjorde ett kort uppehåll och ändrade ställning. Sedan började han i likaledes förändrad ton nämnda uppräkning.

En efter annan lät han de omständigheter och institutioner, hvilka orsaka det nuvarande samhällslifvets nöd och elände, passera revy. Till hvar särskild anklagelse — ty i det han nämnde olika orsaker, anklagade han dem — knöt han en liten skildring, nästan en berättelse. Det var, som hade han fört fram en följd af bilder, färdiga och fulla af lif: arbetarens förtryck, kvinnans förnedring, militära öfvergrepp, religions-och rashat, de arbetslösas lott och andra beklagliga företeelser i det rådande samhällsskicket.

»Ett samhällsskick, som är grundadt på privilegier, stöder sig på våld och är genomsyradt af orättvisa och okunnighet. Ett samhällsskick, som visserligen känner och förkunnar alla dygder och budord, hvilka, om de verkligen finge råda och man följde dem, skulle sprida allmän lycka, dessa dygder: mildhet — ädelmod, kärlek till nästan — ja, till och med till fiender — dessa budord: dräp icke, ljug icke, afundas icke. Alla dessa vackra saker bannlysas till moraliska böcker och religionsstunder, i självfva verket till en annan värld, men i detoffentliga lifvet lämnas de åt sitt värde, och i de politiska institutionerna vrängas de rent ut till sin motsats.»

Något liknande en isig fläkt blåste talaren till mötes. Hörde han ett sakta mummel, eller var det blott detta hemlighetsfulla samband, som uppstår mellan talaren och den lyssnande mängden? — Kort sagdt, han märkte plötsligt; att en del af auditoriet, om den också icke högt yttrade det, dock i sitt inre hyste klander och motsägelse.

Om han nu droge sig tillbaka, vore han förlorad. En fientlig publik kan icke vinnas med lämpor, den måste betvingas. Han trädde fram ett steg och ställde sig med korslagda armar och tillbakakastadt hufvud.

»Och nu ett ord tilj de 'nöjda' här i salen. De ord jag nu talat ha icke varit er till lags. Mina anklagelser mot det bestående ljuda nog i edra öron, som skulle jag söka uppegga till revolution — och då kunde ju det rubbas, som utgör villkoret för er förnöjsamhet: ställning, rikedom, karrier. . . Fram därför med handbojor och munkafvel åt den upproriske fridstöraren!

Mina bröder — alla äro vi ju bröder — ni glömma, att ni ha gångna tiders fridstörare att tacka för allt, hvarpå er nuvarande trygghet och frihet — så mycket eller, enligt min uppfattning, så litet ni däraf äga — med ett ord, för det, hvarpå hela er kultur hvilar. Hade gamla seder aldrig funnit sina anklagare, nya aldrig sina försvarare, vore kanske i dag hela denna publik församlad vid en 'auto da fé' eller — för att gå ännu längre tillbaka i tiden — i en mörk jordkula. . . Det är blott en skenbar förlust, när en gammal kärblifven vana lämnar plats åt en mera modern; så ha forna tiders riddare nödgats uppge sina borgar, afstå från sina väpnare och vatten-grafvar. Men hvilken af deras efterkommande lefver icke nu säkrare och bättre i sin oförsvarade hydda? Hvem skaffarsig bekvämare lifvets nödtorft, den som köper det i stads-butikerna eller den som måste eröfra det genom att öfverfalla resande köpmän? Det finnes intet ondt, intet lidande, som fl icke, om det borskaffades — dess fortvaro må synas aldrig så ; fördelaktig för ett fåtal — skulle tillföra detta samma fåtal en ännu större vinst.

Därför: slappas aldrig i striden mot det, som är dåligt! Vik aldrig tillbaka af hänsyn för dess målsmän och legodrängar! Låt icke slafveriet fortfara för slafhandlarens skull! Bibehåll icke pinbänken, därför att bödelns yrke så fordrar! Hänsynslöshet? Det tillhör allt räddningsarbete. Den drunknande får man i håret draga ur böljorna; ur brinnande boningar må man omildt kasta sina medmänniskor i räddningsnäten, och man bör genom skarpa sanningsord söka befria de förblindade från sociala missförhållanden. Frigörelse, förlossning — det är icke

uppgifter, som man fullgör genom att ur ymnighetshorn skaka blommor, utan» — talaren trädde fram ännu ett steg och höjde rösten — »utan man måste med kraftiga hugg spränga bojorna, med

!djärft svingad lans nedlägga draken eller med i vredesmod svängdt gissel rensopa templet. »

Högljudda handklappningar hördes. Rudolf blef förskräckt; han kände, hur han rodnade. Denna bifallsyttring syntes honom som ett tacksamhetsbevis för en simpel teatereffekt. Om hugg, drakar och gissel hade han talat, och han hade äfven darrat på rösten. Och nu tackade publiken honom härför, liksom vore han en debuterande tenor, hvilken utslungat ett kraftigt »höga C».

Det skulle bara felats, att han helt artigt bugat sig. Det gjorde han icke. Hans min förmörkades, och han stod ett ögonblick orörlig; sedan började han åter, i det han liksom för att äska ljud sträckte ut armen:

»Det förefaller mig, som har jag blifvit missförstådd. Bila, lans och gissel, dessa ord, hvilka nyss inbragt mig en applåd,

liksom hade jag virtuosmässigt låtit dessa våldets verktyg hvina genom luften, yttrade jag endast i bildlig betydelse. Jag står här för att tala mot den råa styrkan, men hvad beträffar själfva det talade ordet, detta känslans och tankens vapen, vill jag taga min rätt i anspråk, vara skarp och bestämd och kraftigt och oförfäradt, liksom man fordom använde bila, lans och gissel, begagna mig af detsamma. Afven det, jag skulle önska se besegradt, tänkte jag mig i bildlig mening. Dessa bojor äro icke af järn, dessa drakar ha inga fjäll, och det tempel, jag menar, hvilar icke på några stenpelare. Jag måste uttrycka mig tydligare ...»

Och nu började han i lugn ton förklara, hvilka bojor och fjättrar, som enligt hans åsikt binda oss alla, och hur man skall kunna skaka af sig dem, hvilket härligt tempel, som månglarna vanhelga, och hur man skall kunna bortjaga dem, och slutligen hvad den drake heter, som så härjande far fram i samhället, och den Sankt-Georgs-bragd, genom hvilken detta vidunder skall nedgöras.

, »Hvar man födes till slaf. Han måste träla, antingen han vill eller icke; han måste lära sig ett visst föreskrifvet pensum, såvida han icke vill underkasta sig militärtvånget tre, i stället för endast ett år, och på samma gång han trälar detta tvångsår, kallas han 'frivillig'. Frivillighet och själfbe-stämning förekomma sällan i samhällslifvet. Lifegenskapen är visserligen upphäfd — men är man icke bunden vid sin torfva, när man icke får resa hvart man vill och vara borta hur länge som helst utan att kallas desertör, och är man kanske fri, när man släpar på fattigdomens fjättrar? Hur alla dessa bojor skola kunna sprängas? Genom den sociala frågans lösning. Att han nu skulle ha denna lösning klar, sammanfattad i en färdig formel, en sådan dåraktig förmätenhet skulle man väl icke — ville han hoppas — tilltro honom. Han villeendast ge denna maning: den sociala frågan måste oaflåtligt, uppriktigt, vetenskapligt studeras; man måste våga allt för att finna denna frågas lösning. Det heliga templet, det är naturen, det är lifvet själft. Bägge så fulla af skönhet och underverk, mysterier och skatter. Lifvet med dess medfödda fröjd — lifsglädjen — och det allra heligaste — kärleken. Naturen i dess eviga fortvaro och oändlighet, i dess allmakt, dess ständigt verkande lagar och oafbrutna utveckling . . . Och hur skändas icke detta tempel — natur och lif — oss gifvet till ett hemvist för andakt och sällhet! Hvilket bedrägeri bedrifves icke där! Hur köpslår man icke med sanningen! Fram med det! Till denna rensning erfordras endast detta enda: sanning och sanningsenlighet. Med andra ord, man måste oafbrutet forska efter sanningen och modigt förkunna densamma, upphöja vetenskapens resultat till dogm, lifvets oskyldiga njutningar till ritus. Njutningar, på hvilka alla böra ha samma anspråk. Kyrkan förstår också detta; till dess fester och högtider, till dess nådelöften äro alla lika berättigade — äfven de fattigaste och lägst stående. Likaså måste i det tempel, jag nu afser, hvar och en, äfven den fattigaste och lägst stående, ha rätt att få lika del af lifvets glädje. Eller rättare sagdt, det behöfs icke längre finnas några fattiga; jorden är nog fruktbar, att ingen behöfver lida nöd, och låg får ingen kallas, som icke hyser låga tankar . . .

Och nu draken —»

Rudolf gjorde ett ögonblicks uppehåll för att samla sina tankar. Nu ämnade han uttala det, som låg honom varmast om hjärtat och hvilket han visste härrörde från en uppfattning, som är nio tiondelar af samtliga

nutidsmänniskor fullkomligt främmande. Det, han ansåg för en fientlig drake, dyrkade de andra som en afgud.

Martha greps af en viss ängslan. Hon förutsåg, hvadhennes son ämnade säga, och hon fraktade, att detta skulle kunna såra mången bland de närvarande. På parkett såg man talrika uniformer — det vidunder, mot hvilket talaren nu ämnade svänga Georgs-lansen var ju kriget.

»Ack, Kolnos», hviskade hon till sin granne, »jag är så orolig.»

»Jag förstår», svarade han. »Men var blott oförskräckt, Martha Tilling! Där uppe står en kämpe . . . Han gör och säger det han måste.»

»Vänner, motståndare och likgiltiga här i salen, lyckliga och olyckliga, män och kvinnor, rika och fattiga, soldater och borgare, aristokrater och arbetare! Den drake, jag menar, den är äfven er; den är allas vår dolde fiende. Och hans namn är — våld. Men våldet erkännes visst icke af samhället såsom något härjande vidunder, hvilket bör bekämpas, med ett ord, icke såsom någon drake; detsamma anses och råder som dess lagliga, högt ansedda härskarinna. Man betraktar det som grundval för all ordning, som skydd mot all fara; våldet är det, som skänker höga utmärkelser, som skipar lag och rätt. Nationernas glans och stolthet är beroende af den genom våldet tryggade makten; våldshandlingar kallas stordåd. Medlet för att erhålla ordnar och äreställen, att visa mod och plikttrohet, att kunna vinna och behålla världens 'högsta goda', detta medel är dödshugget.

Och detta system är så djupt rotfast i alla våra institutioner, bland bildade och obildade — att de flesta bland oss lefva och dö i våldsdrakens tjänst, utan att ens ha skådat honom i de bloddrypande ögonen.

Det fåtal, som lära känna vidundret i all dess ohygglighet, genombäfvas af en djup rysning — rysning och smärta. Mörda, mörda, mörda. . . Om man helt sätter sig in i detta ords betydelse och lämnar fritt spelrum åt sin fantasi (hvilkenju, da det är fråga om abstraherade begrepp, så sällan får medverka), om man föreställer sig, hvad det innebär att borra stålet i en broders bröst eller att förblöda under hans hugg, och när man ser hur slaktarknifven — man må också hög-trafvande kalla den svärd — när man ser, hur dess makt anses som civilisationens slutmål — då gripes man af St. Georgs heliga hänförelse: Vidundret måste besegras.»

Åter hördes en applådsalva.

Rudolf skakade på hufvudet och fortfor: »Om jag i min ifver låter förleda mig att använda ett något kraftigt språk med våldsamma bilder, så lönar mig ert bifall. Men — det är bäst att genast framhålla det — jag anser visst icke, att våldet kan öfvervinnas genom våldshandlingar. Så länge man tror, att man kan fördrifva ondt med ondt, så länge kan man aldrig bryta den våldets ring, som omsluter oss.

Kulturens gång är, att våld måste vika för rätt. Ännu ha vi icke framskridit långt på denna väg, men i alla fall kommer mänsklighetens utveckling att fortgå i den riktningen, till dess den kommit in i ett tidehvarf utan våld, i en 'krigslös tid’ — som försoningsaposteln Egidy, hvilken själf var en tapper soldat, brukar säga. Det vi kunna göra är att påskynda denna utveckling, men alla brutala medel — uppror, attentat, förföljelse — förfela sitt ändamål och fördröja kulturens utveckling.

Revolution predikar jag icke. Jag tillropar icke heller publiken: 'Gå ut och afskaffa det eller det!’ Jag vet väl, att icke vi, en liten obetydlig människoskara — äfven om vi hyste samma åsikter, hvilket helt säkert icke är fallet — jag vet, att vi icke direkt från denna musiksal kunna gå ut och rycka med oss massorna, omvända motståndarna och upphäfva gamla, tusenåriga institutioner. För att trösta de missnöjda,för att varna de nöjda vill jag säga endast detta: Förvandlingen försiggår redan.»

Och liksom han förut uppräknat de förhållanden, hvars kval och laster tynga nutiden, uppräknade han nu, en efter annan, de olika rörelser och organisationer, hvilka förbereda en lyckligare och rättvisare framtid, och hur jämte dessa synliga saker äfven självfva tidsandan bebådar större mänsklighet och på samma gång också en högre social ordning.

»Och så till slut. Jag har talat om endräkt, välstånd, frihet, fred och visat hur många frön redan spira, ur hvilka det kommande paradisets trädgård en gång skall framträda i full blomning. Och jag vet väl, att till och med mången

af de mest fördomsfria komma att håna mig . . . 'Åh, den naive dåren!' kommer det att heta. 'Han ser icke, att i det verkliga lifvet allt är byggdt på systemet 'mot hvarandra' i stället för på hans förordade 'med och för hvarandra'; han ser icke, hur alla intressen ligga i strid med hvarandra; han hör icke larmet från alla partitvister, allt klass- och rashat; han vet icke, hur människoanden är snärjd i gammal och ny vidskepelse. Åh, den blinde, döfve drömmaren!'

Därpå vill jag svara: Allt detta se och höra vi blott alltför tydligt, vi, hvilka förutsäga en skönare framtid. Vi se och höra till och med skarpare än de andra, ty under den yppigt rika vegetationen se vi äfven den blekgröna brodden af framtidens flora; midt bland dagens vilda larm förnimma vi dock redan morgondagens fjärran häroldsrop . . .

Såsom slutord upprepar jag alltså med den mest djupa förtröstan: 'Det kommer att bli bättre.'

Men vi måste själfva medverka!»

*Föredraget var slut. Man applåderade i salen — dock ej alltför mycket; publiken strömmade mot utgångarna.

Rudolf stod i konstnärernas privata rum, och några vänner lyckönskade honom. Han skakade på hufvudet och af-böjde deras artighetsbetygelser. Han kände sig missbelåten och förbi. Rudolf hade från musikföreningens sal åkt direkt hem utan att ens tala med sin mor. Han längtade att bli ensam, att få hvila ut.

Saken hade gripit honom djupare än han anat. Under sitt föredrag hade han varit fullkomligt lugn. Tvenne saker hade emellertid blifvit honom tydliga; han hade icke ägt förmåga nog att säga ut allt så, som han skulle önskat, och det han yttrat hade dels mött oförståelse, dels en visserligen icke högt uttalad, men icke dess mindre tydlig motvilja. Detta hade ingifvit honom en pinsam, bitter känsla — ja, så bitter, att han ännu tyckte sig däraf känna en bitter smak i munnen.

Under natten kastade han sig af och an i sängen utan att kunna få en blund i ögonen. Han sökte draga sig till minnes hvad han sagt och sökte ändra och förbättra; än ett, än ett annat var det han ansåg, han bort bättre framhålla. Men gång på gång förlorade han ledtråden och måste börja om från början.

Först framemot morgonen inslumrade han i en feberaktig sömn. Då han klockan nio vaknade, kände han häftig hufvud-värk. Det vanliga kalla badet uppfriskade honom.

På frukostbordet fann han tidningarna. Naturligtvis gällde hans första blick referaten öfver gårdagens afton. Om deinnehöllo beröm eller klander, gjorde honom ungefär detsamma; det intresserade honom endast att se, ifall man i ett sammandrag kunnat riktigt återge innehållet i hans tal, ifall, om också icke publiken, dock de närvarande journalisterna kunnat rätt förstå hans tankegång.

Så var icke händelsen. Enstaka ur sammanhanget lösryckta fraser, stundom äfven alldeles vanställda citat och som egen kommentar den under nedlåtande beröm dolda antydningen, att man hade att göra med en välmenande, men med lifvets verkliga förhållanden obekant idealist. I dylika fall har ordet idealism en viss likhet med dårskap. Den allvarlige praktikern bemöter sådant endast med ett medlidsamt leende.

Endast en enda tidning hade riktigt återgifvit hans tal och framhållit de viktigaste synpunkterna samt förtjust tillagt: »Habemus prophetam.»

Bredvid tidningarna låg äfven ett litet bref, skrifvet med samma okända, förvända stil som förra gången. Det var da-teradt föregående afton.

»Jag är öfverväldigad. Då ni besteg estraden, kände jag det, som skulle salen snurrat rundt kring mig; ljusen dansade — jag var försatt till en annan värld. Där stod en man, som försakat sig själf och, fylld af hänförelse, insatt hela sin personlighet för en ädel sak — mänsklighetens lycka. . . Alltså, det finnes ännu storhet i världen; det finnes människor, hvilka höja sig öfver massorna, öfver lifvets hvardaglighet och hvilka äro i besittning af en sådan kraft och fängslande förmåga. Rudolf Dotzky, jag tackar er, att ni för mig uppenbarat, hvad som ger lifvet värde, hvad som adlar detsamma. Jag tackar er, att ni är Rudolf Dotzky 1»

Rudolf hade nätt och jämt läst den anlända posten, då hans mor inträdde. Han sprang upp och skyndade henne till mötes.»Stör jag dig, kära barn?... Du försvann från mig i går. Jag måste ju tala med dig angående ditt föredrag.»

»Det är sant — jag grep i går till flykten — jag var så missbelåten både med mig själf och de andra ... Var god och slå dig ner . . . Här har du tidningarna — de äro icke heller nöjda ...»

»Jag har redan läst dem och förargat mig. De ha icke förstått dig ...»

»Nå än du, hvad fick du för intryck?»

»Skratta icke åt mig, Rudolf, men jag var alltför mycket 'debutantens mor' — med andra ord, jag hade en sådan ramp-feber, att jag omöjligt kunde komma till någon sansad slutsats.»

»Alltså var den arme saten på estraden — som dock stod där endast för att söka gagna en god sak, din sak — alltså var han, till och med inför dig, intet annat än — hur skall jag säga? — än en vanlig yrkestalare . . . Som sådan har jag i alla fall misslyckats. Det kände jag genast då.»

»Nej, ingen yrkestalare — en kämpe stod där. Så sade Kolnos. Han har förstått dig.»

»Ja, ja, det är ju städse så, att man rätt uppfattas endast af dem, hvilka redan förut ha samma åsikt. Men att kunna hänföra de andra — och det är ju dock hufvudsaken ...»

»Hänföra? Jag tycker hufvudsaken är att kunna öfver-tyga dem. Det är äfven en svår uppgift, som icke lyckas på en gång. Mycket är redan vunnet, om man lyckas stärka de likasinnade i deras åsikter. Därför — vet du — hade jag hellre sett, att du ägnat din förmåga åt en mer begränsad rörelse, just den, som jag sökt skildra i mina röda häften ...»

»Du menar, att jag skulle tagit del i fredskongresserna, där skulle uppträdt som talare?»

»Alldeles riktigt. Då skulle du lättare kunnat stärka dina meningsfränder och äfven utåt, inom ett bestämdt område,kunnat verka bättre. Den, som gapar efter mycket, mister ofta hela stycket: 'Qui trop embrasse, mal étreint.' Du ämnar ju uppträda som lärare? Nå, sök då icke bibringa dina svaga lärjungar mer än en sak i sänder 1 Försök icke— i synnerhet om du har nybörjare framför dig — att på en enda lektion göra dem till encyklopedisterl»

Rudolf skakade leende på hufvudet:

»Käraste mor, din kritik är ännu skarpare än herrar referenters.»

Afven de närmast följande dagarna erhöll Rudolf bref från sin anonyma beundrarinna; dessutom fick han långa epistlar från en hel del hänförda åhörarinnor, hvilka — alldeles som hade han varit en firad skådespelare eller sångare — bådo honom om autogrammer, ja, till och med om ett »rendezvous». Han fick långväga förfrågningar från internationella föreningar, om han vore villig under vintersäsongen hålla föredrag.

Han svarade jakande; han ville ju så ofta som möjligt offentligt uttala sina åsikter. Oaktadt hans första försök kvar-lämnat en så bitter känsla, längtade han dock att åter och åter igen få meddela den lyssnande mängden de lifssanningar, som genomträngde hans eget inre; han ville genom upprepade föredrag outtröttligt söka öka antalet af de framsynta män, hvilka vilja medverka att påskynda ankomsten af ett nytt, ljusare tidehvarf. Och vore det en konst att genom det talade ordet öfvertyga massorna, trösta dem, väcka dem, rycka dem med sig, nå, då skulle genom flit och öfning — dessa bägge nödvändiga förutsättningar för all konst — måhända äfven han nå mästerskapet. Sedan vara härskare för att bättre kunna tjäna. Ty hans enda diktan och traktan var att kunna tjäna den goda saken, att lyda sitt eget samvetes röst. Ett slags stridslust hade vaknat inom honom, ett vredgadt begär att fådemaskera allt skändligt hyckleri, ett begär att få slunga samhället i ansiktet, hvilken bottenlös enfald och ondska, som döljer sig under det mest förnäma, lysande yttre. Man har nog genom lagar sörjt för, att ingen får säga allt det han tänker. Mångt och mycket kan vara aldrig så förkastligt, utan att samhället öppet vågar uttala sitt förakt.

Rudolfs uppträdande som talare hade i Wien icke väckt det uppseende, som hans vänner och han själf väntat. Ty,

oafsedt innehållet i hans tal, var det ju i alla fall att anse som en sensationell händelse, att en man i hans ställning uppträdde på detta sätt; man hade verkligen kunnat räkna på, att det skulle framkalla åtminstone förvåning. Nittio hundradelar af befolkningen hade helt enkelt icke lagt märke till saken i fråga, och den bråkdel, som hört föredraget eller läst därom, hade icke djupare berörts däraf. De, som närvarit vid det samma, berättade väl för sina bekanta, att de bevistat föredraget, men innehållet af detsamma kunde endast ett fåtal omtala; de flesta nöjde sig med att afge ett summariskt omdöme — merendels från sin egen klassynpunkt.

Af en händelse kom Rudolf i tillfälle att lyssna till ett samtal angående hans föredrag. Det var i ett af konstnärer och skriftställare mycket besökt kafé, beläget i hörnet af »Kärnth-nerstrasse» och »Wallfischgasse». Han gick in för att läsa några utländska tidningar och slog sig ned vid ett af fönstren. Kring ett sidobord bakom honom sutto några unga författare och samspråkade angående sina nyaste, ultramoderna arbeten.

Men efter en stund afstannade samtalet. Då lät en af dem, en cirka nittonårig yngling, undfalla sig följande anmärkning :

»Jag var i söndags i musikföreningens sal...»

»Ack, ja — den där Dotzky», inföll en annan. »Nå hur var det?»»Förfärligt ’vieux jeu’, gamla, nötta fraser — ledarestil — tidningstyska, framsagd i predikarton. Han drog fram öfver-vunna ståndpunkter. Var naivt viktig. Gjorde besvärjande åtbörder med Don-Quixote-lansen — det där vanliga pratet om idealism. — framåtskridande, frihet, människokärlek, allmänt välstånd — med ett ord dumheter. Den stackars karl’n har ingen aning om omvärderingen af alla värden; han känner icke till dessa ädla härskarnaturer, hvilka framför allt måste lyda hårdhetens lag. Han kommer icke att bli någon banbrytare. Hvad han egentligen vill, vet jag icke — förmodligen vet han det icke själf. Så mycket är säkert, att icke vet han, det en modern människas enda mål bör vara att söka utveckla sin individualitet och — lefva fullt ut.»

Rudolf tvekade. Skulle han vända sig om och presentera sig för bordssällskapet? Göra den där öfverlägsne individen — som lefde fullt ut — smått förlägen och sedan försvara sin ståndpunkt?

Han motstod frestelsen och fortfor att lyssna. Man talade icke längre om honom, utan öfvergick från det sagda till att diskutera Nietzsche, och snart rörde sig samtalet åter om egna angelägenheter, om en »ultraviolett revy», som var ämnad snart utkomma.

Detta intresserade Rudolf mindre. Han betalade och gick. Försänkt i djupa tankar gick han och flanerade på »Ring-strasse». Det han nyss hört, ljöd ännu i hans öron. I all synnerhet ordet banbrytare.

Hvarigenom försvåras så mycket all banbrytande verksamhet? — Jo, därigenom att de, hvilka skola utöfva den' samma, bli — långt innan arbetet är fullbordadt — af brutna af dem, hvilka å sin sida vilja göra banbrytaren till föremål för omvändelseförsök. Så sökte t. ex. en ung naturalistisk skola undantränga den förnekade idealismen, och den hadeicke ens hunnit ur sin jäsningsperiod, icke frambragt sina mästerverk, förrän redan en ny, romantisk skola var färdig att förklara naturalismen besegrad. Det första mången får veta om en ny vetenskaplig teori är, att man redan för länge sedan vederlagt och öfvergifvit densamma. Den dömes mycket fortare än den sprides. Och hur mycket mer då den stora strid, till hvilken Rudolf anslutit sig, att öfvervinna gamla tusenåriga institutioner af mänskligt slafveri, en strid, som knappast börjat ännu, och till hvars genomförande flera generationers rastlösa, energiska ansträngningar komma att erfordras? Äfven den förhånas redan som föråldrad kälkborgaranda ... I sanning, slagord växla nu för tiden oftare än hattmoden. Man får ju numera icke alls låta visa sig — bland den andliga »jeunesse dorée» — med ett ideal från förra året! Det går an att träda fram därmed först, när det en tid varit »öfvervunnet», och det är banbrytarens tur att å sin sida bli »vieux jeu». I allt raskare tempo utspelas detta »hit och dit», det nyas föråldring och det gamlas pånyttfödelse — och det uppstår begrepp och saker, som verkligen aldrig förr förekommit. Man skulle bli alldeles hållningslös, ursinnig, vriden i hufvudet, om det icke funnes ett par säkra, lugna punkter — något, hvilket bland allt detta hvirflande, obeständiga, lyser upp och försvinner, synes som det evigt bestående . . . Till exempel — Rudolf sökte efter dylika evighetsbegrepp — till exempel: kärlek, mildhet. Han måste ofrivilligt le: Där har jag ju åter kommit midt in i — hur var det han

yttrade, den där öfverlägsne ynglingen, som lefde fullt ut? —- in i det gamla pratet om idealism.

En förbigående knuffade till Rudolf. Då höjde han hufvudet och märkte, att han befann sig framför porten till det hus, hvilket beboddes af familjen Ranegg.

Impulsen att här aflägga ett besök följde han hastigt.»Är fru grefvinnan hemma?» frågade han portvakten.

»Jo, ers nåd», svarade mannen och ringde.

Där uppe släppte betjänten utan föregående anmälan in honom i salongen. Grefvinnan Ranegg och hennes döttrar Cajetane och Christine sutto i ett hörn af salongen kring ett rundt bord, hvarpå brann en lampa med skärm och som var täckt af böcker, arbetskorgar och skrifmaterial.

När Rudolf inträdde, höjde alla tre sina stämmor för att hälsa på honom; det syntes honom, som hade han bland utropen: »Ah, ni? — Ah, grefve Dotzkyl — Det

var roligt!» äfven hört ett sakta skri. Var då hans besök verkligen en sådan öfverraskning ? Förr hade han ju varit en ofta sedd gäst i detta hem; han kände så väl till detta trefliga runda bord, kring hvilket de Raneggska damerna på aftnarna brukade sitta, sysselsatta med läsning, handarbeten och bref-skrifning. Hade han då sedan sitt ofFentliga uppträdande blifvit en så främmande varelse, att hans åsyn väckte sådan förfäran, som vore han från stenåldern?

Grefvinnan räckte honom emellertid med synbar glädje handen.

»Slå er ned här bland oss, grefve Rudi! . . . Det är verkligen snällt, att ni midt under edra nya, storartade — (hon sökte efter ett lämpligt uttryck, men kunde icke finna något) hm, saker icke glömmer bort de gamla vännerna.»

»Ack, mina storartade saker», svarade Rudolf leende och satte sig, »komma väl att aflägsna många gamla vänner från mig, icke mig från dem.»

Han betraktade Cajetane och blef förvånad att se henne så blek, blek ända ut på läpparna.

»Jag var hindrad att i söndags åhöra er», yttrade grefvinnan, »men Caji var där med Blaskowitz’; hon var alldeles hänryckt.»Nu täcktes den unga flickans ansikte af en djup rodnad.

Rudolf skakade på hufvudet.

»Hänryckt? Detta ord synes mig icke lämpligt. Frågan är: Var ni af samma åsikt som jag?»

Cajetane nickade.

»Ja», sade hon sakta och tillade: »En ny synvidd har öppnat sig för mig. . . det var härligt.»

Rudolf grep hennes hand.

»Tack, grefvinna . . . Det är det första bifallande ord, som gläder mig. Ja, det är just hufvudsaken: en ny synvidd, nya synpunkter böra uppstå för församlingen, när predikanten talar om det förlofvade landet.»

»Predikant?» inföll Christine. »Hör ni, grefve Rudi, en så helig uppfattning ha icke alla edra åhörare af er. Jag känner många, som kalla er agitator.»

»Orostiftare? Icke heller något dåligt namn. Jag skulle önska, jag kunde rycka upp människorna.»

»Tag icke illa upp», sade gamla grefvinnan, »men jag är ingen älskare af våldsamheter.»

»Det vet jag, fru grefvinna.»

»Ni menar, att jag är så konservativ, därför att jag är hustru till ett geheimeråd? Ack, nej — utan öfver hufvud taget. . . Det vore dock icke vidare angenämt, om marken, hvarpå man står, började darra, om de pelare, mot hvilka man lutar sig, började vackla,- eller hur?»

»Där ’Ringstrasse’ nu ligger, stod ännu för fyrtio år sedan en bastion. Om ingen fått rubba dess murar, vore ert vackra hus icke byggdt här ...»

»Men är det någon orsak att låta dem efter behag förstöra mitt hus? Det kan ni väl icke fordra af mig?»

»Nej, det kan jag icke fordra. Men ser jag verkligen ut att hysa sådana afsikter? Hur ofta förväxlar man icke denstillsamme uppbyggaren, som i stället för det förfallna vill skaffa nytt material, och den våldsamme förstöraren 1 Det, jag ville söka åstadkomma, vore en smula ljus, en smula kärlek ...»

»Förlåt, käre Dotzky, men det är ju intet nytt. Ha vi icke ljus nog i uppenbarelsen och kärlek nog i vår vackra religion? Ack, om människorna endast vore verkligt fromma! Men tyvärr äro de af naturen alltför litet så och vilseföras än mer af alla dem, hvilka säga sig bringa så kallad upplysning. »

»Ni menar sådana som jag?»

»Ack, låt oss icke gräla!» utropade Christine.

Cajetane suckade. Den vändning, samtalet tagit, var henne synbarligen pinsam. Rudolf skyndade sig därför att byta om ämne; han förfrågade sig angående sönerna Raneggs befinnande.

»Åh, de må utmärkt... ha med ståtliga betyg gått igenom krigsskolan ...» När grefvinnan väl kommit in på detta ämne, fortsatte hon förnöjd sitt samtal. Från de glädjande underrättelserna angående sina söners militära framgångar öfvergick hon att tala om sin gifta dotters öde; äfven härvidlag hade hon endast glädjande saker att meddela: tillökning i familjen, ett arf, intressanta resor — kort sagdt en i idel ljusa färger målad tafla ur lifvet.

Och i ett dylikt lif — denna tanke flög genom Rudolfs inre — hade jag kunnat bevara min plats: bekymmerslöshet, familjefröjder, njutningar . . . och i stället. . .

»Och hör ni», fortfor grefvinnan, »jag vill anförtro er något. . . Inom få dagar kommer det ju dock att offentliggöras ...»

»Men, mamma!» af bröt Christine.

»Det gör ingenting — under en vecka kan nog Rudihålla saken tyst. Alltså: min Christine här är också lycklig fästmö. Otto Weissenberg . . .»

»Äldste sonen till furst Franz Weissenberg? — Åh, jag har den äran. Det är ju ett af landets mest lysande partier — och dessutom en älskvärd, vacker människa. Jag gläder mig hjärtligt.» Han skakade Christines hand. »Men nu är

det er tur, grefvinna Cajetane ...»

»Ack, det borde egentligen varit hennes tur först, men hon är en kinkig flicka.»

Cajetane gjorde en rörelse af harm och reste sig.

Nu kommo andra gäster. De flesta voro personer, hvilka Rudolf kände. I det allmänna samtal, som fördes, undvek man hvarje häntydning på det föredrag, som ägt rum i musikföreningens sal. Det var liksom en viss hänsyn. Man erinrar ju icke gärna sina medmänniskor om deras »faux pas». Så småningom återkom samtalet till jakter och sällskaps-skvaller; man sökte helt nådigt draga in Rudolf, liksom förutsatte man hos honom det mest lifliga intresse för dylika salongsmässiga samtalsämnen. I sanning, de byggde honom gyllene broar. Ville han endast ångra sitt »steg från allfar-vägen» och åter bli förnuftig, skulle de nog åter behandla honom som fullt normal.

Cajetane hade gått till andra ändan af salongen, där pianot stod. Hon låtsades ordna noterna.

Rudolf gick bort till henne. Han kunde icke längre uthärda bland de andra; han hade fattat ett hastigt beslut; Detta slags sällskap skulle han icke vidare besöka, icke vidare där uppträda som kamrat och jämlike. Skulle han upptaga striden? Ja visst — mot alla och öfverallt — men utbyta höfliga fraser, beskedligt konversera, som hade ingenting händt, som hade han icke på allvar ryckt sig lös från här gällande åskådningar — ännu låta sig med ett visst öfverseende beskyddas?— Nej, aldrig mera. Detta skulle vara hans sista besök hos Raneggs och i dylika familjer.

Men det var något, som drog honom till Cajetane. Han måste ännu en gång trycka hennes hand. Han gick bort till henne.

»Hvad söker ni i noterna?»

Hon hade icke sett honom komma. Nu vände hon sig hastigt om; hennes gestalt skakades som af en rysning eller en elektrisk stöt.

»Skrämde jag er?»

»Nej, jag ... jag ... O, grefve Rudolf» ...

»Hvad då, Cajetane? Hur är det med er? Jag önskade blott säga er farväl — jag ämnar gå min väg.»

»Det förvånar mig icke.»

»Hvad menar ni?»

»Jag menar, att ni omöjligt kan trifvas därborta.» Och med en böjning af hufvudet häntydde hon åt det håll, där de öfriga sutto.

»Ni har rätt — jag trifs icke därborta. Och dock borde jag ju vara van vid denna miljö, till hvilken jag hör genom min börd.»

»Men ni har blifvit pånyttfödd — ni har valt er ett nytt rike, och det är icke af denna världen.» Och såsom nyss nickade hon dit bort.

»Ni är en märkvärdig flicka, Cajetane. Skulle måhända äfven ni höra till en annan värld?»

»Nej, icke ännu, men jag längtar dithän.»

»Sedan när?»

»Allt — alltsedan — er afskedsfest på Brunnhof — och sedan jag hört och läst edra föredrag och skrifter.»

»Har ni läst mina broschyrer? Då skulle jag vilja. . .»

Samtalet afbröts därigenom, att Christine kom fram till dem. Rudolf tog nu farväl af värdinnan och de andra och gick. Efter aftonen på Burgteatern hade Sylvia en orolig, men ljuft orolig natt.

Hennes kärlek hade — det kände hon — utvecklat sig till en mäktig lidelse, till något, som icke längre var möjligt att bekämpa. Kanske skulle hon ännu kunnat försaka föremålet för denna sin känsla, men icke densamma själf, liksom man ju kan visa från sig en läskande dryck, men ej själfva törsten. Den bränner en, antingen man vill eller icke.

Sedan en längre tid tillbaka hade herrskapet Delnitzky icke haft gemensamt sofrum; Sylvia var alltså ensam. Förgäfves sökte hon insomna. Framemot klockan två på natten tände hon ljus. Hon kastade af sig täcket och sprang ur bädden. En lång, spetsprydd nattdräkt omslöt henne ända till vristerna; de nakna, små fotterna försvunno alldeles i den långhåriga fäll, som låg på golfvet framför sängen. Hon svepte kring sig en varm morgonrock, tog ljuset och gick in i rummet bredvid — i sin lilla salong.

Hvad hon där sökte var Hugos fotografi, som jämte andra låg i ett litet skrin på bordet, samt häftet med de henne tillägnade dikterna, hvilket var inlåst i hennes skrifbord.

Hon tog dessa båda saker med sig och återvände till sof-rummet. Här tände hon ljusen på toalettbordet och vid spegeln. Hon ville ha fullt upplyst kring sig.Hennes blickar föllo på de å bordet stående tuberosorna, som hon på aftonen instuckit i klädningens urringning; de voro nu vissna, men doftade desto starkare. Hon tog upp buketten och inandades dess döfvande doft — den återkallade i hennes minne aftonens härliga stämning.

Sedan satte hon sig på taburetten framför toalettspegeln gent emot sin egen bild, som strålade henne till mötes. Hon betraktade ömsom denna bild, ömsom Hugos fotografi, bläddrade i det dyrbara lilla häftet och kysste de döende tuberosorna.

Innehållet i dessa glödande, så ofta lästa sånger, hvilka hon mottagit såsom en henne ägnad hyllning och hvilkas full-lödiga poesi hon beundrat, allt detta trodde och förstod hon nu. Det han där yttrat om sin kärlek var ju förestafvadt af samma glödande känsla, i hvars förtrollning äfven hon var fången. Med samma längtan måste han tänka på henne som hon på honom; lika djupt olycklig skulle han vara som hon, om de måste skiljas utan hopp, och lika öfverjordiskt saliga båda, om de finge tillhöra hvarandra . . . Hon hade mycket att gifva, mycket att vägra — i hennes hand låg två människobarns lycka eller olycka. Hon utmålade för sig bägge dessa alternativ, i ena fallet en bild af himmelsk sällhet, i det andra af bottenlös smärta. Hon kände sig fylld af en ömhet, sådan hon aldrig förr erfarit.

Sedan hon suttit så en timma, kände hon en sällsam tyngd i ögonlocken. Hon greps af ett djupt sömnbegär och måste samla alla sina krafter för att icke insomna på stolen. Hon reste sig, släckte ljusen, lät morgonrocken falla till golfvet och kröp åter under sidentäcket.

Hugos fotografi och dikter såväl som blombuketten hade hon stuckit under hufvudkudden, och det dröjde icke fem minuter, förrän hon låg i en djup — men icke drömfri sömn.Rundt kring sofrummets med gipsornament prydda tak sväfvade en trupp amoriner, förenade genom rosenguirlander. Det var, som hade dessa rosor låtit sina blad snöa ned på slumrerskan därunder, så vek, så döfvande var den dröm, hvari hon låg försänkt.

Omt famnad af den älskades arm, gungar hon i en gondol på safirblå våg; längs stränderna trädgårdar och terrasser, tätt skymtande, blomstersmyckade lundar med pelare och statyetter, hvita fjärilar och glänsande paradisfoglar, sorlande springbrunnar — allt badande i den mest magiska belysning, än glödande i purpurn af en solnedgång, än strålande i violett, som hade ett elektriskt skimmer af viol gjutit sig öfver sjö och land; öfver båten ett gyllene tak och i dess botten en med döende tuberosor beströdd matta af hermelin. Svalkande fläktar och fjärran från ljuf musik, ett festrus för alla sinnen, men — öfvergående allt annat — den fulla lyckan af deras passionerade kärlek.

Denna dröm med alla sina bilder hade kanske räckt endast en sekund, men när Sylvia vaknade — det var då redan ljusan dag — föreföll det henne, som hade den varat i timmar. Hon öppnade ögonen, men slöt dem genast åter; hon ville kalla drömmen tillbaka och om möjligt drömma den vidare. Detta sistnämnda lyckades henne icke, men då hon sökte sätta sig tillbaka i sin förra stämning, uppsteg inom henne — som hade det varit något upplefvadt, någon uppenbarelse — en ny erfarenhet, en ny visshet, vissheten att vara delaktig af en sällhet, hvilken hon aldrig anat, att hon någonsin skulle kunnat uppnå.

Denna morgon ville hon icke träffa Anton. Hon lät servera sig frukostchokladen på sitt rum och äfven hämta dit tidningarna. Med ifver läste hon hvad där stod om gårdagens premiere. Där funnos endast korta notiser under rubriken»Teater och konst» — de egentliga recensionerna pläga först stå införda någon af de följande dagarna — men redan i dag konstaterades i alla tidningar den fullständiga framgången, och författaren till »Den slocknande stjärnan» hälsades själf såsom en lefvande, på diktens himmel uppgående, strålande stjärna.

För Sylvia voro dessa kritiker en vederkvickelse. Hon njöt af dessa loford, såsom hade desamma stadfäst hennes kärlek.

Och hvad skulle nu ske? Länge satt hon så, fördjupad i tankar. Resultatet af denna hennes tankegång blef, att hon till Hugo skref en biljett af följande lydelse:

»Jag önskar, jag befaller er att icke på åtta dagar söka träffa mig. Ni skall snart få förklaring.»

Sedan ringde hon på sin kammarjungfru, klädde sig, lät spänna för och for till sin mor.

Friherrinnan Tilling, som på grund af en stark förkylning måste hålla sig inne och därför varit förhindrad närvara vid gårdagens föreställning på Burgteatern, höll just på att läsa tidningarnas kritiska granskningar; det intresserade henne mycket, huruvida sonen till den trogne gamle familjevännen skördat framgång. Hon satt i en fåtölj vid den sprakande brasan och hade ett litet bord med tidningar bredvid sig. När hon fick se sin dotter, utropade hon gladt:

»Ah, är det du, Sylvia! Det var snällt af dig — du kommer för att se efter hur det står till med mig. — Mycket bättre. — Jag har just läst om Bressers stycke ... Du var ju där. Berätta hur det vari Men hvad går åt dig? Du ser så egendomlig ut, så högtidlig...»

Sylvia hade hastigt tagit af sig hatt och kappa; hon var blek och tydligen mycket upprörd.

»Hvad som går åt mig? Du skall strax få veta det. . . Och hur stycket var? Underbart! Hugo är ett snille. Jag tillber honom.»»Barn, hvad är detta för tal?»

»Skall man icke våga säga det?... Åt sin mor? Bör man för sin bästa väninna hemlighålla, att en stor känsla . . .?»

»En förbjuden känsla, Sylvia.»

»Mor, mor, ett sådant — sådant — polisord från din mun! Det kan väl lika litet, ja, ännu mindre förekomma förbjudna känslor än förbjudna åsikter. Att förkunna desamma kan väl förbjudas af någon den allmänna ordningens och moralens målsman — men aldrig af Martha Tilling.»

»Nå, säg mig då det du har på hjärtat, barn!»

Sylvia sköt fram en pall och satte sig vid Marthas fötter:

»Ja, jag vill göra som förr i världen ...»

Med ryggen stödd mot Marthas knä och ansiktet vändt utåt rummet började den unga frun tala, sakta, långsamt, entonigt, med längre eller kortare afbrott.

»Jag tillber honom — och vill blifva hans.»

Martha kunde med möda återhålla ett utrop.

»Jag har föresatt mig att icke afbryta dig», sade hon. »Fortsätt!»

»Anton har brutit sin tro till mig. Jag är fri. . . 'Vandra i kyskhet genom lifvet’, det har jag svurit dig — och äfven mig själf. . . och jag vill vara detta mitt löfte trogen. Med lögn eller falskhet skall jag aldrig smutsa mitt handlingssätt. Dölja mitt ansikte under en förklädnad? Nej, för hvad skulle jag väl behöfva blygas? Tvärtom, jag är stolt ötver min kärlek, stolt öfver hans . . . Behöfver jag därför gömma mig, beslöja mig? Nej, tvärtom, min kärlek fäster ett diadem kring min panna.

Med min nuvarande umgängeskrets måste jag bryta, det vet jag väl. Den skulle icke kunna förlåta mig min stolta kärlek. Jo, om jag gömde mig, om jag sökte bedraga min man och dem och sedan blef genomskådad, då skulle de visamig allt möjligt öfverseende . . . Några hviskningar och förstående ögonkast — ett nummer till på ’Chronique scandaleuses’ så intressanta lista, men från visit- och bjudningslistoma skulle de icke stryka mig. . . Men om jag försmår att ljuga, då klandrar man mig. ’Ni vet väl? Den där Sylvia Dotzky har rymt — rymt kommer det väl att heta — med den unge skalden; de lära uppehålla sig i Italien — afskyvärdtP

Hvarför just i Italien? Det skall jag sedan berätta dig. . . Jag har drömt en dröm — där var vår kärlek förlagd till en sådan plats, full af söderns praktfulla renaissance . . . Kanske finner jag detta vid någon italiensk sjö- eller hafsstrand. Och hur kommer icke han att där arbeta och skapa — i sin sällhet göra världen rikare med sitt snilles gåfvor .. .!

För öfrigt, två människor på lyckans tinnar, har icke världen redan därigenom blifvit rikare?

Jag tackar dig, . att du icke afbryter mig . . . Men jag kan tänka mig, hvad du nu skulle vilja invända: 'Huru länge kommer väl denna stormande lycka att vara?’ — Nå, hvad mer? När ruset är borta, ha ungdomens dagar svunnit. Men se’n?. . .

Men ett ’se’n’, som ligger bortom min och hans längtans mål, det bekymrar oss icke. Skulle också den lycka, jag drömmer mig, räcka endast en kort majmånad, skulle den dock hundrafaldt uppväga en sådan tillvaro, som jag i annat fall nödgas gå till mötes . . .

Och se’n, hvem vet? Afven i vår ålders höst kunna fridens härliga blomster spira. Men vi kunna ju också uppfylla världens fordringar. Jag kan ju blifva Bressers maka — liksom Cosima Biilow blef Wagners. Jag vill låta skilja mig från Toni. Jag hoppas det inte skall möta några svårigheter. Sedan kan han gifta sig med sin älskarinna och legitimera sin son. Som du hör, vet jag allt.Ger han mig icke godvilligt min frihet tillbaka — nå, då tager jag den . . . såsom min rätt. Jag ämnar protestera.

Att en kvinna, bruste än hennes hjärta, skulle behöfva uppoffra hela sin framtid för en man, hvilken öfvergifvit henne för en annan och för hvilken hon själf ej längre känner en gnista kärlek, denna förskräckliga orättvisa ämnar icke jag tåla. Jag kommer att protestera.

Detta kommer att lända icke endast mig själf till nytta. Utan — liksom i hvarje strid för det rättas seger — äfven rättvisan själf och alla mina lidande medsystrar.

Alltid skrikes och jämras ju så mycket öfver ok, fjättrar och beroende ... De mina — du mor ifrar ju ständigt så mot kriget, och Rudolf har dragit i härnad mot allt slags våld . . . Men att endast jämra sig och ropa tjänar till intet; man måste i handling söka skaka af sig dessa bojor. Till beroendet äro de beroende självfva skuld genom sitt gränslösa tålamod ... En böjd nacke — är det vackert? Nej, vackert är ett tillbakakastadt hufvud med fladdrande achilleslockar.

Ack, mamma, jag talar en smula öfverspändt; orden komma så af sig självfva . . . Sedan månader tillbaka läser jag skaldestycken, ett språk i bunden form — och nu, upprörd som jag är, råkar jag använda liknande uttryck. Och dock är det, jag nu ämnar företaga 111ig, som du strax skall få höra, icke något öfverspändt och öfveriladt — det är ett lugnt, noga öfverlagdt steg.

Jag vill ha allt klart med Toni — säga honom allt, återfordra min frihet, erbjuda honom skilsmässa och sedan — skulle han än vägra höra 111ig — inrätta mitt lif så, som jag måste — utan hyckleri. Jag vill icke återse Bresser, förrän allt är klart och ordnadt. Efter gårdagens afton, efter den dröm, jag i natt haft, skulle det — tro mig — helt enkelt vara 111ig omöjligt att i så fall icke sjunka till hans bröst.Och det vill jag icke, förrän jag kan göra det i »kyskhet», d. v. s. utan att behöfva dölja det, utan att nödgas känna samvetsagg.

Och jag har kommit hit till dig för att sätta min sanningskärlek på prof, för att stärka densamma . . . Skall jag kunna säga min mor allt? Så frågade jag mig ännu i trappan . . . Jag har bestått profvet — och nu är mitt inre lugnt och ljust.»

Hon reste sig och såg sin mor i ögonen: »Nu vill jag

gärna höra ditt svar.»

Martha lutade hufvudet mot fåtöljens ryggstöd och slöt ögonen.

»Är du ledsen på mig?»

En djup suck banade sig väg ur Marthas inre.

»Mina stackars barn!» sade hon sakta.

»Hvarför stackars, mor?» Hon knäböjde åter bredvid Martha. »Och hvarför tänker du. nu äfven på Rudolf? Finnes det något samband mellan hans och mitt öde?»

»Jo, ni äro bägge lika beklagansvärda: ni finna det, som omger er olidligt. Skrankor — ni söka storma dem och återvända med blodstänkt panna.»

»Må så vara, men vi kunna dock få dessa skrankor att vackla — desto bättre för dem, hvilka komma efter oss. Jag frågar dig ännu en gång: Är du ledsen på mig?»

Martha förnekade detta genom att tyst skaka på hufvudet. Sylvia kysste henne.

»Nu vill jag gå, mor. I morgon kommer jag tillbaka. Då har du tänkt öfver allting och kan ge mig svar. Nu är du för uppskakad. Farväl!» Ur Marthas dagbok.

Jag skall hjälpa mitt barn — söka för henne jämna vägen till skilsmässa. Kanske kan ännu lifvets lycka blomstra för henne vid sidan af hennes älskade skald.

Lycka, lycka! Att vi alla städse skola jaga efter detta fantom, att vi städse skola tro oss ha anspråk på densamma, ej blott för oss själfva, utan äfven för alla dem, som äro oss kära?. . . Hvad mig själf beträffar, har jag ju för längesedan gjort upp räkningen med lifvet, men jag hade hoppats få sola mig i mina barns lycka, och hur annorlunda har nu icke allt gestaltat sig! Bägge i strid och sorger, bägge lösryckta från sin normala, af samhället värnade ställning i lifvet, från den solida grund, som brukar tillförsäkra människors barn en lycklig tillvaro.

Ar icke jag själf skuld därtill? Jo — jag har uppeggat till kampen, fostrat min son för uppgiften att fullfölja Fredriks mission, men han har fört ut striden på ett fält, så stort och vidt, att jag icke längre kan följa honom.

Och likaså Sylvia. Hennes trotsiga opposition mot världens fördomar, hvarigenom hon anser sig bidraga till kvinnans framtida frigörelse — icke heller henne förmår jag följa. Hon kan ju ha rätt. . . Beträffande Rudolf skulle jag önskat, atthan bibehållit sin ställning, grundat sig ett nytt hem och inskränkt sig till endast en gren af kulturarbetet: krigets bekämpande, liksom samma kamp — hvilket mitt protokoll utvisar — förts af en abbé de Saint Pierre, Leibnitz, Kant och

— Tilling samt ännu föres af en Frédéric Passy, en Egidy. Han skulle ställt sig i dessa mäns led, tillfört kongresserna kraften af sin personlighet, med sina pekuniära tillgångar under-stödt propagandan och i höga politiska, maktägande kretsar, dit redan hans ställning — den han dock tyvärr nu uppgifvit

— berättigat honom tillträde, sökt värfva proselyter. Detta hade jag hoppats af honom. Men han har sväfvat långt öfver målet, alltför långt, nästan in i det oändliga. Det är ju sant, att alla onda ting stå i ett visst samband till hvarandra, och en begåf-vad man torde nog kunna öfverskåda det hela, men positivt medverka, föra en sak framåt, det kan den enskilde endast inom ett begränsadt område. Så synes det åtminstone mig.

Därför är ju hans arbete, hans sträfvan icke förgäfves. Han kan bidraga till att sprida kännedom om, hur framtidens tempel bör byggas, och därigenom sporra samhället att gripa sig verket an. Men han kan aldrig få erfara den skaparglädje, som väckes i ens inre hvar gång en verklig liten byggnadssten infogas i nyssnämnda tempelbyggnad . . .

Mina tankar vandra åter tillbaka till min stackars Sylvia. Man må taga aldrig så stor del i det offentliga lifvets händelser, i kulturens — än framåt- än tillbakagående — växlingar, ens egna intressen träda dock städse i förgrunden; ens närmastes sorg och glädje, lycka och olycka bestämmer dock i mångt och mycket ens tankar och handlingar. Ack, om jag blott visste, hvad jag skulle göra för att kunna hjälpa Sylvia! Tala med Delnitzky? Mitt sista uppträde med honom har visserligen rest en mur mellan oss . . . Men om jag dock skulle söka förmå honom att återge Sylvia hennes frihet. Jagskulle nästan lika lifligt som hon själf önska se detta olycksaliga äktenskaps bojor lösta.

Och min andra önskan vore, att Rudolf icke längre för-blef så ensam i lifvet. . . ack, mina stackars barn! Egidy har också familjeband, ett hemlif, som skänker honom stor lycka. Det hindrar honom emellertid icke att åt det allmänna ägna en kraft, som allt fortfarande är stadd i tillväxt. Jag inflikar här litet, som han senast i går skref till mig. Bref från sådana människor höra dagboken till, ty de äro att anse som viktiga händelser.

». . . På revolution behöfva vi först och främst icke alls tänka — endast på att rasera, störta en föråldrad världsåskådning.

Till revolution — d. v. s. till ett kaos, till ett skräckvälde — så långt kan det endast komma, om den nuvarande ordningens målsmän vore nog sorgligt förblindade eller till och med nog själfviska att vilja resa sig upp mot dem, hvilka söka störta föråldrade föreställningar, söka upphäfva ohållbara institutioner. Att de kunna hindra denna omdaning, behöfva vi naturligtvis icke befara, lika litet som någon får inbilla sig, att han orsakat densamma.

Samhället är en lefvande organism, och dess skador kunna botas blott inifrån, blott genom att tillföra nytt, rent och varmt hjärteblod. Icke genom sentimentalitet, icke genom att fördjupa sig i onödiga betraktelser, icke genom

granna fraser. Man måste äga en beslutsam vilja. Hvar och en måste göra så godt han kan. Vi skola söka vara praktiska idealister, hvilka i handling söka förverkliga sitt mål.

Allt kommer icke att förändras på en gång, utan naturligtvis så småningom, men det är tempot, som afgör saken. Så småningom säga de alla, men hufvudsaken är, om det blir långsam marsch — ett steg framåt — ett tillbaka, ett framåt,ett tillbaka — två ... (ni har väl sett sådant på kaserngården?) eller i en naturlig, litet raskare takt, ja, gärna för mig äfven någon gång en smula språngmarsch — det behöfver ju icke vara stormsteg med »tambours battants». Och det kommer att bli så. Det måste bli så. Genombrottet af denna nya världsåskådning kommer att försiggå — väl icke utan ack och ve — men dock helt naturligt som en förlossning.

Ni talar om min arbetsförmåga, ärade fru friherrinna. Nåja, jag äger också arbetsförmåga och verksamhetsbegär. Hur längtar jag icke att omedelbart kunna få tillfredsställa detsamma! Tala och skrifva göra nog många, men bli de så ställda inför nödvändigheten att handla, då svika de; de söka kompromissa och prata om utvecklingens skenbara stillastående och annat nonsens. Att man är ärlig, att man lefver som man lär, det är enligt min åsikt hufvudsaken. Och jag viker icke en tum från denna min uppfattning.»

Jag känner sannerligen ingen, på hvilken följande ord bättre skulle passa in, än på Egidy:

»Halfhetens väg skys af helgjuten man.

Hela hans kraft för verket man vann,

Sömmar i sanningens klädnad ej fann.»

(Ernst Ziel.)

Att sådana människor som Moritz von Egidy lefva och träda ut i världen att förkunna sina läror, det är dock en stor tröst. Äfven om man icke tror, att dessa hjältar kunna uträtta så mycket, om man hyser den åsikten, att kulturen utvecklas oberoende af den enskildes inverkan, kan man ju likväl anse, att dessa enskilde om också icke direkt orsaka denna kulturens omdaning, dock utgöra ett bevis för, att densamma verkligen försiggår. Mitt »protokoll» underrättar mig fortfarande hur anti-krigsrörelsen — den del af nyssnämnda omdaning,som mest intresserar mig — långsamt, men säkert utvecklar sig. Vid den internationella foreningens sista konferens i Bern uttalade förbundspresidenten Schenk följande ord: »Det gläder mig att här se så många folkets representanter, hvilka höja sin röst för inrättandet af en fredsdomstol och allmän afväp-ning. Ännu mer skulle det glädja mig, om officiella ombud för regeringarna ville sammanträda till en konferens och behandla samma fråga. Och en sådan kommer att bli verklighet.»

Månne denna spådom kommer att gå i fullbordan? Så mycket vet jag dock, att tanken på en tillbakagång i denna allmänna rustningstäflan redan trängt in i kabinetten. Lord Salisbury har helt nyligen utarbetat ett privat dokument, i hvilket Europas årliga kostnader för militären äro i detalj uträknade. Där visar det sig t. ex., att staterna Frankrike, Tyskland, Osterrike-Ungarn, Storbritannien, Spanien och Italien under åren 1882—1886 enbart för militära ändamål utgifvet en summa af 974,715,802 £. Denna promemoria var ursprungligen afsedd uteslutande för engelska regeringen, men lord Salisbury gaf tyske kejsaren del af densamma. Denne blef så frapperad, att han enskildt yttrade, att han ville sammankalla en europeisk konferens i ändamål att öfverväga de praktiska åtgärder, man i den allmänna fredens intresse borde vidtaga. Den halfofficiella pressen erhöll befallning att ställa frågan under diskussion. Jag kommer ihåg, hur året 1890 medförde ett formligt publicistiskt fälttåg angående detta ämne. Planen upptogs illa i Frankrike, där man åberopade sig på Elsass-Lothringen som ett hinder, det där uteslöt hvarje tanke på afväpning. Den tyske kejsaren lät då frågan falla. Men sådana idéer pläga efter en tid åter upptagas, om också icke på samma, så på ett annat ställe. Idéer äro — kraft, därför lika grobara och oförstörbara som materien. Då Rudolf förut omnämnda eftermiddag lämnade det Raneggska huset, förföljde honom Cajetanes bild och röst. Hennes ord ljödo ännu för honom, och det, han i dem tyckte sig höra, väckte hans misstankar: Kunde möjligen hon vara den anonyma brefskrifverskan ?

Nå, ännu en orsak att hädanefter undvika denna familj.

. . . Genom nya band ännu en gång låta sig fjättras vid dylika kretsar, ännu en gång ingå släktskapsförbindelser med människor med så olika lifsintressen och åskådningar — nej, det ville han icke. Cajetane var nog en älsklig liten varelse och, som det syntes, smått förälskad i honom. Detta var väl också orsaken till hennes tillfälliga beundran af hans verksamhet som talare och skriftställare. Men hur snart skulle icke, då detta första svärmeri svalnat, hennes gamla naturell åter komma i dagen, och hur skulle hon icke sedan, alldeles som Beatrix, söka förmå honom att afstå från sina »extravaganser», söka återföra honom till den allena saliggörande aristokratismen?

Och han själfl Den strid, han upptagit, tog hela hans intresse i anspråk, fyllde hans inre med oro, harm, längtan, hopp — korteligen med en stor lidelse. Där fanns intet rum för några hjärte- eller giftermålsangelägenheter, kanske på sin höjd — han var ju dock en ung man — för några små galanta äfventyr; men icke heller på dylikt tänkte han nu.Han gick på måfå bortåt Ringstrasse. Aftonen hade redan inbrutit. I skyltfönstren strålade gasramperna och det elektriska ljuset. Konsthandlare, blomsterhandlare, velocipedhandlare, juvelerare — hvar och en sökte på bästa sätt visa sina rikedomar och locka till lifvets njutningar. Framför ett af ärkehertigarnas palats, hvars första våning strålade i ljus, höll en rad ekipager — tydligen en stor middag . . . Från Grand hotel, som han nu gick förbi, ljöd musik — nåja, vid table d’hoten spelade ju en orkester. Ett ungt par i resdräkt kom just ut från hotellet; ledsagadt af portiern och hotellets direktör gick det fram till en med eleganta koffertar och resväskor lastad vagn: »Till Orientexpressen. Skynda på! Det är brådtom.»

Ja, här såg ju verlden ut, som vore det den bästa af alla världar; här hade man ingen åstundan efter reformer. . . Plötsligen fick Rudolf en idé; han anropade en droska. Han ville betrakta en helt annan del af storstadslifvet — lära, observera, söka samla erfarenhet, värmas för sin uppgift.

»Hvarthän, ers nåd?» frågade kusken.

»Långt bort till någon af stadens utkanter — till någon af förstäderna — till något värdshus ...»

»Hvilket värdshus?»

»Där någon populär sångare uppträder eller, ännu hellre, där det är en sammankomst eller dylikt...»

»Förstår, ers nåd. Därute i ’Margarethen’ på 'Gyllene Äpplet’, är just i dag en segerfest eller någon dylik politisk tillställning. Passar det?»

»Det är bra. Alltså till 'Gyllene Äpplet’.»

Efter en kvart höll vagnen framför nyssnämnda värdshus, en oansenlig envåningsbyggnad.

Kusken öppnade vagnsdörren:»Framme, ers nåd. Där är ingången.» Han visade på en dörr i den upplysta jordvåningen.

»Godt. — Vänta häri»

Rudolf inträdde nu i en aflång, låg sal, fylld af ölångor och cigarrök, cirka tjugo småbord, alla upptagna af gäster, samt i bakgrunden ett längre bord, kring hvilket ungefär trettio män sutto packade. En af dem stod framför detsamma med högt lyftadt glas och yttrade: »Lefve det!» — alltså slutet på ett tal; de öfriga utbragte ett dånande ’hurra’.

I närheten af detta hedersbord fanns vid ett mindre bord en plats ännu ledig. Rudolf satte sig här och beställde en seidel öl. Han utsattes för förvånade blickar från såväl gäster som kypare, ty hans yttre öfverensstämde föga med lokalens vanliga kundkrets. Denna bestod icke af arbetare, utan af allehanda näringsidkare och gårdsägare, minuthandlare, korf-makare, charkuterihandlare — välmående småborgare, som i egenskap af valmän själfva ansågo sig vara oerhördt viktiga personer.

Det var, som droskkusken mycket riktigt sagt, en politisk segerfest. De härvarande valmännens kandidat hade med stor majoritet besegrat sin liberale motkandidat. Nu var »småfolket» räddadt, korruptionen öfvervunnen, fädernas tro befåstad och hvilka andra konsekvenser, man kan draga af en dylik valseger.

Allt detta fick Rudolf reda på genom de afbrutna meningar, han då och då kunde uppsnappa af det allmänna samtalet. Det hela var mängdt med elaka, simpla fraser och smädelser, såsom: »Nå, vi skola nog visa dem», »Blodsugar-pack», »Man är väl ingen dålig människa heller, som låter behandla sig hur som helst», »Bort med all sentimentalitet.»

Vid Rudolfs bord sutto två unga män af frånstötande yttre; man skulle kunnat tro dem vara klädda i bättre folks ’aflagda kläder’. De hade skrynkliga skjortor och smutsiga,löst knutna halsdukar. De språkade mycket lifligt med hvarandra, men deras samtal var icke af politisk art, utan rörde sig om en Mali, en Resi, en Mizzi, hvilkas snitsighet och grofva behag de lofordade för hvarandra. Men de hörde i alla händelser till samma sällskap, som satt vid hedersbordet, ty då nyssnämnda skåltal var slutadt, hade de sträckt fram sina ölkrus och ropat: »Skål på er, gubbar!»

Allt detta ingaf Rudolf en känsla af djup afsky. ‘Della är således de ämnen, ur hvilka landets lagstiftning framgår — folk af en dylik bildningsgrad, långt under noll, af en sådan sinnets råhet. . .! Sådana äro alltså kuggarna i det maskineri, hvilket danar ett helt rikes öden!

Till den rent moraliska känslan sällade sig äfven en fysisk. De unga männen bolmade på cigarrstumpar af usel virginia och spottade hvarje ögonblick på golfvet; då de förde sina ölglas till läpparna, såg man deras otvättade händer, deras smutsiga, afbitna naglar. — Åt alla en lycklig, människan värdig tillvaro? — Ja, det är målet, men därtill hör äfven, att värdiga människor fostras därför — moraliskt och fysiskt rena människor. Eller med andra ord: vackert måste det släkte vara, som skall kunna vara lyckan värdigt eller, ännu mer, som skall kunna bli lyckligt... Ur dessa sina tankar rycktes Rudolf genom ett högljudt: »Mina herrar!» Den som yttrade dessa ord intog hedersplatsen vid bordet och var tydligen aftonens firade hjälte; han reste sig och knackade i sitt glas till tecken, att han ville hålla tal.

»Bravo, bravo!» ropade de andra och tego sedan med förväntansfulla miner.

»Mina herrar eller snarare, mina vänner (Bravo!), mina ärade stridskamrater! Jag är medveten, fullt och helt medveten om, hvilka plikter min seger, denna seger, för hvilken jag har er, er karaktärsfasthet att tacka, ålägger mig, och dessaplikter, det lofvar jag . . . vill jag söka fullgöra — utan att vackla, fullt och helt. (Bravo!) Utan fruktan, utan räddhåga skall jag söka framvisa bristerna . . . och afslöja dessa kanaljer, dessa afskyvärda skurkar som . . . som ...»

»Ja, ned med judarna!» kom nu en talaren till hjälp.

»Ja — det förtroendeuppdrag, jag fått af vår kristna befolkning, skall jag hålla högt och söka visa, att de förföljda, tillbakasatta kristna åter kunna göra sin rätt gällande . . . och att det gemytliga, glada, bottenärliga wienerlynnet . . . det gyllene wienerhjärtat — kort sagdt, att våra gamla, fosterlandsälskande, gudfruktiga och dock så glada och muntra sinnen med all kraft, d. v. s. kraftigt och beslutsamt städse, alltjämt och öfverallt söka skydda sig mot, befria sig från — hur skall jag säga? —- inflytelser — eller kanske snarare oförskämdheter från en spekulativ ras af parasiter, kort sagdt...»

»Kort sagdt — jaga bort judarna!» hördes åter samma hjälpande stämma.

»Jaga bort dem, jaga bort dem!» ropade nu alla i korus och applåderade ursinnigt.

Rudolf kunde icke längre lugnt åse detta; han sprang upp och trädde fram till bordet.

»Mina herrar» — hans röst lät fast — »äfven jag är valman i Wien och har till och med själf varit kandidat. Mitt namn är — dock namnet gör ingenting till saken. Viljen I tillåta mig säga ett ord?»

»Hvad är det för en?» — »En fin herre». — »Kanske en god vän och bror?» — »Nå, så tala då!» ljöd det från olika håll.

»Jag är icke någon god vän och bror till er, om nj därmed menar en med er liktänkande. Men då ni» — han vände sig till festföremålet — »i riksdagen äfven kommer attfinna motståndare, torde ni icke taga illa upp, att en sådan

här uppträder mot er.»

»En liberal alltså — o himmel!» utropade den tilltalade. »Men låt oss bara tala rent språk med hvarandra!» Han antog en parlamentarisk hållning och stack handen innanför västen.

»En liberal ?» upprepade Rudolf. »Jag har icke fullt klart för mig, hvad ni förstår under denna benämning. Endast som människa måste jag säga, att det är i högsta grad sorgligt, när hat och förföljelse skall utgöra utgångspunkten och målet för en politisk verksamhet...»

»Åhå», ropade någon. »Ni är kanske själf jude?»

»Nej, visst icke ...»

»Kanske, när allt kommer omkring, till och med en judarnes aflönade bulvan. Då har ni intet här att skaffa, bland ett sällskap redliga antisemiter. — Fortsätt!»

»Godt», sade han, »jag vill ett ögonblick försätta mig i ert läge. Ni äro antisemiter. Titeln är ju ingen skam. Ej blott bland er, enkla borgare, äfven i de högre och högsta kretsarna är detta parti representeradt; äfven professorer och andra lärda män söka från olika etnografiska och nationalekonomiska synpunkter försvara dylika åsikter. Men hos er är det, efter hvad jag kan förstå, endast hjärtat som talar; det är ett slags naturligt hat och förakt. — Säg mig, hur ni tänka utföra ert program! Hvad ämna ni göra med judarne?»

»Hvad vi ämna göra med dem? Jaga dem till Palästina eller bringa dem om lifvet, kan man tyvärr icke. Men man kan hindra dem att bli domare eller lärare. — Man bör aldrig köpa något i judiska affärer. Från de rika — Rotschildarne och dylika — bör man, om möjligt, indraga egendomarna. Och aldrig vara tillsammans med dem — icke ens med de döpta ...»En annan, en af de mest förbittrade, inföll nu:

»Jag skulle gärna vilja vara med, när en jude låter döpa sig; jag skulle då göra som den helige Johannes — doppa ned honom helt och hållet — men sedan hålla hans hufvud under vattnet, till dess han supit ur det.» Detta vackra skämt väckte stormande skrattsalfvor.

Rudolf hade närmat sig detta sällskap i afsikt att med några från hjärtat gående ord söka klargöra en folkrepresentants plikter och syften, söka visa, att man aldrig kan vinna något genom hat och förföljelse; han hade velat vädja till deras hjärta och förstånd och visa, hur dessa båda, ställda i det allmännas tjänst, moraliskt och materiellt kunna höja samhället. Men efter det han nu hört insåg han, att ett sådant språk här skulle vara lika obegripligt som ett grekiskt ode för ett band irokeser. Han afstod från hvarje vidare försök att med de närvarande diskutera detta ämne. Han sökte endast efter ett lämpligt ord att kunna ge luft åt sin ovilja öfver det barbari, han här iakttagit — men han fann icke detta ord.

»Nå, är herrn bet nu? Inser han nu, att man icke kan komma nå’n hvart med så styfva partigängare som vi — att vi städse ska’ stå på vårt kristna folks bästa mot alla judar och judliberaler, liksom mot alla frimurare och socialister? Våra gamla Wienare ha ett fromt sinne och ett hjärta, troget som guld; de ska’ minsann inte bli skinnade af dessa utbördingar och deras legodrängar. Nå, har herrn inte mer att säga?»

»Jo, att jag lika djupt beklagar som — föraktar er.»

Han vände sig om för att gå. Men då bröt stormen lös. Alla sprungo upp från sina stolar, och alla möjliga skymford haglade kring öronen på honom; särskildt hördes ofta ropet: »Jude, jude!» Detta ord är bland dylika kretsar liktydigt med den gröfsta förolämpning. En af sällskapet kastade sitt ölkrusmot Rudolfs hufvud, lyckligtvis utan att träffa honom. De båda unga män, vid hvilkas bord han nyss suttit, grepo honom i axlarna; hela salen utbröt i ropet: »Ut, ut, kasta ut honom 1» Man trängde honom mot utgången och kastade omkull honom på gatan. Sedan slogo våldsverkarne igen dörren bakom honom.

Gatan var tom; endast droskan stod kvar. Förskräckt sprang kusken fram och hjälpte sin passagerare att resa sig.

»Ack, min Gud! Jesus Maria! Har ni gjort er illa?»

»Nej, nej .. sade Rudolf undvikande. »Far åter tillbaka till staden!» Han steg upp i droskan. Där märkte han, att

han blödde ur ett sår i pannan.

Det var emellertid bara en skråma. Dagen därpå hade han ingen känning däraf. Men det passerade hade orsakat honom ett annat sår. Hans tro på mänskligheten hade i hög grad rubbats. Hugo Bresser väntade med otålighet på de utlofvade raderna. Efter två dagar fick han dem:

»Jag vill bli din. Men ärligt och öppet. Först måste jag göra mig fri. Alltså ännu en tids tålamod. Jag skrifver närmare sedan. Till dess är min dörr sluten för dig. Men icke sant? Mitt ord är dig nog — jag upprepar det ännu en gång: Så sant lifvet är mig kärt — din vill jag bli.»

På det djupaste upprörd af dessa rader, satte sig Hugo genast till skrifbordet för att besvara dem. Alla hans pulsar brunno; ett saligt rus bemäktigade sig honom; pennan formligen flög öfver papperet. På första sidan skref han fyra glödande verser — en triumfsång öfver orden: »Du vill bli min kanske den skönaste sången i diktsamlingen »Till henne». Sedan fortsatte han på prosa:

»Sylvia, säg aldrig till lyckan:'Sedan!’ Sedan kan ju en af oss vara dödl Hvad allt skulle icke då beröfvats oss! Du vill göra dig fri? Är du då icke så? Känner du icke kärlekslyckans makt, att det för den är ett lekverk att slunga alla band, alla betänkligheter, all hänsyn öfver bord?

Det är ju att åter slafviskt och ängsligt böja dig under oket af en annans vilja, att låta dina handlingar bestämmas af andras omdömen, då du först vill ha laglig skilsmässa ochdylikt, först för alla tanter och släktingar helt höfligt vill tillkännage: »Mitt ärade herrskap, jag älskar Hugo Bresser. Jag

vill bli hans.»

Hvem har väl med den saken att göra? Det är vår värld, en stor, ljus, fröjdefull värld, hvilken förvandlar allt annat till intet, till mörker ... Du är för stolt att ljuga? Framför allt borde vi två vara för stolta att för en kall, likgiltig allmänhet blotta vår lycka — en lycka, desto ljufvare, ju mer hemlig den är. Dock icke som skulle vi ängsligt söka dölja den; nej, sorglöst vilja vi njuta den, som funnes i världen ingen annan än vi två. Kärleken äger en så sällsam förmåga att isolera. Hon omger de saliga två med en ogenomskinlig slöja — väfd af lågor. Sådan är den äkta kärlekens underbara eld.

Jag känner mig fylld af ett visst högmod. . . . Det synes mig, som bure jorden ingen med mig jämbördig. Alla konungars konung är jag, ty du vill bli min . . .; ingen är värdig lösa min skorem. Men inför dig ligger jag i stoftet — härskarinna.

Dock — icke så. Din slaf vill jag icke vara, utan din beskyddare — barn! Du vet icke hvilken varm, ljuf ömhet väntar dig. Du skall hvila vid mitt bröst; i mina armar skall du finna säkerhet och skygd. Du har ju genomgått så stora sorger, stunder af sådan bitterhet, leda och oro. Tröst, hvila och lugn behöfver du. Var icke rädd, att din älskade skall rycka dig in i en ständig lidelses hvirfvelvind — jag vill skänka dig ro. Minuter af den mest glödande hänförelse — men äfven stunder af sansad fröjd, stunder, då förnuftet får råda — eller oförnuftet; vi äro tillräckligt kloka, när vi äro skilda, för att samman få vara barnsliga. Ja, glada vilja vi vara — skämta och le. Skämtet är glädjedrottningens page — och bon själf är lyckokungens gemål,Så vilja vi också — andra stunder — vara allvarliga, se lifvet som det är och söka lösa dess gåtor. Vi vilja . . .

Nej, nu måste jag sluta — jag börjar bli otålig. Detta bref bär jag själf bort till dig och lämnar det till din kammarjungfru, på det du snart och säkert må få det. Och nu till sist: Visa förbarmande, visa mod!»

På samma gång var äfven Sylvia sysselsatt med att skrifva. Det var ett bref till hennes man.

»Käre Anton!

Det ges saker, som lättare låta sig sägas skriftligen än muntligen. Jag önskar — och helt säkert går jag då din egen önskan till mötes — att vi upplösa vårt äktenskap.

Sedan flera år tillbaka älskar du en vacker skådespelerska som har skänkt dig en son. Du tillbringar mer än hälften af din tid i hennes hem — det hem du skänkt henne; du söker icke ens bevara skenet af den trohet, du är

mig skyldig — kort sagdt, du har faktiskt redan upplöst vårt äktenskap.

Jag blef lämnad ensam och var alltså — fri. Men jag förblef ensam och fyllde bestämmelserna i det kontrakt, du bröt. Men nu måste det bli annorlunda. Jag har skänkt bort mitt hjärta och återfordrar nu min frihet. Bedraga någon vill jag icke. Vare sig dig eller samhället. Jag ber dig alltså att i samförstånd med mig vidtaga åtgärder för en laglig skilsmässa. Skulle du icke vilja gå in på skilsmässa, kommer jag helt enkelt att resa härifrån — och icke ensam.

Jag innehar egen förmögenhet, det vet du, och kan lefva fullkomligt oberoende.

Det viktigaste har jag nu sagt. Det öfriga kunna vi, om du är ense med mig, muntligt af handla eller låta två jurister bland våra vänner verkställa.

Det är icke utan vemod, som jag skiljes från dig. Jag erinrar mig den tid, då jag trodde, att vi båda skulle blilyckliga med och genom hvarandra. Det blef annorlunda. Du var den förste, som sökte och fann lyckan fjärran från egen härd. Nu är det min tur. Jag skulle endast vilja. . .»

Så långt hade hon skrifvit, då jungfrun inträdde och lämnade henne Hugos bref.

Sylvia kände igen den så kära handstilen, men hon slet icke genast upp kuvertet. Först ville hon afsluta sitt eget bref och afsända detsamma.

»Vänta ett ögonblick», sade hon, och med af sinnesrörelse darrande hand — det obrutna brefvet verkade på henne, som vore den älskade själf i hennes närhet — nedskref hon ytterligare några slutrader och förseglade sedan brefvet. »Så, bär nu öfver det här till herr grefven och lämna det åt honom själf!»

»Vet icke fru grefvinnan, att herr grefven rest bort tidigt i morgse? Kammartjänaren packade hans koffert och hämtade sedan en droska . . . Herr grefven for med tåget söderut; han har sagt till portvakten, att han icke återkommer förrän i morgon eller i öfvermorgon ...»

»Jaså — nå, det är detsamma . . . Lägg brefvet på hans skrifbord.»

Nu var hon ensam; hon fördjupade sig i Hugos bref. Hon läste igenom det en gång, så en andra gång, sats efter sats — hvar och en ett par gånger efter hvartannat; vissa ord upprepade hon högt och lyssnade till deras klang, liksom vore det musik: »En slöja — väfd af lågor..., din beskyddare,

barn . . ., ljuf ömhet...» Alla de olika känslostämningar, åt hvilka brefskrifvaren gifvit uttryck — lidelse, oförväget mod, längtan efter ro, glödande extas och öfversvallande glädje — allt detta fann gensvar i hennes inre och väckte hos henne en sådan åtrå efter hans närhet, att hon, mer af förbarmande med sig själf än honom, helst nu genast skulle velat kalla honomtill sig . . . Men hon motstod frestelsen. Bedja honom komma skulle hon icke, men om han komme af sig själf. . . Vid denna tanke kände hon en så sällsam beklämning; hon skulle icke själf kunnat säga, om det var smärta eller sällhet. . .

Med uppbjudande af alla sina krafter, lyckades hon rycka sig lös ur detta drömmeri; hon ringde på sin kammarjungfru.

»Fort, en droska!» befallde hon. Hon hade fattat ett raskt beslut att besöka sin mor och hos henne tillbringa dagen. Hon ville icke vara ensam — ensam med sin farliga längtan.

Men friherrinnan Tilling var icke hemma. Afven hon hade — yttrade betjänten —' i dag på morgonen rest från Wien till Grumitz i affärsangelägenheter.

Sylvia hade skickat bort vagnen; hon gick till fots tillbaka, i riktning mot Ringstrasse. Vid en gatukorsning måste hon stanna för att låta ett par vagnar fara förbi. Plötsligt hörde hon en röst bakom sig:

»Sylvia!»

Hon vände sig om.

»Ack!» utropade hon — Hugo Bresser stod framför henne. Han var lika upprörd, lika blek som hon. Med

vidöppna ögon och ett nästan bittert drag kring de darrande läpparna stirrade de ett ögonblick på hvarandra.

En förbigående stötte omildt till dem med ett paket; då kommo de hastigt till besinning och erinrade sig, att de voro på en folkuppfylld gata. Sylvia vände sig om för att gå, och — liksom vore det självklart — Hugo gjorde henne sällskap.

»Ni har ju fått mitt bref och ...» började han. Det förtroliga »du», han användt i sitt bref, kunde han på denna offentliga plats icke få öfver sina läppar; att tala om brefvet syntes honom icke heller lämpligt. Han afslutade därför icke den påbörjade meningen, utan frågade:

»Hvarifrån kommer ni?»Detta ombyte af samtalsämne var Sylvia en lättnad. — »Jag kommer från min mor, men hon har i dag rest till Grumitz; jag har icke träffat henne. Hur ha de följande föreställningarna af ert skådespel utfallit?»

»Jag har icke bevistat dem. Det är märkvärdigt så likgiltig jag blifvit för denna pjes. Kanske jag blifvit så därför, att jag nu genomlefver mitt eget lifs drama...»

Hon gick tyst vidare, och han stannade kvar vid hennes sida. Efter en stund fortfor han:

»Jag såg i morgse grefve Delnitzky i en droska — med en koffert på kuskbocken. Har han rest bort?»

»Ja, på en eller två dagar.»

»Ni är alltså ensam?»

Hon förstod innebörden i denna fråga och svarade:

»Jag tager icke emot någon.»

De gingo förbi en droskstation.

»Får jag lof, ers nåd?» frågade en af kuskarna. Hugo stannade och såg in i Sylvias ögon:

»Hur vore det, om vi skulle taga en vagn och . . .?»

»H varthän?»

»Det gör detsamma . . . Till Schönbrunn, upp till Kahlen-berg — det vore ju dock till paradiset.»

Hon skakade på hufvudet och gick vidare. Paradiset var ju äfven hennes mål. Men i Italien skulle det vara — och då hon gjort sig fullt fri. Hans ord hade hos henne framkallat en bild af framtida lycka. Och öfver hufvud taget: lycklig — odeladt lycklig gjorde henne hans blotta närhet.

När de gått ett par steg, bröt Hugo tystnaden.

»Någon har skrifvit till mig: Jag vill bli din.»

Hon gjorde en häftig rörelse med handen, hvilket han uppfattade som en bön, att han icke här, på öppen gata, skulle vidröra deras heliga hemlighet. Han började därförtala om andra saker: om en skadeglad kritik, som en vecko-tidskrift låtit offentliggöra angående hans skådespel, om Rudolf, hvars föredrag han tyvärr icke åhört. Men i hans röst låg en så innerlig värma, som hade han städse endast upprepat: Jag älskar dig — jag älskar dig för tid och evighet. Och hon trängtade mer och mer att få höra dessa ord från hans läppar och att själf få säga honom detsamma; de en-stafviga, betydelselösa svar, hon gaf honom, genombäfvades af med möda återhållen ömhet.

Stundtals gingo de äfven alldeles tysta bredvid hvarandra, icke arm i arm, men likväl så nära, att de snuddade vid hvarandra . . . Sylvia kände sig, som vore hon försatt till en helt och hållet ny värld. Allt, som omgaf henne, syntes henne så sällsamt främmande, som hade hon aldrig förr upplefvat något dylikt. Spårvagnarnas ringningar, butikernas spegelglasrutor, alla dessa människor — allt var så overkligt; det berörde henne icke alls, hon hörde icke dit. Men det hon nu erfor var endast preludiet, prologen . . . själfva stycket hade icke börjat ännu. Hela hennes forna tillvaro var liksom utplånad ; det närvarande betydde intet, men det kommande . . . Hon vågade icke tänka denna tanke till slut, alldeles som man icke vågar skåda in i solen . . .

De hade nu kommit midt för Dotzkyska palatset. Hon ville räcka honom handen och säga farväl — men hon var som förlamad och gjorde det icke. Hon kunde icke ens stanna, utan rörde sig mekaniskt vidare och trädde in genom porten. Han likaså. Då började hennes hjärta häftigt klappa. Nu ville hon icke alls, att han skulle lämna henne.

Vid trappan bjöd han henne armen; han ringde på tamburklockan. Ännu skulle hon kunna aflägsna honom — hon gjorde det icke.

Betjänten öppnade. Sylvia trädde öfver tröskeln tillvestibulen. Hugo bakom henne. Betjänten hjälpte dem af med ytterplaggen och öppnade sedan en dörr. Sylvia gick förut; utan att se sig om gick hon igenom hela våningen, till dess hon kom till sin lilla salong. Hon kastade hatten på en stol och vände sig om. Hugo, som följt henne in i denna helgedom, stod med ryggen stödd mot den tillslutna dörren; han öppnade sin famn. Med ett halfkväfdt skri sjönk hon i hans armar.

»O, min älskade, min egen älskling 1 ...» Hon gömde sitt hufvud vid hans bröst; där kände hon sig så trygg. Trygg — det var rätta ordet för det hon erfor ; hon hade nått målet för sin längtan.

Han lyfte upp hennes hufvud och böjde det tillbaka; deras blickar möttes.

»Min, min...!» Han tryckte sin mun mot hennes half-öppna, liksom efter kyssar törstande läppar.

Så höllo de hvarandra omfamnade två saliga minuter. Därpå slet sig Sylvia lös och aflägsnade sig några steg.

Med en djup, skälfvande suck sjönk hon ned i ett soffhörn. Han gick fram till henne.

»Där», sade hon och pekade på en fåtölj i närheten.

Han lydde. I detta rum — det visste han från förr — kunde hvarje ögonblick någon komma in. Endast när han, som nyss, stod lutad mot dörren, kunde man vara säker att icke bli öfverraskad.

»Jag trodde aldrig, jag kunde älska någon rå», sade Sylvia.

»Hur innerligt jag älskar dig, har jag redan länge vetat... Redan då — kommer du ihåg det? — på Brunnhof, vid det plötsliga ovädret. Du sprang mig till mötes och snafvade .. . Jag uppfångade dig i mina armar — redan då förstod jag, att för mig fanns endast en himmel på jorden — att få äga dig.»»Ja, vi skola bli lyckliga, gränslöst lyckliga . . . Och du skall bli en ännu större skald än du redan är.»

»I detta ögonblick är all min ärelystnad död. Något högre än dig kan jag icke ernå ...»

»Icke död, endast döfvad. Jag känner mig också så . . . liksom i en yrsel — och dock så lugn, så lugn. . . Min älskling...»

Hon räckte fram handen. Han drog sin stol närmare för att kunna fatta denna hand. Tätt intill hvarandra sutto de nu och hviskade dessa hundratals ömma, dåraktiga ord, hvilka äro liksom smekningar. Och slutligen, trots den farliga dörren, möttes deras läppar i en lång, innerlig kyss, som förde dem långt från jordens grus.

De hörde icke, att dörren verkligen öppnade och någon steg in midt i rummet.

Först en i vredesmod utstött förbannelse kommo dem att förskräckta slita sig från hvarandra. Hugo sprang upp — framför honom stod Anton Delnitzky.

Under utropet: »Eländige, fräcke skurk!» störtade denne

mot Hugo och tilldelade honom ett slag i ansiktet.

Sylvia utstötte ett skri och sjönk till golfvet — utan medvetande. Då nyss skildrade händelse tilldrog sig i Sylvias hem, stod Rudolf i begrepp att lämna Wien för att i utlandet hålla några af sina utlofvade föredrag.

Någon brådska var visserligen icke nödvändig; ännu dröjde det fjorton dagar, innan det första föredraget skulle äga rum, men det som passerat i förstadsvärdshuset hade hos honom väckt en sådan leda, att han kände ett behof att så snart som möjligt få inandas en annan luft, att genom helt och hållet nya intryck få utplåna denna

pinsamma händelse.

Han hade så brådtom, att han icke ens ville säga farväl till sin mor och syster. Men en sak ville han uträtta före sin afresa: han ansåg sig förpliktigad att uttala en viss varning.

För detta ändamål uppsökte han herr von Wegemann och lyckades också träffa honom hemma; han satt just och åt frukost.

Minister 'Allerdings' inbjöd Rudolf att med sig dela en omelett och en biffstek, och denne antog med nöje inbjudningen. Han visste, att man lättast kan språka, medan man äter och i synnerhet sedan, vid kaffet och cigarrerna. Hans afsikt var att fullständigt uttala allt, som låg honom på hjärtat. Visserligen tog herr von Wegemann icke längre någon aktiv del i politiken, men han stod i ständig förbindelse med deledande männen och tillhörde beträffande alla sina åsikter och böjelser det härskande partiet. Dessutom var han den mest intime vän till den statsman, hvilken då ägde största inflytandet; denne var känd för sina uppriktigt kyrkliga tänkesätt, sin stora allmänbildning och sin rena karaktär samt åtnjöt allmän aktning, äfven af sina motståndare.

Det var ett synnerligen trefligt ungkarlshem, i hvilket herr von Wegemann residerade. Allt, som omgaf honom, var gediget och bekvämt. Några större vackra kvinnoporträtt på väggarna gåfvo stöd åt antagandet, att ministern förstod att pigga upp det sorgfria, angenäma nuet med ännu angenämare minnen från det förflutna.

Rudolf kände en viss svag afund, en känsla, som under sista tiden ofta bemäktigat sig honom, då han sett en människa, hvilken stått i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf, sin tillvaro, sin omgifning och sin tid; hvars hela själslif — tankar, kunskaper, känslor — var sammanfördt i ett slags system, hvilket allt var så lugnt och trefligt ordnadt, att han därjämte mycket väl kunde systematiskt sköta äfven sina små materiella nöjen och angelägenheter, ha ett ordnadt hushåll, förvalta sin solida förmögenhet, vara genomträngd af sin egen pondus, kort sagdt, inom egoismens begränsade sfär känna sig som fisken i vattnet — då däremot människor, hvilka liksom han åtrå andra förhållanden, människor, hvilka inom sig bära längtan till framtiden, då däremot sådana känna sig så hemlösa, så lösryckta från det omgifvande nuets små intressen.

När de båda herrarne efter slutad frukost slagit sig ned i rökrummet, dit man burit kaffe och likörer, började Rudolf:

»Och nu till det egentliga ändamålet med mitt besök. Att jag tager afsked, emedan jag i afton ämnar lämna Wien på en längre tid, det har jag redan sagt; nu vill jag för er omtala den orsak, som drifver mig bort. Jag har nyligenhär upplefvat något så ohyggligt, att jag en tid måste inandas en annan luft. . . Men er, som stannar kvar, skulle jag vilja lägga något på hjärtat. Jag skulle vilja göra er uppmärksam på en fara, som jag ser uppstiga i det offentliga lifvet.»

»Förvisso — faror ser äfven jag. Till exempel den alltmer tilltagande otroheten, den växande materialismen — med hvilken naturligtvis förvildningen går jämna steg — massornas anspråksfullhet och annat mera. Dess viktigare är det, att de ädlare elementen sluta sig samman och uppbjuda all sin förmåga att söka hindra dessa omstörtande krafter ...»

»Förlåt!» af bröt Rudolf. »Låt oss icke tala om några sväfvande allmänna saker! Det jag ämnar säga — den sak, som synes mig hotande — är något helt och hållet positivt. Här vill ett parti förhäfva sig, som stöder sig på en enda idé, nämligen på rasförföljelse.»

»Nåja — för att också tala positivt — ni menar antisemiterna?»

»Ja. — Jag vet, att detta parti eller snarare denna öfver-tygélse utbreder sig och till och med tränger in i de högre och högsta kretsarna, men så att säga inkognito — då däremot de, hvilka föra ordet, hvilka öppet som ett politiskt program inför parlamentet vilja framlägga dessa åsikter, i sina led ha individer så utan all bildning eller hvilka med afsikt uppträda så ohyfsadt. . . Om man låter detta fortgå, komma dessa personer att i det parlamentariska och politiska lifvet införa en så rå ton, en så låg andlig nivå, att — frånsedt det förkastliga, som ligger i hvar uppviglingsprincip — samtliga politiska frågor däraf bli lidande. Om jag för er upprepade de elaka, inskränkta,

simpla uttryck, jag nyligen hörde några nyvalda, af mängden med jubel mottagna representanter för detta parti, yttra — skulle ni bäfva.»

»Jag vet, jag vet... De äro ju enkla förstadsborgare —livar och en sjunger efter sin näbb. I riksdagen lära de nog bli tvungna antaga den parlamentariska tonen . . . Och å andra sidan måste man betänka, att dessa val dock innebära en seger öfver mycket farligare kandidater. Man vet dock, att antisemiterna äro rättrogna kristna och att de söka bekämpa allt, hvad ultraliberaler, socialister och dylika skulle vilja företaga sig för att skaka de pelare, på hvilka stat och kyrka hvila ...»

Rudolf ville yttra något, men ministern gjorde en nedtystande rörelse med handen och fortfor:

»Ack, min Gud, själf har jag ju intet mot judarna . . . är ju, som ni nog vet, ofta gäst hos vår 'haute finance' och känner bland de judiska doktorerna några alldeles utmärkta personer . . . Men, som sagdt, antisemiterna, hvars förföljelseidéer man ju i alla händelser icke bör låta taga öfverhand, ha sitt goda med sig. Och om man understöder dem, är det alls icke, emedan man vill nå deras mål eller använda deras medel, utan emedan de indirekt bidraga att hålla andra motståndare på afstånd.»

»Ni erkänner alltså, att nyssnämnda parti beskyddas af de maktägande? Hör kanske grefve —» (han nämnde namnet på Wegemanns vän, den ledande statsmannen) »till dessa beskyddare?»

»Förvisso —»

»Jag har dock lärt känna honom som en högsinnad adelsman, hvilken vore ur stånd att gilla sådana yttranden eller känna sådan bitterhet, som de antisemitiska brandtalen söka underblåsa — och dock skulle han anse det lämpligt att understödja detta parti?»

»Min vän är mycket stark katolik. Senast i går språkade vi om den tilltagande religiösa likgiltigheten ...»»Jag märker snarare, att det klerikala inflytandet börjar taga öfverhand.»

»Förvisso, i en hel del kretsar. Men å andra sidan . . .»

»Alltså, hvad tänker er vän om saken i fråga?»

»Han yttrade — jag lade hans ord noga på minnet: — 'Ju mer jag begrundar dessa frågor, dess fastare och klarare blir min öfvertygelse, att Europas framtida öde i själfva verket beror på desammas lösning. Den kris, i hvilken vi lefva, kommer att afgöras genom revolutionens kamp mot kristendomens idéer, dessa idéer, på hvilka Europas civilisation, och politiska ordning hvila. Segra icke dessa idéer, då kommer Europa att gå under och på samma gång all ordning. Ett fullständigt kaos kommer att inträda och fortvara, till dess de kristna idéerna åter, liksom i Karl den stores tid, så småningom vinna insteg i människosinnet och inom stat och kyrka återställa en ny kristen ordning — något som emellertid hvarken vi eller våra barn få upplefva. Vilja vi skydda dem för anarkismens och kristendomsförföljelsens alla rysligheter, måste vi i Österrike göra motstånd mot hvarje rörelse, som söker bekämpa kyrkan.»

Rudolf nickade.

»Det öfverensstämmer med min uppfattning», yttrade han. »Man ser, man märker öfverallt, att de dogmer, hvilka man tror utgöra civilisationens grundvalar, börja vackla — men här skulle jag verkligen inom parentes vilja fråga, om nutidens stater verkligen handla enligt kristendomens principer? — Jag skulle önska det vore så. Då bortfölllo tre fjärdedelar af mina anklagelser! — Alltså för att skydda civilisationen, denna stora fördel, måste man kämpa, och i strid gäller som ett axiom, att hvarje vapen är bra — på samma sätt som den jesuitiska (icke kristna) satsen under alla förhållanden påstår, att ändamålet helgar medlen. Af denna åsikt lider helavårt politiska system. Syften, angående hvilkas nytta man kan bedraga sig, framtida faror, som alls icke existera, uppfattas såsom så stora, att äfven de mest förkastliga medel genast anses heliga; man beskyddar råhet, förföljelse och annat dylikt, som i sig självt är afskyvärdt och nedrigt — endast för att nå ett visst föregifvet högt mål eller för att afvända framtida, förfärliga olyckor. Men att denna tålda råhet helt säkert måste draga med sig ödesdigra följder, det förbiser man . . . Ser ni, min ärade vän, det är hela hemligheten, hvarför annars goda, uppriktigt dygdiga

människor tillstädja så mycket ondt — de tro sig därigenom kunna förebygga något ännu sämre. Så ha hittills alla historiska nidingsdåd låtit stöda sig på ädla motiv och ha stundom också orsakats af sådana bevekelsegrunder. . . . Historien kommer att bli en oafbruten kedja af rysligheter, så länge icke kulturmänniskan afsvärjer denna olycksaliga formel och erkänner, att aldrig något medel får användas, hvilket är mindre heligt, mindre rent än dess ändamål. Om ni äger något inflytande öfver er vän, bäste herr von Wege-mann, och det äger ni ju — likaväl som i andra maktägande kretsar — begagna er då däraf för att varna! . . . Därför har jag velat bedja er...»

»Nej, min käre Dotzky, jag af håller mig från all inblandning i det offentliga lifvet — jag tager mitt 'otium’ på fullt allvar. Och dessutom delar jag härvidlag hvarken edra farhågor eller åsikter. Ni har intet riktigt begrepp om stats-mannapolitik. Där måste man söka försvara sig så godt man kan och får icke pröfva de medel, man begagnar, efter deras idéella utan praktiska värde. Det goda ändamålet är dock hufvudsaken. När vi skydda de monarkiska och kristna principerna, skydda vi icke då den mark, på hvilken vi stå, den luft vi andas? De andra, våra motståndare, de ha däremot intresse af att kunna undergräfva dessa idéer och göra äfvenså med alla till buds stående medel. — Bör man utan vidare låta något dylikt äga rum? Ni är en alldeles förträfflig människa, min käre Rudi, en älskvärd drömmare, men om stats-mannabanans allvar och förpliktelser har ni ingen aning . . . Idealism, estetik och dylikt äro mycket vackra saker, men de tillhöra ett annat område. De höra hemma i konstnärens atelier, i den lärdes studiekammare, men icke i folkförsamlingen och ministerkabinettet. I dessa måste ...»

Rudolf hade med stigande otålighet lyssnat till hans ord.

»Förlåt, att jag motsäger er!» af bröt han nu. »Min åsikt är denna: Alldenstund folkförsamling och ministerkabinett äro de ställen, där riktningen af folkens lif bestämmes, åligger det just dessa att vårda idealen; kulturens sträfvan går dock ut på, att skönhetens ideal och sedlighetens lagar skola tränga in i det mänskliga lifvet. Vi kunna aldrig ömsesidigt öfver-tyga hvarandra — all vidare ordväxling är resultatlös. Emellertid har jag lärt mig något under detta samtal. Ni har gifvit mig en djup inblick i orsakerna till nutidens strider och stridssätt ...»

»Hvarför säger ni 'nutidens1? Min käre vän, det är ju städse samma strid, som rasat sedan världens skapelse och i all evighet kommer att rasa — striden mellan godt och ondt.»

Rudolf skakade på hufvudet:

»I evighet? Det är åter att misskänna utvecklingens lag. Men denna långvariga kamp är än i dag oafgjord, emedan det goda ännu icke sökt nå sitt mål genom det som är godt, emedan det onda städse blifvit stadfäst som medel. Ett nytt, fullkomligt nytt ljus måste uppgå för människoanden — och det kommer att bli så. På samma sätt som när — på • det fysiska området — det elektriska ljuset upptäcktes, kommer en ny uppfattning liksom att lysa upp det andliga området, en uppfattning, genom hvilken det så kallade ondas makt —icke utan skäl kalladt mörkrets makt —• kommer att tillfullo besegras.»

Wegemann ryckte leende på axlarna:

»Svärmare!»

»Tack!» sade Rudolf och reste sig. »Jag tager åt mig denna benämning som en hederstitel och — blir visst icke ond. Jag vill endast tillägga att, om jag också är något öfver-spänd i mina yttranden angående den stora framtid, jag ser hägra i fjärran, förbiser jag dock icke alla de små praktiskt utförbara steg, som man redan i dag kan företaga i nyssnämnda riktning och för hvilkas förverkligande hvar och en af oss bör söka verka. Nu farväl och ännu en gång tack för detta lärorika samtal!»

Samma afton reste Rudolf från Wien. Hans mål var Venedig. Af denna stads rogifvande tjusningsförmåga, åt hvilken han i fjorton dagar ämnade hänge sig, väntade han sig lugn för sitt genom de senaste tilldragelserna sårade sinne. I sin fars bostad låg Hugo Bresser. Den kula, som sårat honom, hade man visserligen lyckligt funnit och aflägsnat, men patienten sväfvade ännu mellan lif och död.

I sjukrummet rådde halfmörker; rullgardinerna voro nedfällda, ty Hugo kunde icke fördraga dagsljuset; det orsakade honom smärta. Vid hufvudgärden stod hans gamle far, och vid sidan af sängen sutto två damer, Sylvia och Martha.

Efter duellen hade Anton Delnitzky lämnat Wien. Till sin hustru hade han kvarlämnat en skrifvelse med innehåll, att han återgaf henne den begärda friheten. »Skillsmässan skall verkställas» — skref han. — »Du har själf gifvit anledning därtill. Din älskare var jag naturligtvis tvungen skjuta ned; efter hvad som händt hade hvarken han eller jag något annat val än att mötas på stridsplatsen. Och du och jag kunna inte ha något mer att göra med hvarandra; vi kunna aldrig förlåta det, vi tillfogat hvarandra. Du har dödligt sårat vår heder — och på samma sätt sårade jag din älskare. Då är ingen förlåtelse möjlig — hvarken från din eller min sida. Vi äro på det klara med hvarandra.»

När Sylvia vaknade ur den vanmakt, i hvilken hon fallit vid nyssnämnda uppträde, befann hon sig i sin bädd, dit man fört henne. Hon visste hvarken, hur länge hon varit sanslös eller hvad som vidare händt.Att en duell skulle bli följden, visste hon, och hon kände sig i högsta grad uppbragt öfver samhällets usla åsikter, som gjorde det nödvändigt att genom mord afgöra dylika saker. Som om döden någonsin skulle kunna uträtta något godt! De bägge männen skulle duellera — det var tydligt. Ett vildt begär att söka förebygga denna duell bemäktigade sig henne, men på samma gång visste hon, att hvarje försök i den vägen skulle misslyckas. Hvad kunde hon väl göra? Kasta sig till

sin makes fotter? Förgäfves! Hon hade intet att afbedja — och att bönfalla om den andres lif, hvartill skulle det tjäna? Den andre skulle ju själf — hon kom ihåg det slag, han fått i ansiktet — icke hvila, förrän han med blod aftvått denna skymf. Som om blodsutgjutelse någonsin skulle kunna förädla, skulle kunna göra det skedda ogjordt! ... Ve öfver denna kanoniserade orimlighet, under hvars välde vår dåraktiga värld ställt sig! . . . Eller ila till Hugo och säga honom: »Du tillhör mig; du har icke längre någon rätt att rycka dig lös från mig. Kom, låt oss fly ...»

Men knappt hade hon återkommit till sans, förrän hon, med den pinade hjärnan fylld af dessa och liknande tankar, insjuknade i häftig feber med yrsel. Hvad som hände under de närmaste dagarna, visste hon icke. Hon uppfattade endast otydligt, att flera kvinnor voro sysselsatta kring henne, att en man undersökte hennes puls och att hennes mors gestalt stod lutad öfver henne . . .

Först när duellen redan var öfver, hade hon åter hämtat sig. Nu måste hon få veta allt; hon fordrade det. Hon ville ha upplysningar — det var hennes rättighet. . . Martha villfor hennes begäran.

»Duellen har ägt rum — på pistoler. Anton blef oskadad och har rest, och Hugo ...»

»Ar han död?»»Nej, barn, icke död — men svårt sårad.»

Nu hade hon icke längre någon ro; hon måste till honom.

»Men, Sylvia, — du till den man, med hvilken din make duellerat. Hvad skulle världen ...»

»Det frågar jag icke efter. — Hugo kanske är döende. Världen? — Det var dess lagar, som orsakade din makes död, mor, och som nu gjort den man, hvilken bedrog mig, till min älskares mördare.»

»Din älskare?. . . Alltså var han . . .?»

»Hvad skall jag eljest kalla honom? — Jag älskar honom ju. Världen föraktar jag, och föraktlig vore jag, om jag icke så gjorde... Låt oss gå! Kom med, mor! Låt oss gå genast!»

Nu var det tre dagar sedan de båda damernas första sjukbesök.

Hugo låg med slutna ögon och andades tungt.

»Sofver han?» frågade Martha i hviskande ton.

Doktor Bresser skakade på hufvudet.

»Det tror jag icke.»

Sylvia såg blek och förgråten ut. Ännu hoppades hon på räddning, men redan möjligheten — som till och med var en sannolikhet — att han vore förlorad och därtill åsynen af hans lidande orsakade henne en så djup smärta, att hennes tårar under de senaste tre dygnen nästan aldrig sinat.

De båda föregående dagarna hade mor och dotter varit hos den sjuke två timmar på såväl för- som eftermiddagarna; på aftnarna hade man dessutom skickat bud för att få underrättelse om hans befinnande. Någon ögonblicklig fara hade ännu icke varit för handen.

Martha såg på klockan och reste sig.»Kom, Sylvia! Nu skola vi gå.»

Den unga frun steg äfven upp.

»Om han skulle bli sämre, låter ni ju hämta oss?» sade hon till doktorn.

Men då de båda damerna nästan nått dörren, kom Bresser efter dem och yttrade betydelsefullt:

»Gå icke!»

Sylvia bäfvade. Med en förskräckt, frågande blick såg hon upp i Bressers ansikte.

Han förstod denna fråga och svarade:

»Jag fruktar ...»

Sylvia skyndade åter tillbaka till sidan af sängen och föll på knä bredvid densamma. Nu grät hon icke — förskräckelsen hade varit alltför häftig.

Hugo låg orörlig med halföppna läppar; när han andades, hördes ett sakta kvidande läte.

Friherrinnan Tilling fattade sin gamle väns hand:

»Hvad fruktar ni? — Ar han så dålig?»

»Ja, han är dålig.»

Martha erfor en stingande känsla i sitt inre. Men hon tänkte därvid mindre på Hugo än på vännen. Den ende sonen! — Hans ålderdoms glädje och stolthet! — En så lysande framtid förstördi ...»

»Jag har icke nog förtroende till min skicklighet — icke heller till den läkare, som nu jämte mig behandlar honom. Jag har ytterligare låtit tillkalla professor Linden.» Han vände sig till den knäböjande Sylvia: »Grefvinna Sylvia, doktor Linden kan komma hvilket ögonblick som helst. Vill ni kanske under tiden gå in i rummet bredvid?»

Hon lyfte upp hufvudet.

»Det är ju tids nog, när han kommer — och om han skickar bort mig.»»Men då har han redan sett er.» — Sylvia gaf honom en oförstående blick. — »Jag menar, det kunde då bli bekant . . . Doktor Linden kommer samman med så mycket folk . . . Och efter allt, hvad man berättar i staden ...»

»Vore min plats icke här, menar ni?»

»Ack, min Gud, den elaka världen...»

Ett uttryck af djupaste ringaktning gled öfver Sylvias drag.

»Jag stannar.» Och åter gömde hon hufvudet i täcket. Bresser förstod henne; i jämförelse med kärlek och död krympte det, han nyss kallat världen, samman till ett intet.

Den väntade berömde professorn kom. Han kunde endast bekräfta, hvad doktor Bresser själf funnit, nämligen att faran var stor. Naturligtvis kände han igen de bägge damerna och blef äfven mycket förvånad, att hon, hvars

make — för hennes skull — sårat rivalen, uppehöll sig vid denna sjukbädd, men han lät icke märka någonting.

Han ordinerade intet annat än en stark sats kinin för att söka sänka febern. Om det icke lyckades att få ned denna 40-graders temperatur, om den steg öfver 41 grader, vore det slut. . . Men det var ju möjligt att. . . . Nå, han ville komma igen på aftonen för att göra ännu en undersökning.

I tamburen var ett rörligt lif. Den ene tidningsreferenten efter den andre ringde på dörren. Äfven en massa andra människor kommo för att efterhöra skaldens tillstånd. Bressers betjänt gaf dem de begärda upplysningarna och meddelade bulletinerna, hvilka sedan regelbundet stodo att läsa i morgon-och aftontidningarna. Hela staden hyste deltagande. Något skandalhunger blandade sig väl äfven däri; man berättade i • olika versioner orsakerna till duellen, och den nötta frasen: »Cherchez la femme!» upprepades i alla möjliga snillrika utläggningar.

Aftonen inbröt. En med skärm täckt lampa stod på någotafstånd från sangen och spred ett dämpadt sken i rummet, hvilket med sina mörka tapeter och träpanelningar gjorde ett synnerligen dystert intryck. Det var i sitt arbetsrum, som doktorn låtit lägga sin sårade son; det var det största rummet i våningen.

Hugo hade somnat. Sylvia satt bredvid honom och höll hans hand i sin. På en divan i andra ändan af rummet sutto doktor Bresser och Martha bredvid hvarandra och växlade då och då några sakta ord.

»Kommer ni ihåg», yttrade Martha efter en paus, »vår färd från Königinhof till Horovetz dagen efter slaget?»

»Jag kommer ihåg. . . Förbi de där likhögarna, från hvilka en massa korpar flögo upp. Det var dock ännu sorgligare.»

»Endast mer hemskt — och lika onödigt.»

»Ja, det är samma stora synd: striden mellan två och hundratusen — samma dårskap att tro, det man kan vinna något, bevisa något, godtgöra något genom mord. Allt detta är så sorgligt, så sorgligt...»

»Min stackars vän...» Martha suckade bittert. Hon kände sig så sorgsen till sinnes. Denne döende unge man, hennes Sylvias olyckliga öde . . . Från Rudolf — äfven han hade inlåtit sig på mycket svåra strider — hade hon icke på länge haft någon underrättelse. Hennes barns hela framtid

— på sig själf tänkte hon ju aldrig — syntes henne med ens så förstörd; hela världen syntes henne så dyster. Minnen från det förflutna uppstego i hennes inre, och alla voro lika förfärliga som den bild, hon nyss framkallat — alla dessa korpar, hvilka flögo upp från liken, som lågo jämte kyrkogårdsmuren

— och så den af månens bleka skimmer belysta natthimlen ... Hon såg den regndigra novemberdag på Sadowas graftält, då den unge kejsaren fällde tårar. Hon såg de enkla kistor,i hvilka man under loppet af en enda vecka — koleraveckan i Grumitz — burit bort hennes tre blomstrande syskon — och det förfarligaste minnet af alla: Hon såg sin Fredriks

älskade gestalt, när han föll för exekutionsplutonens kulor . . .

Den sjuke vaknade.

»Vatten!», begärde han med svag stämma.

Den gamle doktorn skyndade fram, men Sylvia hade redan fyllt ett glas och förde nu med af rörelse darrande hand detsamma till Hugos läppar. Han drack med möda, men begärligt. Sedan sjönk hans hufvud tillbaka mot kuddarna; han hade åter icke känt igen henne.

Sedan Sylvia kommit hit — nu var det redan tredje dagen — hade han icke vare sig i ord eller blick visat, att han visste, hvem som var där bredvid honom. Hon längtade att bli igenkänd af honom. Hon visste, att hennes närvaro skulle gjort honom lycklig. Det var henne så förskräckligt, att han icke var i stånd att känna denna — kanske hans sista •—- lycka. Förgäfves hade hon tillhviskat honom: »Hugo, Hugo, det är jag. Se på mig — din, din egen Sylvia!» Förgäfves hade hon sett in i hans ögon; i hennes egen blick låg den mest förtärande lidelse, den mest innerliga ömhet — hans stackars feberheta ögon irrade kring, som sökte de efter hjälp — icke en skymt af

förstånd och medvetande. Det var ju icke alls hennes Hugo, icke alls den diktare, som tillbad henne; det var endast en lidande människokropp, som låg och ryckte krampaktigt, hvars själ visserligen ännu icke flytt, men som dock var frånvarande.

Vid tiotiden återkom professorn. Han fann, att febern betydligt aftagit — något som äfven doktor Bresser konstaterat.

»Det är goda tecken», tillade han.

Sylvia spratt till. Dessa ord genomträngde hennes inre som en stråle af salig förhoppning.Innan den berömde läkaren gick, yttrade han, att det vore möjligt, att den unge mannen skulle kunna komma sig. Den nu följande natten komme han sannolikt att sofva lugnt. Då hade man vunnit mycket. Och nästa gång han vaknade — Hugo hade åter somnat — skulle han nog vara vid medvetande.

Vid medvetande! Afven dessa ord fyllde Sylvia med glad längtan — det skulle ju bli ett återseende!

Martha föreslog, att man skulle fara hem, men Sylvia vägrade.

»Jag viker icke härifrån, förrän han är räddad eller. . .»

Ordet »död» kunde hon icke få öfver sina läppar. För intet pris i världen hade hon velat försumma det ögonblick, då hans medvetande skulle återvända. När han vaknade, måste hans blick först falla på henne. Då skulle det bli ett lyckligt uppvaknande, det visste hon.

När Martha märkte, att hennes dotter var så fast besluten att stanna, afstod hon från att gå hem. Doktor Bresser ställde sitt sofrum till hennes disposition — själf ville han vaka hos sin son. Han erbjöd sig äfven att i ett sidorum låta göra i ordning en säng åt Sylvia, men hon förklarade på det bestämdaste, att hon icke komme att röra sig från länstolen vid Hugos sida — hon kunde lika väl hvila där. Martha antog doktorns erbjudande och drog sig tillbaka.

Två timmar senare. Hugo andades lugnt och regelbundet. Bresser låg påklädd på divanen och hade insomnat; likaså sjuksköterskan, som satt i en länstol vid kakelugnen. Den enda i rummet som var vaken var Sylvia; hon satt vid den sjukes hufvudgärd och hade oafvändt sina blickar riktade på honom, som låg där; hon kunde emellertid knappast urskilja hans så kära drag, ty lampan, hvilken man nu skrufvat ner ännu mer, spred endast ett mycket svagt sken. Pendylenknäppte hörbart — nyss hade hon slagit ett. I kakelugnen sprakade en brasa. Från gatan hördes då och då, trots de tillslutna fönsterluckorna, det dofva ljudet af en vagn, som for förbi — sannolikt människor, hvilka åkte hem från muntra fester och hvilka icke hade någon aning om hennes bäfvan här uppe -— en bäfvan, som måhända snart skulle öfvergå till vild förtviflan. Den tanken, att den älskade skulle dö, trängde sig alltjämt på henne. Mången gång plågade hon sig med afsikt genom att föreställa sig, att han redan var död. — Vissa veck på täcket kunde kasta skuggor, hvilka man med någon inbillningskraft kunde få att likna ett krucifix.

Så förflöt ännu en timme. Pendylen surrade och slog två. Samtidigt rörde sig den sjuke.

Sylvia sprang upp och böjde sig ned öfver honom. Hans ögon voro öppna. Hon erfor samma saliga känsla af hopp som när professor Linden yttrat: »vid medvetande». Måhända nu . .. Kanske var han — han själf åter där . . .

»Hugo, Hugo, känner du igen mig?» ropade hon sakta men innerligt.

Han hade verkligen vaknat till medvetande. Hastigt genomlefde han i minnet det som händt: duellen, när han blef sårad, transporten hit, operationen och sedan ett tomt intet. Och nu: hennes ansikte låg i skuggan, men han hade känt igen rösten — nu, lutad öfver honom den kvinna, han skänkt sin kärlek . . .

»Sylvia, Sylvia, du! — Så har jag dig åter?»

»Ja, och för alltid ... Du är räddad — du är på bätt-ringsvägen ... ett långt lif ligger framför dig, framför oss . . . Intet skall kunna skilja oss. — Hur är det med dig?. . . Hur känner du dig?»

»Jag är lycklig, Sylvia, ack, så lyckl...»Han reste sig litet, men föll åter med ett genomträngande skri af smärta tillbaka mot kuddarna.

Då var doktor Bresser genast vid sin sons sida och lutade sig öfver honom.

»Han har kommit till medvetande», sade Sylvia. »Han har känt igen mig. Icke sant, Hugo? — Hur är det med dig?. . . Hugo, svara då! . . .»

Den gamle mannen gjorde en afvärjande rörelse och sade:

»Tyst! Han dör . . .» Martha Tilling till grefve Kolnos.

Grumitz, Juni 1895.

Käre vän!

Innerligt tack, att ni underrättat mig om er snara återkomst och lämnat mig er adress! Då kan jag, liksom en gång förr, åter skrifva till er och omtala, hvad som under er långa frånvaro inträffat bland min omgifning.

Det har här utspelats ett drama, ett uppskakande drama. Ni kommer ju att få höra allt, när ni kommer tillbaka, men måhända med öfverdrifter och förvrängningar. Nu skall ni först af mig få veta verkliga förhållandet.

Några dagar efter det er — hur är det ni brukar säga? — er »periodiska resraptus» — med inre Afrika som mål — bemäktigat sig er, ägde detta drama rum. Kanske ni redan genom tidningarna fått kännedom därom? Men under dylik frivillig landflykt läser ni ju aldrig några tidningar — alltså vet ni väl intet angående duellen Bresser-Delnitzky. Ja, min svärson tillfogade den unge skalden ett dödande sår. Bresser var — nej, icke Sylvias älskare — han var föremål för hennes kärlek. En kärlek så djup, att hon, obekymrad om världensdom — jämte mig — ilade till hans sjukläger och jämte mig stannade hos honom, till dess han dragit sin sista suck.

Det som nu följde var hjärtslitande. Ack, jag har ju under mitt på pröfningar så rika lif genomgått så många smärsamma stunder, orsakade af den obarmhärtige tragedidiktaren döden. Hvilka lidanden såg jag icke på de böhmiska lasaretten, under koleraveckan i Grumitz och så min älskade makes afrättning . ..! Slutligen de hårda slag, som drabbat min Rudolf — men aldrig trodde jag, att jag ännu en gång skulle nödgas bevittna en dödsstund, hvilken för mig skulle uppenbara en så fiillkomligt ny slags sorg. Allt är ju nu öfver — Gud vare lof! — alltså kan jag tala därom. Samma ögonblick som hennes hjärtas utkorade rycktes bort, greps Sylvia af en så gränslös förtviflan — att somliga rent af ansågo det vara vansinne. Hon måste föras till en anstalt för nervsjuka och under sex månader hållas under den mest stränga bevakning; mer än en gång försökte hon kasta sig ut genom fönstret eller slå hufvudet mot väggen. Det var icke medvetna själf-mordsförsök, utan anfall af vanvett. Så småningom försvann emellertid hennes andliga mörker, och dessa häftiga utbrott af sorg lämnade rum för ett stilla svårmod. Timmatal kunde hon gråta vid mitt bröst — jag besökte henne naturligtvis dagligen. Efter ytterligare två månader kunde hon som frisk lämna anstalten, och sedan dess bor hon hos mig. Fortfarande är hon mycket melankolisk. — Men hon är ju ännu ung; jag hoppas på tidens helande förmåga; måhända kan ödet ännu skänka henne tröst. . .

Hennes skilsmässa är verkställd. Tyvärr på ett sätt, som vore endast hon den skyldiga. Anton har nyligen gjort sin sångerska till grefvinna Delnitzky. Hon har lämnat teatern, och de två bo nu på den egendom, som Anton redan för flera år tillbaka skänkte henne.Och Rudolf? Denna fråga hade ni helt säkert ställt till mig, om jag muntligen meddelat er allt det ofvanstående, ty ni vet ju, att bägge mina barn städse i lika hög grad varit föremål för mina tankar och omsorger. Ni kan öfver hufvud taget läsa i djupet af min själ, Kolnos, och har städse förstått mig så väl — till och med den gången, då ni för ett ögonblick öfverlämnade er åt en villfarelse. Till och med då begrep ni, hvarför det icke kunde bli så . . . Dock därom skulle vi egentligen aldrig tala. Förlåt, att jag där vidrörde något, som kanske är er pinsamt! Men jag räknar det som ett af mina mest ljusa minnen.

Alltså Rudolf? Dagen före duellen hade han rest från Wien och fick först några dagar senare genom tidningarna kännedom om den. Om Sylvias tillstånd visste han intet. Jag ville icke underrätta honom, emedan jag visste, att han var tvungen fullgöra vissa öfverenskommelser, som han ingått, och jag ville icke för honom försvåra denna

uppgift. Men han erhöll från annat håll meddelande därom. Då frigjorde han sig från sina förbindelser och ilade till mig. Att söka bistå mor och syster i deras sorg och olycka, det ansåg han som sin första plikt. — Och i sanning, hans närhet har gjort mig godt.

Äfven en annan för mig kär person har visat mig mycket deltagande och på alla sätt sökt trösta och uppmuntra mig; det är Cajetane Ranegg. Så snart jag var ensam, kom hon till mig, men befann sig Rudolf i mitt sällskap, gick hon åter. Det väckte till och med allmän uppmärksamhet; hon undvek honom så godt hon kunde. Att hon har honom kär, har jag redan länge vetat. . . Det har jag ju också sagt till er och likaså min önskan, att han skulle hemföra henne som brud, men han vill icke höra talas om något nytt giftermål.

När Sylvia fullständigt tillfrisknat, flyttade vi till mitt gamla Grumitz, som jag så försummat för Brunnhofs skull.Ack, hvilka ungdomsminnen gömmer icke detta ställe. . , Rudolf följde mig hit, men reste genast åter. Han måste taga igen det han försummat. Angående hans verksamhet, tankar och planer skall jag muntligen berätta er. Jag deltager ju fortfarande med hela min själ i den stora uppgift, som min make efterlämnat och min son öfvertagit. Hur mycket än egna bekymmer — för min stackars olyckliga Sylvias skull

— plågat mig, hur mycket jag än själf lidit — alla dessa saker ha orsakat mitt hjärta ett hårdt slag (hjärta icke i bildlig betydelse, utan som organ), och min hälsa är svårt angripen

— har jag dock aldrig upphört att begrunda och intressera mig för de ideal, hvilka utgöra min religion. När olyckan kommer, flyktar hvar och en till sin religion.

Om hvad skall jag nu berätta er? Max och Elisabeth Dotzky residera innerligt förnöjda på Brunnhof — månne icke Rudolf därvidlag handlat öfveriladt?. . . Han ville befria sig från bojor, och dock huru många sådana släpar han icke på ännu! — och dessa bägge lyckliga människor ha — ’pour comble’

— äfven fått en tronarfvinge . . . Stackars lille Fritz ... det var en så rar liten pojke! Också en sorg, som jag aldrig kan glömma. Jag utöfvade så gärna 'konsten att vara farmor’ . . .

Från Lori Griesbach har jag icke hört något på länge. Hon lär ha blifvit en ifrig bönsyster; hon håller dagligen morgonmässa, stickar altarprydnader, gör insamlingar till kyrkobyggnader, beskyddar katolska föreningar, understöder missionen, umgås med det högre prästerskapet o. s. v. Sin dotters och dottersons död anser hon — det yttrade hon nyligen till en gemensam vän — vara en Guds straffdom öfver familjen Dotzky, emedan densamma icke vore genomträngd af den rätta tron. Nåja — det var ju ett svårt slag för den stackars människan. Måtte äfven hon finna tröst och stöd i sin reli-gion! — Förutsatt, att denna fromma böjelse icke endast är en modesak. Det börjar ju i våra kretsar att mer och mer betraktas som ’bon ton’ att visa sig riktigt kyrklig — att följa det exempel, som ges på 'högsta ort’.

Här på Grumitz lefva vi tre damer i största stillhet och fröjda oss endast åt sommarens fägring — 'det är rosornas härliga tid’. Vi tre, yttrade jag. Cajetane är nämligen min gäst. Jag är henne oändligt tacksam därför, ty hennes sällskap är för min sorgsna Sylvia en välgärning, en sann välsignelse. Cajetane är ung, och — ehuru äfven hon bär på en hjärte-sorg — äger hon dock ett gladt, muntert humör. Det är dock för min rekonvalescent ett mycket hälsosammare sällskap än en gammal dam, som själf är sjuk och sannerligen ganska nedstämd.

Icke som skulle jag känna mig så lastgammal. . . Men i ungdomens ögon . . . Det är en nödvändig naturlag, att lika barn leka bäst. —

Huruvida min väninna Ranegg fullt gillar, att hennes dotter rest hit och så nära slutit sig till de mina, vet jag icke. Skilsmässan, duellen samt den af Bressers död orsakade 'nervsjukdomen’, allt detta är saker, som måste inge en så korrekt dam som grefvinnan Ranegg vissa betänkligheter, men hon är å andra sidan alltför storsinnad att på något sätt vilja förbjuda sin dotter att med sin så kära närhet trösta oss båda. Äfven för mig är Cajetane en riktig uppmuntran. Kort sagdt, jag tycker om henne. Och hon är mig kär — det vet jag så väl. Äfven om jag vet, att jag är henne kär endast ’per procura’, gör det ingenting. Tvärtom, jag är henne tacksam för de känslor, hon hyser för min son. Jag kan med henne tala om hans planer. Hon förstår så väl mina ord. Allt hvad han gör synes henne ädelt och vackert. Måhända skulle hon, om han vore målsman för åsikter, motsatta dem, han nuomfattar, äfven då

i lika hög grad beundra dessa. Jag vet det icke, men det kännes så skönt detta, att ett så älskande hjärta klappar för min ensamme Rudolf. . . Hvem vet, när han en gång känner sig riktigt ensam och hemlös, kanske kommer han då att. . .! Skratta icke åt mig, Kolnos, att jag uppträder som en sådan äktenskapsmäklerska . . .! Man kan icke ostraffadt själf ha funnit en sådan lycka inom äktenskapet som jag gjort. Men nu nog. Detta bref har redan blifvit alltför långt. Vi återses — jag räknar på ert besök. ? Rudolf hade åter hämtat sig från de sorger, som drabbat honom genom den obehagliga kvällen på värdshuset och de olyckliga tilldragelser, hvilka några dagar senare ägt rum inom familjen Delnitzky. Nu var hans syster åter på bättringsvägen, och äfven på det sociala området hade mångt och mycket inträffat, som bidrog att utjämna den känsla af nedslagenhet, som nyssnämnda händelse i förstaden orsakat. Att under en brytningstid, sådan som den dåvarande, då två världsåskådningar, ja, än mer, två världsordningar kämpa mot hvarandra, att motståndarna då på många ställen och för en tid kunna fira segrar, det får icke beröfva dem modet, hvilka kämpa på andra sidan. Det får framför allt icke grumla deras blick för de förebud till slutlig seger, som visa- sig på deras egen sida. Det beror endast på, hvarthån man vänder blicken. Och under sista tiden hade Rudolf sökt och äfven lyckats få tillfälle att iakttaga den sociala utvecklingens ljusa sidor och sysselsätta sig med de saker och personligheter, hvilka bruka förbereda ingången till ett nytt tidehvarf.

Men motsatsen till detta — allt elände bland de lägre samhällslagren — okunnighet och lastbarhet — fördeladt bland alla klasser — den till sin spets drifna förföljelselustan nationer och raser emellan, våldsprincipens förhärligande bland de makt-ägande — allt detta kunde han icke öfverskåda. Dock han kände fjärran från fläktarna från en ny tid. Den tid, hvilken var kallad att öfvervinna dessa förhållanden. De anses ju icke längre så allmänt som ett nödvändigt ondt, i hvilket man måste finna sig, utan som problem, hvilka kunna lösas. Allestädes äro krafter i rörelse för att finna dessa lösningar. Frivilliga krafter jämte de ofrivilliga.

Det gamla eländet är på långt när icke besegradt ännu, men kulturmänniskan har så att säga uppsagt sitt kontrakt med detsamma.

Hvad som mest eggade honom och bidrog att höja hans sinnesstämning, var det personliga umgänget med likatänkande. Han fann däri den positiva tröstenatt se en hel här af personligheter sträfva mot samma mål, som han såg vinka i fjärran; han var alltså ingen enstaka drömmare, ingen härold före sin tid. Redan sedan långt tillbaka hade han stått i brefväx-ling med ledarne för framåtskridandets olika idéer. Nu hade han uppsökt dem själfva för att personligen med dem få utbyta tankar och känslor och därigenom stärka sina egna åsikter. Han hade rest till Berlin för att föreställa sig för Moritz von Egidy; han hade icke endast njutit af hans offentliga, af tusentals hänryckta åhörare bevistade föredrag, utan äfven af denna storslagna människas personliga sällskap.

Sedan skyndade han till England. Det var icke endast en vallfart till Herbert Spencer, hvars verk utgjorde grundvalen för hans egna åsikter. Detta Europas mest själfständiga land syntes honom — med sin frihet från fastlandets militarism — som fredsidéns egentliga hemvist. Detsamma är ju också faktiskt — jämte Nordamerikas förenta stater — fredsidéns vagga. Om det också där liksom öfverallt fanns ett motparti och om också den stora massan icke var genomträngd af möjligheten att ernå tryggad världsfred, så erbjöd dock England det dåenastående exemplet, att en regering — representerad af sin för fjärde gången omvalde premierminister — uppträdde som målsman för idén att genom skiljedom afgöra mellanfolkliga tvister. Att krigets lågor få år senare så häftigt skulle uppflamma just i detta land, att man här fullständigt skulle förneka Gladstones principer — det kunde Rudolf icke förutse.

Han vallfärdade äfven till »the grand old man». Vid hans besök var en af mästarens vänner närvarande i dennes arbetsrum; det var medlemmen af underhuset Philip Stanhope

— yngre bror till lord Chersterfield — och äfven fredskämpe och medlem af interparlamentariska föreningen. Samtalet kom att falla på denna förenings nästa konferens, som samma år

— 1894 — skulle sammanträda i holländska generalstaternas riksdagshus.

»Jag har till denna konferens gifvit min vän Stanhope ett uppdrag», sade Gladstone. »Redan förra året», tillade

han, »yttrade jag mig därom i parlamentet med anledning af Cremers och sir John Lubbocks förslag att med Förenta staterna afsluta ett ständigt, på skiljedom grundadt fördrag. Jag understödde förslaget, men tillfogade, att hur värdefulla alla förklaringar till förmån för skiljedom och mot dessa öfver-drifna rustningar än må vara, finnes det dock ett annat medel att nå samma mål, ett medel, hvilket jag tillmäter synnerligen stor betydelse. Det är att yrka på inrättandet af ett tribunal

— ett central-tribunal för Europa, ett makternas höga råd. Min vän Stanhope kommer att vid konferensen närmare förklara denna idé.»

Nästföljande september månad bevistade Rudolf i Haag denna konferens, icke som medlem, utan som åhörare.

Vid dagordningens tredje paragraf, »Förberedelse till en organisationsplan för en internationell skiljedomstol», anfördereferenten, nir Stanhope, Gladstones ord angående ett »europeiskt central-tribunal», ett »makternas höga råd» och fortsatte:

»Det är nu vår uppgift att till respektive regeringar modigt framställa denna fordran. All hittillsvarande så kallad folkrätt är utan egentlig grundval och hvilar på tillfälligheter, på furstarnas beslut. Därför är folkrätten den vetenskap, som gjort de minsta framstegen — en massa luntor med sväfvande innehåll. Två viktiga uppgifter föreligga de civiliserade folken: att inrätta ett internationellt tribunal och uppställa en kodex, som motsvarar den moderna tidsandan och böjligt kan foga sig efter alla nya framsteg. Då hade kulturen nått sin triumf, och denna brottsliga tillflykt till massmord vore då obehöflig. Som sakerna nu stå, kommer i hvarje parlament att äskas städse nya anslag till militären, och vi tvingas af pressen att bevilja desamma. Annat vore det, om vi kunde svara: De faror, mot hvilka de påyrkade rustningarna skulle skydda oss, komma att undanrödjas genom den domstol, hvars inrättande vi begära. Därför bör ett förslag utarbetas, som vi kunde förelägga regeringarna.»

Med stor tillfredsställelse lyssnade Rudolf till dessa ord. Nu hade man alltså öfverfört denna rörelse från teoriernas område till det praktiska lifvet. Med spänd uppmärksamhet följde han den diskussion, som uppstod med anledning af Stanhopes anförande. Först och främst de försök att hindra, hvilka beträffande alla stora initiativ synas vara oundvikliga: »Det är nödvändigt», yttrade en opponent, »att konferensens medlemmar till beslut upphöja endast påtagliga, utförbara förslag, hvilka med något hopp om framgång kunna framläggas för de olika parlamenten, men herr von Caprivi kommer säkert aldrig att ens taga i öfvervägande en motion angående inrättandet af en internationell skiljedomstol. Man måste dessutom söka undvika att genom dylika planer göra sig löjlig; motståndarna äroendast alltför snart benägna att förhåna konferensens deltagare som drömmare.»

»Ack», anmärkte Rudolf halfhögt till sin granne, »toge man hänsyn till dårars löje, skulle vishetens framåtskridande fullständigt hindras.»

Men opponenten röner motstånd. Houseau de Lahaie talar för det framlagda förslaget och yttrar, att då det gäller så storartade åsikter, som de, hvilka nyss här utvecklats, då det gäller att öfverväga en sak, föreslagen af män, sådana som Stanhope och Gladstone, får man öfver hufvud taget icke uttala ordet »löjlig». — Högljudt bifall. — Ännu en höjer sin röst för motionen: den ärevördige Frédéric Passy. »Mot ett annat nyss användt ord vill jag protestera», sade han — »ordet aldrig. Intet stort framsteg, öfver hufvud taget intet nytt har någonsin vunnit allmänhetens erkännande, utan att man icke först påstått, att det aldrig skulle inträffa. Att t. ex. parlamentsmedlemmar från alla länder sammanträda för att öfverlägga angående världsfred, att de göra detta i en monarkisk stats första kammares plenisal — hur mången hade icke på frågan, när något sådant skulle inträffa, svarat: Aldrig!»

Förloppet af denna rådplägning hade Rudolf stenograferat och skickat sin mor. Han skref därtill:

»Här har du något till ditt 'protokoll'. Ack, om Til-ling fått upplefva detta! Planen kommer att utarbetas och tillställas samtliga regeringar. Så småningom förverkligas ordet. Denna gång leder det ju sitt ursprung från en regeringsledare. Ett bevis, att äfven i de kretsar, där man kan, den tanke börjar vakna, hvilken hittills i de kretsar, där man önslmr, fört en obemärkt, förhånad tillvaro. — Må vara, att just nu ett grymt krig rasar i fjärran östern (har du läst de hårresande skildringarna från Port Arthur?) — om Europa dock där trädt emellan! . . . Men var

det icke Europa, som lärde kineser ochjapaner krigets blodiga handtverk och utrustade dem med de mest moderna vapen! Det gamla systemet bär fortfarande öfverallt frukt. Dock det nya förbereder sig oupphörligt — för massorna omärkbart, men för oss, som äro kännare, märkbart.»

Rudolfs planerade föredragstourné, hvilken på grund af hans systers olycka, som kallat honom tillbaka till Wien, blifvit inställd, hade han dock sedermera satt i verket. Huruvida han lyckats vinna många lärjungar, tviflade han på; men, att han stärkt sina åsikter och vidgat sin andliga horisont, därom var han fullt medveten.

Jämte den lifliga väckelse, han fann i den personliga beröringen med tidens ledande andar, fördjupade han sig äfven i deras skrifter och intresserade sig öfver hufvud taget för alla nya vetenskapliga och litterära företeelser, som visade sig. Dock trots allt detta lidelsefulla intresse för världens gång, trots den ifver, hvarmed han själf sökte bidraga till det allmänna kulturarbetet att draga sitt strå till stacken, greps han mången gång af en känsla af ensamhet, af sitt lifs tomhet. Dessa stunder infunno sig först blott sällan och försvunno snart, men de återkommo sedan med allt kortare mellanrum och varade allt längre. Det var en oklar, svårmodig känsla af beklämning; det låg något hopplöst däri, något helt och hållet hemlöst. De anspråk på personlig lycka, som röra sig inom hvar skapad varelse (äfven hos den mest försakande asket, som ju sträfvar att ernå evig salighet) gjorde sig kännbara genom en obestämd längtan, genom plågsamma själfan-klagelser. Som funnes det inom honom ett andra »jag», hvilket bittert tillropade honom: »Hvad allt uppoffrar du icke för din otacksamma samtid — hvilka omsorger har du icke för ännu ofödda släkten, och hur glömmer du icke därvid mina rättigheter...! Ar jag då en sådan biperson?»Bäst kunde Rudolf frigöra sig från dessa förebråelser, när han var tillsammans med liktänkande. Han hörsammade därför gärna inbjudningen att bevista den interparlamentariska konferens, hvilken i augusti 1895 sammanträdde i Brussel och där det förslag, som väckts på föregående konferens, skulle framläggas i färdig form.

För första gången var konungariket Ungarn represente-radt i denna förening och till och med på det mest lysande sätt, genom sin mest berömde författare, Maurus Jokai, och sin störste politiske talare, grefve Albert Apponyi.

Det förslag angående inrättande och organisering af en internationell skiljedomstol, hvilket utarbetats af belgiske senatorn Chevalier Descamps, fann konferensens bifall, och man beslöt att kringsända det till samtliga regeringar.

Rudolf stod just i begrepp att skrifva och meddela sin mor detta resultat, som syntes honom mycket löftesrikt, då han från Grumitz erhöll ett telegram af följande lydelse:

»Kom genast! Mor mycket sjuk. Sylvia.»

Med första tåg for han hem. Telegrammet hade orsakat honom stor sorg. Han misstänkte, att orden »mycket sjuk» endast var en skonsam förberedelse på, att det värsta redan inträffat.

Hur hängifvet han var fäst vid sin mor, det insåg han nu, när han trodde henne död, med dubbel tydlighet. Ensam hade han ofta känt sig under sista tiden! ... Nu förstod han, att riktigt ensam skulle han bli först, när denna förtrogna, ja, ännu mer, denna rådgifverska i hans sträfvan rycktes bort från honom.

Om han endast ännu funne henne vid lif? — Om han dock ännu en gång kunde få säga henne, hur kär hon var honom och svära henne att arbeta vidare på Tillings mission!. . .Det var en sorglig, orolig resa. Mången gång öfverläm-nade han sig åt den tanken, att hon åter kunde bli frisk och lefva länge ännu, men ögonblicket därpå såg han henne åter ligga i kistan, sänkt i grafvens djup . ..

*

När han anlände till slutstationen, hvarifrån det var en halftimmes väg att åka till Grumitz, hade hans bäfvan nått sin höjd. Redan här måste han erfara om slottets härskarinna ännu lefde eller icke.

Han hoppade ned från kupén. Där stod redan en betjänt från Grumitz.

»Hur står det till?» frågade han andlöst.

»Det är bättre, ers nåd, bättre ... I förgår var fru friherrinnan mycket dålig, men nu, säger doktorn, är det mycket bättre . . . Var så godl Där är vagnen.»

Med lättadt hjärta och återvaknande hopp, att denna förbättring skulle leda till full hälsa, steg Rudolf upp i den väntande »dogcarten» och tog själf tömmarna.

Det var en strålande varm sommardag, och luften var mängd med blomdoft. Vägen förde förbi öppna fält, genom en högstammig skog, och bakom denna kom slottet i sikte; en lång kastanjeallé ledde dit.

I allén kommo två kvinnogestalter vagnen till mötes. Rudolf stannade, kastade tyglarna åt betjänten och hoppade ned från kuskbocken. Redan på långt håll hade han känt igen de bägge damerna, Sylvia och Cajetane.

Att den sistnämnda vistades på Grumitz hade han icke vetat, och det beredde honom en angenäm öfverraskning att få träffa henne.

Sylvia föll brodern om halsen:»Gud vare lof, Rudi! Det är mycket, mycket bättre... Hon är åter uppe. Men i förgår, då jag telegraferade, trodde vi, att slutet var nära — eller hur, Cajetane?»

Den unga flickan gjorde en jakande rörelse med hufvudet och räckte nu Rudolf handen. Det var en kall, skälfvande hand.

»Ja», sade hon, »det var en förfärlig stund.»

De gingo nu skyndsamt till slottet. Under vägen lät Rudolf berätta sig, hvad som händt. Det hade varit hjärt-kramp — redan det tredje eller fjärde anfallet under ett par månader — men de föregående hade varit af mycket lindrig natur, då däremot detta sista visat den hotande formen af ett kväfningsanfall.

»Men hvad säger doktorn?»

»Att man — om man är försiktig och sköter sig riktigt

— med ett hjärtlidande kan bli åttio år gammal. Så yttrade nämligen den läkare, som vi läto kalla hit från Wien; den härvarande, hvilken såg anfallet, var mycket förskräckt, och på hans inrådan telegraferade jag till dig.»

Sylvia hade, under det hon talat, tagit Rudolf under armen. Först nu märkte han, hur förstörd den unga frun såg ut, blek och mager, och hvilket djupt drag af sorg låg präglad öfver hennes — dock städse vackra — ansikte.

»Ar äfven du sjuk, Sylvia?» frågade han deltagande.

»Nej, endast olycklig.»

»Kan du icke trösta dig?»

»Aldrig.»

Rudolf teg. Han ville icke anföra den banala trösten, att tiden läker sådana sår. Den, som hyser en djup sorg, upptager sådana försök att trösta nästan som en förolämpning, det visste han; i dylika fall finnes intet annat än att verkligen låta tiden verka — denna stora förstörerska, som utplånar allt

— till all lycka äfven olyckorna.»Vet du», sade Sylvia efter en stund, »hvem som bäst förstår — jag vill icke säga, att trösta mig, men att dela mitt lidande, muntra upp mig, ja, till och med för korta ögonblick få mig att glömma detsamma? Jo, vår kära Caji här . ,

De hade kommit fram till slottsporten.

»Kom! Nu skall jag föra dig till vår mor. Hon väntar på dig.» Martha Tilling hade låtit flytta fram sin schäslong till den öppna balkongdörren, och här låg hon med kuddar under hufvudet och en filt öfver sig. Hennes sista anfall hade kvar-lämnat en stor mattighet, och trots sommarvärmen kände hon frossbrytningar.

Rudolf trädde in och skyndade fram till bädden.

»Mor, käraste mor!»

Han föll på knä bredvid henne, och hon tryckte hans hufvud till sitt bröst.

»Min Rudolf! . . . Hur glad är jag icke, att du är här. . . och att jag — icke är borta.»

»Du blir snart fullt frisk igen.»

»Kanske ... Vi vilja hoppas så . . . ehuru . . . nej, det hade varit förfärligt, om jag så plötsligt, utan att ännu en gång få se dig. . . Det var det bittraste vid mitt anfall att tänka mig, att det redan var ute med mig och du så långt borta...»

»Nu stannar jag hos dig, till dess du fullständigt återvunnit din hälsa ...»

»Eller tills min . . . Nej, låt oss icke tänka därpå! . . . Jag är så glad, att du kommit hit. Vi ha ju så mycket att språka om.»När Rudolf några timmar senare, efter att ha klädt om sig på sitt rum, gick ned i matsalen för att äta middag, fann han där utom Sylvia och Cajetane grefve Kolnos, hvilken sedan några veckor tillbaka var Marthas gäst på Grumitz. Den unge mannen erfor uppriktig glädje att här träffa den äldre vännen; han visste också, hur högt hans mor värderade Kolnos och att det skulle bli henne mycket kärt att under sin konvalescenttid få njuta af dennes sällskap. Han var fullt och fast öfvertygad, att hon snart skulle bli återställd. Hans ängslan att icke mer finna henne vid lif hade varit så smärtsam, att den känsla af glädje, som sedan följde, var desto mer intensiv och icke lämnade rum åt någon ny ängslan. Den vackra flickans närhet — att hon var den anonyma brefskrifverskan, visste han för längesedan — bidrog äfven att höja hans stämning. Med verkligt gladt humör tog han plats vid det lilla bordet. Glömda och förjagade voro alla bekymmer — han kände blott en sällsam, innerlig tillfredsställelse.

Denna matsal på Grumitz, hvilka barndomsminnen väckte den icke till lifl Allt var sig likt som för trettio år sedan: samma taflor — stilleben — på väggarna, samma silfversirade stånkor, skurna i ek. Dessa hemska fågelliknande handtag — vingarna sänkta och näbben öppen liksom för att gripa rof — hvilket sällsamt intryck hade de icke städse gjort på honom! — Liksom man mången gång svagt minnes en doft, en smak, kom han nu ihåg den starka inverkan, dessa saker förr haft på honom. Och så andra minnen, när han som liten gosse fick komma in vid desserten och morfar Althaus tog honom på sitt knä och gaf honom en frukt eller en karamell — han såg ännu så tydligt det tofviga hvita skägget, den löst sittande, uppknäppta blå generalsrocken . . .

Alla dessa minnen från det förflutna höjde hans sinnesstämning, och i munter ton började han språka med de andra.Men han fann intet gensvar. Deras ansikten voro dystra. De svarade honom enstafvigt och i dämpad ton. Att Sylvia visade en sådan min, förvånade honom icke — hon bar ju på en så djup sorg. Men hvad kunde väl oroa Kolnos och Cajetane? Skulle faran icke vara häfd — hade läkaren afgifvit något hopplöst utlåtande?

»Hvarför äro ni så sorgsna?» frågade han. »Vår sjuklings tillstånd ger väl icke anledning till några farhågor?»

Kolnos suckade. »Den omedelbara faran synes öfver-stånden», svarade han, »men ...»

»Men hvad?»

»Det var ett förfärligt ögonblick i förgår — och det kan upprepas ...»

Nu var Rudolfs tillfälliga goda lynne åter borta. Han hade å nyo fullt klart för sig, att dödens ängel varit mycket nära detta hem; han hade ju för några timmar sedan själf fruktat att finna den här. . .

Och på samma gång, som hans sinnesstämning så förändrades, uppdöko i hans inre äfven andra minnen från hans barndomstid på Grumitz . . . Det var icke nöjen och festligheter; det var den där dödsveckan under krigsåret 1866, från hvilken en hel rad hemska, förfärliga tilldragelser etsat sig in i hans minne .. .

Återstoden af måltiden förflöt ganska tyst. Strax efter middagen aflägsnade sig Sylvia och gick in till modern.

»Underrätta oss hur hon mår», sade Rudolf, »och fråga henne, om hon vill, att någon af oss skall göra henne sällskap i afton.»

Efter en stund kom en kammarjungfru in och meddelade :

»Grefvinnan Sylvia hälsar och säger, att fru friherrinnan är mycket bättre, men att hon redan gått till sängs och önskarsofva. Hon vill därför icke träffa någon mer i dag. Gref-vinnan Sylvia stannar hos henne.»

Flickan stod just i begrepp att gå, då Cajetane ropade efter henne:

»Hälsa och säg grefvinnan Sylvia, att jag skall aflösa henne vid vakningen.»

»Ja, grefvinna. Jag har redan, liksom i går och förgår, i sidorummet gjort i ordning en bädd för grefvinnans räkning.»

»Så snäll ni är mot min mor, Cajetane ...»

»Emedan jag älskar er...»

Hon afslutade icke meningen och blef blossande röd; hon kom att tänka på, att man i talspråket icke kan skilja, om »er» är stafvadt med stor eller liten begynnelsebokstaf. Hastigt förbättrade hon: »Emedan jag älskar friherrinnan

Tilling.»

En varm våg af ömhet vällde genom Rudolfs inre. Han gaf henne en tacksam blick och tryckte tyst hennes hand.

Hon gick snart, och de bägge männen blefvo ensamma. »En älsklig varelse», sade Kolnos, sedan dörren slutits efter Cajetane. »Jag vet hvilken tröst hennes närvaro är i detta

hem . . . Och hon visar karaktärsstyrka genom att stanna

här. Dagligen erhåller hon från hemmet bref med anmodan att komma hem. Hennes anhöriga äro alls icke nöjda, att hon stannar borta så länge, och dessutom är det mycket annat. . . Men hon låter icke inverka på sig. Kom! Jag föreslår, att vi röka våra cigarrer ute; det är en så sällsynt härlig afton.»

Matsalen stod genom glasdörrar i förbindelse med en terrass, framför hvilken parkens blomsterskatter utbredde sig. Kolnos och Rudolf gingo ut och slogo sig ned i två gung-stolar. Luften var ljum; på den mörka natthimlen gnistrade myriader stjärnor. En doft af viol och heliotrop uppsteg frånblomrabatterna. Nattens stillhet af bröts endast af några blad, som prasslade, skvalpet från en springbrunn, grodornas aflägsna kväkande, syrsornas gnisslande läte; då och då ljöd från byn skallet af en hund. Från slottet, hvars flesta fönster stodo öppna, hördes det dämpade ljudet af dörrar, som stängdes, samt af steg och röster.

Från fönsterna i öfre våningen, där Marthas rum voro belägna, trängde ljussken genom jalusierna. Kolnos såg dit upp.

»Det är ännu ljust hos henne», sade han. Sedan fortfor han efter en stund: »Här på terrassen sutto vi — hon och

jag — samman för några dagar sedan, och jag måste för henne skildra min senaste resa. Det var måhända min sista . .. Jag är redan för gammal att så flacka kring i främmande land.»

»Hvar har du varit denna gång?»

»Ack, låt oss nu icke tala därom! . . . Jag känner ett behof att för dig få berätta något annat — något, som ligger längre tillbaka i tiden och som under dessa senaste dagar vid din mors sjukbädd, som jag trodde skulle bli ett dödsläger, så tydligt, så lefvande framstått för mitt inre och ...»

»Hvad menar du?» frågade Rudolf, då Kolnos, gripen af djup rörelse, icke kunde afsluta meningen.

»Minnet af min sista, djupa lidelse. Du bör få veta det, Rudolf. . . Jag har af hela mitt hjärta älskat Martha Tilling.»^

»Du?. . . Min mor?» utropade den unge mannen, häftigt upprörd. »Och hon?»

»Hon? Ack, du känner ju henne; hon har varit den döde trogen. Jag skall en gång låta dig läsa det bref, där hon tillbakavisat mitt anbud.»

»När har detta ägt rum? Att jag aldrig haft en aning...»

»I midten af sjuttiotalet. Hon var då trettiofem år — i fulla blomman af sin skönhet. Vi hade en längre tid korresponderat med anledning af en diktsamling, som jag utgifvit,och där hon funnit några verser riktade mot kriget. Sedan besökte jag henne .. . Den innerliga dyrkan, hon ägnade den på så tragiskt sätt förlorade maken, afhöll mig från att visa min vaknande lidelse. Men vi förstodo hvarandra så bra i mångt och mycket. . . Timmatal kunde vi sitta och språka om Gud och hela världen. Jag kände, att hon fattat varm vänskap för mig, och så — efter ytterligare ett år — vågade jag be henne bli min. . . Jag hade aldrig bort göra så.

Jag hade bort förstå, att det jag önskade var en omöjlighet ...»

»Ja — icke heller jag kan föreställa mig, att min mor någonsin skulle kunna ge sin — än i dag — så djupt begråtne make en efterträdare.»

»För mig var hennes svar, hennes vemodiga, men orubbliga ’nej’ ett hårdt slag. Då företog jag min första, stora transatlantiska resa, hvilken under tre år höll mig fjärran från Europa.»

»Och kom botad tillbaka? Ja, tid och frånvaro äro osvikliga medel mot kärlekssorger.»

»Icke alltid», invände Kolnos och skakade på hufvndet. »Du har ett exempel i din egen mor. Jag har funnit lindring. Min lidelse har öfvergått till vänskap, och nu — nå, nu äro vi ju gamla båda — och vänskapen är å ömse sidor äkta och trogen. Jag kan icke beskrifva, hur förskräckt jag blef, när hon var så dålig ... Att förlora henne, det vore en olycka ...»

»Låt oss icke tala därom 1» af bröt Rudolf. »Jag hoppas fullt och fast, att hon åter blir frisk.»

De båda männen fortsatte att språka öfver en timme. Rudolf skildrade sina senaste företag och erfarenheter, och härifrån öfvergick man att samman dryfta den unge mannens vidare planer.

Klockan var tio, och Kolnos drog sig tillbaka till sittram. Rudolf satt, försänkt i tankar, ännu en stund kvar på terrassen. Så steg han ned för trappan, som förde till trädgården; han ville göra en kort rond genom de doftmängda alléerna.

Emellertid hade äfven Cajetane Ranegg — från en annan sida — kommit in i trädgården; den härliga aftonen hade lockat henne ut. I sitt rum hade hon plågats af en sådan oro. Sammanträffandet med den man, hon höll så innerligt kär, hade på det djupaste uppskakat henne. Så som hon i dag lärt känna honom — som en kärleksfull son, hvilken så ömt vårdar sin mor — hade han blifvit henne än dyrbarare. I morgon ämnade hon resa ... Hon måste undfly honom för att icke förråda sig. Kanske visste han redan, hur det stod till med henne. De anonyma brefven hade han nog genomskådat — och dock var han likgiltig. Hon hade alltså intet att hoppas, och hennes stolthet förbjöd henne att låta utsätta sig för misstanken, att hon det oaktadt sökte eröfra honom. •— Alltså bort från Grumitz!

Detta beslut orsakade henne sorg — men hennes värdighet fordrade denna uppoffring. . . Den violdoft, som denna vackra sommarkväll andades, tycktes henne som ett uttryck för hennes sorg. Liksom musiken i högre grad synes uttala det, den intresserade åhöraren känner, ge stundom blomdofter uttryck för det, som rör sig i den persons inre, hvilken inandas dem: längtan, ömhet, saknad.

Vid en krökning af vägen stötte de båda lustvandrarna samman.

»Ah, Cajetane ... Ännu uppe?»

Hennes hjärta slog våldsamt.

»Ja — jag .. . jag — Det är en så vacker kväll...»

»Ja, underbar ...»

Han sköt hennes arm under sin, som vore det alldelessjälfklart, att de nu samman skulle fortsätta promenaden. En känsla af lycka, men på samma gång af bäfvan genomströmmade den unga flickans inre. Hon kände fortfarande

samma vemod, ty hon visste ju, att hon älskade utan hopp.

Rudolf började tala om sin mor. Det var dock den fråga, som mest intresserade honom. Skulle hon bli frisk

eller icke? Och vissheten, att denna flicka vid hans sida var genomträngd af öm tillgifvenhet för den sjuka, gjorde henne kär och dyrbar för honom — mer än kännedomen om hennes böjelse för honom själf. Men äfven den var honom ljuf. Älskad af henne — för första gången, sedan han lärt känna Cajetane — orsakade denna tanke honom en känsla af tacksam ömhet. Han tryckte hennes arm till sig och stannade.

»Kära Cajetane», sade han innerligt. Han kände sig så varm om hjärtat.

Men nej, han fick icke inge henne några falska förhoppningar. Med våld ryckte han sig lös ur denna ömma sinnesstämning, och i det han gick vidare, yttrade han i förändrad ton:

»Nu måste vi gå in . . . Jag vill ännu en gång höra hur det står till däruppe. Och ni?. . . Stannar ni kvar härute?»

Hon släppte hans arm.

»Ja, jag stannar... God natt!»

»Alltså farväl! Vi träffas i morgon.»

Han skakade hand med henne och aflägsnade sig hastigt.

Cajetane vände om och hade snart försvunnit i de mörka alléerna. Violernas doft var nu ännu vältaligare än nyss. Denna lilla episod hade fördubblat styrkan af hennes känslor; hon var dubbelt förälskad och — i motsats till den korta sällhet, som hans plötsliga värma väckt inom henne och hans därpå följande köld så hastigt förjagat dubbelt olycklig.

•f»Martha tillbringade en god, lugn natt. Dagen därpå kände hon sig så stärkt, att hon ville gå ut, men det tillät icke läkaren; hon fick icke anstränga sig.

Klockan två deltog hon i middagen i matsalen. Denna måltid firades som en fest. Men Cajetane felades; hon hade på förmiddagen återvändt till Raneggsburg till sina föräldrar.

Då Rudolf fick veta, att hon rest, blef han oangenämt öfverraskad; men glädjen öfver hans älskade mors märkbara förbättring förjagade snart denna misstämning. Tanken att dagen därpå aflägga ett besök på Raneggsburg flög genom hans hjärna . . . Han frågade:

»Hvarför har hon rest så hastigt? Har något händt?»

»Ah, hennes mor har länge önskat att få henne hem. Hon skulle egentligen rest redan för flera dagar sedan, men stannade kvar endast på grund af min sjukdom . . . Och då jag nu åter är bra...» yttrade Martha högt, men tystare tillade hon: »Hon undviker dig.»

Under eftermiddagens lopp besökte Rudolf sin mor på hennes rum. Hon var ensam.

Hon låg åter på schäslongen. En stor mattighet hade plötsligt bemäktigat sig henne; en lindrig smärta i trakten af hjärtat hade erinrat henne, att det senaste anfallet förr eller senare kunde upprepas.

»Nå, hur står det till?» utropade Rudolf muntert och steg in.

»Ack, skapligt. . . Snällt, att du kom hit. Jag har så mycket att säga dig.»

»Men ansträng dig icke med att språka för mycket!»

Han drog fram en länstol och satte sig vid nedre ändan af schäslongen.

»Jag skulle vilja tala», började Martha, »om det som efter min död ...»»Nej, nej, det undanber jag mig», af bröt Rudolf häftigt. »Du är åter frisk — du behöfver icke tänka på döden — och jag vill icke höra talas därom.»

Martha knäppte samman sina händer.

»Var då förståndig!» bad hon. »Du kan icke föreställa dig, hur plågsamt det ögonblick var, då jag trodde min

sista stund vara kommen — att icke ha dig vid min sida, att icke få språka med dig, innan vi för evigt skulle skiljas åt. . . För att hindra sådana kval att återkomma, låt oss nu begagna oss af tillfället! Nu är du hos mig; nu har jag krafter. Låt oss nu säga hvarandra allt! Du reser nog snart härifrån; äfven du kommer att känna dig nöjd, att vi — om det skulle hända mig något — icke rycktes från hvarandra, utan att först fått uttala det, vi hade på hjärtat. Låt oss alltså nu språka, som vore detta min sista stund! . . . Det är ju endast en fiktion... Det sorgliga bortfaller, men det högtidliga finnes kvar ... Vi äro dock två förnuftiga människor, Rudolf — vi veta väl, att döden, när den en gång klappat på ens dörr, snart verkligen brukar infinna sig . . . Skaka icke på hufvudet! Det är så... Och vi veta äfven, att hans ankomst icke bestämmes af, om man talar om honom eller icke. Min stackars son, vi båda ha bevittnat värre dödsfall än mitt skulle bli! Jag har fullbordat min vandring genom lifvet. . . Det börjar skymma — jag rädes icke för mörkret.»

Hon tog från ett bredvidstående litet bord ett glas fylldt med limonad och drack en djup klunk.

»Tala mor! Jag lyssnar», sade Rudolf vördnadsfullt.

»Jag ber dig — det är min sista, min varmaste bön — slappna aldrig i den verksamhet, du begynt! . . . Om du nödgas erfara många missräkningar — om du äfven skulle märka, att den väg, du slagit in på, icke var den rätta, försök då en annan, men förlora aldrig målet ur sikte! Det gäller junågot så stort, så outsägligt stort, intet mindre än lycka i stället för olycka — hela världens högsta lycka.»

»Jag förstår dig», inföll han.

De sista orden hade hon uttalat med af inre rörelse skälfvande stämma samt rest sig upp en smula. Nu lutade hon sig åter tillbaka mot kuddarna och fortfor i lugnare ton:

»Mången anser, att man, när man står i begrepp att lämna denna värld, icke kan hysa minsta intresse för kommande generationers öden. Men så är icke fallet, åtminstone icke med mig. Min längtan till bättre tider för våra barnbarn, äfven om jag själf icke har några barnbarn, är nu, när jag ligger på mitt yttersta ...» — Rudolf gjorde en rörelse — »Det är ju blott en fiktion — är nu lika varm, som då jag var i fulla kraften af min ungdom, då jag ännu kunde hoppas att själf få upplefva denna framtid. Det måtte vara en natur-drift, dessa bekymmer för ett lif efter ens eget, och på tillvaron af denna drift stöder jag min odödlighetstro.»

»Så göra äfven de troende, hvilka hoppas på himmelriket.»

»Ja, men de hoppas på denna himmel för sitt eget jag

— utom jorden, långt bort från människor. De äro vanligen fullkomligt likgiltiga för samhällets framtid och arbeta icke för densamma. Jag däremot tror på ett allmänt — icke personligt

— evigt lif, ett lif, af hvilket vi alla i lika grad bli delaktiga. Världen innehåller städse ett medvetet 'jag', som lider, njuter, sträfvar uppåt — sak samma, om de enstaka yttringarna däraf här och där försvunnit eller ännu icke visat sig . . . Men låt oss lämna detta ämne! För att kunna göra mig förstådd af dig, måste jag tala länge, och jag har ju annat att säga dig.»

»Jag tror mig dock veta, hvad du menar. Till exempel: en stor, flammande eld. De enstaka gnistorna flyga åt hvar sitt håll; andra råka i brand — men det är samma eld, som fortfar att brinna,»Martha nickade.

»Och den skall icke endast fortfara att brinna, utan den skall bli ljusare, varmare, på det hvar enstaka gnista, som tändes, må kunna spraka desto muntrare . . . Nästa sekel kommer att skänka oss en tid utan krig, utan elände, och de, hvilka medverka att åstadkomma detta, uppfylla lagen . . . Endast dessa vandra rätt väg. Tusentals hinder må uppresa sig, de må missförstås, förhånas — förintas, deras arbete danar dock världens framtida öden. Kunna de hålla stånd mot de motverkande krafternas stormande anlopp, skola de få bevittna segern. Rudolf, dig kan detta förunnas — du är ännu ung.»

»Mor, jag ser redan i dag den byggnad börja resa sig, till hvars fullbordan jag — i min ringa mån — medverkar och kommer att medverka, så länge jag lefver. Låt mig begagna mig af denna högtidliga stund, då du föreställer

dig vara en döende! Jag aflägger härmed en obrottslig ed att aldrig slappna i den strid, jag begynt, att inga lockelser, inga motgångar skola förmå mig afstå från min uppgift. Jag erkänner, att jag mången gång fällde modet... I sådana ögonblick skall jag minnas denna högtidliga stund, då jag svor min trohetsed.»

I detsamma han yttrat orden: 'en döende', hade han sjunkit på knä och fattat Marthas hand. Han tryckte nu en kyss på densamma och satte sig sedan åter på sin- förra plats.

»Tack, mitt barn! Och ännu en sak: tro icke, att jag — som en slags kvinnlig Abraham — vill offra min son för andras väl. Tvärtom, jag anser, att den högsta belöning väntar dig, om du ansluter dig till dem, hvilka verka för kulturens höjning, om du — hvad än må hända — städse söker försvara det goda. »Framtiden tillhör det goda» — detta uttryck härstammar från Tilling — men för att det goda skall kunna eröfra något, skall kunna eröfra världen, fordras modiga män. Måtte du vara en sådan! Men därför behöfverdu icke — som jag nyss sade — uppoffra dig själf. Arbetet för andras lycka utesluter icke ens egen.»

»Tilling var lycklig», sade Rudolf eftertänksamt.

»Ja — och äfven jag. Vet du, Rudolf, du borde . . . Dock nej, jag vill icke på något sätt missbruka denna stund och söka tvinga dig till något, hvartill ditt hjärta icke manar dig . . . Men skulle du någon gång känna dig ensam . . . Säg mig rent ut: har du någon kärleksförbindelse, som ...»

»Nej, jag är fri — och jag förstår, hvart du vill komma . . . Cajetane . .. Hvad var din mening, när du vid bordet yttrade, att hon skulle undvikit mig?»

»Det är så. Hon anar, att du känner till hennes kärlek, och hon vet, att du icke hyser någon böjelse för henne . . .

Därför undviker hon din närhet, af stolthet och bäfvan . . .

Hon älskar och beundrar dig så mycket; hon går fullständigt upp i ditt görande och låtande . . . intet är henne främmande. Hon kan icke endast utantill allt, hvad du skrifvit och talat — alla referat öfver dina föredrag känner hon till — hon har också gått igenom min skola. Jag har invigt henne i våra ideal — ingen i hela världen kan förstå dig bättre och

beundra dig mer än hon, Rudolf. Dock nog. Jag får i

detta ögonblick icke utöfva något tryck på dina beslut — åtminstone icke i detta afseende. Jag har ännu en sista bön till dig: Tag dig an vår Sylvia! Blif henne ett stöd! Hon kommer att hämta sig — men man får icke låta henne hänge sig åt sitt grubbel. Skydda henne.»

»Det lofvar jag.»

»Så, och nu» — Martha satte sig åter upp — »nu återvänder jag till de lefvande. Måhända stannar jag ännu länge kvar bland dem. Denna fiktion är slut. Jag vill bli frisk.»

Rudolf omfamnade henne:

»Det hoppas jag säkert, mor!«

*Dagen därpå voro mor och son åter allena; man återkom till gårdagens samtalsämnen — men nu talade man utan patos, mera förtroligt.

»Jag känner mig i dag verkligen mycket bättre», yttrade Martha. »Kanske jag kan bli fullt frisk.»

»Helt säkert!»

»Vet du, fastän jag icke fruktar döden, är lifvet mig dock kärt. Det är — frånsedt dess fröjder, som ju växla med dess sorger — i och för sig så intressant. Jag skulle vilja lefva åtminstone fem år till.»

»Hvarför just fem?»

»Emedan ett nytt århundrade då går in. Måhända människorna då ...»

»Ack, det tror jag icke», af bröt Rudolf och skakade på hufvudet. »Naturen gör inga språng — icke heller

civilisationen. Hör du, mor, för att tala om något, som ligger närmare, du ville icke uttala någon bestämd önskan med afseende på . . . på . . .» Rösten svek honom.

»Nå?»

»På Cajetane. Säg, skulle du verkligen önska, att. . .?»

»Ack, oändligt gärna!»

»Hvarför?»

»Redan på det din ätt icke må dö ut...»

»Min ätt? Sätter du värde på något sådant? Dessutom nu, när jag afsagt mig fideikommisset...»

»Missförstå mig ej! Jag tänker icke på den grefliga ätten Dotzky — utan på din ställning som ädling. Afven detta var ett af Tillings ord, som du kanske kommer ihåg? — Och liksom du efter Tilling öfvertagit denna ställning, kunde du en gång öfverlämna den åt din son. Du kunde fortplanta deras stam, hvilka ha mod att göra det rätta, att handla somde tänka. Du skulle ju fostra dina barn i enlighet med dessa principer.»

»Återigen tänker du på kommande generationer? — Emellertid ämnar jag söka verka uppfostrande på mina samtida — på dem, hvilka lyssna till det, jag talar och skrifver, och framför allt på mig själf. Jag känner, att jag oupphörligt utvecklas, att jag ännu har mycket att lära och i mångt och mycket måste ändra mig. Man måste städse lyssna till stämman i ens inre — man måste söka frigöra sitt inre väsen från alla yttre hinder ...»

»Man får icke kompromissa, menar du?»

Samtalet afbröts genom Kolnos och Sylvias ankomst.

Kolnos hade med sig posten, som nyss ankommit, och satte sig nu bredvid Martha för att — som han under de senaste veckorna haft för vana — läsa tidningarna för henne.

Rudolf begagnade sig af detta tillfälle att med sin syster gå till en annan ända af rummet.

»Kom, Sylvia 1 Låt oss språka litet! Vi ha egentligen icke alls haft tillfälle därtill förut. Jag skulle önska, att du öppnade ditt hjärta för mig.»

Emellertid såg Martha igenom sina bref. Hon räckte Kolnos två af dem.

»Läs dem högt för mig! De komma att intressera er.»

Han läste:

»Krasnoje Poljana den----------

Med fara att uttråka er, kära friherrinna, kan jag icke underlåta att ännu en gång upprepa det, jag i mina skrifter så ofta uttalat och — efter hvad jag tror — äfven personligen sagt er. Ju äldre jag blir och ju mer jag begrundar fredsfrågan, desto mer öfvertygad blir jag, att denna frågas enda lösning är att söka i medborgarens vägran att bli soldat. Så länge hvar man i åldern 20 ä 21 år måste förneka sinreligion — icke endast kristendomen, utan äfven det mosaiska budordet ’Du skall icke dräpa’ — och måste lofva att på sin chefs befallning nedskjuta alla — äfven syskon och föräldrar — så länge kommer kriget att fortvara och bli mer och mer grymt. För att kriget skall försvinna, fordras endast en sak: man måste återställa den sanna religionen och på samma gång människovärdet. Man måste visa samhället, att detsamma själf orsakar krigets olyckor genom att lyda människor mer än Gud. Leo Tolstoi.»

»Hvad tycker ni?» frågade Martha. »Anser ni detta af Tolstoi föreslagna medel verkligen vara det enda?»

»Jag tror öfver hufvud taget icke på ett enda medel», svarade Kolnos. »En så på tusen sätt invecklad sak som en gammal institution måste äfven — för att kunna besegras — angripas från tusen olika håll. Och hvem kan för öfrigt tvinga den enskilde — en annan — att gå åstad och dö som martyr? — Slafveriets afskaffande orsakades icke af slafvarnes uppror...»

Sedan läste Kolnos det andra brefvet:

»Aulestad, Norge.

Ni frågar mig, hur jag tänker mig ffedssakens framtid? Städse i bilden af en soluppgång. För oss nordbor betyder soluppgången måhända mycket mer än för sydländingen. Vi bida den med längtan; vi hälsa den som ett under. Natten var så tryckande lång, tystnaden så hemsk, glansen öfver fjälltopparna så bedräglig. . . Det dröjer och dröjer och växer, men — ingen soll Äfven om himmelens hvalf strålar aldrig så mycket — alltjämt ingen sol! Och allt är så kallt — egentligen kallare än förut, ty fantasien börjar bli otålig.

Då, på en gång liksom en blixt, midt under våra betraktelser, synes det så länge bebådade majestätet själf. Så stark, så öfverväldigande, att ögat icke kan uthärda dess glans.Vi rikta blicken på landskapet; det har länge varit belyst, men vi märkte det icke — luften har länge varit varm, men vi kände det icke. Ned i djupen, upp på höjderna tränga solens strålar; allt, allt är klart, fullbordadt — allt andas värme, vibrerar af toner . . .

Så, tror jag, är det med oss. I vår längtan märka vi icke hvad som försiggår — hur nära världsfredens strålande sol verkligen är. Det kommer något, som frammanar den som ett under. Men det är intet under, det är endast vi, som i vår otålighet icke sett, hur allt utvecklats.

Med många hälsningar till er

Bjömstjerne Björnson.»

Under tiden hade Rudolf och hans syster slagit sig ned i en liten soffa. Han såg på henne med en orolig, deltagande min. Hon var så blek, det fint skurna ansiktet så affallet.

»Nå, Sylvia, kan du aldrig bli som förr, lefnadsglad och munter? Du är knappt tjugoåtta år. Hvad allt kan icke lifvet bjuda dig ännu!»

»Intet.» Och efter en liten paus: »Har du läst 'Den slocknande stjärnan', Rudolf?»

»Ja, men så tänk då icke städse på den förlorade! Jag vet, att du drabbats af ett hårdt slag.»

»Ack, vore blott min olycka utan ånger! ...»

»Utan ånger? Ar den icke så?»

»Nej, den är icke så . . .»

»Min stackars syster! Alltså dock?»

»Hvad menar du?»

»Du var hans — hans älsk...»

Hon af bröt honom häftigt:

»Nej, nej . . . tvärtom. — Vi ha aldrig fått njuta lyckan att äga hvarandra. 'Man bör aldrig till lyckan säga: 'sedan'— sedan kan en af oss vara död’ — så skref han till mig i sitt sista bref. . . Och så blef det äfven — sedan var han död!»

Rudolf tryckte deltagande hennes hand.

»Ack, på det viset!» —

Efter en stund tillade han:

»Du får icke så öfverlämna dig åt din sorg, Sylvia. Tag icke vår mors obrottsliga, in i döden trogna kärlek till exempel. Du har icke samma rätt som hon. När man i åratal varit förenad med den man älskar, när man varit ett med honom, delat ljuft och ledt, haft alla tankar och känslor gemensamma — endast då har man rätt sörja så. Men du och Hugo ?

— Tror du icke, att han, om han förlorat dig, som han aldrig ägt — tror du icke, att han med sin skaldenatur då

inom kort fått en annan kär?»

»Dina ord smärta mig, Rudolf.»

»Förlåt! En räddande hand måste mången gång vara omild i sina grepp ...»

»Jag saknar Cajetane. Hon hade ett så ömt sätt att behandla mitt sårade sinne ... Jag är ond — på dig, därför att hon så hastigt rest!»

»Hvarför på mig? Har jag drifvit din väninna på flykten?»

»Ah, du vet mycket väl...»

Ja, han visste. Och han kände en önskan att ha Cajetane där. Helst hade han sagt till Sylvia: »Skrif till henne och bed henne komma tillbaka!» Men han lyckades lägga band på sig. Midnatt. Martha hade flera dagar varit så frisk och stark, att hvarken hon själf eller hennes omgifning ansåg det behöf-ligt, att någon vakade hos henne. Hon var alltså ensam i sin sängkammare.

Men hon kunde icke sofva; hon kände sig orolig. En sällsam beklämning tillsnörde hennes strupe; en sällsam bäfvan kom öfver henne. Hon tände ljus och satte sig upp i sängen. Hon kunde ej uthärda den liggande ställningen.

Skulle hon ringa på jungfrun, som låg i rummet bredvid? Nej — hvartill skulle det tjäna? Hon behöfde ju ingenting. Endast luft. Det kunde hon själf skaffa sig, om hon öppnade fönstret. Om hon för detta ändamål tillkallade jungfrun, blef det genast uppståndelse. Ett nytt kväfningsanfall, skulle man säga, och hela huset skulle väckas upp.

Hon tog på sig tofflorna och svepte in sig i en vid, mjuk nattrock, som låg på stolen bredvid sängen; med långsamma steg gick hon fram till fönstret, hvilket hon slog upp på vid gafvel.

Den friska nattluften strömmade in; därute föll ett svalkande sommarregn; det droppade från trädens grenar, och man hörde vattnet sorla ur en stupränna. Martha inandades i djupa drag denna svala, fuktiga luft; tryckningen öfver bröstet för-svann, men hon kände fortfarande samma bäfvan — det blandade sig vemod däri. Mörkret, vattnets entoniga plaskande och äfven denna starka regndoft hade något så melankoliskt med sig . . . Ack nej, den melankoliska var hon själf — icke denna fuktiga sommarnatt — och nu visste hon äfven, hvar-för hennes ögon fylldes med tårar; nu visste hon orsaken till sin bäfvan; det var tanken på döden, att sänkas ned i jorden...

Hon stängde åter fönstret, tog ljuset med sig och gick genom den öppna dörren in i sitt bredvidliggande skrifrum. Där funnos alla dessa reliker, som voro henne så kära; öfver-allt såg man minnen och porträtt af Tilling. Här ville hon nu helt sätta sig in i tanken på döden — säga farväl åt sina minnen, säga farväl åt sig själf.

Hon satte sig i fåtöljen framför skrifbordet och flyttade ljuset så, att dess sken föll på det stora, målade porträtt af Tilling, hvilket i en ram stod på bordet. Det så kära ansiktet tycktes betrakta henne.

»Min Fredrik!» Två tunga, heta tårar runno öfver hennes kinder.

Men sedan grät hon icke mer. Icke för att sörja hade hon satt sig här. Samla sina tankar ville hon, i minnet återkalla de ord, hon i det fingerade dödsögonblicket yttrat till sin son. Hade hon sagt allt väsentligt? — Nej, på långt när icke allt. Mångt och mycket hade hon talat och skrifvit om den stora fråga, som låg henne så nära om hjärtat, men städse hade hon glömt något; hon hade aldrig kunnat ge uttryck åt det, hon djupast tänkte och kände.

Nyss i mörkret, när hon låg i sängen och af en konvulsivisk ryckning i trakten af hjärtat blifvit väckt ur sin half-slummer, hade plötsligt för hennes inre fullt tydligt framstått bilden af den stridande mänsklighetens olyckliga öde. Hon hade samtidigt förstått icke blott storheten i deras mål, hvilkasöka förjaga dessa olyckor, utan äfven möjligheten att pä ett enkelt sätt kunna nå detta mål, och denna nöd hade hos henne framkallat en så intensiv smärta, denna möjlighet till räddning en så stor glädje, att hon trott att hvilket ögonblick som helst kunna finna formeln . . . Men då hon i tankarna letat efter densamma, hade hela bilden försvunnit. Där hon nu satt, sökte hon återkalla den — förgäfves; andra tankar trängde sig på henne: Sylvia, Cajetane och — liksom alltid, då hennes

inre var i uppror — först och främst en mängd minnen från den förlorade maken. En efter annan kommo de, alla dessa bilder af glädje och sorg från deras lyckliga äktenskap . . . Skulle döden blifvit mera ljuf, mera lätt, om han varit vid hennes sida? Om hon i sin sista stund fått luta sitt hufvud mot hans bröst? Detta stackars, för mer än tjugo år sedan sönderskjutna bröst, hvilket längesedan förmultnat ... Nu var det hennes tur att förmultna — tillbaka till alltet, skingras i atomer. När hon tänkte på alltet — det är ju endast en annan benämning på Gud — genomströmmade henne en känsla af högtidlig bäfvan. Länge satt hon så, försänkt i tankar. Om hon också icke direkt bad om något — var det dock en bön.

Sedan tog hon Tillings porträtt i handen. Att de båda en gång varit så lyckliga, att de haft hvarandra så innerligt kära, det var en outplånlig verklighet. Och likaså den idé, han gifvit henne att vårda och som hon nu öfverlämnat åt sin son. Åter ansträngde hon sig att finna en lämplig formel, i hvilken hon så att säga kunde inkapsla denna idé, liksom ett dyrbart lifselixir i en liten gyllene flaska . . .

Därute föll regnet i strömmar. Stormen piskade vattnet mot fönsterrutorna, och man hörde hur den tjöt i kakelugnen. Dess klagande toner ryckte Martha ur hennes tankar och ökade hennes bäfvan . . . Kanske hon borde ropa? Hennes barnskulle ju då skynda till henne. De skulle lugna henne, trösta henne, hennes kära, men ack — så föga lyckliga barn . . . Nej, hvarför störa deras sömn, hvarför orsaka dem onödig ängslan ?

Hennes moraliska rädsla öfvergick åter i en fysisk bekläm-ning. Hon kände en häftig smärta i trakten af hjärtat. Hon hade så svårt att andas; hon stönade högljudt.

Jungfrun, som vaknat af vindens tjut och genom dörrspringan sett ljusskenet, hörde nu detta stönande och skyndade friherrinnan till hjälp. Hon fann henne kämpande efter andan; nu inträffade hvad Martha så gärna velat undvika: hela huset alarmerades.

Men anfallet varade icke länge; snart låg Martha åter och andades lugnt och utan plågor; kring sängen stodo hennes barn och de andra.

Platsens läkare, som tillkallats, begärde, att man skulle telegrafera efter professorn i Wien; ett ridande ilbud sändes till stationen. Sylvia hade dessutom enligt löfte genast sändt ett telegram till Cajetane.

Efter en stund insomnade Martha.

Hon insomnade och vaknade aldrig mer. Ett hjärtslag hade fridfullt ändat hennes lif.

*

Med samma tåg som läkaren från Wien anlände Cajetane Ranegg dagen därpå till Grumitz. Redan på stationen fingo bägge veta, att allt var slut.

Snyftande inträdde den unga flickan i dödsrummet och störtade fram till den dödas läger, vid hvars sida Rudolf knäböjde. Sylvia satt på något afstånd med ansiktet begrafvet i händerna.

Rudolf reste sig och gick Cajetane till mötes. En varmvåg af ömhet genomströmmade hans sårade hjärta; han lade sin arm kring hennes lif och grät mot hennes skuldra.

»Hon hade dig så innerligt kär, Cajetane», sade han.

Att han med detta »du» och denna omfamning förlofvade sig, det kände han. Och han kände det som en lindring, som en tröst, som hade han nått hamn . . .

Följande afton — Sylvia och Kolnos vakade hos den döda — gingo de nyförlofvade fram och tillbaka i samma alléer som nyligen, aftonen före Cajetanes afresa.

Åter doftade violerna lika starkt, men nu hviskade de helt andra saker till den unga flickan än förra gången. Det mängde sig däri — något som naturligtvis var hallucination — en doft från de vaxljus, hvilka brunno vid den aflidnas bår — och så berättade violerna om oväntad kärlekslycka, om dyster dödsklagan.

Liksom då sköt han hennes arm under sin.

»Vi ha uppfyllt en den aflidnas käraste önskan, Cajetane», sade han.

Hon blef förskräckt.

»Hur? — Kanske endast därför?. . . Blott för att uppfylla hennes sista vilja?»

Han skakade på hufvudet.

»Hon har icke befallt mig något. Men hon visste hvad som lände till mitt bästa. Dock en sak har hon ålagt mig: jag svor henne att bli mitt lifs uppgift trogen. Förstår du, barn, att det gäller att vara min förtrogna, min kamrat?»

»Ja, det gör jag.»

»Vet du, att du då måste afstå från hela din forna om-gifning, från de dinas samtycke, från förbindelsen med dem?»

»Ja, det vet jag.»

»Du måste följa mig till fjärran länder — och, hvemvet, kanske icke alltid som frivillig resande — allt är ju möjligt. Måhända misskänner, förföljer, utvisar man mig.»

»Allt vill jag dela med dig, landsflykt, fängelse — ja, till och med döden.»

Han stannade.

»Kanske segern, älskling», sade han och tryckte henne till sitt bröst.

SLUT.

w-

»Rudolf Dotzkys vidare öden och strider, i samband med den sista tidens händelser, utgöra föremål för en ny, själj'ständig roman af samma författarinna.»